

Волинська обласна рада
Департамент культури, молоді та спорту
Волинської обласної державної адміністрації
Волинський краєзнавчий музей
Волинська державна обласна універсальна наукова
бібліотека імені Олени Пчілки

КАЛЕНДАР

знаменних і пам'ятних дат Волині
на 2024 рік

Луцьк – 2023

УДК 94(477.83)(059.3)

К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2024 рік / Волин. обл. рада, Департамент культури, молоді та спорту Волинської ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Н. Д. Хомяк ; відп. за вип.: О. Г. Важатко, Н. В. Граніч. – Луцьк : Терен, 2024. – 216 с.

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» видається з 1991 року. До нього включаються матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї видатних уродженців краю та відомих діячів, життя і діяльність яких пов'язані з Волинню.

Посібник відкривається хронологічним переліком пам'ятних дат на 2024 рік. Про основні події (виділені в переліку дат) подаються: дата, назва, авторська текстова довідка, список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті зі збірників і періодичних видань, довідники та бібліографічні посібники.

У «Календарі...» є Показчик імен видатних діячів, представлених у ньому, Географічний показчик населених пунктів, списки авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок, та укладачів.

Видання буде корисним для працівників культури і освіти, викладачів, студентів, краєзнавців.

Редактори-упорядники:

Є. І. Ковальчук, канд. іст. наук

Н. Д. Хомяк

Відповідальні за випуск:

О. Г. Важатко

Н. В. Граніч

Видано в авторській редакції

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та інших відомостей несуть автори довідок

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ВОЛИНИ НА 2024 РІК

Січень

2 січня	80 років від дня народження Д. М. Курдельчука (1944–2016) – першого Президента Української іноземної юридичної колегії, заслуженого юриста України
2 січня	65 років від дня народження В. Я. Малиновського (1959) – українського вченого-політолога, громадсько-політичного діяча
5 січня	90 років від дня народження В. Е. Пясецького (1934–2020) українського мистецтвознавця і краєзнавця
5 січня	80 років від дня народження Г. Є. Давидюка (1944–2013) – ученого математика, заслуженого діяча науки і техніки України
5 січня	80 років від дня народження П. П. Старушика (1944) – заслуженого працівника культури України
6 січня	130 років від дня народження Й. В. Герасимовича (1894–1982) – графіка, члена Спілки художників СРСР
7 січня	75 років від дня народження Л. І. Брюховецької (1949) – української журналістки, кінокритика та кінознавця
12 січня	70 років від дня народження Т. Мисковець (1954–2012) – української художниці
14 січня	80 років від дня народження І. В. Дзямудича (1944) – заслуженого працівника освіти України
18 січня	110 років з часу виходу першого окремого видання драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня» (1914)
20 січня	115 років від дня народження Я. Й. Фітцке (1909–1940) – археолога, дослідника Волині
22 січня	70 років від дня народження М. В. Кравчук (1954) – заслуженого майстра народної творчості України
22 січня	105 років від дня проголошення Акту Злуки УНР та ЗУНР та події на Волині у цей час (1919)

23 січня	75 років від дня народження Н. С. Пушкар (1949) – народного вчителя України
24 січня	120 років від дня народження Г. Г. Лойка (1904–1995) – заслуженого артиста України
27 січня	180 років від дня народження П. П. Чубинського (1839–1884) – українського етнолога, фольклориста, поета, громадського діяча
28 січня	70 років від дня народження Є. А. Лавренюка (1954) – волинського художника
30 січня	190 років від дня народження В. Б. Антоновича (1834–1908) – українського історика, етнографа, археолога, археографа

Лютий

2 лютого	80 років від часу вигнання нацистських загарбників з міста Луцька (1944).
5 лютого	90 років від дня народження Б. О. Жука (1934–2015) – заслуженого працівника культури України
11 лютого	80 років від дня народження В. Т. Денисюка (1944) – волинського краєзнавця, культурно-освітнього діяча, заслуженого працівника культури України
16 лютого	80 років від дня народження О. Р. Валенти (1944–1991) – українського художника
19 лютого	75 років від дня народження В. А. Жовтянського (1949) – українського вченого фізика, енергетика та еколога, державного та громадського діяча, публіциста та краєзнавця

Березень

3 березня	100 років від дня народження Н. С. Тиравської (1924–2018) – українського хореографа та громадської діячки, голови управи Товариства волинян імені Лесі Українки в Сіднеї
9 березня	210 років від дня народження Т. Г. Шевченка (1814–1861) – українського поета і художника
10 березня	110 років від дня народження М. П. Куделі (1914–2004) – культурно-освітнього і громадського діяча, учасника національно-визвольного руху за незалежність України, шевченкознавця

2024 Календар знаменних і пам'ятних дат Волині

10 березня	80 років від дня знищення Армією Крайовою і Батальйонами Хлопськими села Сагринь (1944)
17 березня	75 років від дня народження А. О. Маренич (1949) – народної артистки України
24 березня	80 років від дня народження В. Б. Більчика (1944–2015) – волинського поета, прозаїка та композитора
27 березня	85 років від дня народження В. Я. Ліщука (1939) – волинського поета
27 березня	70 років від дня народження Ю. М. Сороки (1954–2023) – українського історика, заслуженого працівника освіти України

Квітень

3 квітня	80 років від дня народження Н. Г. Глазиріної (1944) – заслуженого працівника культури України
7 квітня	70 років від дня народження Т. Г. Коць (1954) – заслуженого вчителя України
14 квітня	70 років від дня народження В. А. Чепелюка (1954) – народного артиста України
15 квітня	110 років від дня народження М. О. Савчука (1914–2002) – українського художника
15 квітня	100 років від дня народження Г. М. Королькової (1924–2016) – заслуженого вчителя України
25 квітня	80 років від дня народження Г. В. Гоменюк (1944) – заслуженого працівника культури України
27 квітня	70 років від дня народження А. І. Квасюка (1954–2022) – українського реставратора, заслуженого працівника культури України
28 квітня	50 років від дня народження А. Т. Ковальчука (1974) – генерал-майора Збройних Сил України, Героя України

Травень

5 травня	70 років від дня народження Д. А. Головенка (1954) – заслуженого працівника культури України
9 травня	80 років від дня народження Є. М. Смолярчук (1944) – заслуженого працівника культури України

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині ■■■■■■■■■■ 2024

22 травня	70 років від дня народження О. О. Байдукова (1954–2009) – українського скульптора
25 травня	90 років від дня народження П. П. Маха (1934–2011) – українського письменника і публіциста
31 травня	60 років від дня народження Г. П. Махонюк (1964–2017) – заслуженого майстра народної творчості України
31 травня	60 років від дня народження С. П. Махонюк (1964–2009) – майстра народної вишивки

Червень

2 червня	80 років від дня народження А. А. Кореневського (1944–2015) – заслуженого вчителя України
7 червня	70 років від дня народження О. Г. Потурая (1954–2015) – українського поета, публіциста і прозаїка
13 червня	90 років від дня народження В. С. Ревухи (1934–1995) – українського письменника, перекладача, публіциста, громадського діяча
16 червня	95 років від дня відкриття в місті Луцьку Волинського краєзнавчого музею (1929)
19 червня	75 років від дня народження П. І. Хлебніка (1949) – заслуженого працівника культури України
20 червня	60 років від дня народження Е. О. Чуприк (Котюк) (1964) – заслуженої артистки України
29 червня	175 років від дня народження Олени Пчілки (1849–1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки, матері Лесі Українки

Липень

Липень	80 років від часу вигнання нацистських загарбників з теренів Волинської області (1944)
1 липня	75 років від дня народження Я. Є. Корнилюка (1949) – заслуженого працівника культури України
3 липня	70 років від дня народження П. П. Савоша (1954) – заслуженого артиста України

2024 Календар знаменних і пам'ятних дат Волині

4 липня	75 років від дня народження О. А. Мізюка (1949) – заслуженого працівника культури України
10 липня	75 років від дня відкриття Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки (1949)
12 липня	85 років від дня народження П. Д. Аврука (1939–2002) – волинського краєзнавця і поета
17 липня	90 років від дня народження Й. Г. Струцюка (1934) – українського письменника, заслуженого діяча мистецтв України
23 липня	100 років від дня народження Л. Ф. Старікової (1924–2008) – зв'язкової УПА, політв'язня радянських концтаборів
27 липня	100 років від дня народження Д. Д. Довбошинського (1924–2002) – українського художника

Серпень

1 серпня	100 років від дня народження Ф. Є. Бердоуса (1924–1988) – заслуженого вчителя Української РСР
1 серпня	75 років від дня народження Н. В. Федченко (1949) – заслуженої артистки України
9 серпня	100 років від дня народження З. Д. Данилевич (1924–2005) – заслуженого вчителя школи Української РСР
12 серпня	90 років від дня народження О. П. Негоди (1934) – заслуженого працівника культури України
15 серпня	60 років від дня народження В. М. Михальської (1964) – української художниці й педагога
22 серпня	140 років від дня народження М. П. Косача (1884–1937) – українського громадського діяча, брата Лесі Українки
23 серпня	60 років від дня народження О. С. Ядчук-Мачинської (1964) – української художниці
24 серпня	50 років від дня народження С. С. Білоуса (1974–2014) – Героя України

- 27 серпня** **90 років від дня народження В. І. Лучука (1934–1992) – українського письменника**
- 28 серпня** **125 років від дня народження С. Мацка (1899–1967) – польського вченого-ботаніка, дослідника Волині**

Вересень

- 9 вересня** 80 років від часу депортації українців з Лемківщини, Надсяння, Холмщини, Південного Підляшшя, Любачівщини, Західної Бойківщини (1944)
- 10 вересня** **100 років від дня народження М. М. Клименко (1924–2000) – народної артистки України**
- 17 вересня** **80 років від дня народження Б. В. Депо (1944–1992) – українського диригента та педагога, народного артиста України**
- 20 вересня** **70 років від дня народження Е. П. Сабової-Дишко (1954) – українській художниці**

Жовтень

- 11 жовтня** **75 років від дня народження А. А. Вихованця (1949) – заслуженого працівника культури України**
- 19 жовтня** 90 років від дня народження С. О. Новицького (1934–2019) – американського актора, кінорежисера, журналіста українського походження
- 27 жовтня** **75 років від дня народження М. Г. Тиского (1949) – українського історика, педагога і громадсько-політичного діяча**
- 30 жовтня** 140 років від часу першодруку поезій Лариси Косач під псевдонімом «Леся Українка» (1884)
- 30 жовтня** **70 років від дня народження Р. С. Собуцького (1954–2019) – заслуженого працівника освіти України**

Листопад

- 9 листопада** 140 років від дня народження С. К. Липинського (1884–1954) – вченого, агронома-селекціонера, брата В'ячеслава Липинського

2024 Календар знаменних і пам'ятних дат Волині

9 листопада	80 років від дня народження Г. Г. Завгородньої (1944–2015) – заслуженого вчителя Української РСР
13 листопада	75 років від дня народження К. В. Борисюка (1949) – українського художника
14 листопада	75 років від дня народження А. С. Яворського (1949) – генерал-лейтенанта, першого командира Луцького прикордонного загону, голови Ради організації ветеранів Державної прикордонної служби України Волинської області
20 листопада	110 років від дня народження Д. О. Остапюка (1914–1984) – волинського краєзнавця, засновника Любомльського краєзнавчого музею
26 листопада	75 років від часу створення Товариства «Волинь» та Інституту Дослідів Волині у Вінніпезі (1949)

13 листопада 75 років від дня народження К. В. Борисюка (1949) – українського художника

14 листопада 75 років від дня народження А. С. Яворського (1949) – генерал-лейтенанта, першого командира Луцького прикордонного загону, голови Ради організації ветеранів Державної прикордонної служби України Волинської області

20 листопада 110 років від дня народження Д. О. Остаюка
(1914–1984) – волинського краєзнавця, засновника
Любомльського краєзнавчого музею

**26 листопада 75 років від часу створення Товариства
«Волинь» та Інституту Дослідів Волині
у Вінніпезі (1949)**

Грудень

4 грудня	90 років від дня народження І. Д. Сензюк (1934–2009) – майстра вишивки та робіт з бісеру
8 грудня	160 років від дня народження Й. К. Пачоського (1864–1942) – вченого-біолога, дослідника флори Волині
8 грудня	120 років від дня народження П. М. Жолтовського (1904–1986) – українського вченого-мистецтвознавця
12 грудня	100 років від дня народження І. О. Денисюка (1924–2009) – українського літературознавця, фольклориста, педагога
13 грудня	70 років від дня народження Г. А. Толстіхіної (1954) – заслуженого працівника освіти України
15 грудня	80 років від дня народження Л. Т. Прищук (1944) – заслуженого працівника освіти України
18 грудня	70 років від дня народження М. З. Рубана (1954) – українського художника
19 грудня	70 років від дня народження В. В. Чухрая (1954) – українського фотохудожника
26 грудня	100 років від дня народження Г. О. Гуртового (1924–2012) – краєзнавця, заслуженого працівника культури України

8 грудня 160 років від дня народження Й. К. Пачоського (1864–1942) – вченого-біолога, дослідника флори Волині

8 грудня 120 років від дня народження П. М. Жолтовського (1904–1986) – українського вченого-мистецтвознавця

12 грудня 100 років від дня народження І. О. Денисюка (1924–2009) – українського літературознавця, фольклориста, педагога

13 грудня 70 років від дня народження Г. А. Толстіхіної (1954) – заслуженого працівника освіти України

15 грудня 80 років від дня народження Л. Т. Прищук (1944) – заслуженого працівника освіти України

18 грудня 70 років від дня народження М. З. Рубана (1954) – українського художника

19 грудня 70 років від дня народження В. В. Чухрая (1954) – українського фотохудожника

26 грудня 100 років від дня народження Г. О. Гуртового (1924–2012) – краєзнавця, заслуженого працівника культури України

26 грудня 100 років від дня народження М. Ф. Стасюка (1924–2007) – розвідника ОУН і УПА, очолював «Братство ветеранів ОУН і УПА» Волинського краю

* * *

875 років від часу першої писемної згадки про містечко Олика, тепер селище Луцького району (1149)

575 років від часу першої писемної згадки про село Бобичі, тепер Володимирського району (1449)

575 років від часу першої писемної згадки про село Верхнів, тепер Володимирського району (1449)

575 років від часу першої писемної згадки про село Заболотці, тепер Володимирського району (1449)

350 років від часу спорудження Дмитрівської церкви з дзвіницею в с. Згорани, тепер Ковельського району (1674)

250 років від часу спорудження церкви Святої Параскеви в с. Осівці, тепер Камінь-Каширського району (1774)

250 років від часу побудови в м. Любомль католицької каплиці Яна Непомука (1774)

150 років від часу будівництва залізничної гілки Холм-Ковель Привіслянської залізниці (1874)

130 років від часу заснування залізничного училища на станції Ківерці (1904)

125 років від часу спорудження Борисоглібської церкви в с. Нехвороща, тепер Володимирського району (1899)

120 років від дня народження С. В. Сарцевича (1904–1987) – волинського скульптора-аматора

100 років від часу спорудження Дмитрівської церкви в с. Липа, тепер Луцького району (1924)

2 СІЧНЯ

65 років від дня народження В. Я. Малиновського (1959) – українського вченого-політолога, громадсько-політичного діяча

Малиновський Валентин Ярославович – доктор політичних наук, професор, академік Академії політико-правових наук, професор кафедри соціогуманітарних технологій Луцького національного технічного університету.

Народився 2 січня 1959 р. в м. Рожище Волинської області. У 1981 р. закінчив Рівненський державний інститут культури. З 1981 по 1983 роки проходив строкову військову службу.

У кінці 1980-х років Валентин Малиновський активно включився в громадсько-політичне життя Волині. Був одним із засновників Рожищенського осередку Народного Руху України. 7 липня 1991 р. очолив районну організацію НРУ, згодом був обраний співголовою Волинської крайової організації НРУ, членом Великої ради НРУ.

У 1992 р. був обраний депутатом Волинської обласної ради від Рожищенського виборчого округу № 118. Працював заступником голови постійної комісії обласної ради з освіти, культури і релігії.

У 1992 р. розпочалася кар'єра державного службовця В. Малиновського, котра тривала 22 роки. Роботу в органах влади розпочав на посаді керівника секретаріату Рожищенської районної ради народних депутатів.

З 1993 р. працював радником глави Волинської облдержадміністрації з політичних питань. З 1993 по 1994 роки був членом Луцького міського виконавчого комітету. У грудні 1994 р. призначений на посаду заступника начальника управління культури Волинської облдержадміністрації.

У 1995–1996 рр. навчався в Українській Академії державного управління при Президентові України, яку закінчив з відзнакою, отримавши кваліфікацію магістра державного управління та диплом Університету Північного Лондона (М.Р.А. Master of arts public administration). Стажувався в Міжнародному Інституті публічної служби (Париж, Франція) та Міністерстві закордонних справ України.

Після навчання в Академії повернувся на Волинь, де був призначений на посаду першого заступника начальника управління культури облдержадміністрації. У 1998 р. паралельно з державною службою розпочав педагогічну діяльність на кафедрі політології Волинського державного університету імені Лесі Українки.

У 2002 р. В. Я. Малиновський успішно захистив кандидатську дисертацію на тему «Оптимізація функцій органів виконавчої влади України: теоретико-методологічні засади» в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, отримавши науковий ступінь кандидата політичних наук. У 2004 р. йому присвоєно вчене звання «доцент».

З 2002 по 2005 рік працював на постійній основі помічником-консультантом народного депутата України. У 2002 р. В. Малиновський повертається до активної політичної діяльності, обирається головою Управи Волинської обласної організації Української Народної партії. З початком Помаранчевої революції стає членом обласного Страйкового комітету, а згодом – обласного відділення Комітету національного порятунку – керівних органів революції у Волинській області.

Після перемоги Помаранчевої революції, у березні 2005 р. призначений начальником новоствореного Управління державної служби Головного управління державної служби України у Волинській області, яке очолював до вересня 2014 року. В. Малиновському присвоєно 5 ранг державного службовця.

У 2005 р. як член регіональної робочої групи з підготовки заходів щодо проведення адміністративно-територіальної реформи Волинської ОДА розпочав практичну діяльність і наукові дослідження у сфері реформування територіальної організації влади та місцевого самоврядування.

У січні 2012 р. успішно захищає докторську дисертацію на тему «Концептуальні засади трансформації територіальної організації влади України: регіональний та місцевий рівні» у Національному педагогічному університеті ім. М. П. Драгоманова з присудженням наукового ступеня доктора політичних наук. У 2014 р. йому присвоєно вчене звання «професор».

У вересні 2014 р. Малиновський В. Я. завершив державну службу і зосередився на науковій і педагогічній діяльності. Він перейшов на постійну роботу у Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки на посаду професора кафедри політології та державного управління. У 2015 р. за його ініціативою та активною участю ліцензована нова для університету спеціальність «Державна служба».

У 2015 р. закінчив Міжрегіональну Академію управління персоналом за спеціальністю «Комп'ютерні системи та мережі». Зважаючи на праці, присвячені історії рідного краю, у 2015 р. В. Малиновський стає членом обласної організації Національної спілки краєзнавців

СНУ імені Лесі Українки. Міжнародні відносини» (2008–2014), «Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи» (2008–2014), «Бібліотека молодого державного службовця» (2005–2007), «Суспільно-політичні процеси» (з 2017 р.), Волинської універсальної енциклопедії.

У 1997–2002 рр. він був головою Комісії з питань розгляду матеріалів про визначення статусу ветеранів ОУН-УПА, у 2006–2008 рр. – Вченим секретарем Волинського регіонального наукового центру Української академії наук з держуправління, у 2007–2010 рр. – регіональним представником та членом ради Інституту аналізу політики та стратегій, у 1999–2012 рр. – головою обласного осередку Всеукраїнської Асоціації магістрів держуправління.

З 2005 р. є викладачем і членом навчально-методичної ради Волинського регіонального центру підвищення кваліфікації. З 2007 р. є членом президії Волинської обласної організації профспілки працівників державних установ.

В. Я. Малиновський нагороджений ювілейною медаллю «10 років Незалежності України» (2001), Подякою Президента України (2004), Почесною грамотою Головного управління державної служби України (2006), Почесною грамотою Волинської ОДА (2000, 2009), Почесною грамотою Волинської обласної ради (2009, 2013, 2022), Подякою Волинської ОДА (1996), Почесною грамотою професійної спілки працівників державних установ України (2011, 2015), Подякою Ковельського міського голови (2013), Почесною грамотою Рожищенської РДА (2001, 2009, 2020), Подякою Рожищенської РДА (2014), Срібним нагрудним знаком СНУ імені Лесі Українки (2015), Подякою Федерації професійних спілок України (2018), Подякою Міністерства освіти і науки України (2018), Золотим нагрудним знаком СНУ імені Лесі Українки (2019), Почесною грамотою Луцького міського голови (2019), Орденом святих Кирила і Мефодія УПЦ КП (2019), Почесною грамотою Федерації професійної спілок України (2020), Подякою Асоціації міст України (2021), Грамотою Міністерства освіти і науки України (2022).

У 2019 р. став переможцем Премії «Люди року – 2019. Волинь» у рамках Всеукраїнської програми «Люди ХХІ століття» у номінації «Професіонал року». У 2020 р. йому присвоєне звання Почесного громадянина міста Каменя-Каширського Волинської області.

Оксана Жук

Література:

Малиновський В. Я. Державне управління : навч. посіб. / В. Я. Малиновський. – Луцьк : Вежа, 2000. – 558 с.

Малиновський В. Я. Державна служба: теорія і практика : навч. посіб. / В. Я. Малиновський. – Київ : Атіка, 2003. – 160 с.

Малиновський В. Я. Державне управління : навч. посіб. / В. Я. Малиновський. – Вид. 2-ге, допов. та перероб. – Київ : Атіка, 2003. – 576 с.

Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління / В. Я. Малиновський. – Київ : Атіка, 2005. – 240 с.

Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління / В. Я. Малиновський. – Вид. 2-ге, допов. і виправл. – Київ : Центр сприяння інституційного розвитку держ. служби, 2005. – 254 с. – (Серія «Бібліотека молодого держ. службовця»).

Малиновський В. Я. Державне управління : навч. посіб. / В. Я. Малиновський. – 3-тє вид., перероб. та допов. – Київ : Атіка, 2009. – 608 с.

Малиновський В. Я. Територіальна організація влади України: концептуальні засади трансформації : монографія / В. Я. Малиновський. – Луцьк : Гадяк Ж. В., 2010. – 451 с.

Малиновський В. Я. Становлення і розвиток місцевого самоврядування у Волинській області (1990–2010 рр.) : монографія / В. Я. Малиновський. – Луцьк : Інціпал, 2013. – 352 с.

Малиновський В. Я. Становлення і діяльність Народного Руху в Рожищенському районі : монографія / В. Я. Малиновський. – Луцьк : Ініціал, 2016. – 224 с.

Малиновський В. Я. Публічна служба в Україні : підручник / В. Я. Малиновський. – Київ : Кондор, 2018. – 312 с.

Малиновський В. Я. Реформа децентралізації у Волинській області : монографія / В. Я. Малиновський. – Луцьк : Волин. друк., 2021. – 352 с.

Малиновський В. Я. Липинський і монархія: ретроспектива у сьогодення / В. Я. Малиновський // Затурці в історії України та Волині : матеріали наук.-практ. конф., приуроч. 500-й річниці першої писем. згадки про с. Затурці Локачин. р-ну Волин. обл., 16 листоп. – Луцьк, 2004. – С. 173–176.

Малиновський В. Я. Віще слово помаранчевого віча / В. Я. Малиновський // Волинь : всеукр. суспіл.-політ., літ.-мистец. часоп. – Луцьк, 2005. – Ч. 7. – С. 123–164.

Малиновський В. Я. Адміністративно-територіальна реформа – визначальний фактор ефективної організації регіональної та місцевої влади / В. Я. Малиновський // Вісник Національної академії

державного управління при Президентів України. – 2006. – № 2. – С. 347–353.

Малиновський В. Я. Волинський вибір – 2006 / В. Я. Малиновський // Волинь : всеукр. суспіл.-політ., літ.-мистец. часоп. – Луцьк, 2007. – Ч. 8. – С. 195–216.

Малиновський В. Я. Реформування територіальної організації влади Польщі: уроки для України / В. Я. Малиновський // Вісник Національної академії державного управління при Президентів України. – 2007. – № 3. – С. 235–243.

Малиновський В. Я. Реформування територіальної організації влади України у контексті досвіду Франції / В. Я. Малиновський // Вісник Національної академії державного управління при Президентів України. – 2007. – № 1. – С. 86–94.

Малиновський В. Я. Магдебурзьке право на Волині у контексті європейських традицій / В. Я. Малиновський // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – № 22: Історичні науки. – С. 158–162.

Малиновський В. Я. Ідеї В'ячеслава Липинського в сучасних процесах націєтворення / В. Я. Малиновський // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2012. – № 7: Міжнародні відносини. – С. 4–10.

Malynovskyi V. The «Endless Story» of Local Self-Government Reform: Before the Post-Maidan Challenges / V. Malynovskyi // Ukraine after the Euromaidan: Challenger and Hoper. – Bern, 2015. – P. 145–157.

Малиновський В. Становлення і розвиток місцевого самоврядування у Волинській області (1990–2010 рр.) / В. Малиновський // Борис Клімчук: Я – син волинської землі. – Луцьк, 2015. – С. 140–145.

Малиновський В. Я. Україна і виклики ХХІ століття / В. Я. Малиновський // Вісник Національного університету «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого» : зб. наук. пр., – Харків, 2015. – Вип. 3 (26). – С. 228–230.

Малиновський В. Я. Українська політична регіоналістика в контексті сучасних суспільно-політичних викликів / В. Я. Малиновський // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» – Харків, 2017. – № 2 (33). – С. 95–104.

Малиновський В. Об'єднання територіальних громад: добровільність чи примусовість? / В. Малиновський // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2018. – № 1: Міжнародні відносини. – С. 169–174.

Малиновський В. Я. Держава, що не відбулася (до 100-річчя Гетьманату Павла Скоропадського) / В. Я. Малиновський // Українська Держава Павла Скоропадського: здобутки і прорахунки : матеріали круглого столу з нагоди 100-річчя проголошення Української Держави., с. Затурці, 27 квіт. – Луцьк, 2018. – С. 5–11.

Малиновський В. Я. 100-річчя сучасної державної служби в Україні / В. Я. Малиновський // VII Всеукр. політол. читання ім. проф. Богдана Яроша : зб. наук. пр. – Луцьк, 2018. – С. 75–80.

Малиновський В. Я. Легендарна особистість / В. Я. Малиновський // Антонюк А. П. Життя – як пісня / А. П. Антонюк. – Луцьк, 2019. – С. 191–192.

Малиновський В. Я. Концептуалізація поняття «публічна служба» / В. Я. Малиновський // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2020. – № 2: Міжнародні відносини. – С. 145–150.

Малиновський В. Я. Стратегічні аспекти цифрової трансформації соціальної сфери / В. Я. Малиновський // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – Луцьк, 2021. – № 1 (147). – С. 27–31.

Малиновський В. Я. Децентралізаційна реформа: передумови, реалізація, результати, перспективи / В. Я. Малиновський // Суспільно-політичні процеси : наук. вид. Акад. політ. наук. – Київ, 2021. – Вип. 1 (17). – С. 227–243.

Малиновський В. ВІА «Волиняни»: феномен успіху та популярності / В. Малиновський, Ю. Сосовський // Минувле і сучасне Волині та Полісся: місто Рожище в історії України і Волині : Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 700-річчю першої писемної згадки про місто, 8–9 груд. : наук. зб. – Луцьк, 2022. – Вип. 72. – С. 93–98.

Малиновський В. Становлення громади УПЦ Київського Патріархату м. Рожища у 90-х роках ХХ ст. ; Створення міської організації Народного руху та боротьба за Незалежність / В. Малиновський // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: місто Рожище в історії України і Волині : Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 700-річчю першої писемної згадки про місто, 8–9 груд. : наук. зб. – Луцьк, 2022. – Вип. 72. – С. 46–53, 40–45.*

Малиновський В. Творчі сторінки Рожищенського самодіяльного народного театру / В. Малиновський, Л. Романюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся: місто Рожище в історії України і Волині : Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 700-річчю першої писемної згадки про місто, 8–9 груд. : наук. зб. – Луцьк, 2022. – Вип. 72. – С. 87–93.

Малиновський В. Я. Вступ Фінляндії до НАТО : кейс для України / В. Я. Малиновський // Розвиток публічного управління в контексті європейської інтеграції України : матер. наук.-практ. конф., 28 квіт. м. Львів. – Львів, 2023. – С. 142–146.

Малиновський В. Я. Природа і сутність рашизму / В. Я. Малиновський // Всеукраїнські політологічні читання імені професора Богдана Яроша : зб. наук. та навч.-метод. пр. – Луцьк, 2023. – Вип. 12. – С. 90–98.

* * *

Малиновський В. Рух на новому етапі : [розмова з головою районної організації Руху В. Я. Малиновським] / В. Малиновський ; розмову веде Н. Остапчук // Наш край. – 1992. – 10 берез. – С. 1–2.

Малиновський В. [інтерв'ю з кандидатом в депутати обласної Ради по Рожищенському виборчому округу № 118 Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; розмову вів О. Юрченко // Нар. справа. – 1992. – 30 черв. – С. 3.

Малиновський В. Депутат – це політик : [розмова з головою районної організації Руху В. Я. Малиновським] / В. Малиновський ; розмову веде Н. Остапчук // Наш край. – 1992. – 10 листоп. – С. 1.

Малиновський В. Нас врятують праця і віра : [розмова з співголовою Руху Валентином Малиновським] / В. Малиновський ; розмову вів Л. Осауленко // Нар. трибуна. – 1992. – 26 груд. – С. 4.

Малиновський В. «Головне завдання – згуртувати людей» : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; розмову вів В. Вербич // Нар. трибуна. – 1993. – 4 верес. – С. 4.

Малиновський В. «Як можна бути проти всіх?!» : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; розмову вів В. Данилюк // Молода Волинь. – 1993. – 17 верес. – С. 5.

Малиновський В. «Вірю в Україну» : [інтерв'ю із співголовою крайової організації НР України] / В. Малиновський ; взяв інтерв'ю М. Александрович // Волинь. – 1993. – 23 груд. – С. 3.

Малиновський В. Чи програємо вибори і державу? : [інтерв'ю з В. Малиновським, І. Корсаком, Є. Шимоновичем] / В. Малиновський ; взяв інтерв'ю В. Грибовицький // Нар. трибуна. – 1994. – 29 січ. – С. 1, 5.

Малиновський В. Використати переваги Волині : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; взяв інтерв'ю В. Лис // Волинь. – 1994. – 23 черв. – С. 3.

Малиновський В. Сертифікат магістра Валентин Малиновський отримав у Лондоні : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; взяв інтерв'ю В. Данилюк // Віче. – 1996. – 26 груд. – С. 6.

Малиновський В. І Лондон, і Париж: як вони бачаться державному службовцеві з Волині : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; взяла інтерв'ю О. Жарчинська // Луцьк. замок. – 1997. – 10 січ. – С. 3.

Малиновський В. «Червону руту» не шукай за горами : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; взяла інтерв'ю Н. Гуменюк // Віче. – 1998. – 2 лип. – С. 8.

Малиновський В. Професіоналізм, патріотизм, порядність : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; взяв інтерв'ю В. Віктор // Луцький замок. – 2000. – 28 груд. – С. 9.

Малиновський В. Кадрова політика – дуже складне питання...: [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський; взяв інтерв'ю М. Панасюк // Вільна думка. – 2005. – 13 трав. – С. 3.

Малиновський В. Журналіст-держслужбовець – це абсурд : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; взяв інтерв'ю В. Алексєєв // Волин. губерн. відом. – 2006. – 30 берез. – С. 6.

Малиновський В. Чи легко бути чиновником? : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; взяв інтерв'ю Ф. Грицюк // Луцьк. замок. – 2006. – 22 черв. – С. 4.

Малиновський В. Образ держслужбовця в життєвому віддзеркаленні : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; взяв інтерв'ю В. Приходько // Діалог. – 2009. – 18 черв. – С. 6.

Малиновський В. Замість 16 районів на Волині можуть створити п'ять повітів : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; взяла інтерв'ю І. Костюк // Відомості. – 2011. – 19–25 травня. – С. 1, 4.

Малиновський В. Віднині родичам працювати разом не можна. Забороняє закон : [інтерв'ю з Валентином Ярославичем Малиновським] / В. Малиновський ; взяла інтерв'ю Л. Шишко // Відомості. – 2011. – 22–28 верес. – С. 1, 6.

Малиновський В. Відтепер подарунок чиновнику розцінюватиметься як корупція : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; взяла інтерв'ю Л. Шишко // Відомості. – 2011. – 29 верес. – С. 1, 6.

Малиновський В. «Пропоную Волинську область поділити на 5 повітів» : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; взяв інтерв'ю О. Пирожик // Волинь-нова. – 2012. – 9 серп. – С. 3.

Малиновський В. Від декларативного – до реального самоврядування : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; взяв інтерв'ю І. Гордійчук // Діалог. – 2013. – 25 квіт. – С. 5;

Малиновський В. Виграють рішучі, а хто вичікуватиме, той програє : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; розмову вела Ю. Пашкова // Слово правди. – 2015. – 2 лип. – С. 6.

Валентин Малиновський: «Нас називали рухівцями» : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; розмову вела О. Ковальчук // Рожищанин. – 2015. – 18 серп. – С. 1, 3.

Малиновський В. З плеяди будівничих : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; взяв інтерв'ю В. Приходько // Волин. газета. – 2019. – 10 січ. – С. 3.

Малиновський В. Приклад Польщі надихає, досвід Франції вчить : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; взяв інтерв'ю М. Солоненко // Голос України. – 2019. – 15 січ. – С. 1, 10–11.

Малиновський В. Четвертий повіт на Волині – не амбіції, а об'єктивна потреба : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; взяла інтерв'ю Т. Приходько // Полісся. – 2019. – 19 верес. – С. 2.

Малиновський В. Об'єднання неминуче : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; взяла інтерв'ю Т. Приходько // Полісся. – 2019. – 19 груд. – С. 2.

Малиновський В. На Камінь-Каширщині буде лише дві ОТГ : [інтерв'ю з Валентином Ярославовичем Малиновським] / В. Малиновський ; взяла інтерв'ю Т. Приходько // Полісся. – 2020. – 6 лют. – С. 2.

* * *

Малиновський Валентин Ярославович : біобібліогр. покажч. до 60-річчя вченого / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; уклад. І. П. Сидорук ; упоряд. В. Я. Малиновський. – Луцьк : Вежа-Друк, 2019. – 124 с. – Серія «Біобібліографія вчених Східноєвроп. нац. ун-ту імені Лесі Українки».

Слапчук В. Д. В очікуванні на інквізиторів : рецензії, відгуки, нотатки / В. Слапчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 128 с.

Про В. Я. Малиновського – с. 118–119.

Бондаренко Г. В. Малиновський Валентин Ярославович / Г. В. Бондаренко // Бондаренко Г. В. Історичне краєзнавство Волинської області (1939–2019 роки) / Г. В. Бондаренко. – Луцьк, 2021. – С. 387.

Гуйтор М. М. Територіальна організація влади України: концептуальні засади трансформації / М. М. Гуйтор // Влада та управління : зб. наук. пр. – Чернівці, 2012. – Вип. 2. – С. 272–277.

Ковальчук І. Історія діяльності районної організації Народного Руху України / І. Ковальчук // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2018. – № 5: Міжнародні відносини. – С. 159.

Бакуменко В. Посібник для науковців і держслужбовців / В. Бакуменко // Діалог. – 2009. – 24 груд. – С. 2.

Гембік О. Про державну службу можна дізнатися зі словника / О.Гембік // Волинь-нова. – 2006. – 9 лист. – С. 1.

Гуменюк Н. Наука управління державою / Н. Гуменюк // Віче. – 2000. – 5 жовт. – С. 4.

Головатий М. Місцеве самоврядування очима вченого / М. Головатий // Діалог. – 2014. – 13 лют. – С. 12.

Гуменюк Н. Про державні службу та управління / Н. Гуменюк // Віче. – 2003. – 23 жовт. – С. 2.

Данилюк В. «Книга буття» волинської влади. Як Луцьк власну валюту вводив, а Нововолинськ до Львівщини відходив... / В. Данилюк // Волин. газета. – 2014. – 2 січ. – С. 1, 4.

Данилюк В. Слово про державну службу / В. Данилюк // Віче. – 2002. – 19 груд. – С. 2.

Жук О. Реформа децентралізації на Волині / О. Жук // Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. – 2022. – № 2 (13). – С. 187–189.

Костюк І. Замість 16 районів на Волині можуть створити п'ять повітів / І. Костюк // Відомості. – 2011. – 19–25 трав. – С. 1, 4.

Крещук С. Абетка державного службовця / С. Крещук // Во-
линь-нова. – 2005. – 5 трав. – С. 1.

Лагановський Л. Конче потрібна книжка волинянина / Л. Лагановський // Уряд. кур'єр. – 2001. – 16 січ. – С. 5.

Лагановський Л. Праці волинянина про державне управління / Л. Лагановський // Уряд. кур'єр. – 2003. – 8 листоп. – С. 5.

Лимаренко О. Термінологія управління сучасною державою / О. Лимаренко // Уряд. кур'єр. – 2005. – 1 черв. – С. 4.

Лис В. Особлива наука / В. Лис // Волинь. – 2004. – 31 січ. – С. 3.

Лопушинський І. Публічна служба в Україні / І. Лопушинський // Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. – 2019. – № 1 (5). – С. 145–146.

Мацюк Р. «Де сильне місцеве самоврядування, немає місця сепаратизму» / Р. Мацюк // *Наш край*. – 2022. – 21 квіт. – С. 4.

Мацюк Р. Прапор нашої волі / Р. Мацюк // *Наш край*. – 2017. – 17 серп. – С. 1–2.

Мацюк Р. Ювілей відзначив презентацією книг / Р. Мацюк // *Наш край*. – 2019. – 24 січ. – С. 4.

Мельник В. Джерело з підказкою про граблі. На Волині побачило світ видання про становлення місцевого самоврядування / В. Мельник // Уряд. кур'єр. – 2014. – 17 січ. – С. 10.

Наход М. А. Першопроходець науки державного управління і децентралізації : до 60-річчя від дня народження академіка Академії політичних наук В. Я. Малиновського / М. А. Наход // Суспільно-політичні процеси. – 2019. – № 1 (11). – С. 96–109.

Ольшевський І. Нелегка школа державного управління / І. Ольшевський // Луцьк молодий. – 2003. – 9 жовт. – С. 3.

Приходько Т. Децентралізація: підсумки і аналіз фахівця / Т. Приходько // Полісся. – 2022. – 7 квіт. – С. 10.

Солоненко М. Підручник для майбутніх службовців / М. Солоненко // *Голос України*. – 2019. – 6 квіт. – С. 12.

Тертичка В. Актуальне словникове видання з державного управління / В. Тертичка // *Вісник державної служби України*. – 2007. – № 2. – С. 87–88.

Тертичка В. Науковий погляд на державне управління / В. Тертичка // *Наш університет*. – 2010. – № 3. – С. 19.

Якименко М. Для тих, хто вчиться керувати / М. Якименко // *Голос України*. – 2003. – 26 груд. – С. 2.

Якименко М. Енциклопедія для держслужбовців / М. Якименко // *Голос України*. – 2005. – 23 черв. – С. 3.

Якименко М. Навіщо нам карликові райони та сільради? / М. Якименко // *Голос України*. – 2011. – 20 трав. – С. 4.

Якименко М. Новітня історія твориться спільними діями / М. Якименко // *Голос України*. – 2023. – 6 трав. – С. 3.

Яковлева Н. Маємо нову книгу про район / Н. Яковлева // *Наш край*. – 2016. – 20 жовт. – С. 3.

* * *

Ковальчук І. 60 років від дня народження В. Я. Малиновського (1959) – українського вченого-політолога, громадсько-політичного

діяча / І. Ковальчук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2019 рік / Упр. культури, з питань релігій та національностей Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Київ, 2018. – С. 13–20.

Федчик Ю. 55 років від дня народження В. Я. Малиновського (1959) – українського вченого-політолога, педагога, управлінця, громадсько-політичного діяча / Ю. Федчик // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2013. – С. 12–18.

Семенюк Л. С. Малиновський Валентин Ярославович / Л. С. Семенюк // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2017. – Т. 18 : Лт–Малицький. – С. 695–696.

5 СІЧНЯ

**80 років від дня народження Г. Є. Давидюка (1944–2013) –
ученого математика, заслуженого діяча науки й техніки України**

Давидюк Георгій Євлампович народився 5 січня 1944 року на півночі Казахстану (Кустанайська область) у сім'ї репресованих службовців. У 1946 році родина Давидюків повернулася на Волинь: деякий час мешкали у селі Торчин, а потім у Рожищі.

У 1961 році Георгій Давидюк закінчив Рожищенську середню школу й того ж року вступив до Луцького педагогічного інституту імені Лесі Українки на факультет фізико-математичних наук. У 1966 році з відзнакою закінчив інститут. Як кращому випускникові, йому було запропоновано посаду асистента кафедри фізики.

З 1969 року вступив на аспірантуру до Інституту фізики АН УРСР у місті Києві, а коли створили Інститут ядерних досліджень АН УРСР за профілем своєї діяльності переводиться до новоутвореного закладу освіти. Навчання в Інституті тривало до 1972 року, а у 1973 році, після захисту кандидатську дисертації, Георгій Євламійович працював старшим викладачем у цьому ж закладі вищої освіти.

З 1975 року Георгій Давидюк займав викладацьку посаду доцента фізики Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки. У 1992 відбулася реорганізація інституту (реорг. у Волинський державний університет імені Лесі Українки). Георгія Євlampійовича було обрано на посаду завідувача новоствореної кафедри фізики твердого тіла. Вчений читав публічні лекції від товариства «Знання», працював зі здібними випусками шкіл області,

неодноразово був головою журі на обласних олімпіадах із фізики, проводив заняття з учителями фізики Волинської області на різних курсах і методичних об'єднаннях, читав лекції з фізики для вчителів шкіл, учнів, членів Малої академії наук. В останні роки очолював групу викладачів і аспірантів, що займалася вивченням нових нетривіальних халькогенідних матеріалів з нелінійними властивостями. Створив наукову школу з фізики структурних дефектів у напівпровідниках.

Проте педагогічна праця не була єдиною його роботою: він активно займався науковою діяльністю. Зокрема, у 1995 році Георгій Євlampійович успішно захистив в Інституті фізики напівпровідників НАН України докторську дисертацію на тему «Електричні й оптичні властивості монокристалів сульфід кадмію з дефектами радіаційного походження». За вагомі наукові досягнення у цьому ж році науковця обрали дійсним членом Нью-Йорської академії наук.

У 1996 році здобув звання професора у Волинському державному університеті імені Лесі Українки. У 1998 році Георгій Євlampійович виграв Міжнародний конкурс й відповідно грант для вчених та викладачів МНОП Міжнародного фонду «Відродження» – освітньо-науковий грант.

Г. Є. Давидюк певний час працював на посаді проректора з наукової роботи Волинського державного університету імені Лесі Українки, був головою спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій: проявив себе умілим керівником і організатором наукової діяльності університету. Науковець також не полишив осторонь видавничу діяльність, був членом редколегії кількох наукових фахових журналів, зокрема, головним редактором серії «Фізичні науки» «Наукового вісника Волинського національного університету імені Лесі Українки», членом редколегії наукового журналу «Фізика і хімія твердих тіл» Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. За більш ніж 40 років наукової праці Георгій Євlampійович підготував 11 кандидатів фізико-математичних наук, опублікував понад 200 наукових праць в українських і міжнародних фахових журналах, збірниках і виданнях, із них 10 монографій і навчальних посібників, чотири патенти на винахід.

Велика частка наукового доробку Георгія Давидюка присвячена дослідженню структурних дефектів у напівпровідникових матеріалах, механізмів утворення радіаційних дефектів і їх взаємодії з найбільш важливими технологічними домішками у халькогенідних напівпровідниках групи $A^{IV}B^{VI}$.

Окрім наукової сфери, цікавився музикою, літературою, живопи-

сом, але найбільшим захопленням були мінерали. Його колекція є однією з найкращих приватних колекцій мінералів в Україні.

За вагомий внесок у становлення і розвиток фізичної науки та освіти на Волині Георгій Євламійович нагороджений Нагрудними знаками МОН України «Відмінник народної освіти УРСР», «Відмінник освіти України», «Петро Могила»; йому присвоєне почесне звання України «Заслужений діяч науки і техніки України»; відзначений Почесними грамотами МОН України й місцевих органів управління.

Видатний вчений, педагог, фахівець у галузі фізики напівпровідників й діелектриків, доктор фізико-математичних наук, професор Давидюк Георгій Євlampійович помер 13 січня 2013 року.

Мирослава Бродосюк

Література:

Давидюк Г. Є. Вплив опромінення частинками підпорогової енергії на оптичні та фотоелектричні параметри спеціально нелегованих і легованих різними домішками монокристалів сульфід кадмію : монографія / Г. Є. Давидюк, Г. Л. Мирончук. – Луцьк : Вежа, 2009. – 126 с.

Давидюк Г. Є. Дифузія у твердих тілах : метод. рек. / Г. Є. Давидюк, В. А. Оксюта. – Луцьк : Вежа, 1999. – 21 с.

Давидюк Г. Є. Основні типи дефектів у твердих тілах : метод. рек. / Г. Є. Давидюк, В. В. Божко. – Луцьк : Вежа, 1999. – 26 с.

Давидюк Г. Є. Радіаційні ефекти в напівпровідниках : навч. посіб. / Г. Є. Давидюк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 276 с.

Давидюк Г. Є. Радіація і людина : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Г. Є. Давидюк, Г. Л. Мирончук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 244 с.

Давидюк Г. Є. Фізика поверхневих явищ у напівпровідниках : навч. посіб. / Г. Є. Давидюк. – Луцьк : Вежа, 2003. – 132 с.

Давидюк Г. Є. Фотоелектричні явища у напівпровідниках : метод. рек. / Г. Є. Давидюк, В. П. Литвак. – Луцьк, 1999. – 38 с.

Фізичні властивості тетрарних халькогенідів : монографія / Г. Є. Давидюк, Л. В. Булатецька, В. В. Божко [та ін.]. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – 212 с.

Давидюк Г. Є. Вплив атомів легуючої домішки міді на стабілізацію кластерів дефектів у нейтронно опромінених монокристалах CdS ; Рентгеностимульований відпал радіаційних дефектів у нелегованих монокристалах CdS / Г. Є. Давидюк // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2012. – № 16 (241): Фізичні науки. – С. 3–9, 9–19.

Давидюк Г. Утворення хвостів щільності електронних станів біля країв зон в опромінених швидкими нейтронами монокристалах / Г. Давидюк, Г. Мирончук, О. Замуруєва // Науковий вісник Східно-європейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2013 – № 2 (251): Фізичні науки. – С. 29–35.

* * *

Луцький державний педагогічний інститут імені Лесі Українки : нарис історії. – Львів : Світ, 1992. – 88 с.

Про Г. Є. Давидюка – с. 22.

Георгій Євлампійович Давидюк // Волинський національний університет імені Лесі Українки : професори. – Луцьк, 2010. – С. 21.

Фізика структурних дефектів у напівпровідниках // Волинський національний університет імені Лесі Українки : наук. шк. – Луцьк, 2010. – С. 30–33.

Фізичний факультет // Волинський національний університет імені Лесі Українки. – Луцьк, 2010. – С. 123–127.

* * *

Конозенко І. Д. Давидюк Георгій Євлампійович / І. Д. Конозенко, В. С. Пикалюк // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2002. – Т. 7 : Г–Ді. – С. 109.

7 СІЧНЯ

75 років від дня народження Л. І. Брюховецької (1949) – української журналістки, кінокритика та кінознавця

Лариса Іванівна Брюховецька – український кінокритик, кінознавець, головний редактор журналу «Кіно-Театр», член Правління Національної спілки кінематографістів України, старший викладач кафедри культурології Національного університету «Києво-Могилянська академія», керівник Центру кінематографічних студій НаУКМА.

Народилася 7 січня 1949 року в с. Запілля Любомльського району. Батько, Іван Григорович Кисіль, корінний житель, працював у колгоспі. Мати – Галина Сергіївна, родом із Чернігівщини, працювала вчителькою.

У 1955–1963 роках Лариса Брюховецька навчалась у Запільській восьмирічній школі. Після цього, середню освіту здобувала в школі №1 м. Любомль. По закінченню школи один рік працювала піонервожатою у навчальному закладі с. Гороховище Любомльського району.

У 1967–1972 рр. навчалася на факультеті журналістики Київського державного університету. Після закінчення, два роки працювала кореспондентом газети «Вперед» в смт. Бородянка Київської області.

З 1974 до 1982 року Лариса Брюховецька була науковим редактором розділу «Мистецтво» Української радянської енциклопедії. В 1982–1993 рр. працювала завідувачем відділу мистецтва журналу «Київ». У цей період побачили світ її дослідження «Випробування творчістю» (1985), «Література і кіно: проблеми взаємин» (1988), «Поетична хвиля українського кіно» (1989).

У 1988 році Л. Брюховецька була прийнята в Національну спілку кінематографістів України.

У 1993–1995 рр. Лариса Іванівна перебувала на посаді кореспондента гуманітарного відділу журналу «Київ». У 1994 році за серію публікацій в галузі літературно-мистецької критики отримала премію імені Олеся Білецького Національної спілки письменників України.

З 1995 року працює старшим викладачем кафедри культурології Національного університету «Києво-Могилянська академія». Відтоді є головним редактором журналу «Кіно-Театр», заснованого з ініціативи її студентів.

У 2000–2004 рр. Лариса Брюховецька була членом комітету з Національної премії імені Т. Г. Шевченка, в 2004–2009 рр. – член Правління і член секретаріату Національної Спілки кінематографістів України, у 2000–2010 рр. – член Експертної ради з питань кіно Міністерства культури України, в 2004–2013 рр. – член Комітету з Державної премії ім. О. Довженка.

За вагомих внесок у розвиток духовної культури, популяризацію у світі культурно-мистецької спадщини України у 2005 році отримала звання «Заслужений працівник культури України». З цього часу є також керівником Науково-дослідного Центру кінематографічних студій НАУКМА.

Паралельно Л. Брюховецька досить активно працює в сфері кінознавчих досліджень. Підтвердженням цьому є вихід її монографій: «Леонід Осика» (1999), «Приховані фільми. Українське кіно 90-х» (2003), «Іван Миколайчук» (2004), «Кіносвіт Юрія Іллєнка» (2006), «Кіно часів своєї юності» (2008). Тоді ж ряд її статей, оглядів, передмов, рецензій, інтерв'ю з'являються у газетах «Культура і життя», «Літературна Україна», «Хрещатик», «Урядовий кур'єр», «Дзеркало тижня», «День», журналах «Новини кіноекрана», «Київ», «Жовтень», «Вітчизна», «Всесвіт»,

«Україна», «Слово і час», «Вавилон ХХІ», «Кур'єр Кривбасу», «Кіно-Театр», наукових збірниках «Українське мистецтвознавство», «Polska-Ukraina: partnerstvoskultura», «StudiaFilmoznawcze», «CanadianSlavonicPapers», «Наукові записки НаУКМА», «Наукові записки КНУТКТ ім. І.Карпенка-Карого» та ін.

У 2009 році в галузі кіномистецтва Л. Брюховецька отримала премію ім. Івана Миколайчука Київської міської держадміністрації. Відтоді побачили світ книги дослідниці: «Своєрідне кіно Леоніда Бикова» (2010), «Кіномистецтво» (навчальний посібник, 2011), «Магія паралельного буття» (2013), «Найцікавіша історія України. Екранні версії» (монографія, 2014), «“Солодке” життя найважливішого з мистецтв. 2001–2015» (2015), «Кінопростір Антона Тимонишина» (монографія, 2016), «На полі кінематографічному. Сценарії Івана Драча» (монографія, 2016), «Перерваний політ. Українське кіно часів ВУФКУ: спроба реконструкції» (2018). Також вона виступила упорядником, редактором та автором окремих збірників, присвячених українському та зарубіжному кіно:

«Світова кінокласика» – вип. 1, вип. 2, вип. 3, вип. 4, вип. 5, вип. 6, вип. 7, вип. 8; «Поетичне кіно: заборонена школа», «Олександр Довженко і кіно ХХ століття», «Микола Гоголь. Інтерпретації», «Українське кіно від 1960-х до сьогодні. Проблеми виживання», «Кінорежисер світової слави», «Українські обличчя кіно й театру», «Сергій Параджанов і Україна», «Репресовані кінематографісти. Актуальна пам'ять».

Лариса Брюховецька – дружина В'ячеслава Брюховецького, українського літературознавця, педагога, доктора філологічних наук, професора, громадського діяча, Героя України, почесного президента Національного університету «Києво-Могилянська академія». Разом виховали двох доньок – Ольгу та Оксану.

У 2018 році підтримала звернення Європейської кіноакадемії на захист ув'язненого у Росії українського режисера Олега Сенцова.

У березні 2019 року Л. І. Брюховецька була одним з 9 кіноекспертів що входили до конкурсної комісії, яка обирала нового директора кіностудії Довженка. Вона є членом Правління Національної спілки кінематографістів України та членом Українського ПЕН.

Юрій Фініковський

Література:

Історія українського кіно 1920-х років : хрестоматія / упоряд., авт. комент. Л. Брюховецька. – Київ : Освіта України, 2019. – 290 с. – (Кінематографічні студії ; вип. 9).

Кінорежисер світової слави : зб. ст. / упоряд. Л. Брюховецька. – Київ : Логос, 2013. – 213 с.

Миколайчук І. В. Сценарії / І. В. Миколайчук ; вступ. ст. Л. І. Брюховецька. – Київ : Ред. журн. «Міжнародний туризм», 2008. – 544 с.

Світова кінокласика. Вип. 6 : зб. статей. / упоряд. Л. Брюховецька.
– Київ : Задруга, 2011. – 140 с.

Українське кіно від 1960-х до сьогодні. Проблема виживання : зб. наук. ст. / уклад. Л. Брюховецька. – Київ : Задруга, 2010. – 252 с.

* * *

Брюховецька Л. І. Випробування творчістю : молоді режисери
укр. кіно / Л. І. Брюховецька. – Київ : Мистецтво, 1985. – 136 с.

Брюховецька Л. І. Іван Миколайчук / Л. І. Брюховецька. – Київ : Академія, 2004. – 272 с. : іл.

Брюховецька Л. І. Кіномистецтво : навч. посіб. / Л. І. Брюховецька.
– Київ : Логос, 2011. – 390 с.

Брюховецька Л. І. Кінопростір Антона Тимонишина від ракет Фау-2 до Артура Абста / Л. І. Брюховецька. – Київ : Лазурит-Поліграф, 2016. – 208 с.

Брюховецька Л. І. Леонід Осика / Л. І. Брюховецька. – Київ : Академія, 1999. – 219 с.

Брюховецька Л. І. Література і кіно: проблеми взаємин : літ.-крит. нарис / Л. І. Брюховецька. – Київ : Рад. письм., 1988. – 181 с.

Брюховецька Л. І. Перерваний політ. Українське кіно часів ВУФКУ: спроба реконструкції / Л. І. Брюховецька. – Київ : Києво-Могилянська академія, 2018. – 570 с. – (Кінематографічні студії ; вип. 8).

Брюховецька Л. І. Поетична хвиля українського кіно / Л. І. Брюховецька. – Київ : Мистецтво, 1989. – 171 с.

Брюховецька Л. І. Приховані фільми. Українське кіно 1990-х / Л. Брюховецька. – Київ : АртЕк, 2003. – 384 с. : фот. – (Бібліотека журналу «Кіно-Театр»).

Брюховецька Л. І. Таємна історія фільмів. Пам'ять документів / Л. І. Брюховецька. – Київ : Освіта України, 2021. – 312 с. : фот.

Брюховецька Л. І. Талант і гра. Українські актори театру і кіно / Л. І. Брюховецька, В. М. Котенок. – Київ : Саміт-Книга, 2020. – 398 с.

Брюховецька Л. І. Досвід викладання курсу «Кіномистецтво» в немістечковому вузі / Л. І. Брюховецька // Сучасні проблеми художньої освіти в Україні : зб. наук. пр. / ред. В. В. Святогорова. – Київ, 2008. – Вип. 4. – С. 37–41.

Брюховецька Л. І. Огієнко-Олів'є Лілія Олександрівна / Л. І. Брю-

ховецька // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2022. – Т. 24 : О. – С. 125.

Брюховецька Л. Останній романтик нашого кіно / Л. Брюховецька // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – Кам'янець-Подільський, 2019. – Вип. 10. – С. 298–305.

Брюховецька Л. Давня і сучасна Україна в польському кіно / Л. Брюховецька // Літ. Україна. – 2023. – 23 лют. – С. 16–17.

Брюховецька Л. Іван Миколайчук і утвердження музичної структури фільму / Л. Брюховецька // Кіно-Театр. – 2021. – № 3. – С. 3–6.

Брюховецька Л. Ірен Роздобудько: «Глядач – особливо український – має виходити з зали непереможним!» / Л. Брюховецька // Кіно-Театр. – 2021. – № 3. – С. 31–34.

Брюховецька Л. Йосип Рона – німецький оператор в українському кіно / Л. Брюховецька // Кіно-Театр. – 2022. – № 3. – С. 40–44.

Брюховецька Л. Кіноактор-«шпигун»: повернення з небуття / Л. Брюховецька // Літ. Україна. – 2022. – 12 лют. – С. 20–21.

Брюховецька Л. Лейтенант Гончаренко – перший український супермен : екранізація роману «І один у полі воїн» виповнилося 60 років / Л. Брюховецька // Літ. Україна. – 2020. – 12 груд. – С. 22–23.

Брюховецька Л. Маг українського кіно : третього червня 1928 року народився кіноактор Костянтин Степанков / Л. Брюховецька // Літ. Україна. – 2021. – 19 черв. – С. 18–20.

Брюховецька Л. Масштаб і сила поезії. Конкурс ім. Лесі Українки / Л. Брюховецька // Кіно-Театр. – 2022. – № 1. – С. 19.

Брюховецька Л. Не екранізація, а імпровізація: «Intermezzo» : нездійснений задум Сергія Параджанова / Л. Брюховецька // Кіно-Театр. – 2022. – № 1. – С. 41–42.

Брюховецька Л. Невідомий Василь Радиш – редактор, сценарист, режисер / Л. Брюховецька // Літ. Україна. – 2020. – 29 лют. – С. 20–21.

Брюховецька Л. Образ світлий : Раїса Недашківська як національна акторка / Л. Брюховецька // Літ. Україна. – 2020. – 17 жовт. – С. 18 ; 31 жовт. – С. 18.

Брюховецька Л. Олесь Досвітній і його внесок в українське кіно / Л. Брюховецька // Літ. Україна. – 2020. – 15 лют. – С. 20.

Брюховецька Л. Ольга Ямборко: «Кожен образ Миколайчука – це його самостійні відповіді на ключові для нас питання» / Л. Брюховецька // Кіно-Театр. – 2022. – № 3. – С. 32–34.

Брюховецька Л. Перевтілюючись до невпізнання Микола Надемський / Л. Брюховецька // Літ. Україна. – 2019. – 28 груд. – С. 20–21.

Брюховецька Л. Плюси і мінуси жіночого кіно / Л. Брюховецька // Кіно-Театр. – 2023. – № 1. – С. 19–22.

Брюховецька Л. Повстанці Холодного яру та їхнє екранне життя : в українському прокаті пройшов фільм «Чорний ворон» / Л. Брюховецька // Літ. Україна. – 2020. – 18 січ. – С. 20.

Брюховецька Л. Привид ідеального актора з театру Курбаса / Л. Брюховецька // Кіно-Театр. – 2020. – № 6. – С. 19–22.

Брюховецька Л. Притягальна сила / Л. Брюховецька // Літ. Україна. – 2022. – 23 квіт. – С. 5.

Брюховецька Л. Режисер Тарас Ткаченко як свідомий українець у кіно / Л. Брюховецька // Кіно-Театр. – 2023. – № 2. – С. 24–28.

Брюховецька Л. Рушійна сила почуттів. Іза Міранда / Л. Брюховецька // Кіно-Театр. – 2022. – № 1. – С. 37–41.

Брюховецька Л. Самобутній геній сцени й кіно : Василь Симчич / Л. Брюховецька // Літ. Україна. – 2021. – 10 квіт. – С. 22–23.

Брюховецька Л. Сергій Маслобойщиков: драматичні зіткнення / Л. Брюховецька // Кіно-Театр. – 2021. – № 3. – С. 34–37.

Брюховецька Л. Смак свободи / Л. Брюховецька // Кіно-Театр. – 2017. – № 1. – С. 4–5.

Брюховецька Л. «Так заплутав дію, що вона стала цікавою». Валер'ян Підмогильний : до 120-річчя видатного письменника / Л. Брюховецька // Літ. Україна. – 2021. – 24 квіт. – С. 19–20.

Брюховецька Л. Три героїні Зінаїди Пігулович / Л. Брюховецька // Літ. Україна. – 2021. – 22 трав. – С. 18–19.

Брюховецька Л. Юрій Тютюнник як співробітник ВУФКУ та співавтор «Звенигори» / Л. Брюховецька // Літ. Україна. – 2020. – 14 берез. – С. 20.

* * *

Брюховецька Лариса Іванівна // Любомльщина історична, туристична, інвестиційно приваблива : довідник-путівник / упоряд. М. Ю. Скляничук. – Луцьк, 2011. – С. 201.

Романюк М. Брюховецька Лариса Іванівна / М. Романюк // Романюк М. Оратії журналістської ниви: українські редактори, видавці, публіцисти : у 2 кн. / М. Романюк. – Львів, 2004. – Кн. 2 – С. 16.

Танюк О. Премія ім. Леся Танюка / О. Танюк // Літ. Україна. – 2023. – 29 квіт. – С. 7.

Тримбач С. Історія кіно твориться у таємниці: про книгу Лариси Брюховецької «Таємна історія фільмів. Пам'ять документів» / С. Тримбач // День. – 2021. – 13–14 жовт. – С. 13.

* * *

Войтенко В. М. Брюховецька Лариса Іванівна / В. М. Войтенко // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2004. – Т. 3 : Біо–Бя. – С. 499.

Фініковський Ю. 7 січня 70 років від дня народження Л. І. Брюховецької (1949) – української журналістки, кінокритика та кінознавця / Ю. Фініковський // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2019 рік / Упр. культури, з питань релігій та національностей Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Київ, 2018. – С. 30–32.

22 СІЧНЯ

70 років від дня народження М. В. Кравчук (1954) – заслуженого майстра народної творчості України

Марія Василівна Кравчук народилася 22 січня 1954 р. у м. Прокоп'євську Кемеровської області, куди були депортовані з України її батьки Ганна та Васиць Посполітаки. У 1956 р. сім'я повернулася на рідну землю – у село Туличів Турійського району (нині Ковельський район). Її змалечку привчали до праці, вона виховувалася у кращих народних звичаях і традиціях. У 1972 р. Марія Василівна вступила до Львівського училища декоративно-прикладного мистецтва імені І. Труша. Після закінчення навчального закладу працювала художником-оформлювачем у місцевому колгоспі, а згодом – у районному відділенні зв'язку. У 1984 р. Марія Кравчук стала вчителем у Купичівській загальноосвітній школі (нині Купичівський ліцей) та заочно здобувала вищу освіту на художньо-графічному факультеті Івано-Франківського інституту імені В. Стефаника, який успішно закінчила у 1990 р. Тема її дипломної роботи – «Мистецтво плетіння із соломки».

Інтерес до соломоплетіння з'явився ще у 1980-х рр., коли одного разу вона побачила скриньку, яка виблискувала наче золото у руках незнайомих людей. Поспілкувавшись із власниками виробу, вона віднайшла автора – Олександра Коптюка з села Кустичі Ковельського району. Саме він навчив Марію Василівну одного з видів соломоплетіння та передав любов до цього виду народного мистецтва на все життя. У 1984 р. майстриня виплела свій перший виріб – капелюшок. Поступово майстриня удосконалювала свої вміння, на практиці досліджувала природні особливості соломки різних зернових культур, досліджувала технології заготівлі сировини для плетіння, опанову-

вала нові техніки. Завдяки знанням ліній та форм у мистецтві – виробила власний художньо-естетичний, довершений творчий стиль у створенні солом'яних виробів.

На початку своєї діяльності Марія Василівна плела із соломки різні скриньки, згодом – різноманітний посуд, фігурки птахів і тварин, вінки дівчатам і традиційні дідухи на Різдво. Нині вона вправно виготовляє із соломки ще й дитячі іграшки, маски, ялинкові прикраси, доповнення до одягу, гілочки квітів тощо.

З ініціативи Марії Василівни, при Купичівській школі діє творча студія «Житечко», де майстриня навчає школярів мистецтву соломоплетіння. У 2008 р. в рідному селі Куличів вона створила єдиний в Україні музей солом'яного мистецтва «Солом'яне диво», де представлені для огляду вироби з соломки майстрині, її учнів, а також українських та іноземних соломкарів.

У 1999 р. Марія Кравчук стала членом Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Вона відзначена Подяками Міністерства культури і мистецтв України за збереження і розвиток культури (1999), Почесними грамотами управління освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації за активну участь у відновленні, збереженні і розвитку традицій народного мистецтва Волині (2001, 2003). Майстрині вручили нагрудний знак «Відмінник освіти України» (2004). У 2006 р. вона стала лауреатом Волинської обласної мистецької премії імені Йова Кондзелевича та отримала почесне звання – Заслужений майстер народної творчості України.

Залюбки переймає досвід соломоплетіння син майстрині – Іван (філолог за освітою). Опанувавши техніки та особливості цього виду мистецтва, він створює неперевершені різдвяні дідухи, ялинкові прикраси тощо. Мистецтвом соломоплетіння цікавиться внучка Марії Василівни – Ліна, яка теж вправно допомагає майстрині.

Марія Василівна – постійний учасник регіональних та міжнародних художніх виставок. Зокрема: виставка під час Тижня української культури на території Європа-парку (2008 р., м. Руст, Німеччина); Виставка в музеї німецького села Шлізее під час Днів української культури в Баварії (2009 р., Німеччина); Персональна виставка «Вінок обжинковий» (2010 р., м. Луцьк, Волинський краєзнавчий музей); Персональна виставка у м. Сочі (2011 р., Росія), виставка та майстер-класи в університеті народного мистецтва (2012 р., м. Санок, Польща); Виставка авторських ялинкових іграшок в «Центрі народного мистецтва (2012 р., м. Київ); Всеукраїнська виставка «Кращий твір року» (2012 р., м. Київ); виставка «Вінок обжинковий» в музеї В. Липинського (2012 р., с. Затурці Волинської обл.).

М. В. Кравчук активна учасниця міжнародних фестивалів, симпозіумів, лабораторій, конференцій, майстер-класів. Вона побувала уже у чотирнадцяти країнах. Свої твори майстриня представляла на Першому міжнародному фестивалі солом'яного мистецтва в Мінську (2003 р., Білорусь), на Міжнародному фестивалі солом'яних масок на тему «Міфи і легенди» (2004 р., Каліфорнія), де отримала Першу премію; на Міжнародній виставці по екології в японському місті Нагоя (2005 р., Японія); на Міжнародному фестивалі «Солом'яне мистецтво світу» в місті Півчара (2007 р., Угорщина). Учасниця семи Міжнародних фестивалів соломоплетіння – Угорщина, Білорусь (двічі), Сербія, Україна, Польща, Литва.

У 2008 році за її ініціативи була проведена Всеукраїнська творча лабораторія майстрів солом'яного мистецтва «Солом'яний бичок» (м. Луцьк, с. Купичів), а 2010 року вона організувала на Волині перший Міжнародний фестиваль соломкарства «Сніп», у якому взяли участь народні майстри зі Швейцарії, Білорусі, Узбекистану, Угорщини, Нідерландів, Непалу, Великої Британії, США. Фестиваль мав великий успіх. Світ більше дізнався про Україну, що сприяло взаємозбагаченню та обміну досвідом учасників та гостей фестивалю.

За її участі відбулося чимало творчих акцій: Всеукраїнський симпозіум народних майстрів (2008 р., м. Чигирин Черкаської обл.), ХІХ Міжнародний фестиваль української культури (2008 р., Сопот, Польща); конференція майстрів соломоплетіння (2012 р., Голандія); Ягелонський ярмарок (мистецько-виставкова подія (2009 р., 2010 р., 2011 р., 2012 р., 2015 р., м. Люблін, Польща); Міжнародний фестиваль фольклору і народного мистецтва (2013 р., м. Стамбул, Туреччина); фестиваль майстрів Угорщини (2013 р., м. Печворд) та Міжнародний ярмарок (2013 р., м. Будапешт); Міжнародний фестиваль соломкарства (2014 р., Сербія); Міжнародний фестиваль «Дунай-фест» (2015 р., Німеччина); Міжнародна конференція «Традиція плетеного павука з соломи» (2015 р., м. Вільнюс, Литва); Міжнародний фестиваль художників мистецтва плетіння з соломи «Як золото» (2016 р., Польща); Міжнародний фестиваль художників мистецтва плетіння з соломи «Магія соломи» (2019 р., Вільнюс, Литва).

Кожного року Марія Кравчук організовує та проводить пленер «Житнє поле» на базі Купичівського ліцею, навчає мистецтву соломоплетіння підрастаюче покоління та залюбки ділиться досвідом з бажаними.

Оксана Моренчук

Література:

Зузяк Т. Художнє плетіння з рослинних матеріалів на Північному Заході України / Т. Зузяк // Мистецтвознавство'04. Публікації. Постаті. Переклади. Панорама подій : наук. зб. – Львів, 2004. – С. 27–40.

Кравчук М. Житні обереги в творчості сільської дітвори / М. Кравчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: народне мистецтво і духовність : матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. : наук. зб. – Луцьк, 2005. – Вип. 15. – С. 177–179.

Адамович Т. Солом'яне плаття із тисячі колосків / Т. Адамович // Волинь-нова. – 2010. – 20 листоп. – С. 12

Гатальська Н. Золоте перевесо Марії Кравчук / Н. Гатальська // Слово Просвіти. – 2012. – 9–15 серп. – С. 15.

День народження музею «Солом'яне диво» // Нар. слово. – 2020.
– 2 лип. – С. 2.

Коваленко О. Волинянки Христина Савюк та Марія Кравчук отримали золото й бронзу на фестивалі Солом'яної маски у США / О. Коваленко // Волинь. – 2020. – 4 черв. – С. 20.

Світ захоплень: Марія Кравчук закликає до неповторності // Волинь-нова. – 2013. – 18 квіт. – С. 2

Творчість, що прославила Турійщину // Нар. слово. – 2023. – 12 січ. – С. 1.

Турійщина – край соломкарства // Нар. слово. – 2022. – 4 серп.
– С. 2.

Чечель Л. Плетіння оберегів роду і народу / Л. Чечель // Україна молода. – 2020. – 14 лип. – С. 12.

* * *

Мірошниченко-Гусак Л. 22 січня 50 років від дня народження М. В. Кравчук (1954) – художниці, майстрині-соломникарки, члена Національної спілки народних майстрів України / Л. Мірошниченко-Гусак // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук ; відп. за вип.: А. М. Силюк, Л. А. Стасюк – Луцьк, 2003. – С. 19–20.

Мірошниченко-Гусак Л. 22 січня 60 років від дня народження М. В. Кравчук (1954) – української художниці, заслуженого майстра народної творчості України / Л. Мірошниченко-Гусак // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2013. – С. 33–37.

23 СІЧНЯ

**75 років від дня народження Н. С. Пушкар (1949) –
народного вчителя України**

Указом Президента України № 940/2007 від 2 жовтня 2007 року вперше в історії нашої держави четверо освітян відзначено почесним званням «Народний вчитель України». У четверці найкращих – вчителька географії Луцької ЗОШ І–ІІІ ступенів № 16 Надія Степанівна Пушкар. Педагогічний загал області, численні колеги та учні Надії Степанівни з гордістю і радістю сприйняли цю новину, бо усі, з ким пересікалася упродовж педагогічної діяльності, з повагою та любов'ю згадують її відданість школі, високу порядність та готовність поділитися досвідом і допомогти.

Народилася Надія Степанівна 23 січня 1949 року в селі Береськ Локачинського (нині Луцького) району. Школа була мрією з раннього дитинства. Після закінчення восьмирічки у рідному селі упродовж 1964–1968 років на відмінно навчалась на шкільному відділенні Луцького педагогічного училища.

Педагогічну діяльність розпочала вчителем початкових класів Домашівської восьмирічної школи Ківерцівського (нині Луцького) району. Прагнення до нових знань, бажання отримати вищу освіту привело молоду вчительку на географічний факультет Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка (заочна форма навчання), який закінчила в 1975 році, і була переведена на посаду вчителя географії Гаївської восьмирічної школи цього ж району. У 1976 році Надія Степанівна переходить на роботу до Луцької восьмирічної школи № 14, а у 1978–2016 роках викладає географію у ЗОШ І–ІІІ ст. № 16 м. Луцька. У 1992 році стала переможцем першого обласного конкурсу «Вчитель року».

Відкриваючи учням цікавий світ географії, Надія Степанівна формувала наукове бачення світу, вчила дітей жити в гармонії з природою, займати активну громадянську позицію щодо збереження навколишнього середовища. Особливу увагу звертала на оволодіння школярами вміннями добувати і переробляти інформацію, отриману з різних джерел, розумно застосовувати її; на створення умов для саморозвитку особистості, використовуючи різні прийоми та методи розвитку критичного та творчого мислення на сучасному уроці географії. Розвивала дитячу обдарованість, залучаючи учнів до участі у секції «Географія і ландшафтознавство» шкільної філії Луцького міського наукового товариства школярів «Ерудит», курувала випуск шкільної газети «ГеоБіоХім», заснованої учнями-ерудитами, еколо-

гами, краєзнавцями в 2011 році, вміло використовувала різні форми позаурочної роботи.

Понад 20 років Надія Степанівна активно займалась дитячим туризмом. Її учні були чемпіонами Волині (1977 р.), України (1978 р.). Зі всесоюзних змагань в Башкирії (1979 р.) привезли золоті та срібні медалі. Надія Степанівна є розробником 25 туристичних маршрутів, якими мандрували теренами Волині й України вчителі географії міста Луцька.

Досвід її роботи з оптимізації навчально-виховного процесу при викладанні географії та активізації пізнавальної діяльності учнів узагальнювали Волинський обласний інститут удосконалення вчителів (у 1989 та 2003 роках) і секція методики географії Науково-дослідного інституту педагогіки України.

Учні Надії Степанівни були переможцями та призерами конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт, міських, обласних, всеукраїнських олімпіад з географії, переможцями суспільної Акції шкілярів України «Громадянин» (2002 р.).

Упродовж 1990–2002 років вона працювала за сумісництвом методистом з географії, основ економіки та краєзнавства Луцького міського управління освіти. Її робота відзначалась творчістю та постійним запровадженням нового у співпраці з учителями та учнями міста. Це – проведення Дня географа, діяльність творчої групи вчителів географії, організація та проведення міського учнівського конкурсу з економіки «Молодий підприємець» тощо. Очолила авторські колективи з написання посібника «Рідний край», який відзначено Міністерством освіти і науки України як один із кращих регіональних посібників, та підручника для 5 класу «Географія рідного краю: м. Луцьк». Взяла участь у впорядкуванні підручника «Географія Волинської області» для 8–9 класів. Надією Степанівною розроблено авторські програми для факультативних занять та календарно-тематичне планування з географії для 5–10 класів, яке використовувалось вчителями України.

У 2002–2008 роках Надія Степанівна обіймала посаду старшого викладача кафедри теорії та методики викладання шкільних предметів Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (за сумісництвом). На основі власного досвіду активного використання у педагогічній діяльності методу проєктів розробила для вчителів спецкурс «Метод проєктів – практика особистісно орієнтованого навчання». Її лекції, практичні та семінарські заняття, консультації, співпраця у творчій групі з проблеми «Проєктні технології в навчально-виховному процесі», насичені високоінтелектуальним спіл-

куванням, мотивували педагогів різних фахів до оволодіння інноваційними технологіями навчання і виховання школярів, запалювали прагненням пізнання та творчості. Саме завдяки активній позиції Надії Степанівни в школах області набула широкого розповсюдження проектна діяльність. Вона проводила семінари-практикуми для педагогічних й учнівських колективів окремих закладів освіти, голів методичних об'єднань педагогів різних фахів в містах і районах області, спрямовувала роботу вчителів-консультантів учнівських проєктів у суспільній акції школярів Волинської області «Я – господар своєї школи». Навчання у творчій майстерні Н. С. Пушкар «Проектна діяльність вчителя географії як основа проектної культури школяра» збагачувало слухачів курсів підвищення кваліфікації ВІППО як з проблеми теорії навчання і розвитку учнів через проектну діяльність, так і вивчення алгоритму практичної реалізації проектної технології в умовах загальноосвітнього навчального закладу.

Наукові та методичні здобутки вчителя завжди були доступні педагогам Волині й України, завдячуючи постійному друкові її матеріалів у всеукраїнських фахових ЗМІ, зокрема газетах і журналах «Освіта України», «Краєзнавство. Географія. Туризм», «Сільська школа України», «Директор школи» й науково-методичному віснику ВІППО «Педагогічний пошук» та ін.; її виступам на науково-практичних конференціях різних рівнів, участі у міських, районних, обласних, всеукраїнських методичних заходах. У 2004–2005 навчальному році Надія Степанівна стала переможцем у номінації «Оригінальний матеріал» (за найкращу методичну знахідку) читачької акції «Громадське визнання», яку проводив фаховий часопис українських вчителів географії «Краєзнавство. Географія. Туризм». Вона автор біля 200 науково-методичних видань, підручників та навчальних посібників, наукових та методичних статей. Багаторазовий призер і переможець міської й обласної виставок «Творчі сходінки педагогів Волині».

З 2019 року Надія Степанівна працює на посаді професора кафедри педагогіки і психології комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради. Викладаючи комплекс педагогічних дисциплін, навчає здобувачів освіти основам педагогічної діяльності як у плані теоретичного осягнення предметів, так і практичного втілення набутих знань під час різних активних форм проведення занять. Вона активно залучає студентів до науково-дослідницького пошуку, організовує зустрічі з кращими вчителями початкової школи міста та області, забезпечує освітній процес авторськими науково-методичними посібниками. Це, зокре-

ма, курс лекцій «Нові педагогічні технології та інновації в НУШ», навчально-методичний посібник «Пізнаю, досліджую, експериментую», написаний у співавторстві з відомими волинськими педагогами Н. С. Довгополом та Г. Ф. Хазанюк, методичні рекомендації «Кроки до професійної майстерності» тощо. Постійно керує різного виду практиками, які студенти проходять в освітніх закладах міста, і щедро ділиться з юними родзинками свого досвіду. Опитування здобувачів освіти, проведене у коледжі, продемонструвало високий викладацький рейтинг Надії Степанівни.

Вагомий особистий внесок в розвиток національної освіти, багаторічна сумлінна праця і високий професіоналізм вчительки відзначався численними державними та відомчими нагородами: Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України, Волинського обласного відділу народної освіти, Управління освіти облдержадміністрації, чисельними грамотами інших установ та організацій (понад 50), значком «Відмінник народної освіти», почесним званням «Заслужений вчитель Української РСР» (1988 р.), неодноразово стипендією Луцького міського голови.

Надія Степанівна обиралась делегатом Всесоюзного з'їзду вчителів (1988 р.).

Талановитий педагог, мудрий наставник, невгамовна у праці та безвідмовна у допомозі, толерантна, добра та любляча людей, вимоглива до себе та надзвичайно скромна, патріот великої України та малої батьківщини – Луцька й Волинського краю, ... Перелік її якостей Людини з великої літери та Вчителя від Бога можна продовжувати до нескінченності.

Серед випускників Надії Степанівни – вчителі і науковці, географи, краєзнавці, які з вдячністю згадують свою улюблену вчительку так, як написав про неї відомий український вчений С. В. Федонюк, доцент кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу, директор Центру дослідження стратегічних комунікацій Волинського національного університету імені Лесі Українки, кандидат географічних наук: «Вона як діамант. Багатогранний і сяючий. Доброзичлива і вимоглива. Уважна і творча, інтелігентна, ерудована, відкрита до спілкування. А головне – людяна. І це – талант педагога – знайти, проростити й виплекати Божу іскру, що спочиває в кожному учневі. Надія Степанівна – вчитель, від якого не ховаються на задній парті. Разом з нею до класної кімнати заходить атмосфера пізнання, натхнення. Ніби світло вмикається. І стають зрозумілими й очевидними навіть складні й фундаментальні речі. Урок – короткий, а знання – вічні».

Галина Романчук

Література:

Географія рідного краю. м. Луцьк. Підручник для учнів 5 кл. / за ред. : Н. С. Пушкар, Т. В. Дудко, Т. П. Корчук, Н. А. Синя. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2000. – 170 с.

Нові педагогічні технології та інновації в НУШ : курс лекцій / уклад. Н. С. Пушкар. – Луцьк : Мажула Ю. М., 2022. – 138 с.

Спрямування критичного мислення на розвиток креативності на уроках географії : метод. рек. / автор-упоряд. Н. С. Пушкар. – Луцьк, 2002. – 48 с.

Пушкар Н. С. Вогнище – 16 ... пізнання, дослідження, гартування : док. проєкт / Н. С. Пушкар, І. В. Скороход, В. Д. Гнатюк. – Луцьк, 2009. – 59 с.

Пушкар Н. Географія: навчання і розвиток учнів через проєктну діяльність / Н. Пушкар. – Луцьк, 2011. – 87 с.

Пушкар Н. С. Географія рідного краю : підруч. для 5 кл. / Н. С. Пушкар, Т. В. Дудко, Т. П. Корчук та ін. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2000. – 170 с.

Пушкар Н. Домашні завдання з географії : метод. рек. – Луцьк, 2008. – 40 с.

Пушкар Н. С. Заповідні території Волині / Н. С. Пушкар, А. Б. Сушик. – Луцьк, 2008. – 20 с.

Пушкар Н. Календарно-тематичне планування з географії. 6–10 класи / Н. Пушкар. – Тернопіль : Підруч. і посіб., 2006. – 128 с.

Пушкар Н. Кроки до професійної майстерності / Н. Пушкар. – Луцьк : Іванюк В. П., 2019. – 33 с.

Пушкар Н. С. Пізнаю, досліджую, експериментую : навч.-метод. посіб. / Н. С. Пушкар, Н. С. Довгополюк, Г. Ф. Хазанюк. – Луцьк : Мажула Ю. М., 2023. – 163 с.

Пушкар Н. Сила прикладу в навчанні географії, самовдосконаленні та самореалізації учня / Н. Пушкар. – Луцьк, 2009. – 54 с.

Пушкар Н. Спрямування критичного мислення на розвиток креативності на уроках географії / Н. Пушкар. – Луцьк, 2002. – 50 с.

Пушкар Н. Структурування навчального матеріалу розділів і тем : географія, 6–10 класи / Н. Пушкар. – Луцьк : [б. в.], 2013. – 153 с.

Пушкар Н. Актуальність ідей Василя Сухомлинського про педагогічну майстерність учителя в Новій українській школі / Н. Пушкар // Актуальні ідеї Василя Сухомлинського та Костянтина Ушинського в сучасному освітньому просторі : зб. матеріалів пед. читань, КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради / уклад.: С. Марчук, С. Вдович. – Луцьк ; Львів, 2021. – С. 281–284.

Пушкар Н. С. Актуальність педагогічних ідей К. Д. Ушинського в початковій освіті Нової української школи / Н. С. Пушкар // Актуальні ідеї К. Д. Ушинського в контексті навчання й виховання української молоді : зб. матеріалів Четвертих пед. читань здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищ. освіти спец. «Початкова освіта» та науковців-дослідників психолого-педагогічної спадщини Ушинського. – Луцьк, 2019. – С. 79–84.

Пушкар Н. С. Використання власних польових досліджень учителя у формуванні природничої компетентності учнів / Н. С. Пушкар // Природно-заповідний фонд Волинської області: освітній аспект : матеріали обл. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2019. – С. 70–78.

Пушкар Н. Досвід впровадження курсу «Рідний край» у Волинській області / Н. Пушкар // Минуле і сучасне Волині та Полісся : матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права : зб. наук. пр. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 32–33.

Пушкар Н. Компетентнісний потенціал проєктної діяльності: початкова освіта / Н. Пушкар // Вектор пошуку в сучасному освітньому просторі : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2020. – С. 127–129.

Пушкар Н. Леся Українка жива в наших серцях і буде жити вічно / Н. Пушкар, Н. Антонюк // Освіта та виховання в родині Косачів. Феномен Лесі Українки : зб. матеріалів VI Всеукр. Косачів. читань, приуроч. 150-річчю від дня народж. Лесі Українки. – Луцьк, 2021. – С. 3–11.

Пушкар Н. Мотивація юних географів через приклад діяльності вчорашніх школярів / Н. Пушкар // Інноваційні технології в природничій освіті : зб. наук.-метод. пр. / упоряд.: В. В. Вітюк, Н. В. Григор'єва. – Луцьк, 2011. – С. 161–167.

Пушкар Н. С. Мотиваційна компонента як важлива умова підготовки майбутнього фахівця Нової української школи / Н. С. Пушкар, Н. А. Антонюк // Наукові записки. – Кропивницький, 2020. – Вип. 188 : Педагогічні науки – С. 54–59.

Пушкар Н. Навчання географії з точки зору збереження здоров'я дітей / Н. Пушкар // Україна: географія цілей та можливостей : зб. наук. пр. – Київ, 2012. – Т. 3. – С. 382–385.

Пушкар Н. С. Навчання географії під кутом зору збереження здоров'я дітей / Н. Пушкар // Освітні горизонти : інформ.-метод. вісн. Упр. освіти Луцької міськ. ради / упоряд. З. Б. Лещенко. – Луцьк, 2013. – С. 664–771.

Пушкар Н. Перший практичний учительський досвід: роль педагогічної взаємодії у формуванні майбутнього фахівця / Н. Пушкар // Вектор пошуку в сучасному освітньому просторі : зб. матеріалів XI Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. – Луцьк, 2021. – С. 47–50.

Пушкар Н. С. Підготовка майбутніх учителів початкового навчання до організації проектної діяльності / Н. С. Пушкар // Актуальні проблеми сучасної освіти та науки в контексті євро інтеграційного поступу : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2019. – С. 55–57.

Пушкар Н. С. Проектування майбутнього здобувачами вищої педагогічної освіти як шлях до успіху / Н. С. Пушкар // Вектор пошуку в сучасному освітньому просторі : зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, – 2019. – С. 62–63.

Пушкар Н. С. Розвиток критичного мислення студентів засобами педагогічної навчальної дисципліни // Актуальні проблеми сучасної освіти та науки в контексті євроінтеграційного поступу : матеріали доп. учасн. VIII Міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (м. Луцьк, 26 трав.). – Луцьк, 2022. – С. 119–123.

Пушкар Н. С. Системний підхід до впровадження проектної технології: знахідки і перспективи / Н. С. Пушкар // Сучасна система освіти і виховання: досвід минулого – погляд у майбутнє : зб. тез наук. робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф. – Київ, 2019. – Ч. 2. – С. 33–37.

Пушкар Н. Співпраця вчителя і батьків як умова просування першокласника по освітній траєкторії успіху / Н. Пушкар // Вектор пошуку в сучасному освітньому просторі : зб. матеріалів X Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. / Н. Пушкар. – Луцьк, 2021. – С.43–45.

Пушкар Н. Спрямовання майбутніх вчителів Нової української школи на якісне освоєння професії / Н. Пушкар // Наукові студії : зб. наук.-метод. пр. викл. закладу вищ. освіти. – Луцьк, 2021. – Вип. 2. – С. 29–34.

Пушкар Н. Шкільна географічна освіта у Волинській області / Н. Пушкар // Розвиток освіти на Волині: історія та сучасність : до 100-річчя заснування Ковельської гімназії : матеріали наук.-пед. іст.-краєзн. конф. – Луцьк ; Ковель, 2006. – С. 197–204.

Пушкар Н. Азимут – професіоналізм, педагогічна мудрість, людяність / Н. Пушкар // Пед. пошук. – 2020. – № 1 (105). – С. 20–23.

Пушкар Н. Академічна доброчесність у вітчизняному освітньому просторі, причини порушення та шляхи формування / Н. Пушкар, Н. Антонюк // Acta Paedagogika Volyniensis. – 2022. – № 5. – С. 23–28.

Пушкар Н. Екологічні проекти / Н. Пушкар // Пед. пошук. – 2003. – № 2 (38). – С. 16–20.

Пушкар Н. Економічна і соціальна географія України. Прийоми роботи із статистичними матеріалами / Н. Пушкар // Пед. пошук. – 2006. – № 2 (50). – С. 51–52.

Пушкар Н. С. Ідеї, науково-методичні знахідки, втілення / Н. С. Пушкар // Пед. пошук. – 2015. – № 1 (85). – С. 57–59.

Пушкар Н. С. Конкурс учнівських проєктів / Н. С. Пушкар // Пед. пошук. – 2006. – № 2 (50). – С. 14.

Пушкар Н. С. Надія з любов'ю у серці : [інтерв'ю з народною вчителькою України] / Н. С. Пушкар ; розмову вела Н. Гуменюк // Віче. – 2007. – 29 листоп. – 5 груд. – С. 16.

Пушкар Н. Орієнтовне календарно-тематичне планування з географії на 2012–2013 н. р., 6–9 класи / Н. Пушкар // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2012. – № 25–27 – С. 3–64.

Пушкар Н. Орієнтовне календарно-тематичне планування з географії на 2012–2013 н. р., 10 клас // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2012. – № 28. – С. 4–26.

Пушкар Н. С. Проект часу: погляд учителя / Н. С. Пушкар // Пед. пошук. – 2019. – № 1 (101). – С. 7–9.

* * *

Про відзначення державними нагородами працівників освіти :
Указ Президента України № 940/2007 від 2 жовт. 2007 р. // Орієнтир.
– 2007. – 10 жовт. – С. 1.

Анотований каталог досвіду роботи переможців обласного, всеукраїнського конкурсу «Учитель року» та перспективного передового досвіду освітян Волині. – Луцьк : ВІППО, 2003. – 150 с.

Про Н. С. Пушкар – с. 60, 63–64.

Демкович В. І. Форми – різні, мета – одна. З досвіду роботи вчительки географії середньої школи № 16 м. Луцька / В. І. Демкович. – Луцьк : Ред.-вид. відділ Волин. обласполіграфвида., 1989. – 6 с.

Ефективність роботи – в результаті. З досвіду роботи вчителя географії середньої школи № 16 Надії Степанівни Пушкар. – Луцьк : Волин. обласполіграфвида., 1987. – 4 с.

Оптимізація навчально-виховного процесу при викладанні географії. З досвіду роботи вчительки географії середньої школи № 16 м. Луцька Пушкар Надії Степанівни, заслуженого вчителя УРСР, вчителя-методиста. – Луцьк: [б. в.], 1989. – 100 с.

Пушкар Надія Степанівна // Державні нагороди України. Кавалери та лауреати. – Київ, 2023. – Т. IX. Ч. 2. – С. 2.

Романчук Г. Народний вчитель України Надія Степанівна Пушкар / Г. Романчук // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. – Луцьк, 2011. – Ч. 9. – С. 46–48.

Дьоміна А. В. Народний Учитель / А. В. Дьоміна // Пед. пошук. – 2020. – № 1 (105). – С. 28–29.

28 СІЧНЯ

70 років від дня народження Є. А. Лавренюка (1954) – волинського художника

Євген Анатолійович Лавренюк – волинський художник, керівник художньої майстерні у м. Рожище.

Митець народився 28 січня 1954 року в селі Озденіж на Волині (кол. Рожищенський район, нині Луцька територіальна громада). Базову освіту здобув закінчивши Уляниківську середню школу. Перші фахові кроки в малювання робив у Луцькій дитячій художній школі. Рідна місцевість, сільські краєвиди приваблювали здібного юнака змалечку й посприяли розкриттю його творчого таланту. Навіть роки, проведені в армії, не стали перешкодою для розвитку творчого хисту митця: він вивчав не тільки військову справу, але й малював.

У 1974 році молодий художник почав працювати в Рожищенській художній майстерні, де панувала творча атмосфера, проводились різноманітні виставки. Там Євген Анатолійович познайомився з творчим колективом, своїми побратимами по пензлю: Л. Хведчуком, М. Савчуком, М. Мамчуком, М. Сасовським. Вирішальною у формуванні його як майстра була все-таки любов до малювання та працелюбність. Вони й сформували Євгена Лавренюка, як художника, який і по цей час продовжує творити. Його творчий доробок різножанровий. Він любить людей й малює їх постійно. Знайомих, рідних, друзів, колег малює натхненно, професійно. Такими є портрети художників Л. Хведчука, М. Савчука та Л. Микитюка, співака Рожищенського краю В. Омельчука, портрет лауреата Державної премії України С. Ковальчука, портрети батьків, найрідніших. Серед творчого доробку митця можна відшукати й тематично-побутові композиції «Гірське повітря», «Музикант». Серед пейзажних мотивів насиченістю кольору відзначаються краєвиди «Мисливськими стежками», «Цвіте терен», «Повінь влітку». Приваблюють також полотна «Осінь», «Ранок на Конопельці», «Туман». Пам'яті друга присвячена картина «Спомин». В експозиції митця понад тридцять робіт. Деякі твори митця можна відшукати й за кордоном. Наприклад, портрет

Папи Римського Павла Івана II, виконаний Євгеном Анатолійовичем, знаходиться в резиденції, у Ватикані.

Ще однією сферою творчості митця – є розпис інтер'єру. Серед його робіт – розписи церков на Львівщині, Волині, Тернопільщині, Рівненщині, Івано-Франківщині.

Частиною творчого шляху художника є виставкова діяльність. З 1975 року Євген Анатолійович учасник обласних і районних художніх виставок у Луцьку, Києві, Рожищах. 30 січня 2004 року в Домі «Просвіта» у Рожищах відбулася ювілейна персональна виставка художника. Понад 35 полотен представив автор. Переважають серед них портрети.

У 1984 році Головний комітет виставки досягнень народного господарства УРСР нагородив Євгена Анатолійовича Лавренюка Дипломом III ступеня за успіхи в економічному і соціальному розвитку УРСР.

Зараз митець очолює художню майстерню, відроджує творчі традиції. У дитячій студії, що працює на громадських засадах, вчаться юні таланти. Вони примножують мистецьку славу нашого краю. Нині майстер у розквіті сил. Багато працює і це переконує, що зустрічі з новими творами – попереду.

Мирослава Бродосюк

Література:

Боярин Т. Художниками не стають, художниками народжуються / Т. Боярин // Наш край. – 2010. – 7 жовт.

Мамчук М. Ювілей художника / М. Мамчук // Наш край. – 2004. – 5 лют.

Романюк В. Мистецький світ Євгена Лавренюка / В. Романюк // Наш край. – 2001. – 6 січ.

Романюк Л. Живу для тебе, краю мій / Л. Романюк // Наш край. – 2014. – 23 січ. – С. 1.

16 ЛЮТОГО

80 років від дня народження О. Р. Валенти (1944–1997) – українського художника

Ім'я Олександра Валенти – справжня легенда Луцька. Творчість художника znana не лише у мистецьких колах, вона популяризується серед пересічних людей, туристів, є темою дослідження й аналізу у рефератах, курсових та дипломних роботах учнів та студентів. Твори художника – символ та візитівка нашого міста. У 2023 році рішенням

Луцької міської ради на честь мистця названо одну із вулиць обласного центру (колишня назва – вул. Короленка). У 1980-х роках у творчій майстерні на цій вулиці Сашко Валента створив найкращі свої твори.

Олександр Родіонович Валента народився 16 лютого 1944 року в селі Чорніїв Турійського району на Волині. Разом із сестрою виховувався у школі-інтернаті. У 1961 році переїхав до Луцька. Працював на Луцькому авіазаводі. Фахові знання отримав, навчаючись у Дитячій художній школі під керівництвом Петра Сензюка. Він багато та наполегливо працював над своїм інтелектуальним і фаховим вишколом. Відтак вже згодом став учасником міських та обласних художніх виставок. У 1966 році у Києві на Республіканській виставці молодих митців Олександр Валента представив своє полотно «Риба Варнад». Його було репродуковано на листівці, що великим накладом розійшлася по Україні. З 1969 р. Олександр Валента – методист образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва в Будинку народної творчості. В цей період в стилістиці французького пуантилізму він створює великі серії натюрмортів та пейзажів Луцька. У 1971-му відбулась перша персональна виставка молодого художника. Згодом Олександра Валенту прийняли на роботу у художньо-виробничі майстерні Художнього фонду УРСР. Разом із іншими, зокрема Олександром Шмаковим, Віктором Шингуром, Юрієм Германом, Миколою Ковальчуком, він працював на великих монументальних об'єктах, займався оформлювальними роботами держустанов, навчальних закладів, лікарень, автопавільйонів, провадив активну виставкову діяльність.

У кінці 1970-х років Олександр Валента отримав майстерню по вул. Маяковського у Луцьку. Цей та період 1980-х років були драматичними в особистому житті художника, проте достоту плідними у творчій діяльності. Він знаходить новий формат мистецтва, підґрунтям якого є фольклор, прийоми народного мистецтва. Нова стилістична метода, так званий «декоративний цикл», набув особливої стилістичної виразності. «Чотири пори року», «Калина», «Писанки» – твори, яким і нині важко знайти аналоги. В цей час увага багатьох колекціонерів прикута до його мистецтва. Роботи Сашка Валенти з легкістю знаходять свого власника не лише в Україні, а й за кордоном. У 1995 році у Галереї мистецтв Волинського відділення Спілки художників році відбулась резонансна подія – персональна виставка «Саша Валента. Малярство», яка зібрала велику кількість шанувальників його мистецтва. Про неї писали у місцевій пресі, було відзнято відеорепортаж. На виставці було представлено найбільшу кількість творів художника 1960-х–початку 1990-х років із приват-

яльності Художнього музею), розповідаючи зокрема про Олександра Валенту, його мистецтво і час, в якому він жив й творчо працював.

Олена Старикова

Література:

Виставка творів волинського художника О. Валенти : каталог. – Луцьк, 1971. – 17 с.

Каталог першої обласної виставки творів молодих художників Волині. – Луцьк, 1973. – 18 с.

Про О. Р. Валенту – с. 6, 13.

Олександр Валента : спогади, відгуки у пресі, роздуми / упоряд. Л. Валента. – Луцьк : Терен, 2007. – 76 с. : іл., фото.

Олександр Валента (1944–1997 рр.) : кат. худож. та докум. фонду худож. в зб. Волин. краєзн. музею / Упр. культури Волин. облдержадміністрації, Волин. краєзн. музей, Худож. музей. – Луцьк, 2004. – 6 с.

Навроцька З. В сірому підвалі з тьмяними вікнами його творчість сягнула небувалої висоти / З. Навроцька // Терен : літ.-мистец. журн. – Луцьк, 2003. – Ч. 4. – С. 33–40.

Валента Л. Вулиця Олександра Валенти / Л. Валента // Волин. газета. – 2023. – 1 лют. – С. 1, 16.

Іванюк В. Життя прожити – не поле перейти / В. Іванюк // Волин. газета. – 2023. – 15 лют. – С. 4.

Малімон Н. «Декоративний цикл» Олександра Валенти / Н. Малімон // День. – 2014. – 13 лют. – С. 11.

Пам'ять : його яскраві полотна прикрашали сірі гастрономи // Волинь-нова. – 2014. – 18 лют. – С. 2.

Тернова Г. У Луцьку вшанували художника, який став творчим брендом міста / Г. Тернова // Сім'я і дім. – 2014. – 20–26 лют. – С. 3.

Цюриць С. Ювілей без ювіляра / С. Цюриць // Волин. газета. – 2014. – 27 лют. – С. 15.

* * *

Левицька Т. 16 лютого 70 років від дня народження О. Р. Валенти (1944–1997) – українського художника / Т. Левицька // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014 рік / Упр. культури Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2013. – С. 44–46.

Навроцька З. Валента Олександр Радіонович / З. Навроцька // Енциклопедія сучасної України. – Київ, 2005. – Т. 4 : В–Вор. – С. 42.

Навроцька З. 60 років від дня народження О. Р. Валенти (1944–1991) – українського художника / З. Навроцька // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силюк, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2003. – С. 31–35.

19 ЛЮТОГО

75 років від дня народження В. А. Жовтянського (1949) – українського вченого фізика, енергетика та еколога, державного та громадського діяча, публіциста та краєзнавця

Віктор Андрійович Жовтянський – член-кореспондент Національної академії наук України, доктор фізико-математичних наук, професор, державний службовець 3-го рангу, завідувач відділу плазмових процесів і технологій Інституту газу Національної академії наук України.

Народився у с. Залісоче нинішнього Луцького р-ну. Як коментує ювіляр, уже саме місце народження створює певну інтригу, бо за своєю назвою асоціюється з глухим поліським краєм. Насправді ж це – колишнє передмістя старовинної княжої Олики, назва якого походить від слова «ЛІСА» – плетена загорожа (Словник української мови: в 11 томах. – Т. 4, 1973. – С. 523), хоча в переказах старожилів вона виглядала скоріше як загострені палі. Вони розташовувались на віддалених від середньомістя аж за річкою Путилівкою оборонних валах Олики. Людей, які жили між ними та згаданою річкою, стали називати залісочанами, звідси – Залісоче. Нині в цьому «селі» – дві пам'ятки архітектури національного значення в хорошому і дуже хорошому стані. Історична доля Олики стала для ювіляра сенсом значної частини його життя. Тому перераховані вище регаїї слід доповнити ще одним досягненням: почесний громадянин Ківерцівщини (попри його певну умовність у нинішніх адміністративно-територіальних реаліях).

Життєпис В. Жовтянського був розлого представлений у нашому календарі за 2019 рік, доступному в Інтернеті, тож тут йдеться переважно про цілком зрілі роки його життя.

В епіграфі до своєї журнальної публіцистичної «трилогії», такої ж синтетичної, як і багатогранна діяльність ювіляра, він жартوما нарікає на прикру специфіку фізичних публікацій: «Уділ «природників» – дуже вузьке коло спеціалістів-читачів. От і спробуй бути

зрозумілим хоча б для найближчих друзів та знайомих...». Отже знову в останні роки – попри несприятливі обставини пандемії ковіду, а потім російсько-української війни – він зміг проявити себе в обох іпостасях, маючи на увазі також гуманітарне крило його активності.

Як і належить для зрілих років, перелік його професійних публікацій поповнила «товста монографія». (Петров С. В., Жовтянский В. А. Энергоэффективные пароплазменные технологии переработки отходов / Монография. К.: Наукова думка, 2019. 559 с.). Щодо мови видання, то вона стала останньою даниною колишньому Союзу, оскільки передбачала книгообмін з колегами-науковцями з Білорусі (ще з тими – «сябрами»), Казахстану та Литви. В нинішньому світі, інтегрованому до спільної скарбниці знань, набагато помітнішим стало інше, англomовне, видання (Zhovtyansky V., Valinčius V. Efficiency of Plasma Gasification Technologies for Hazardous Waste Treatment. Gasification for Low-grade Feedstock (ISBN 978-1-78923-289-9) / Collective Monograph; Ed. Yongseung Yun. – London: InTechOpen, 2018. – P. 165–189). Воно опубліковане в найбільшому в світі видавництві науково-технічної літератури InTechOpen у Лондоні. В ньому ведеться також автоматизована статистика звернень читачів до публікацій, тож за станом на середину 2023 р. воно закачувалось користувачами понад 2300 разів, причому більшою частиною із США. До обох згаданих книг повною мірою відноситься згаданий вище уділ фізиків щодо вузького кола читачів, які розуміють, про що саме йдеться в цих книгах. Проте є ще одна публікація цього циклу (Zhovtyansky V., Kolesnikova E., Yu. Lelyukh, and Ya. Tkachenko. Electric arc I–V modeling and related plasma spectrometry issues. AIP Advances 12, 115115 (2022), яка дуже щільно пов'язана... з Волинню. Як розповідає про неї автор, вона написана на 2/3 уже після початку російської агресії, коли він з трьома поколіннями своєї сім'ї виїхав з Києва до найкращої частини Європи – батьківської хати на Залісочі. Це дуже серйозний журнал (у перекладі – «Досягнення Американського інституту фізики»), проте роботу довелося виконувати без усіляких робочих кабінетів і, що дуже складно, навіть без підручної бібліотеки...

Не забув він стати й більш зрозумілим «для найближчих друзів та знайомих», повертаючись ще раз до згаданого епіграфу. А саме, в останні роки вийшли його дві принципово важливі статті про Олику (Жовтянський В. А. Олика. Енциклопедія Сучасної України / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. Т. 24; Жовтянський В. До історії правобережних міст в енци-

клопедичних виданнях 18–21 ст. (на прикладі княжої Олики). Енциклопедичний вісник України. 2022. Вип. 14. С. 43-56. DOI: 10.37068/evu.14.5).

Дійсно, вже в цьому столітті на Волині були проведені три великі наукові конференції, присвячені її проблематиці. Вони дали для вивчення історії старовинного княжого міста більше, ніж попередні два століття завдяки мобілізації активності науковців на цю конкретну тематику, яка має потужну архівну базу (одна з глибинних переваг саме цього старовинного княжого міста). Разом з тим, привертає увагу майже повна відсутність досліджень з новітньої довоєнної історії міста (до 1939 р.), яка була виразно українською в умовах польської держави, проте під переважним впливом КПЗУ. Під її керівництвом у 1934 р. в Олиці був проведений тримісячний рілнийчий страйк, який охопив близько 100 сіл південної Волині. Для попереднього покоління оличан ця подія була найбільш яскравим спогадом їхньої молодості. Поява в Україні законодавства про декомунізацію перевела в стан обережності більшість істориків щодо висвітлення цих подій. Проте, висловлюючись образно, історія Олики без страйку 1934-го року, це ніби історія колишнього Краснодону без «Молодої гвардії». Ювіляр на основі значного власного юридичного досвіду (як державного службовця в минулому) вже наголошував, що тематика КПЗУ – взагалі поза законодавством про декомунізацію. Тому дуже симптоматично, що згадані вище статті про Олику вийшли друком в енциклопедичному видавництві України, причому в них без усяких застережень фігурують і КПЗУ, і Олицький рілнийчий страйк. Слід наголосити, що саме Інститут енциклопедичних досліджень НАН України постійно, з року в рік, узагальнює та трактує історичні події на основі наукових підходів на відміну від ідеологічних догм колишньої Радянської України. Отже, факт цих публікацій звільняє науковців від подальшої самоцензури у зв'язку з законодавством про декомунізацію при розробленні подібної тематики.

Показово, що саме Олика стала для автора взірцем щодо історичної долі правобережних міст і містечок України, маючи на увазі його узагальнюючу публікацію в Енциклопедичному віснику України за 2022 рік. Певний час вона була найбільш запитаною для читання серед усіх публікацій Національної академії наук України за цілком об'єктивними даними наукового порталу та соціальної мережі для спілкування науковців ResearchGate. Він постійно наголошує також особливий культурний «олицький феномен» – фактичну відсутність тут братовбивства на різних полюсах політичної думки у розбурханій кровопролиттям Волині періоду Другої світової війни.

Загалом же, оглядаючись крізь десятиліття своїх років, В. А. Жовтянський вважає цілком гідним високого звання людини принаймні дещо з того, до чого він доклав руки, серце і розум у суспільно важливій сфері:

- важливу участь у піднятті Національного прапора на Хрещатику 24 липня 1990 року – ще в умовах колишнього Союзу, з дуже високим ризиком масового людського кровопролиття;

- підняття з руїн Михайлівського Золотоверхого собору в Києві – нині кафедрального собору Православної церкви України;

- відродження Олики як історико-культурного об'єкта.

Підготовлено за спогадами та публікаціями Віктора Жовтянського.

Анатолій Силіук

Література:

Жовтянський В. Деякі сторінки з історії Олики та Волині / В. Жовтянський // Олика та Радзівілли в історії України, Польщі й Білорусі : зб. наук. пр. – Луцьк, 2018. – С. 6–32.

Жовтянський В. Історична Олика та її пам'ятки / В. Жовтянський // Праці Центру пам'яткознавства. – Київ, 2014. – Вип. 25. – С. 253–273.

Жовтянський В. Невідома Олика XIX століття / В. Жовтянський // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ківерцівщина та Олика в історії України та Волині : матеріали краєзн. чит., 22 верес., м. Ківерці – смт. Олика : наук. зб. – Луцьк, 2017. – Вип. 62. – С. 354–371.

Жовтянський В. А. Олика / В. А. Жовтянський // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2022. – Т. 24 : О. – С. 368–369.

Жовтянський В. Про літописний топонім «Олика» та пам'ятки однойменного містечка на Волині / В. Жовтянський // Волинський музей : історія і сучасність : Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 23-й річниці Незалежності України та 85-й річниці створення Волин. краєзн. музею, м. Луцьк, 16 трав. : наук. зб. – Луцьк, 2014. – Вип. 5. – С. 382–396.

Жовтянський В. Про повернення Олиці статусу міста та її становлення як історико-культурного об'єкта / В. Жовтянський // Олика в європейській історії: відтворення історико-архітектурної спадщини : матеріали Міжнар. наук. конф. : наук. зб. / упоряд.: Є. Ковальчук, О. Карліна. – Луцьк, 2022. – С. 47–70.

* * *

Олицький феномен: Віктор Жовтянський : біобліогр. нарис. – Ківерці : б.в., 2013. – 89 с.

Лісітченко Т. Жовтянський Віктор Андрійович / Т. Лісітченко // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2009. – Т. 9 : Е–Ж. – С. 635.

Силук А. 19 лютого 70 років від дня народження В. А. Жовтянського (1949) – українського вченого фізика, державного та громадського діяча / А. Силук, О. Вознюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2019 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Київ, 2018. – С. 58–63.

3 БЕРЕЗНЯ

**100 років від дня народження Н. С. Тиравської
(1924–2018) – українського хореографа та громадської діячки,
голови управи Товариства волинян
імені Лесі Українки в Сіднеї**

Наталія Семенівна Тиравська (у дівоцтві Солошенко) народилась 9 березня 1924 р. в Ківерцях у національно-свідомій українській родині. Її батько родом з Полтавщини, був старшиною армії УНР, мати киянка. Сім'я приїхала на Волинь через загрозу більшовицьких репресій. У 1938 р. вона закінчила польську початкову школу в Ківерцях і продовжила навчання у Луцькій українській гімназії, одночасно відвідувала приватну балетну школу Софії Вігурської. У 1942 р. починає працювати солісткою балету у Волинському українському театрі Луцька. У 1943 р. виходить заміж за адміністратора театру Вадима Тиравського – сина посадника Луцька Євгена Тиравського. У 1944 р. родина залишає Волинь. Н. Тиравська влаштовується на роботу у театральне товариство «Вінета» в Берліні.

На час завершення Другої світової війни, родина Тиравських перебувала в Австрії, але через загрозу репатріації до СРСР, переїхала до американської зони окупації Німеччини. Опинившись у таборах для переміщених осіб, Наталія Тиравська продовжує займатись театральною діяльністю. В Оффенбаху вступає до концертної групи О. Колісниченка – колишнього директора луцького театру. Згодом переїжджає до Майц-Кастелу, перебуває у таборах міст Буцбах і Греті, де навчає дітей українських танців.

Із таборів біженців у Німеччині у 1949 р. родина переїжджає до Австралії. Попри усі труднощі, на новому континенті, Н. Тиравська організовує українське мистецьке життя. Упродовж 1950–1956 рр. опікувалася балетною секцією «Українського Мистецького Товариства», започаткувала «Український Народний Балет», яким керувала у 1957–1965 рр.

У 1965 р. Н. Тиравська створила хореографічний ансамбль «Веселка», який разом з чоловічим хором «Чайка» з Мельбурну дав концерт з нагоди святкування 40-річчя ООН у будинку всесвітньої організації. Із своїм творчим колективом Н. Тиравська побувала у багатьох країнах, де проживала українська діаспора.

Поряд з мистецьким напрямком діячка активно займалась громадською роботою. Упродовж тривалого часу вона очолювала культурно-освітню референтуру Союзу українських організацій Австралії і Об'єднання українських громад Нового Південного Велсу. Поряд із цим від 1979 р. по 1989 р. популяризувала українську культуру, як редакторка української радіо години на етнічному радіо в Сіднеї. У 1993 р. Н. Тиравська стала головою управи Товариства волинян ім. Лесі Українки в Сіднеї, яке надавало підтримку Волинському державному університету ім. Лесі Українки. У тому ж році вченою радою університету обрана почесним професором. Окрім того, волинянка обіймала посаду секретаря Об'єднання православних сестринств Австралії, була членом Комітету допомоги Україні. У 1999 р. видала книгу спогадів «Тріумф і трагедія української Терпсіхори». Померла у Сіднеї 18 січня 2018 р. Упродовж життя була відзначена численними нагородами.

Богдан Зек

Література:

Солошенко-Тиравська Н. Тріумф української Терпсіхори : спогади мисткині / Н. Солошенко-Тиравська. – Луцьк : Медіа, 1999. – 120 с.

Солошенко-Тиравська Н. Луцький театр у роки війни / Н. Солошенко-Тиравська // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об'ня «Волин. братство». – Київ, 2001. – Вип. 1. – С. 134–138.

Солошенко-Тиравська Н. Спогади Наталії Солошенко-Тиравської / Н. Солошенко-Тиравська // Українська гімназія в Луцьку : спогади гімназистів / ред.-упоряд. Л. Токарук. – Луцьк, 1998. – С. 79–80.

* * *

Павленко Г. І. ОУН і УПА на Ківерцівщині. Борцям за волю України / Г. І. Павленко. – Луцьк : Іванюк В. П., 2022. – 234 с.

Про Н. С. Солошенко-Тиравську – С. 57–59.

Українці в Австралії : матеріали до історії поселення українців в Австралії. – Мельбурн : [б. в.], 1966. – 862 с.

Про Н. С. Солошенко-Тиравську. – с. 679.

Геник С. Солошенко-Тиравська Наталія / С. Геник // Геник

С. 150 видатних українок / С. Генік. – Івано-Франківськ, 2003. – С. 188.

Подорянко Б. Наталка Солошенко-Тиравська / Б. Подорянко // Літопис Волині : наук.-попул. зб. волинезнавства. – Вінніпег, 1964. – Ч. 7. – С. 112–114.

Рожко В. Щедрий дар Наталії Тиравської / В. Рожко // Волинський православний вісник. – Луцьк, 1998. – Ч. 1. – С. 23–25.

Ластівка П. Історичні віхи, театральний здвиг, погляд у майбутнє Волинського академічного обласного музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка / П. Ластівка // Театральна бесіда. – 2014. – № 1 (33). – С. 35–49.

Рожко В. Безцінні документи Наталії Тиравської / В. Рожко // Волинь. – 2005. – 27 груд.

* * *

«Веселка» // Енциклопедія української діаспори. – Київ ; Нью-Йорк ; Чикаго ; Мельборн, 1995. – Т. 4. – С. 53, 201.

17 БЕРЕЗНЯ

75 років від дня народження А. О. Маренич (1949) – народної артистки України

Талановита волинська співачка Антоніна Олександрівна Маренич народилася 17 березня 1949 року. Любов до музики в маленької Антоніни зароджувалась ще в дитинстві, оскільки вона зростала у музично обдарованій сім'ї: батько грав на акордеоні та вів самодіяльність на роботі, а мама співала (мала великий голосовий діапазон). Антоніна закінчила Самарське педучилище і Рівненський інститут культури зі спеціальності диригент хору.

Свою творчу діяльність як співачка починала в оркестрі Юрія Саульського в Москві, куди була запрошена в кінці 1968 року. У 1970-х роках вона на запрошення приїхала на Волинь. Антоніна в Луцьку досить швидко вивчила нашу солов'їну мову, зрідилася з українською культурою, піднесла рівень виконавської майстерності.

Наприкінці 1973 року Антоніна разом з сестрою Світланою та чоловіком Валерієм Мареничем створили вокальне тріо. Ініціатива створення колективу належала саме Антоніні. За її словами, у ті часи вже існувало чимало дуетів, та лише їй спало на думку створити тріо. Спів Мареничів брав свої витоки з глибинних джерел народної пісні, що ввібрала мудрість і печаль, ласкавий гумор і широку образність не

одного покоління. В репертуарі колективу поряд з українськими народними піснями: «Несе Галя воду», «Ой, у гаю при Дунаю», «Чом ти не прийшов», «У неділю пораненько» та інші, звучали твори сучасних композиторів: «Три поради», «Чарівна скрипка» (І. Поклада) та народів світу: «Ти, гітара і я» (іспан.), «Три капуцини» (франц.), «Есперансо» (кубин.).

Визнання до талановитої молоді прийшло наприкінці 1970-х років. Весною 1978 року вони взяли участь у Харківському фестивалі-конкурсі, де отримали гран-прі. Величезний успіх тріо здобуло під час концерту у Палаці культури «Україна» в Києві.

У творчого колективу була власна неповторна манера виконання, свій стиль. Ініціатором музичних обробок була Антоніна. Виразалось це у відмові від традиційного голосного супроводу, фонограм і електроакустичних підсилювачів. Вони співали лише під тихий передзвін струн гітари та перестук бонгів. Їх спів зачаровував своєю ширістю, з'явилося високе розуміння сили пісні.

У кінці 1970-х років Мареничі стали призерами фестивалю «Донецькі самоцвіти», переможцями зонального конкурсу вокальних і вокально-інструментальних ансамблів, присвяченого XI Всесвітньому фестивалю молоді і студентів, отримали I місце і приз глядачів у телеконкурсі «З піснею по життю». Вони успішно гастролювали в Польщі, Чехословаччині, Болгарії, США, Канаді та Великобританії. У Чехословаччині після своїх виступів кілька місяців вважалися найпопулярнішими виконавцями і займали вищі сходинки хіт-парадів. Українське центральне телебачення зняло фільм «Співає тріо Мареничів», а в 1979 році фірма «Мелодія» випустила платівку з записами їх пісень. Також колектив записував свої твори у студіях грампласту в Білостоці в Польщі, у Чехословаччині, Канаді (1990 р.).

Навесні 1979 року Мареничам було присвоєно звання заслужених артистів УРСР.

Пісні у виконанні колективу зворушували серце, піднімали настрій, вселяли віру і оптимізм. Кожен номер концертної програми тріо – це маленька вистава. Її оригінальність проявлялася в незначних, на перший погляд, деталях костюмів, способах використання губної гармошки, бонгів чи маракасів. Вдумлива режисерська робота Антоніни Маренич над кожним номером допомагала розкриттю первозданної краси пісенного слова, виразної і багатой мелодії. Саме це обумовило успіх Мареничів. У березні 1999 року у київській фірмі «Оберіг» був виданий компакт-диск тріо «Три тополі».

За вагомий особистий внесок у розвиток української пісенної

спадщини 8 лютого 2003 року Указом Президента України учасникам тріо Мареничів присвоєно звання народних артистів України.

Взимку 2004 року Антоніна Маренич вирішила покинути тріо і продовжити свій творчий шлях самостійно. Набутий досвід під час роботи у тріо допоміг співачці повніше розкрити свій талант. Антоніна не тільки виконує пісні, а й пише тексти та кладе їх на власну музику. Отож, у неї відкриваються ще й композиторські здібності. Її пісні глибоко філософські, з непростим музичним оформленням, з цікавими поетичними образами. Найбільшу популярність здобули такі авторські твори Антоніни Маренич, як «Земле моя», «Осіння мелодія», «Дорога життя», «О, любове» та інші. Чимало пісень написані на вірші українських поетів: В. Простопчука, В. Кравчука, Ю. Прокіпчак, Й. Фиштика.

У 2005 році співачка взяла участь у гала-концерті до Дня Києва, який відбувся у Палаці культури «Україна». Наприкінці 2006 року у київській фірмі «Росток-Рекордз» був виданий ліцензійний компакт-диск Антоніни Маренич «Співаю для Вас», куди увійшли такі твори, як «Земле моя», колискова для міста «Луцьк, засинай», романс на вірші Лесі Українки «Смутної провесни» (авторська назва «Поцілунок »), « Колискова для всіх» та інші.

У 2007 році Антоніна Маренич дала сольний концерт у Палаці культури «Україна». Публіка з величезним задоволенням та бурхливими оваціями зустріла народну артистку. У 2008 році вона знову стала учасником гала-концерту, присвяченого Дню Києва.

Антоніна Маренич принесла на естраду вокальну стриманість – *mezzo voce* (італ. – спів напівголосу), повернула на сцену проникливу задушевну мелодійність. Чистий, прозорий, зворушливо-людяний спів артистки заворожує. Кожну пісню вона виконує по-своєму особливо: легкість і граціозність поєднуються з елементами гротеску, ліризм з мотивами драматизації співіснують з іскринками народного гумору, використання різноманітних гам неповторно синтезується у творах.

У 2006 і в грудні 2007 роках у рамках міжнародного фестивалю сучасної пісні «Шлягер року» Антоніна Олександрівна Маренич за вагомий особистий внесок у розвиток сучасної музичної культури була відзначена спеціальними нагородами. 2007 року нагороджена Орденом княгині Ольги III ступеня.

У серпні 2008 року в Болгарії відбувся дитячий фестиваль-конкурс «Слов'янський віночок», на якому з вітальним словом від України виступила Антоніна Маренич.

1 лютого 2021 року Президент України Володимир Зеленський

підписав наказ № 42/2021 про призначення державних стипендій двом учасникам фольк-групи «Тріо Маренич» Світлані та Антоніні.

За високу професійну майстерність, значний особистий внесок у розвиток культури, популяризацію українського музичного мистецтва 27 липня 2022 року під час пленарного засідання 33-ї сесії міської ради депутати присвоїли звання «Почесний громадянин Луцької міської територіальної громади» учасникам українського музичного колективу «Тріо Маренич».

Співачка, композитор, народна артистка України і просто красива жінка Антоніна Олександрівна Маренич сповнена творчих планів і задумів, впевнено крокує по життю, незважаючи на різні перипетії долі.

Антоніна Маренич не полишила Україну з початком повномасштабного воєнного вторгнення Росії. Мисткиня вболіває за долю України та молиться за наших воїнів-захисників. Незважаючи на те, що вона має проблеми з голосом, готова заспівати нашу Переможну пісню в будь-яку мить. Заспівати наживо.

Людмила Ланшина

Література:

Про призначення державних стипендій видатним діячам культури і мистецтва : розпорядження Президента України від 02. 04. 2007 р. № 73 // Уряд. кур'єр. – 2007. – 11 квіт. – С. 11.

Про присвоєння почесного звання «Народний артист України» : Указ Президента України від 08. 02. 2003 р. № 96 // Віче. – 2003. – 13 лют. – С. 1.

* * *

Волинь / Укр. наук. т-во геральдики і вексилології ; Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – Київ : Поліграфкн., 2006. – 318 с. – (Новітня історія України).

Про А. О. Маренич – с. 238.

Волинь на зламі століть : історія краю (1989–2000 рр.). – Луцьк : Вежа, 2001. – 694 с.

Про А. О. Маренич – с. 360–361.

Співає тріо Мареничів. – Київ : Муз. Україна, 1993. – 64 с.

Бондаренко Б. «Тріо Маренич»: від слави до забуття : рівно п'ятдесят років тому було створено легендарний український колектив / Б. Бондаренко // Історія+. – 2023. – № 1. – С. 8–9.

Герей В. Тріо Мареничів: таємниця перерваної пісні / В. Герей, Д. Кравченко // Укр. Слово. – 2016. – 23–29 листоп. – С. 3.

2024 ■■■■■■■■■■ Календар знаменних і пам'ятних дат Волині

Гуменюк Н. Антоніна Маренич : сорок років творчості / Н. Гуменюк // Віче. – 2007. – 23–29 серп. – С. 3.

Гуменюк Н. Без тріо, але з нагородою : Нар. артистка України Антоніна Маренич отримала диплом «За вагомий внесок у розвиток сучасної музичної культури» / Н. Гуменюк // Віче. – 2006. – 28 груд. – С. 3.

Клімчук Л. Антоніна Маренич у новому амплуа / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2010. – 4 лют. – С. 9.

Крищенко В. Осяйний блиск слави: «Тріо Мареничі» / В. Крищенко // Літ. Україна. – 2021. – 9 жовт. – С. 21.

Маслій М. Так вбивали рідну культуру, мову, пісню... / М. Маслій // Слава праці плюс. – 2020. – 13–19 трав. – С. 5.

Недільський В. Таємниці перерваної пісні Мареничів : рівно 48 років тому, 1 січня 1973-го, було створено знамените співоче тріо / В. Недільський // Високий Замок. – 31 груд. 2020 – 6 січ. 2021. – С. 11.

Олег Крамар і тріо Мареничів у Харкові // Дзвін. – 2005. – № 7. – С. 105–106.

Тріо Маренич – славетний колектив із Луцька // Укр. Слово. – 2016. – 7–13 верес. – С. 12.

* * *

Ланшина Л. 17 березня 60 років від дні народження А. О. Маренич (1949) – народної артистки України / Л. Ланшина // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2009. – С. 34–37.

Рудаков М. Мареничів Тріо / М. Рудаков // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2018. – Т. 19 : Малиш–Медицина. – С. 178.

Столярчук Б. Й. Митці Рівненщини : енцикл. довід. / Б. Й. Столярчук. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Рівне, 2011. – С. 202.

27 БЕРЕЗНЯ

85 років від дня народження В. Я. Ліщука (1939) – волинського поета

Володимир Якимович Ліщук народився 27 березня 1939 року в селі Заболотці Іваничівського району Волинської області. У 1953 році закінчив Заболотцівську семирічну школу, потім навчався в Іваничівській середній школі №1 та у Жовтневій середній школі №9. З дитинства мріяв стати журналістом, але на той час сільські хлопці і

дівчата не мали паспортів. Щоб їхати на навчання потрібно було мати направлення. А в селі потрібен був працівник у колгосп, тому мусив обрати цю спеціальність. Працював у бухгалтерії місцевого колгоспу ім. Мічурина, а згодом – заступником голови господарства. Але мрія стати журналістом не полишала. З осені 1978 року Володимир Якимович працює у Іваничівській районній газеті «Колос». Спочатку заввідділом, потім – заступником редактора. А у 1988-1991 роках Володимир Лішук – редактор газети «Колос». З проголошенням Незалежності України працював на різних посадах в Іваничівській районній Раді та Іваничівській районній державній адміністрації.

Володимир з дитинства любив поезію. Ще навчаючись у школі почав писати вірші. Згодом декілька надіслав у районну газету. Перший твір Володимира Лішука був надрукований на шпальтах районки у 1956 році. Це і визначило подальшу долю поета-початківця, стало стимулом для творчості. А ще – підтримка дружини Євгенії Петрівни та синів. Поетичні твори Володимира Лішука друкували у районній та обласній газетах (понад 150 віршів).

На жаль, тематика поезій не завжди співпадала із тогочасною політикою влади, тому певний час їх не друкували. Збірка «Відлуння часу» побачила світ лише за Незалежної України. У березні 2008 року відбулась її презентація в Іваничівському районному домі «Просвіта». У своїх творах поет з Прибузького краю оспівує рідну природу («Квітка-незабудка», «Весняний дощ», «Осінній ранок», «Туман»), людські почуття і переживання («Любові слід», «Як любити», «Кредо кохання», «Облітає листя»), мрії і сподівання («Думи», «Нові надії»). А ще, закликає не забувати, хто ми є, пам'ятати про рідну домівку, своє коріння («Рідне село», «А я їду в своє село»).

Своїми віршами автор промовляє до людей, до рідної землі, змальовує її красу і неповторність. Читаючи поезії Володимира Лішука, відразу розумієш, як він шанує традиції, вболіває за долю України і надзвичайно любить своє рідне село, найрідніше і найдорожче, бо саме тут почалась його стежина життя. Його вірші прості і зрозумілі, бо вони – його життя.

Лариса Пальоха

Література:

Лішук В. Я. Відлуння часу : вірші / В. Я. Лішук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 160 с.

Лішук В. З нових поезій / В. Лішук // Колос. – 2021. – 8 квіт. – С. 5.

Лішук В. Стоїмо в обороні / В. Лішук // Колос. – 2022. – 1 груд. – С. 2.

* * *

Лук'янович В. «А жінка на осінь буває так схожа!» / В. Лук'янович // Луцьк. замок. – 2003. – 6 берез.

Петрошук В. А сходи віршів справді плідні / В. Петрошук // Колос. – 2008. – 18 берез.

27 БЕРЕЗНЯ

70 років від дня народження Ю. М. Сороки (1954–2023) – українського історика, заслуженого працівника освіти України

Сорока Юрій Михайлович (27.03.1954 – 23.08.2023) – український вчений, доктор історичних наук (2009), професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка (2011), заслужений працівник освіти України (2019). Народився у селі Романів Луцького району Волинської області. Після закінчення у 1971 р. Романівської середньої школи один рік працював на Луцькому автомобільному заводі, згодом проходив строкову службу в армії. У 1975 р. вступив навчатися на історичний факультет Київського державного університету імені Тараса Шевченка (нині – Київський національний університет імені Тараса Шевченка), який закінчив у 1980 р. і з яким тісно пов'язав подальшу долю.

Навчався в аспірантурі рідного університету, у 1985 р. захистив кандидатську дисертацію, у 2009 р. – докторську. Тема докторської дисертації – «Населення західноукраїнських земель в етнополітичному та демографічному вимірах (1939–1950 рр.)». У дисертації на основі широкого кола документальних джерел автор комплексно дослідив етнодемографічні процеси в західних областях України в умовах Другої світової війни та повоєнного часу, зміни в чисельності, складі, структурі населення, його соціальний, культурний та духовний розвиток, участь у суспільно-політичному і господарському житті, в українському Русі Опору.

Юрій Сорока працював у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка на посадах асистента, старшого викладача, доцента (1982–2011), заступника декана історичного факультету (1989–1993), професора (з 2011 р.). Упродовж 2004–2024 рр. обирався головою профбюро історичного факультету, активно долучався до роботи приймальної комісії університету. З 1991 р. наукова і педагогічна діяльність Юрія Михайловича була нерозривно пов'язана з кафедрою архівознавства та спеціальних галузей історичної науки. Він викладав студентам лекційні курси з історії української держав-

ності, забезпечував документознавчий напрям підготовки майбутніх архівістів, запрошувався головою державних екзаменаційних комісій в інші заклади вищої освіти України, неодноразово виступав опонентом при захисті дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук. Розвивав власну наукову школу, керуючи підготовкою аспірантами і докторантами їх наукових досліджень, неодноразово виступав рецензентом монографій, підготовлених українськими дослідниками.

Професор Юрій Сорока – автор понад ста наукових публікацій з історії української державності, зокрема, історії західноукраїнських земель. У його книгах і статтях ґрунтовно висвітлюється механізм репресій проти населення Західної України у 30–50-х роках ХХ ст., аналізуються історичні, ідеологічні, економічні, соціальні, міграційні процеси та їхній вплив на етнополітичні та демографічні зміни в регіоні. У 2013 р. Юрій Сорока опублікував науково-публіцистичну працю «Романів. Історичне минуле і сучасне волинського села». Тут на основі археологічних, літописних, архівних, писемних і усних джерел висвітлюється історія волинського села Романів від найдавніших часів до початку ХХІ ст. Більшість подій подається крізь призму життєпису мешканців, які в різні історичні періоди своєю наполегливою працею, патріотизмом, духовністю формували основи морального і фізичного фундаменту прогресивного розвитку села. В іншій книзі – «За Україну, зі її волю, за її долю» (Київ, 2017) – висвітлюється діяльність українського національного підпілля 1930-х – 1950-х рр. на території волинських сіл Романів, Ботин, Верхівка, Копче (Новокотів), подаються маловідомі документи і фото, характеризуються непрості події тих часів. Підготував також кілька досліджень про історію церкви в селі Романів на Волині.

Професор Юрій Сорока впродовж багатьох років був членом спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата історичних наук у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка і Волинському (тоді Східноєвропейському) національному університеті імені Лесі Українки; членом редакційних колегій наукових часописів «Етнічна історія народів Європи», «Часопис української історії», «Наукового вісника Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Історичні науки».

Юрій Михайлович Сорока усім серцем любив Волинь, рідне село Романів, гордився тим, що він – волинянин. У Києві був активним діячем Міжнародного громадського об'єднання «Волинське братство», заступником головного редактора науково-публіцистичного журналу

«Волинь моя». Неодноразово публікував статті на сторінках цього журналу, пов'язані з історією волинського краю.

Світлана Гаврилюк

Література:

Сорока Ю. М. За Україну, за її волю, за її долю : наук.-док. вид. / Ю. М. Сорока. – Вишгород : Сергійчук М. І., 2015. – 207 с.

Сорока Ю. М. За Україну, за її волю, за її долю / Ю. М. Сорока. – 2-ге вид., доп. – Київ : Рута, 2017. – 132 с.

Сорока Ю. М. Населення Західноукраїнських земель: етнополітичний та демографічний вимір (1939–1950-ті роки) : монографія / Ю. М. Сорока. – Київ : Київський ун-т, 2013. – 415 с.

Сорока Ю. М. Правічна дорога до Храму: сторінки з історії релігійного життя в Україні та церкви у волинському селі Романів / Ю. М. Сорока, М. М. Сорока. – Кам'янець-Подільський ; Київ : Рута, 2020. – 222 с.

Сорока Ю. М. Романів. Історичне минуле і сучасне волинського села / Ю. М. Сорока. – Київ : ПП Сергійчук М. І., – 2013. – 224 с.

Сорока Ю. 100 важливих подій історії України / Ю. Сорока ;
худож. О. А. Гугалова-Мешкова. – Харків : Фоліо, 2019. – 205 с. : іл. –
(Справжня історія).

Сорока Ю. Хотин : іст. роман. Кн. 1 / Ю. Сорока. – Тернопіль : Мандрівець, 2007. – 273 с. – (Мандрівець у часі).

Сорока Ю. Хотин : іст. роман. Кн. 2 / Ю. Сорока. – Тернопіль : Мандрівець, 2007. – 248 с. – (Мандрівець у часі).

* * *

Сорока Ю. Західноукраїнські землі у післявоєнні роки / Ю. Сорока // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – Київ, 2006. – Вип. 6. – С. 113–141.

Сорока Ю. Нагорода через десятиліття / Ю. Сорока // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – Кам'янець-Подільський, 2019. – Вип. 10. – С. 220–229.

Сорока Ю. Польсько-українське військово-політичне протиставлення у роки Другої світової війни / Ю. Сорока // Етнічна історія народів Європи : зб. наук. пр. – Київ, 2007. – Вип. 22. – С. 23–27.

Сорока Ю. Просвітянські осередки на Волині / Ю. Сорока // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – Вишгород, 2013. – Вип. 8. – С. 157–163.

Сорока Ю. Театр ОУН. 1940 / Ю. Сорока // Київ. – 2015. – № 9/10. – С. 6–18.

Терес Н. В. Леся Українка (Косач Лариса Петрівна) / Н. В. Терес, Ю. М. Сорока // Діячі науки і культури України: нариси життя та діяльності. 1841–2008 : навч. посіб. / ред.: А. П. Коцур, В. П. Коцур, Н. В. Терес. – Чернівці, Київ, 2010. – С. 613–616.

* * *

Волинь / Українське наукове товариство геральдики і вексилології, Ін-т біогр. дослідж. ; авт.-упоряд. В. В. Благоев. – Київ : Поліграфкнига, 2006. – 318 с. – (Новітня історія України).

Про Ю. М. Сороку – с. 285.

Сорока Юрій Михайлович // Хто є хто на Волині. Наші земляки. – Вип. 1. – Київ, 2003. – С. 104.

14 КВІТНЯ

70 років від дня народження В. А. Чепелюка (1954) – народного артиста України

Народився співак Василь Чепелюк 14 квітня 1954 р. у поліському селі Холоневичі тоді Ківерцівського району. За новим адміністративно-територіальним поділом це Луцький район Волинської області.

Навчався Василь у місцевій загальноосвітній школі. Саме тут юнак зробив перші кроки у світ мистецтва, брав активну участь у шкільній художній самодіяльності, звітних концертах. Василеве захоплення музикою помітила у школі його перша вчителька М. К. Квітковська. Любов до пісні прищепили з дитинства й батьки, які теж були учасниками художньої самодіяльності сільського закладу культури. Та найщасливішим був у його житті день, коли одного вечора батько подарував синові гармошку, аби музика завжди була з ним. Згодом купили баян «Україна». Грав і співав Василь спочатку у школі, пізніше – у клубі.

У 1971 р. Василь Чепелюк вступив до Луцького училища культури та мистецтв на відділення хорового диригування. З того часу почався його професійний і творчий шлях як музиканта та співака. Вищу музичну освіту здобув у Рівненській філії Київського державного інституту культури ім. О. Є. Корнійчука (1977 р.)

Під час військової служби співав в ансамблі пісні і танцю Прикарпатського військового округу (1977–1979 рр.). У 1979 р. – соліст Волинського народного хору й народного ансамблю «Волинянка» Луцького палацу культури. Гастролював у Франції, Німеччині, Поль-

щі, Словаччині, Чехії, Швеції, Данії, колишній Югославії. Згодом був переведений на посаду соліста-вокаліста літературно-музичного лекторію № 1. Тут співак зустрівся із заслуженим артистом України І. А. Секлієм. Всім, що знав і умів, Іван Лук'янович щедро ділився з молодим колегою.

У репертуарі Василя Чепелюка – твори зарубіжної та вітчизняної класики, сучасні і народні пісні, а першою була почута з маминих уст українська народна пісня «Пожену я корови та пожену телята». Важко визначити, що найкраще. Кожна з пісень – то його шлях, на якому поєдналися усі сторінки життя, історії рідного краю. У 2012 році побачила світ збірка вокальних творів Василя Адамовича Чепелюка «Вогонь прадавнього роду».

У 1989 р. за значний особистий внесок у розвиток української культури та мистецтва, високопрофесійну майстерність Василеві Чепелюку було присвоєно звання «Заслужений артист України». А в 1993 р. він удостоєний звання «Народний артист України».

З 1998 року й дотепер Василь Адамович передає свої знання й досвід творчій молоді, що приходить здобувати вищу освіту й досягати глибини виконавської майстерності до Інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки. Розпочавши свій викладацький шлях як сумісник, у 2011 році здобув вчене звання доцента, а в 2021 році – професора кафедри історії, теорії мистецтва та виконавства найбільшого вищого навчального закладу Волині. Сфера наукових інтересів – психологія творчої особистості, проблеми співацьких навичок у студентів-початківців, проблеми естрадного виконавства та інтерпретації. Василь Адамович – активний учасник науково-практичних конференцій мистецько-педагогічного профілю в Україні й за кордоном. У співпраці з колегами В. А. Чепелюк – один із авторів навчального посібника для студентів мистецьких навчальних закладів I–IV рівня акредитації «Форми та методи самостійної роботи студента над хоровою партитурою», що побачив світ у 2018 році.

Крім професійної (виконавської та викладацької) діяльності, Василь Чепелюк бере активну участь у громадському житті і Волині. Оскільки з початком російсько-української війни в центрі уваги всього суспільства – волонтерство, Василь Адамович з 2015 року є членом Волонтерського центру «Серце патріота».

Багатогранна діяльність В. А. Чепелюка на мистецькій і викладацькій ниві, активність у громадському житті отримали заслужене визнання суспільства і держави. Василь Адамович Чепелюк – кавалер ордена «За заслуги» III ступеня (2017) та ордена Святого Миколая

Чудотворця (2014), українського недержавного ордена, заснованого ПЦУ для вшанування людей за відродження духовності в Україні, відданість ідеалам добра та значний внесок у суспільне благо. Він – Почесний громадянин міста Луцька (2019). Нагороджений Почесною відзнакою за багаторічну плідну працю в галузі культури (2004), Почесною відзнакою УМВС України у Волинській області (2008), Золотим нагрудним знаком Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (2014). Серед відзнак Василя Адамовича – Подяка Кабінету Міністрів України, Почесні грамоти Волинської обласної та Луцької міської рад і Луцького міського голови, а також Міжнародного громадського об'єднання «Волинське братство», Командувача військ Західного оперативного командування та Патріарха Київського і всієї Руси-України.

Ім'я народного артиста України Василя Чепелюка відоме не тільки в Україні, але й далеко за її межами. Його життєвим кредом залишаються слова: «Благословить між нами слово згоди. Несімо, люди, світло в добрий час, аби не згас вогонь прадавній роду, який і гріє, і єднає нас».

Людмила Кревська

Література:

Чепелюк В. Тверда рука Кривицького / В. Чепелюк // Антон Кривицький і Луцьк. Переплетені долі / упоряд. Н. Кравчук. – Луцьк, 2021. – С. 166–168.

Чепелюк В. А. «Чепелінського» цвіту – по всьому світу / В. А. Чепелюк // Антонюк А. П. Життя – як пісня / А. П. Антонюк. – Луцьк, 2019. – С. 297–299.

* * *

Волинська обласна філармонія / керівник, авт. проекту: С. І. Єфіменко, В. В. Москалюк. – Луцьк : Надстир'я, 2015. – 144 с.

Про В. А. Чепелюка – с. 103.

Стефанишин М. С. Мої творчі осяяння у просторі інтернету / М. С. Стефанишин ; авт. передм. І. Ольшевський. – Луцьк : Вежа-Друк, 2020. – 110 с.

Про В. А. Чепелюка – с. 93.

Чепелюк Василь Адамович : народний артист України // Слава і гордість культури України. Випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 рр. / автор. проекту, збирач. матеріалів А. П. Антонюк. – Луцьк, 2017. – С. 257–260.

2024 Календар знаменних і пам'ятних дат Волині

Василь Чепелюк – почесний громадянин Луцька // Вісник+К. – 2019. – 29 серп. – С. 3.

Волинець О. Їхні імена назавжди вкарбовані в історію міста / О. Волинець // Волинь. – 2019. – 10 верес. – С. 4.

Кома С. Прометей пісні і син Адама / С. Кома // Волин. газета. – 2019. – 18 квіт. – С. 10.

Кравчук Н. Народному артисту України Василю Чепелюку – 65! / Н. Кравчук // Вісник+К. – 2019. – 25 квіт. – С. 8.

* * *

Кревська Л. 14 квітня 60 років від дня народження В. А. Чепелюка (1954) – народного артиста України / Л. Кревська // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2013. – С. 70–72.

15 КВІТНЯ

100 років від дня народження Г. М. Королькової (1924–2016) – заслуженого вчителя Української РСР

В історію освіти Волині Г. М. Королькова, вчителька української мови і літератури та директор Видраницької семирічної, восьмирічної, середньої школи Ратнівського району в 1957–1981 роках вписала незабутні сторінки як один із кращих словесників та керівників. Нелегке життя випало на долю Галини Микитівни, як і на долю багатьох її ровесників.

Народилася Галина Микитівна 15 квітня 1924 року в с. Будилка Лебединського району Сумської області в селянській сім'ї. Страшними спогадами в її пам'яті залишилися Голодомор 1933–1934 років та Друга світова війна, зі фронтових доріг якої не повернулися додому батько та старший брат.

Освіту здобула у Лебединській середній школі, Лебединському учительському інституті та Сумському державному педагогічному інституті імені А. С. Макаренка. Становлення молодого педагога розпочалося в Бродівській середній школі Львівської області, куди отримала направлення після закінчення педінституту.

У 1956 році Галина Микитівна вийшла заміж і переїхала у рідне село свого чоловіка Видраницю Ратнівського району. У місцевій школі вчителька викладала українську мову та літературу й обіймала

посаду завуча, а з початком 1957–1958 навчального року призначена директором школи.

З теплою і любов'ю згадують випускники свою школу: «Незважаючи на те, що школа наша знаходилась у старому приміщенні, стараннями директора та педагогічного й учнівського колективів у ній завжди було затишно, чисто й привітно. А на шкільному подвір'ї – багато квітів. Невтомними руками вчителів та учнів навколо школи був посаджений фруктовий сад, радували багатим врожаєм дослідні ділянки, до цих пір шумить і бує зеленню сільський парк. У 1960-х роках збудували ще одне приміщення школи з просторими класами». «Директорка», як називали в селі Галину Микитівну, дбала про створення умов для успішної педагогічної праці колег та якісного, ефективного навчання учнів. На щорічних районних конференціях вчителів відзначалося добре обладнання навчальних кабінетів, географічного та спортивного майданчиків, використання технічних засобів навчання в освітньому процесі, високий рівень викладання шкільних предметів та особистий приклад директора з розвитку пізнавальних інтересів учнів.

Особливістю педагогічної діяльності Галини Микитівни як директора стало сприяння фаховому професійному розвитку кожного вчителя зокрема та педагогічного колективу в цілому. На це спрямовувалось колективне обговорення важливих питань педагогіки, психології й методики викладання, вивчення нею стилю роботи окремих вчителів та питань викладання предметів вчителями одного фаху. Втіленню в життя цієї мети підпорядковувалось функціонування педагогічної ради, методичних об'єднань, нарад при директорові та ділові, доброзичливі, наповнені глибокими роздумами щодо перспектив зростання розмови сам на сам з колегами.

Виховний процес школи спрямовувався директором на активне залучення школярів до краєзнавчого пошуку, вивчення історії, природи, літератури та етнографії рідного краю.

Неповторними і незабутніми стали для багатьох учнів Галини Микитівни її уроки. Вчителька прекрасно володіла словом. Великого значення надавала розвитку самостійності у сприйнятті учнями творів, вчила їх звертати увагу на відтінки характерів літературних героїв, правду і брехню, чесність і підступність, доброту і лицемірство в їх словах і вчинках, оцінювати їх дії та робити висновки. Конструювання речень і текстів, розгадування і складання ребусів, кросвордів і вікторин, читання улюбленої поезії, цікаві ігри, домашні завдання із застосуванням власних ідей, використанням образного мислення та інші методи і прийоми, різноманітні форми проведення уроків української мови розвивали пізнавальний інтерес і забезпечували

ефективне і якісне оволодіння й виховання любові до рідної мови і літератури. Багато випускників Галини Микитівни обрали життєву дорогу за прикладом улюбленої вчительки – стали учителями української мови та літератури. А в сімейному архіві збереглися численні вітання, листи, які надходили на адресу вчительки. Вдячні учні ділилися своїми радощами і бідами, дякували за виховання.

Школа і громадська робота були сенсом життя Галини Микитівни. Вона – багаторічний очільник школи передового досвіду керівників шкіл району, депутат Волинської обласної, Ратнівської районної й Видраницької сільської рад депутатів трудящих багатьох скликань.

Натхненна праця Г. М. Королькової відзначена державними та відомчими нагородами: значком «Відмінник народної освіти», орденами Трудового Червоного Прапора й Жовтневої Революції (одна з найвищих державних нагород того часу), ювілейною медаллю «За доблесну працю», почесним званням «Заслужений вчитель Української РСР». Вона обиралась делегатом з'їзду працівників освіти.

Галина Микитівна все своє життя, вміння і щедрість душі віддавала дітям та улюбленій справі. Пам'ять про вчительку жива у колективі Видраницької школи, в серцях колишніх учнів, односельців та усіх, хто знав, спілкувався та черпав з її досвіду незабутні родзинки.

Галина Романчук

Література:

Королькова Г. Вчителька / Г. Королькова // Червон. прапор. – 1965. – 1 трав. – С. 32.

Королькова Г. За дієвість роботи / Г. Королькова // Червон. прапор. – 1971. – 21 груд. – С. 2.

Королькова Г. На бойових і трудових традиціях / Г. Королькова // Червон. прапор. – 1972. – 8 лип. – С. 2.

Королькова Г. Шириться коло обов'язків / Г. Королькова // Рад.
Волинь. 1966. – 4 листоп. – С. 2.

* * *

Балецький Г. Святкує Ратнівщина: Видраниця / Г. Балецький // Червон. прапор. – 1966. – 10 листоп. – С. 2.

В добрий час // Червон. прапор. – 1965. – 1 верес. – С. 1.

Високе покликання освітян: з серпневої конференції вчителів // Червон. прапор. – 1972. – 31 серп. – С. 2.

Гордись, учителю! // Червон. прапор. – 1966. – 1 жовт. – С. 1.

Грушка Є. Школа ідейного гарту / Є. Грушка, Ф. Ткачук // Рад. Волинь. – 1967. – 11 черв. – С. 2.

Депутатами Ратнівської районної Ради депутатів трудящих обрані // Червон. прапор. – 1967. – 18 берез. – С. 1.

Домбровський В. До нового навчального року / В. Домбровський // Червон. прапор. – 1965. – 15 квіт. – С. 3.

Домбровський В. Успішно завершити навчальний рік у школах / В. Домбровський // Червон. прапор. – 1966. – 24 трав. – С. 3.

З нагородою! // Червон. прапор. – 1966. – 6 жовт. – С. 1.

Заєць Х. Конференція юних краєзнавців / Х. Заєць // Червон. прапор. – 1972. – 18 берез. – С. 4.

Екзамени в школах // Червон. прапор. – 1970. – 2 черв. – С. 1.

Калініченко Г. Вчасно підготуємо школи до нового навчального року / Г. Калініченко // Червон. прапор. – 1965. – 13 лип. – С. 3.

Калініченко Г. Достойну зустріч / Г. Калініченко // Червон. прапор. – 1966. – 24 трав. – С. 3.

Ковтун Н. Посилювати виховну роботу з учнями / Н. Ковтун // Червон. прапор. – 1969. – 8 лип. – С. 4.

Корнелюк Д. З новим, навчальним. Видраниця / Д. Корнелюк // Червон. прапор. – 1970. – 3 верес. – С. 3.

Криворучко П. До нового навчального / П. Криворучко // Червон. прапор. – 1967. – 8 серп. – С. 1.

Лещенко В. Напередодні / В. Лещенко // Червон. прапор. – 1967. – 26 серп. – С. 2.

Лещенко В. Творчої насаги Вам, наставники! / В. Лещенко // Червон. прапор. – 1967. – 2 верес. – С. 3.

Мама. Педагог. Людина // Червон. прапор. – 2004. – 10 квіт. – С. 2.

Мороз Д. Ювілей учительки / Д. Мороз // Червон. прапор. – 2004. – 20 квіт. – С. 1.

Нагороди вручено // Рад. Волинь. – 1966. – 2 листоп. – С. 1.

Назарук В. Цікавий вечір / В. Назарук, О. Лахтак, М. Михальчук // Червон. прапор. – 1970. – 10 берез. – С. 3.

Наступний крок походу за знаннями // Червон. прапор. – 1971. – 14 січ. – С. 2.

Про підсумки виборів до Ратнівської районної Ради депутатів трудящих // Червон. прапор. – 1971. – 17 черв. – С. 2.

Про підсумки виборів до Ратнівської районної Ради депутатів трудящих // Червон. прапор. – 1969. – 20 берез. – С. 2.

Радянський вчитель // Червон. прапор. – 1965. – 24 серп. – С. 1.

Районна нарада вчителів // Червон. прапор. – 1971. – 12 січ. – С. 2

Районна нарада вчителів // Червон. прапор. – 1968. – 28 берез. – С. 1.

Рябчун Т. Вісті з Видранецької середньої / Т. Рябчун // Червон. прапор. – 1970. – 21 лют. – С. 3.

Сахарук Л. Активні будівники / Л. Сахарук // Червон. прапор. – 1983. – 8 берез. – С. 1.

Струк В. Велика і почесна справа освітян / В. Струк // Червон. прапор. 1971. – 2 жовт. – С. 1.

Трохимчук М. Незабаром до школи / М. Трохимчук, Н. Ковтун // Червон. прапор. – 1968. – 17 серп. – С. 3.

Тужик Г. І чекають гостей / Г. Тужик // Червон. прапор. – 1968. – 13 квіт. – С. 4.

Успіхів Вам, педагоги // Червон. прапор. – 1968. – 3 верес. – С. 2.

15 КВІТНЯ

110 років від дня народження М. О. Савчука (1914–2002) – українського художника

Микола Олександрович Савчук – український художник, самодіяльний актор. Митець народився 15 квітня 1914 року на Житомирщині. У 1916 році, під час Першої світової війни, родина переселилася на територію Польщі до Холмського повіту. Там він навчався у школі – гімназії. Згодом майбутній художник вступив до Люблінської школи мистецтв. Але на заваді його навчання стала Друга світова війна.

Родина Савчуків у 1939 році переїжджає на Волинь у Голоби, згодом у Рожище. Складний й драматичний перебіг подій у період війни торкнувся й долі Миколи Савчука – він брав участь у національно-визвольних змаганнях, у боротьбі проти нацистських окупантів.

У 1947 році Микола Савчук повертається до своєї професійної діяльності, а саме відкриває художню майстерню в Рожищах, яка стала своєрідною школою для місцевих художників. Організуються художні виставки: у 1962 році відбувалася перша персональна виставка митця. У цей же період Микола Савчук паралельно навчається заочно в Московському університеті мистецтв на відділі живопису. У 1966 році успішно закінчив навчання в університеті.

Велику любов і талант виявив Микола Савчук також у самодіяльному театральному мистецтві, яким займався паралельно з живописом все своє життя, зігравши не один десяток гострохарактерних і комедійних ролей.

Аналізуючи творчість художника і актора М. Савчука, варто відзначити його працелюбність, активність і любов до мистецтва. Мико-

лою Савчуком було створено понад тисячу картин, етюдів і плакатів, зіграно в Рожищенському самодіяльному народному драматичному театрі більше сорока ролей. А найкращими з них актор вважав свої виступи у виставах «Сто тисяч», «Сватання на Гончарівці», «Назар Стодоля», «Шумить Дніпро», «Безталанна», «Марина». У театрі він не лише виконував ролі, але й створював декорації.

Помітною подією у творчості художника стала його участь у творчому конкурсі на кращий ескіз плаката до Московської олімпіади, за що він був удостоєний спеціального диплома. Роботи Миколи Савчука можна відшукати у Всеукраїнському музеї самодіяльних художників у селі Золотоноша Черкаської області.

М. Савчук був активним пропагандистом мистецтва серед молоді. Митець виступав перед учнями, розповідав про свою творчість, допомагав проведенню уроків у дитячій художній студії. Він брав участь у районних, обласних та республіканських художніх виставках. Крім рідної Волині багато малював на Буковині, Закарпатті, Львівщині, Київщині, Криму, Грузії.

Серед кращих його робіт ліричні пейзажі: «Вечоріє», «Рідний край», «Волинь моя», «Осінь», «Осінь над Стиром», «Соняшники», а також плакати «Леся Українка», «Україна відроджується». Художник створив понад 1000 картин, етюдів і плакатів. Понад 20 картин Микола Савчук подарував Рожищенському історико-краєзнавчому музею, які він особисто та з допомогою колеги Миколи Мамчука розмістив у художньому відділі музею.

Найбільш значимими його творчими досягненнями в живописі й графіці можна вважати персональні художні виставки в Луцьку, присвячені до 110-ї річниці від дня народження Лесі Українки, до 40-річчя перемоги у Другій світовій війні, виставки присвячені першій та другій річниці Незалежності України (у м. Рожище). У митця відбулося понад десять персональних виставок.

У 1999 році Микола Савчук був відзначений дипломом Всеукраїнського огляду народної творчості. У 2000 році за цикл живописних робіт «Квітне славна Україна» він став лауреатом Волинської обласної мистецької премії імені Йова Кондзелевича

Серце митця Миколи Савчука зупинилося у 2002 році.

Мирослава Бродосюк

Література:

Каталог третьої персональної виставки М. О. Савчука : живопис, плакатна графіка. – Луцьк, 1985. – 16 с.

* * *

Трофімчук Р. Історія Рожищенської художньої майстерні / Р. Трофімчук, В. Малиновський // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Місто Рожище в історії України і Волині : Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 700-річчю першої писем. згади про місто, 8–9 груд. : наук. зб. – Луцьк, 2022. – Вип. 72. – С. 117–120.

Гуменюк Н. Крило натхнення старості не знає / Н. Гуменюк // Віче. – 2000. – 25 трав.

Книга життя із власними ілюстраціями // Волинь. – 2000. – 27 трав.

Мамчук М. Десята художня виставка Савчука : починаючи з 1992 року, художник Микола Савчук щорічно в серпні проводить виставки своїх творів, присвячені Дню Незалежності України / М. Мамчук // Наш край. – 2001. – 18 серп.

Мамчук М. Заслужена нагорода художника : вручення диплома лауреата Волинської мистецької премії імені Йова Кондзелевича одному з найстаріших художників Волині Миколі Савчуку / М. Мамчук // Наш край. – 2000. – 21 жовт.

Мамчук М. Микола Савчук – людина і художник / М. Мамчук, М. Рудчук, Г. Белов // Наш край. – 2000. – 12 лют.

Мамчук М. Ох вернісаж, ох вернісаж... : 18 травня цього року в приміщенні «Приватбанку» в Луцьку відкрилась виставка робіт Миколи Савчука / М. Мамчук // Наш край. – 2000. – 3 черв.

Мамчук М. Святкова палітра Миколи Савчука : вже дев'яту персональну виставку присвячує річниці Незалежності України художник Микола Савчук / М. Мамчук // Наш край. – 2000. – 19 серп.

Романюк В. Його роки – його багатство : сьогодні ми в гостях у відомого в районі й на Волині самодіяльного художника М. О. Савчука / В. Романюк // Наш край. – 2000. – 22 квіт.

Стасюк А. Він написав понад тисячу картин : 15 квітня цього року Миколі Савчуку виповилося б 95 років / А. Стасюк // Наш край. – 2009. – 9 квіт. – С. 3.

Хведчук Л. Щедра палітра Миколи Савчука : на здобуття премії імені Йова Кондзелевича / Л. Хведчук // Волинь. – 2000. – 29 лип.

28 КВІТНЯ

50 років від дня народження А. Т. Ковальчука (1974) – генерал-майора Збройних Сил України, Героя України

З відкритих джерел відомо, що Андрій Трохимович Ковальчук народився 28 квітня 1974 р. в с. Щитинь Любешівського (нині Ка-

мінь-Каширський) району Волинської області, де у 1989 р. закінчив восьмирічну школу. Навчався у Ковельському машинобудівельному технікумі, згодом Київському інституті сухопутних військ. Після першого року навчання перевівся до Харківського гвардійського вищого танкового командного училища. Військову кар'єру розпочав із посади командира взводу у 51-й механізованій дивізії (згодом 51-а бригада із місцем дислокації у м. Володимир-Волинський). Згодом обіймав посади начальника штабу танкового батальйону, командира механізованого батальйону, начальника штабу аеромобільного полку.

Одночасно із службою продовжував навчання. У 2004 р. закінчив Національну академію оборони України за спеціальністю «бойове застосування та управління діями підрозділів (частин, з'єднань) Сухопутних військ». Брав участь у миротворчих операціях ООН: у період 2005–2006 рр. перебував в Косово (Республіка Сербія), у 2011 р. – в Лівії на посаді начальника штабу вертолітного загону.

Із початком російсько-української війни у 2014 р. полковник Ковальчук обіймав посади начальника штабу, згодом командира 80-ї окремої аеромобільної бригади. Під його керівництвом підрозділи угруповання звільняли міста Миколаївку та Слов'янськ Донецької області, Лутугине, селище Георгіївку та с. Круглик Лутугинського району, селища Новосвітлівку та Хрящувате Краснодонського району, м. Щастя, села Переможне та Трьохізбенку Новоайдарського району Луганської області. У квітні 2014 р. під його командуванням було взято під охорону Луганський аеропорт. Перебуваючи в оточенні, підрозділ під командуванням А. Ковальчука упродовж 4 місяців обороняв важливий об'єкт. Полковник був двічі поранений, але продовжував командувати бригадою.

За особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі нагороджений орденом Б. Хмельницького III (2014 р.) і II ступенів (2015 р.), багатьма іншими відзнаками.

Указом Президента України № 347/2016 від 23 серпня 2016 р. за особисту мужність, героїзм і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане служіння Українському народові полковнику А. Ковальчуку присвоєно звання Герой України з врученням ордена «Золота Зірка».

14 жовтня 2016 р. начальнику штабу, першому заступнику командувача високомобільних десантних військ ЗСУ, полковнику А. Ковальчуку присвоєно звання генерал-майора. У 2018 р. Герой України здобув ступінь магістра державного управління в Національному

університеті оборони України ім. І. Черняховського, як кращий випускник нагороджений мечем королеви Великої Британії Єлизавети II.

У 2021 р. генерал-майор А. Ковальчук був призначений командувачем Оперативного командування «Південь» ЗСУ. Після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р. керував обороною Одещини, Миколаївщини і Херсонщини. З огляду на заслуги перед країною Указом Президента України від № 293/2022 від 2 травня 2022 р. був нагороджений орденом Данила Галицького, а в липні того ж року відзнакою Президента України «Хрест бойових заслуг».

Богдан Зек

Література:

Шмигін М. Газета «Нове життя» про видатні особистості краю / М. Шмигін // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Любешівщина в історії України і Волині : 68-а Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. : наук. зб. – Луцьк ; Любешів, 2020. – Вип. 68. – С. 371–373.

«Крилата гвардія» України // Нар. армія. – 2014. – 1 серп.

Зубчук К. «У Крим ми ще поїдемо... на танках / К. Зубчук // Волинь-нова. – 2016. – 1 верес.

Бубенщикова О. Про помилку Майдану, прощання з життям та майбутнє Донбасу / О. Бубенщикова // Твій вибір. – 2017. – 24–30 серп. – С. 1, 5.

Вітинська А. Козаку із Щитиня у Херсоні скандувал: «Дякуємо!» / А. Вітинська // Волинь. – 2022. – 16 листоп. – С. 3.

Волинянину вручили почесний королівський меч // Волинь-нова.
– 2018. – 19 черв. – С. 4.

Гарбарчук К. «Зараз так склалося, що я краще знаю Луганську та Донецьку області, ніж рідну Волинь» // Волинь-нова. – 2017. – 20 черв.

Генерал-майор із Волині Андрій Ковальчук командує військами, які визволяли Херсонщину // Луцьк. замок. – 2022. – 17 листоп. – С. 1.

Кіт В. Герой України з Волині командуватиме військами «Південь» / В. Кіт // Волинь. – 2021. – 12 серп. – С. 4.

Мінібаєва А. Бойовий генерал із Щитиня командуватиме військами «Південь» / А. Мінібаєва // Полісся. – 2021. – 19 серп. – С. 1.

Приймак О. Виховали батьки Героя України / О. Приймак // Полісся. – 2020. – 10 груд. – С. 9.

Рогуцький В. Генерал-майор із Волині Андрій Ковальчук:
«Контрнаступ на Херсон був успішним на 50–60%» / В. Рогуцький
// Волинь. – 2022. – 27 груд. – С. 2.

Слюсар Н. Військами, які звільняли Херсон, командував волинянин / Н. Слюсар // Вісник+К. – 2022. – 17 листоп. – С. 1, 2.

25 ТРАВНЯ

90 років від дня народження П. П. Маха (1934–2011) – українського письменника і публіциста)

Відомий український письменник, публіцист і пісняр Петро Петрович Мах народився 25 травня 1934 року в селі Корхові Білгородського повіту Люблінського воєводства (Польща). Його родина по дідовій лінії походить з Володимирського берега над Бугом. Батько Петро Олексійович був юристом, але займався землеробством, оскільки в сім'ї зростало четверо дітей, за якими треба було доглядати і виховувати. У квітні 1941 року він трагічно загинув від рук польського шовініста. Нелегко було матері Анастасії Дмитрівні самій утримувати всю сім'ю. У 1944 році їх депортували в Україну. Вони опинилися в голодному Мелітополі Запорізької області. В кінці 1945 року сім'я повернулась на Волинь.

Петро Мах навчався в Підгаєцькій семирічці, а потім в Луцькій середній школі №1. Він закінчив українське відділення філологічного факультету Львівського університету ім. І. Франка.

Професійну діяльність розпочав у 1956 році в редакції обласної газети «Радянська Волинь» як завідувач відділом культури і шкіл, заступник редактора.

Друкував свої перші твори на сторінках львівської преси. В 1958 році побачила світ його дебютна збірка поезій «Перші промені». В університеті керував літературною студією «Франкова кузня».

У часи розпаду атеїзму він виконав передсмертну волю матері і поховав її за християнським обрядом, зі священником, за що у 1964 році був звільнений з роботи. Тільки підтримка Олеся Гончара та Олександра Сизоненка допомогла отримати місце виїзного редактора видавництва «Каменярь» по Волинській та Рівненській областях (1965–1967 рр.)

Більш як десять років займався вільною творчою діяльністю і друкував статті в газетах та журналах України під псевдонімом Петро Орленко. У книзі для дітей «Гостини в матері» («Веселка», 1971), він одним із перших звернувся до образу Олени Пчілки, шельмованої радянщиною.

У 1980 році очолив новостворену Волинсько-Рівненську організацію Спілки письменників України. У 1989 році був обраний головою

крайової організації «Просвіта» імені Тараса Шевченка. Петро Мах стояв біля витоків багатьох громадських організацій («Конгресу інтелігенції Волині», «Просвіти», «Товариства книголюбів»).

Петро Мах є автором понад 30 книг поезій, прози, історичних есеїв, сценаріїв чотирьох телефільмів. Творчість його сповнена тонкої лірики. Він оспівував красу волинської природи, незламний дух борця за рідне слово, за волю України. На тексти його віршів створені пісні «Ожини», «Лілея», «Вишивала мати зозуленьку...», «Питала мати в далини...», «Лесина казка», «Мавки», «На білих крилах рушників», «Сповідь Сивого Клена», «Айстри осінні», «Ген на узліссі хрест мовчить...» (музика Віктора Герасимчука, Анатолія Пашкевича, Бориса Буєвського, Валерія Маренича, Богдана Янінського, Ярослава Найдю) широко знані не лише в Україні, а й за її межами.

Після збірки «Перші промені» вийшли книги: «Поезії» (1960), «Пісня кленів» (1965), повість «Віра Глод» (1966), «Поклін Джоконді» (1968), «Гостини у матері» (1971), «Вікна» (1971), історичний есей «Козацькі могили» (1972), «Світанкові роси» (1973), «Сонце в долонях» (1977), романи «Вруна» (1978), «Посвіт» (1979), збірки поезій «Плеса» (1981), «Крайполе» (1984), «По ту сторону дощу» (1985), «Светёлка» (1986, видана в Москві у перекладі російською мовою), «Пастелі» (1988), «На орбіті дружби» (1988), «Меморіал Вічної Слави в Луцьку» (1989), «Дикий бід» (1990), «Ластів'ятко» (1998). Твори Петра Маха друкувалися в антологіях поезії в Польщі, Румунії, Грузії, Болгарії, Білорусі, Словаччині, Чехії, перекладалися на мови європейських країн.

Дружина Марія Михайлівна Мах з часу заснування у 1977 році очолювала колектив Волинської обласної бібліотеки для юнацтва. Вона стала першою на Волині заслуженою працівницею культури України. Марія Михайлівна зазначала, що сенсом життя Петра Петровича була любов до народу, до України та Бога, а Волинь він вважав своєю малою Батьківщиною.

Письменник невтомно працював над словом. Свого часу Петро Мах серйозно захопився освоєнням такого різновиду поезії, як пастелі. Після опублікування в журналі «Дніпро» схвально відгукнувся про них Максим Рильський. Малюнки словом (ритмізована поезія) – це «біографія життя нашого», як висловився про творчі пошуки Петра Маха Олесь Гончар.

Національному відродженню незалежної України, духовному розвитку суспільства, утвердженню правди і волі на землі Дніпровій присвячені книги «На білих крилах рушників» (1997), «Христос воскрес – воскресне Україна!» (1999), «Ластівка із крилами журби»

(2004). Твір П. Маха «Корогва» (2008) – оспівує козацьку волю, подвиги вояків УПА.

Поет, прозаїк, публіцист, пісняр Петро Мах був лауреатом Волинських обласних мистецьких премій імені Олександра Гаврилюка та Агатангела Кримського, всеукраїнської літературної премії «Благовіст», почесним професором Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Нагороджений Відзнакою Президента України, іменною медаллю уряду, Почесною Грамотою Президії Верховної Ради України (1984), почесною медаллю НСПУ (член спілки з 1963 року).

Петро Петрович був хорошою та доброю людиною. Він переживав за все, що робиться в державі. Дуже любив зустрічатися зі студентами, молоддю та користувався у них великим авторитетом.

В останні роки життя П. П. Маха вийшли друком його твори: у 2009 – «Ганнусина стежка», у 2010 – «Крайполе» (у 2-х томах), у 2011 – книга «Гордоплесо».

За активну громадянську позицію, відродження національної думки, значні здобутки у письменницькій творчості та публіцистиці, а також з нагоди 75-річчя від дня народження Маху Петру Петровичу, українському письменнику, публіцисту, громадському діячу було присвоєно звання «Заслужений діяч мистецтв України», а за рішенням виконавчого комітету Луцької міської ради (від 25 травня 2009 № 395-1) він став Почесним громадянином міста Луцька.

Помер П. П. Мах 17 березня 2011 року в Луцьку.

На Волині шанують пам'ять про поета та громадського діяча П. П. Маха. У 2012 році було урочисто відкрито меморіальну дошку пам'яті Петра Маха на фасаді Луцької спеціалізованої школи № 1, де він навчався. А в кабінеті української мови школи розмістили музейну експозицію присвячену літературній спадщині поета.

1 червня 2013 року вступило в силу рішення міської ради Луцька про перейменування вулиці Баумана на вулицю Петра Маха.

Людмила Ланшина

Література:

Мах П. Вікна : пастелі / П. Мах. – Київ : Молодь, 1971. – 62 с.

Мах П. Віра Глод : повість / П. Мах. – Львів : Каменяр, 1966. – 26 с.

Мах П. Вруна : роман / П. Мах. – Київ : Молодь, 1978. – 208 с.

Мах П. Ганнусина стежка : поезії для дітей серед. та ст. шк. віку / П. Мах. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 60 с.

Мах П. Гостини в матері : оповідання / П. Мах. – Київ : Веселка, 1990. – 192 с.

- Мах П. Гордоплесо : пастелі / П. Мах. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2011. – 100 с.
- Мах П. Дикий брід : роман / П. Мах. – Київ : Веселка, 1990. – 192 с.
- Мах П. Козацькі могили : нарис / П. Мах. – Львів : Каменяр, 1972. – 62 с.
- Мах П. Корогва : поезії / П. Мах. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 180 с.
- Мах П. Крайполе : поезії / П. Мах. – Київ : Рад. письм., 1984. – 95 с.
- Мах П. Крайполе : зб. Творів : у 2 т. Т. 1. : Крайполе : поезії / П. Мах. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 274 с.
- Мах П. Крайполе : зб. творів : у 2 т. Т. 2. : Дикий брід : роман / П. Мах. – Луцьк : Волин. обл. друк. – 2010. – 264 с.
- Мах П. Ластівка із крилами журби : поезії / П. Мах. – Луцьк : Надстир'я, 2004. – 244 с.
- Мах П. Ластів'ятко : вірші для дітей / П. Мах. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 29 с.
- Мах П. Меморіал Вічної Слави в Луцьку / П. Мах. – Львів : Каменяр, 1980. – 31 с.
- Мах П. На білих крилах рушників : поезії / П. Мах. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 59 с.
- Мах П. Перші промені : поезії / П. Мах. – Київ : Молодь, 1958. – 35 с.
- Мах П. Пісня кленів : пастелі / П. Мах. – Львів : Каменяр, 1965. – 48 с.
- Мах П. Плеса : поезії / П. Мах. – Київ : Дніпро, 1981. – 172 с.
- Мах П. Поезії / П. Мах. – Львів : Кн.-журн. вид-во, 1960. – 59 с.
- Мах П. Поклін Джоконді : новели / П. Мах. – Львів : Каменяр, 1968. – 62 с.
- Мах П. Посвіт : поезії / П. Мах. – Львів : Каменяр, 1979. – 103 с.
- Мах П. Светелка : стихи и поэма / П. Мах. – Москва : Сов. писатель, 1986. – 136 с.
- Мах П. Світанкові роси : поезії / П. Мах. – Київ : Рад. письм., 1973. – 50 с.
- Мах П. Христос Воскрес – воскресне Україна! : поет. сповідь / П. Мах. – Київ : Дніпро, 1999. – 287 с.
- Колосок Б. В. Луцьк : іст.-архит. нарис / Б. В. Колосок, П. П. Мах, А. П. Санжаров. – Київ : Будівельник, 1972. – 58 с.
- Стефанишин М. С. Тополина дума : пісен. зб. на слова П. Маха / М. С. Стефанишин ; сл. П. Мах ; передм. О. Потурай. – Луцьк : Твердиня, 2013. – 48 с.

Мах П. «Він мав сорок доріг...» : пам'яті А. Кримського / П. Мах // Хоменко В. Агатангел Кримський, якого знаємо / В. Хоменко. – Київ, 2019. – С. 71.

Мах П. І українцем будь! ; Ніна Матвієнко ; Пісня ; Тополи ; Мальва ; Засоловейкалася ніч... ; Ластівка із крилам журби / П. Мах // Символи моєї Батьківщини : проза, вірші, пісні / упоряд.: Г. М. Стрільчук, Т. В. Стрільчук. – Луцьк, 2013. – С. 28–29, 147, 148, 320–321, 360, 394–395, 434–435.

Мах П. Новочасні вандали / П. Мах // Берестейське багаття : твори поетів і прозаїків Берестейщини в перекладах українською мовою / упоряд.-ред.: В. С. Гей, Н. П. Горик. – Луцьк, 2012. – С. 77.

* * *

Гей В. С. Неспокійні весни поета / В. С. Гей // Гей В. С. Вибрані твори : в 3 т. / В. С. Гей. – Луцьк, 2013. – Т. 3 : Публіцистика. – С. 98–100.

Гандзюк О. Авторські неологізми у творах Петра Маха / О. Гандзюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Розвиток краєзнавства і краєзнавчої освіти : матеріали Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 30-річчю від часу створення Волин. обл. орг. Нац. спілки краєзнавців України : наук. зб. – Луцьк, 2019. – Вип. 66–67. – С. 253–258.

Жулинський М. Г. Поет затаєної печалі / М. Г. Жулинський // Жулинський М. Г. Слово на сторожі нації / М. Г. Жулинський. – Київ, 2015. – С. 311–317.

Корнелюк Д. Мах Петро Петрович / Д. Корнелюк // Корнелюк Д. Вогонь дерзання : іст.-релігійні. нариси / Д. Корнелюк. – Ковель, 2018. – С. 217–218.

Морозюк Р. Борис Олійник і Петро Мах / Р. Морозюк // Морозюк Р. Крайни. Волинь – Полтавщина / Р. Морозюк. – Полтава, 2023. – С. 277–282.

Вербич В. «До мене підсіла весна молода»: згадуючи Петра Маха / В. ербич // Волин. газета. – 2023. – 24 трав. – С. 6.

Дьомін М. Мистецтво скульптури – націєтворча місія в суспільстві: до 80-річчя скульптора Миколи Обезюка / М. Дьомін // Світогляд. – 2018. – № 5. – С. 65–72.

Люби незрадно Україну – і українцем будь! // Віче. – 2014. – 22–28 трав. – С. 4.

Марчак Г. «І посипались іскри ясні і в дзвінкі обернулись пісні» / Г. Марчак // Селян. життя. – 2014. – 7 черв. – С. 8.

Незабутні : автори «Ожин» виповнилося 80 // Волинь-нова. – 2014. – 2 трав. – С. 2.

Пам'ятаємо великого волинського митця // Луцьк. замок. – 2014.
– 22 трав. – С. 1.

Поетична дорога Петра Маха // Волин. газета. – 2019. – 13 черв.
– С. 10.

* * *

Петро Мах: «Душею журавлю до Волині» : біобібліогр. показ. / упоряд.: О. Л. Іщук, А. А. Понагайба. – Луцьк : Твердиня, 2013. – 88 с.

Дубень О. 25 травня 80 років від дня народження П. П. Маха (1934–2011) – українського письменника, публіциста / О. Дубень // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2013. – С. 83–87.

2 ЧЕРВНЯ

**80 років від дня народження А. А. Кореневського (1944–2015) –
заслуженого вчителя України**

Анатолій Антонович Кореневський народився 2 червня 1944 року в с. Стрижень Грубешівського повіту Люблінського воєводства Польської Республіки. Під час операції «Вісла» сім'я переїхала на Волинь – спочатку у село Мовчанів, а через деякий час до Володимира-Волинського. Середню освіту здобув у Володимир-Волинській середній школі № 1. Першим кроком до майбутньої посади директора школи стало керівництво авіамоделним гуртком на станції юних техніків під час навчання у 10 класі. Після служби в армії у 1971 році отримав диплом про вищу освіту в Львівському державному університеті імені Івана Франка.

У школі, яку закінчував, відбувалося набуття учительського досвіду: викладав образотворче мистецтво. Згодом – призначений вчителем фізики, заступником директора з навчально-виховної роботи середньої школи № 4.

Школа № 5 м. Володимира-Волинського, яку з початком її будівництва в 1985 році очолив Анатолій Антонович, з часом стала однією з кращих у місті. Це стало можливим завдяки ретельному підбору директором кадрів нової школи, формуванню команди талановитих, творчих педагогів, готових до сприйняття та втілення інновацій.

Анатолій Антонович надавав перевагу демократичному стилю управління в поєднанні з професійним ставленням до виконання службових обов'язків. Він постійно декларував своє життєве кредо і намагався досягти його реалізації в житті колективу школи: «Кожен педагог повинен любити дітей, вірити в них і розвивати їхні індивідуальні можливості, мати почуття нового й щоденну діяльність наповнювати спільною творчістю».

Створення колективом на чолі з директором моделі сучасної загальноосвітньої школи дало змогу забезпечити успішний розвиток закладу освіти. Вміння бачити перспективу, прогнозувати результати, ставити поетапні завдання та контролювати хід їх виконання – складові успішності його управлінської діяльності.

Школа стала в місті та області опорною з питань управлінської діяльності та комп'ютеризації навчально-виховного процесу. Учні закладу брали участь у програмі обміну майбутніх лідерів «FLEX». Школа співпрацювала з агентством міжнародного розвитку США за програмою «Джуніор Ечівмент Україна». На святкуванні її 20-річчя (2005 рік) відзначалися такі здобутки колективу: «У п'ятій міській одинадцятирічці учні мають плавальний басейн. Музей «Берегиня» виборів звання зразкового у Всеукраїнському огляді-конкурсі шкільних музеїв. Тут діє Волинська комп'ютерна школа, де учні мають змогу отримати професію оператора комп'ютерного набору. Учні вже з третього класу вивчають логіку, естетику, з сьомого – інформатику, а з восьмого – правознавство та економіку».

Кілька років поспіль при школі працюють філії Київського університету економіки і права та Національного університету «Львівська політехніка».

Педагоги, учні, шкільні команди неодноразово були призерами і переможцями обласних та Всеукраїнських олімпіад, конкурсів і змагань.

Єдиний з директорів області А. А. Кореневський став лауреатом конкурсу «100 кращих керівників шкіл України 2007», який проводила всеукраїнська газета «Директор школи» (номінація «Стратегія та розвиток навчального закладу»). У 2013 році він переміг у міському конкурсі «Учитель року» у номінації «Директор школи». Ці перемоги – вагоме свідчення самовідданої, кропіткої, ефективної праці директора, спрямованої на розвиток школи, професійної компетентності педагогічного колективу, виховання високоосвічених і високодуховних учнів, патріотів своєї держави.

Анатолій Антонович щедро ділився своїми напрацюваннями з керівниками закладів освіти міста й області: з різних тем виступав на

науково-практичних конференціях, міських і обласних семінарах, курсах підвищення кваліфікації директорів у Волинському інституті післядипломної педагогічної освіти. Досвід управлінської діяльності директора школи вивчений, узагальнений та занесений до картотеки передового педагогічного досвіду ВПППО.

Як вчитель фізики не одному поколінню учнів відкрив дорогу в дивовижний, повний таємниць світ свого улюбленого предмету, прищепив любов до нього і бажання поєднати своє життя з фізикою.

Тісна співпраця об'єднує п'яту школу з Володимир-Волинським педагогічним коледжем імені Агатангела Кримського. Тут студенти проходять навчальну, літню та переддипломну практики з різних фахів і набувають безцінного досвіду багатьох досвідчених педагогів, вмінь працювати у високоінтелектуальному, творчому, толерантному колективі.

Педагог ніколи не стояв осторонь важливих питань розвитку культури, освіти, економіки та соціальної сфери міста та області. Його пропозиції у цьому напрямі були виваженими і перспективними. Докладав багато зусиль до втілення їх у життя, зокрема, через діяльність відомої у Володимирі-Волинському громадської організації «Рідне місто», заступником голови якої він був. Обирався депутатом Володимир-Волинської міської ради кількох скликань та двох скликань – Волинської обласної ради.

Державні та відомчі нагороди віншували працю директора: чисельні грамоти та подяки органів державного управління від міського до всеукраїнського рівня, почесне звання «Заслужений вчитель України», яке отримав у 2006 році. У 2009 році його нагороджено відзнакою міської ради «За заслуги перед містом Володимиром-Волинським».

Пам'ять про педагога увічнена в назві школи, в якій він працював. Нині це – ліцей № 5 імені Анатолія Кореневського, де зберігають і розвивають кращі традиції шкільного колективу, які зароджувалися і формувалися від першого в її історії 1985–1986 навчального року.

Галина Романчук

Література:

Кореневський А. А. Шляхи підвищення ефективності управлінської діяльності / А. А. Кореневський // Пед. пошук. – 1997. – № 2 (14). – С. 28–30.

* * *

Анотований каталог передового педагогічного досвіду / уклад. Г. Я. Малицька. – Луцьк : ВОНМІПОПК, 1997. – 36 с.

Богуш М. Залишитись у вічності: Володимир-Волинський: історія, яка завжди з нами / М. Богуш. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 376 с.

Про А. А. Кореневського – с. 228.

В тісній співдружності : з досвіду роботи школи, сім'ї, громадськості середньої школи № 5 м. Володимира-Волинського Волинської області. – Луцьк : [б. в.], 1990. – 6 с.

100 кращих керівників шкіл України 2007 : переможці та лауреати конкурсу у п'яти номінаціях / упоряд. : Н. Мурашко, Н. Максимова, Л. Кропотова. – Київ : Ред. загальнопед. газ., 2007. – 176 с.

Про А. А. Кореневського – с. 119.

Кореневський Анатолій Антонович // Невичерпна криниця творчості : інформ.-метод. вісник. – Володимир-Волинський, 2014. – С. 9–11.

Романчук Г. Майстри педагогічної ниви / Г. Романчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Місто Володимир-Волинський та Побужжя у світовій та українській історії : матеріали 54 Всеукр наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1000-річчю пам'яті київського князя Володимира Великого та 860-й річниці початку будівництва Успенського собору : наук. зб. – Луцьк. – 2015. – Вип. 54. – С. 325–333.

Про А. А. Кореневського – с. 330–331.

Бать З. Школа кличе до праці / З. Бать // Слово правди. – 1976. – 25 серп. – С. 2.

Заслужений директор // Слова правди. – 2006. – 24 січ. – С. 1.

Костюк І. Україно-американський табір «Я – лідер» / І. Костюк // Пед. пошук. – 2007. – № 2 (54) – С. 66.

Костюк І. Уроки любові і добра / І. Костюк // Слово правди. – 1993. – 11 верес. – С. 3.

Коширець С. Волонтер Корпусу Миру / С. Коширець // Слово правди. – 2006. – 21 верес. – С. 1, 3.

Мазурок Н. Школа на околиці / Н. Мазурок // Слово правди. – 2005. – 27 жовт. – С. 9.

Мосорук Н. Місія свята і вічна / Н. Мосорук // Слово правди. – 1994. – 24 трав. – С. 3.

Мосорук Н. «Олімпійські» успіхи учнів / Н. Мосорук // Слово правди. – 2006. – 21 берез. – С. 5.

Мосорук Н. У добру путь, в щасливий час / Н. Мосорук // Слово правди. – 1995. – 30 трав. – С. 1.

Мосорук Н. Шкільний торт з 20 свічками / Н. Мосорук // Слово правди. – 2005. – 1 листоп. – С. 3.

Надюкова І. Анатолій Кореневський: бюджетній сфері особливо

2024 ■■■■■■■■■■ Календар знаменних і пам'ятних дат Волині

сприяння потрібне / І. Надюкова // Слово правди. – 2006. – 21 верес. – С. 2.

Панченко Л. Переможці олімпіад / Л. Панченко // Слово правди. – 1998. – 14 трав. – С. 5.

Пелех О. Добра практика / О. Пелех // Слово правди. – 2005. – 27 жовт. – С. 9.

Самрук Н. Єдиний і шанований директор школи № 5 / Н. Самрук // Слово правди. – 2014. – 5 черв. – С. 6.

Тарасюк О. М. Економічні знання – кожному учневі / О. М. Тарасюк // Пед. пошук. – 2002. – № 4 (36). – С. 47.

Ткачева І. Вчителі і учні обов'язками помінялись / І. Ткачева // Слово правди. – 2005. – 6 жовт. – С. 9.

У кого найкращі знання // Слово правди. – 2005. – 1 лют. – С. 2.

Хто в складі міської Ради: повідомлення виборчої комісії // Слово правди. – 2006. – 4 квіт. – С. 2.

13 ЧЕРВНЯ

90 років від дня народження В. С. Ревухи (1934 – 1995)

**– українського письменника, перекладача, публіциста,
громадського діяча**

Ревуха Віктор Семенович народився 13 червня 1934 р. у селі Богутичі, що на Холмищині. У 1939 р. разом із сім'єю переїхав на Волинь, хутір Маринків, Береської сільської ради. Навчався у Береській семирічній школі, пізніше екстерном склав іспити за програмою восьмого і вступив до дев'ятого класу середньої школи, що у селі Хорохорин (тодішній Торчинський район).

У 1952 р. вступив на факультет романо-германської філології Харківського державного університету. Після закінчення навчання у 1957 р. Віктор Ревуха працював викладачем німецької мови у школах Луцька, педучилищі, на Луцькому загальнонауковому факультеті Львівського державного університету імені Івана Франка, після закриття якого працював на кафедрі англійської філології Луцького педагогічного інституту. З 1981 р. Віктор Ревуха став викладачем кафедри іноземних мов Луцького педагогічного інституту імені Лесі Українки, а 1994 р. став доцентом кафедри німецької філології Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Ще із 1977 р. Віктор Ревуха вів активну перекладацьку діяльність. Його переклади відзначались високою майстерністю та якістю. Серед його робіт понад 20 романів, збірок оповідань, новел,

поезій, які вчений перекладав з німецької, польської, литовської на українську.

Серед перекладених Віктором Ревухою творів були і поезії осетинів Г. Кайтукова та К. Хетагурова. Із польської Віктор Семенович переклав романи «Знахар» та «Професор Вільчур» Т. Доленго-Мостовича. Також новели литовця Шальтяніса «Бурштинові розсипи», переклад якої був опублікований у 1983 р. На українську з німецької також були перекладені новели Г. Канта, оповідання Б. Узе, збірник оповідань «Перша шеренга» С. Гермліна, роман «Газетне повідомлення» Г. Герліха, поезії Ш. Ментінга, повість «Донька квіткарки», романи «Льодовиковий період» та «Фосфорна квітка» Е. Паніца, роман «Райдуга» Б. Аліца, роман «І мерті залишають тіні» К. Вебера, повісті Ф. Дюрренматта, серед яких «Підозра», яка має реальну основу та «Суддя та його кат», також роботи В. Штайберга, К. Лоренца тощо.

Його переклади публікувались в таких видавництвах як: «Молодь», «Каменяр», «Дніпро», «Український письменник». Також у Політвидаві та журналі «Всесвіт», де було опубліковано два оповідання дебюта-перекладача – твори відомого письменника Г. Канта «Маленька неясність», а також «Життєпис. Другий абзац». Пізніше у цьому ж часописі надруковано його переклад оповідання Б. Узе «Карається смертю, нагороджується життям».

Окрім активної перекладацької та викладацької діяльності, Віктор Семенович організовував вечори, поїздки членів товариства на Холмщину, на могили предків, виступав із доповідями, брав участь у підготовці та проведенні першого світового конгресу українців Холмщини і Підляшшя у Львові та Холмі в 1994 р. У 1991 р. його прийняли до Національної спілки письменників України, а через три роки він став лауреатом літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського. Був обраним делегатом з'їзду Товариства української мови імені Тараса Шевченка, Першого установчого з'їзду письменників України, форуму інтелігенції України, конгресу українців, на якому виступав із промовою.

Помер Віктор Семенович Ревуха 20 лютого 1995 р. у віці 61 року. Похований у Луцьку, на цвинтарі біля Свято-Феодосіївського храму. За такий короткий період ця людина зуміла зробити неоціненний внесок у перекладацьку, публіцистичну, громадську та письменницьку діяльність не лише Волині й Холмщини, а й усієї країни.

Світлана Карпук

Література:

Апіц Б. Райдуга : роман / Б. Апіц ; пер. з нім. В. Ревухи. – Львів : Каменяр, 1987. – 357 с.

Вебер К. Г. І мертві залишають тіні : роман / К. Г. Вебер ; пер. з нім. В. Ревухи. – Київ : Молодь, 1987. – 231 с.

Гайнріх Е. Війна невидимої армії : портрет ЦРУ / Е. Гайнріх, К. Ульріх ; пер. з нім. В. Ревухи. – Київ : Політвидав України, 1988. – 208 с.

Герліх Г. Газетне повідомлення : роман / Г. Герліх ; пер. з нім. В. Ревухи. – Київ : Молодь, 1983. – 176 с.

Гермлін С. Перша шеренга : оповідання / С. Гермлін ; пер. з нім. В. Ревухи. – Київ : Молодь, 1981. – 128 с.

Доленго-Мостович Т. Знахар : роман / Т. Доленго-Мостович ; пер. з пол. В. Ревухи. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 292 с.

Броневський В. Остання війна : поезія / В. Броневський ; пер. з пол. В. Ревухи // Світязь : літ. зб. Волин. орг. Спілки письменників України. – Луцьк, 1995. – Кн. 3. – С. 109–111.

Дюрренматт Ф. Підозра : повість / Ф. Дюрренматт ; пер. з нім. В. Ревухи // Дюрренматт Ф. Суддя та його кат : романи, повісті / Ф. Дюрренматт. – Київ, 1989. – С. 95–191.

Меннинг Ш. Звитяжність ; Прогулянка уві сні з Розою / Ш. Меннинг ; пер. з нім. В. Ревухи // Зелений гарц : молода поезія НДР. – Київ, 1985. – С. 85 ; 87–88.

Паніц Е. Фосфорна квітка : повість / Е. Паніц ; пер. з нім. В. Ревухи // Загублений якір. – Київ, 1983. – С. 73–178.

Ревуха В. [Переклади віршів К. Хетагурова і Г. Кайтукова] / В. Ревуха // Світязь : літ. зб. Волин. орг. Спілки письм. України. – Київ, 1992. – Кн. 1. – С. 81–82.

Шалтяніс С. Вічнозелений клен ; Сонце рідні нашої / С. Шалтяніс ; пер. В. Ревухи // Бурштинові розсипи : оповід. мол. литов. письм. – Київ, 1983. – С. 253–259.

* * *

Добко О. Д. Незвіданий та рідний... : повість / О. Д. Добко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 142 с.

Про В. С. Ревуху – с. 107, 109.

Кот Н. Волинські педагоги – лауреати премії імені Агатангела Кримського / Н. Кот // Агатангел Кримський і Волинь : матеріали Всеукр. круглого столу, приуроч. до 150-річчя від дня народження Агатангела Кримського та 150-річчя від дня народження Лесі Українки, м. Луцьк, 28 січ. / упоряд.: П. С. Олешко, Н. М. Кот, А. М. Силук. – Луцьк, 2021. – С. 203–210.

Міханько В. «І сил було у мене, як в Антея...» : В. С. Ревуха його творчий шлях / В. Міханько, О. Панкевич, Г. Кузнецова // Українці Холмщини і Підляшшя: історична доля, духовна і матеріальна культура впродовж віків : зб. наук. пр. – Луцьк, 2008. – С. 472–478.

Чернецький І. Вірний син Холмщини і Волині : до 75-річчя Віктора Ревухи / І. Чернецький // Світязь : літ. зб. Волин. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2009. – Вип. 15. – С. 153–156.

Знаменитий «знахар» українською вперше // Волинь-нова. – 2015. – 19 лют.

Онуфрійчук М. Сяйнув талантом і дочасно згас / М. Онуфрійчук // Волинь-нова. – 2004. – 12 черв. – С. 2.

Пам'ять : його слово зближувало народи // Волинь-нова. – 2009. – 13 черв. – С. 2.

Цюриць С. Творчосвіття Віктора Ревухи / С. Цюриць // Яровиця. – 2015. – № 1/2. – С. 59–60.

* * *

Корецька О. 13 червня 80 років від дня народження В. С. Ревухи (1934–1995) – українського письменника, перекладача, публіциста / О. Корецька // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзнав. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2013. – С. 90–93.

16 ЧЕРВНЯ

95 років від дня відкриття в м. Луцьку Волинського краєзнавчого музею (1929)

Історія Волинського краєзнавчого музею, найбільшого і найдавнішого з нині діючих на теренах Волинської області – це історія пригноблених знахідок і болючих втрат, розквіту й певного тимчасового занепаду. Але передусім, це життєва історія наших небайдужих краян, стараннями й зусиллями яких започаткована та продовжується нині захоплююча мандрівка в історію, культуру, минуле і сучасне...

У 1927 році в Луцьку під керівництвом інженера Францішека Ксенжопольського розпочало свою діяльність Товариство краєзнавців і опіки над пам'ятками старовини. Члени товариства, об'єднані у декількох секціях (краєзнавчій, музейній, природоохоронній, туристичній тощо), основними своїми завданнями вважали нагромадження й опрацювання наукових матеріалів, що стосувалися Волинського

воеводства, популяризацію відомостей про Волинь, пробудження зацікавленості у її відвідуванні, охорону природи і краєвидів, захист від ушкоджень та знищення будь-якого виду пам'яток, їх науковий опис і обстеження.

Вже у вересні 1928 року в Луцьку відбулася Рільничо-промислова виставка, де експонувалися вироби 62 майстрів Волинського воеводства. Саме вона стала основою для створення Волинського музею, урочисто відкритого 16 червня 1929 року в присутності тодішнього Президента Речі Посполитої Ігнація Мосціцького.

Товариство краєзнавців і опіки над пам'ятками старовини своїм рішенням призначило першим директором Олександра Прусевича. Він же виконував обов'язки кустоша (хранителя) музею.

Організатори наполягали на тому, що «Волинський музей за своїм змістом є строго регіональний і має завдання не лише збирати різноманітні зразки пам'яток, але й поширювати знання про ті пам'ятки культури і мистецтва і любов до них, досліджувати терени Волині, її природу, пам'ятки історії, етнографії». Реалізація поставлених завдань вимагала відповідної організаційної структури. Тому від початку в музеї функціонували археологічний, етнографічний, нумізматичний та історичний відділи.

Історія Волинського краєзнавчого музею нерозривно пов'язана з іменами Якуба Гоффмана, Адама Войніча, Збігнева Ревського, Казимира Пшемиського, Юліана Неця, Йозефа Едварда Дуткевича, Тадеуша Сулімського, Яна Юзефа Фітцке, Стефана Мацка, Зигмунда Леського, Олександра Яворчака, Анатолія Дублянського та багатьох інших. Імена деяких з них, сподіваємося, стануть відомими завдяки сучасним дослідникам, адже, наприклад, досі точно не встановлено, хто був директором і хранителем музею у 1932–1936 роках (між звільненням Олександра Прусевича і призначенням Яна Фітцке).

Завдяки зусиллям, самовідданий праці та професіоналізму названих і неназваних музейників передвоєнного часу фонди Волинського краєзнавчого музею поповнилися окремими експонатами і збірками, які є його окрасою та гордістю донині. Серед них – два фрагменти прикрас з поховання Адама Киселя, здобуті Олександром Прусевичем, колекція військових нагород, значків і знаків періоду Першої світової війни, подарована Якубом Гоффманом; нумізматична колекція Йозефа Едварда Дуткевича – кілька десятків монет Польщі, Німеччини, Угорщини XVI – XIX ст.; гербарій Стефана Мацка на понад 3000 листів з рослинами (включаючи й рідкісні види) з Волині, Тернопілля, Татр і Бескидів у Польщі.

У 1940 році на уже існуючій науковій та матеріально-технічній базі було організовано обласний історико-краєзнавчий музей, який, зазнавши значних втрат у роки Другої світової війни, відновив свою роботу 17 червня 1944 року як Волинський державний історико-краєзнавчий музей.

Волинський краєзнавчий музей сьогодні – це потужна науково-дослідна й культурно-освітня установа. Це близько 180 тисяч одиниць зберігання основного фонду, в т.ч. унікальні зібрання, зокрема західноєвропейського середньовічного, українського давнього й сучасного живопису, графіки та скульптури; волинської школи іконопису XVI–XVIII ст.; Качинський срібний скарб V ст.н.е. та Городищенський давньоруський срібний скарб XI–XIII ст.; рукописи й особисті речі тих, чий життя та творчість складають предмет особливої гордості й пошанування волинян: Лесі Українки, В'ячеслава Липинського, Андроника Лазарчука, Гаврила Остапенка, Маргарити Малиновської, Ніла Хасевича, Анатолія Дублянського, Полікарпа Сікорського й інших.

Це три науково-дослідних відділи: фондів, музейного розвитку та еккурсійного забезпечення, науково-методичної роботи та 4 відділи науково-експозиційної роботи: природи Волині, давньої, середньовічної та нової історії, новітньої історії, етнографії та народних промислів.

Це філіал – Колодязненський літературно-меморіальний музей-садиба Лесі Українки, що включає також сектор – Музей «Лісової пісні» в Нечимному, а також 5 відділів: Музей волинської ікони, Художній музей, Музей історії Луцького братства (в м. Луцьку), Загурцівський меморіальний музей В'ячеслава Липинського й Олицький замок

Це відомі не лише в Україні, а й далеко за її межами наукові історико-краєзнавчі конференції: «Леся Українка та родина Косачів в контексті української та світової культури», «Волинський краєзнавчий музей: історія і сучасність», «Волинська ікона: дослідження та реставрація» та щорічне видання «Волинський музейний вісник» започатковані Волинським краєзнавчим музеєм.

Це більше 80 тисяч відвідувачів, які щорічно поринають в історію Волині, знайомляться з її природою, культурою, людьми – за допомогою музейних експонатів.

Залишаючись унікальним сховищем пам'яток матеріальної та духовної культури краю, музей не лише зберігає історичну пам'ять, а й творить майбутнє, щодня пишучи свою власну історію, яка, розпочавшись 16 червня 1929 року, триває нині й продовжиться надалі.

лі, поки є ті, для кого це не просто робота, а поклик і захоплення душі.

Ілона Несторук

Література:

Волинський краєзнавчий музей : путівник. – Луцьк : Медіа, 2004. – 16 с.

Волинський музей: історія і сучасність : тези та матеріали І наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волинського краєзн. музею та 45-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки, 16–17 черв. 1994 р., м. Луцьк / відп. за вип. А. Силук. – Луцьк : Ініціал, 1998. – 392 с.

Волинський музей: історія і сучасність : наук. зб. Вип. 2 : до 70-річчя Волин. краєзн. музею та 50-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки / відп. за вип. А. Силук. – Луцьк : Надстир'я, 1999. – 206 с.

Волинський музей: історія і сучасність. Вип. 3 : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки, Луцьк–Колодяжне, 18–19 трав. 2004 р. / упоряд. А. Силук. – Луцьк : [б. м.], 2004. – 392 с.

Волинський музей: історія і сучасність. Вип. 4 : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 80-річчю Волин. краєзн. музею та 60-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки, Луцьк–Колодяжне, 19–20 трав. 2009 р. / упоряд. А. Силук. – Луцьк : [б. м.], 2009. – 540 с.

Волинський музей: історія і сучасність. Вип. 5 : матеріали V Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 23-й річниці Незалежності України та 85-й річч Силук. – Луцьк : [б. м.], 2014. – 447 с.

Волинський музей: історія і сучасність. Вип. 6 : матеріали VI Всеукр. наук. конф., присвяч. 90-річчю Волин. краєзн. музею, м. Луцьк, 14 черв. 2019 р. / упоряд. А. Силук. – Луцьк : [б. и.], 2004 – 2019. – 286 с.

Волинський музейний вісник. Вип. 1 : Законодавчі та нормативні засади діяльності музейних закладів / ред. А. Силук. – Луцьк : [б. м.], 2010. – 350 с.

Волинський музейний вісник : наук. зб. Вип. 2 / упоряд. А. Силук. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2010. – 215 с.

Волинський музейний вісник: музеї у дослідженні та збереженні пам'яток культурної спадщини західноукраїнських етнічних земель. Вип. 4 / ред. А. Силук. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2012. – 280 с.

- Волинський музейний вісник : наук. зб. Вип. 6 / упоряд. А. Силюк.
– Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2014. – 362 с.
Волинський музейний вісник : наук. зб. Вип. 7 / упоряд. А. Силюк.
– Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2015. – 552 с.
Волинський музейний вісник : наук. зб. Вип. 8 / упоряд. А. Силюк.
– Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2016. – 416 с.
Волинський музейний вісник : наук. зб. Вип. 9 / упоряд. А. Силюк.
– Луцьк : Волин. краєзнавчий музей, 2018. – 378 с.
Волинський музейний вісник : наук. зб. Вип. 10 / упоряд.
Є. Ковальчук. – Луцьк : Волин. краєзнавчий музей, 2020. – 188 с.
Волинський музейний вісник : наук. зб. Вип. 11 / упоряд. А. Силюк.
– Луцьк : Волин. краєзнавчий музей, 2021. – 176 с.

* * *

Каталог видань кирилівського друку в установах Волині (1600–1825 pp.). – Луцьк : [б. в.], 2015. – 356 с.

Ковальчук Є. І. Волинський краєзнавчий музей і його відділи-музеї в Луцьку : до 90-річчя від часу заснування : путівник-проспект / Є. І. Ковальчук ; фот.: В. Чухрай, Л. Максимов. – Луцьк : Медіа, 2019. – 20 с. : іл.

Ковальчук Є. Волинський краєзнавчий музей – скарбниця історико-культурної спадщини Волинського краю : до 80-річчя з часу заснування / Є. Ковальчук. – Луцьк : Медіа, 2009. – 28 с. : іл.

Ковальчук Є. І. Формування фонду сакрального мистецтва у Волинському краєзнавчому музеї (1929–2012 роки) / Є. І. Ковальчук. – Луцьк : Волин. старожитності, 2013. – 294 с.

Писанки другої половини ХХ – початку ХХІ століть : зб. Волин. краєзн. музею : каталог. – Луцьк : Терези, 2014. – 77 с. : кольор. іл. – (Колекція Волинського краєзнавчого музею ; вип. 11).

Філонюк М. Шевченківська світлиця Миколи Куделі у Волинському краєзнавчому музеї : путівник / М. Філонюк. – Луцьк, 2014. – 39 с. : фот. кольор.

* * *

Дмитренко А. Музеї: колекції, експозиції, атрибуція, музейники : зб. ст. / А. Дмитренко. – Луцьк : Терен, 2020. – 348 с. : іл.

Андрєєва А. Інтеграція гри в музейному просторі в контексті партисипації : на прикладі Волинського краєзнавчого музею / А. Андрєєва // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2021. – Вип. 11. – С. 54–57.

Андрєєва А. Зооморфні мотиви в українському народному

мистецтві : виставка Волинського краєзнавого музею і Музею етнографії Волині та Полсся при ВНУ імені Лесі Українки / А. Андреева, В. Самчук // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2020. – Вип. 10. – С. 71–75.

Важатко О. Звіт про роботу Волинського краєзнавчого музею у 2018 році ; Звіт про роботу Волинського краєзнавчого музею у 2019 році ; Звіт про роботу Волинського краєзнавчого музею у 2020 році / О. Важатко // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2021. – Вип. 11. – С. 93–121, 122–147, 148–162.

Вигодник А. Матеріали до каталогу волинської ікони XVI–XVIII ст. з колекції Волинського краєзнавчого музею / А. Вигодник // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XXVI Міжнар. наук. конф., присвяч. 115-й річниці від дня народження українського мистецтвознавця Павла Жолтовського м. Луцьк, 24–25 жовт. : наук. зб. – Луцьк, 2019. – Вип. 26. – С. 222–229.

Вознюк О. Грані співпраці Михайла Кучинка і Волинського краєзнавчого музею / О. Вознюк, А. Силук // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. – Луцьк, 2019. – Ч. 21. – С. 27–33.

Гаврилюк С. Перспективи музеїв як об'єктів культурного туризму / С. Гаврилюк // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2019. – № 7 : Історичні науки. – С. 144–154.

Гриб Л. Хронологія музейних заходів з вшанування родини Косачів у Волинському краєзнавчому музеї (1990–2019 рр.) / Л. Гриб // Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 170-річчю від дня народження Олени Пчілки та 70-річчю з часу створення Колодяжненського літ.-меморіал. музею Лесі Українки, м. Луцьк – с. Колодяжне, 25–26 черв. : наук. зб. – Луцьк, 2019. – С. 23–28.

Дмитренко А. Музейне лесезнавство Наталії Пушкар / А. Дмитренко // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 150-річчю від дня народж. Лесі Українки, с. Колодажне, 25 лют. : наук. зб. – Луцьк, 2021. – С. 142–150.

Єлісєєва Т. Каталог пам'яток декоративного різьблення і скульптури XVII–XVIII ст. з відреставрованої частини колекції Волинського краєзнавчого музею / Т. Єлісєєва // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XXVI Міжнар. наук. конф., присвяч. 115-й річниці від дня народж. українського мистецтвознавця Павла Жолтовського м. Луцьк, 24–25 жовт. : наук. зб. – Луцьк, 2019. – Вип. 26. – С. 206–221.

Завада Л. Креативність як стратегія співпраці з музейною аудиторією: коли спільнота дарує натхнення/досвід окремих проєктів на відзначення лесиних днів у Волинському краєзнавчому музеї / Л. Завада // *Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 150-річчю від дня народж. Лесі Українки, с. Колодяжне, 25 лют. : наук. зб. – Луцьк, 2021. – С. 158–162.

Завада Л. Легкі шляхи до серйозних тем: відзначаємо хрестоматійні дати по-новому : деякі культурно-освітні проєкти Волинського краєзнавчого музею на вшанування родини Косачів / Л. Завада // *Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 170-річчю від дня народження Олени Пчілки та 70-річчю з часу створення Колодяжненського літ.-меморіал. музею Лесі Українки, м. Луцьк – с. Колодяжне, 25–26 черв. : наук. зб. – Луцьк, 2019. – С. 39–43.

Завада Л. Традиції та інновації в сучасному музеї: опозиція чи єдність? : досвід створення виставки Волинського краєзнавчого музею «Я тут, я завжди тут, я все з тобою...», присвяченої 150-річчю від дня народження Лесі Українки / Л. Завада // *Волинський музейний вісник* : наук. зб. – Луцьк, 2021. – Вип. 11. – С. 21–25.

Карабін Н. Капени – пам'ятні відзнаки періоду Першої світової війни : зі збірки Волинського краєзнавчого музею / Н. Карабін, О. Матейчук // *Волинський колекціонер* : альманах. – Луцьк, 2022. – Вип. 5. – С. 52–55.

Карабін Н. Колекція мундирних гудзиків Російської імперії : зі збірки Волинського краєзнавчого музею / Н. Карабін, О. Матейчук // *Волинський колекціонер* : альманах. – Луцьк, 2021. – Вип. 4. – С. 47–55.

Карабін Н. Леся Українка у медальєрному мистецтві й фалеристиці : каталог матеріалів з фондів Волинського краєзнавчого музею і Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки / Н. Карабін, О. Матейчук, В. Комзюк // *Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 170-річчю від дня народження Олени Пчілки та 70-річчю з часу створення Колодяжненського літ.-меморіал. музею Лесі Українки, м. Луцьк – с. Колодяжне, 25–26 черв. : наук. зб. – Луцьк, 2019. – С. 104–120.

Ковальчук Є. Наукові конференції як форма музейної комунікації : на прикладі музейних лесезнавчих конференцій Волинського краєзнавчого музею / Є. Ковальчук // *Леся Українка і родина Косачів*

в контексті української та світової культури : матеріали Всеукр. наук.-практ. конференції, присвяч. 150-річчю від дня народж. Лесі Українки, с. Колодяжне, 25 лют. : наук. зб. – Луцьк, 2021. – С. 162–167.

Ковальчук Є. Тема особистості у виставкових проєктах Волинського краєзнавчого музею. До питання наукової концепції / Є. Ковальчук // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2020. – Вип. 10. – С. 103–107.

Ковальчук Є. Тетяна Андреева в дослідженні життя і творчості Олени Пчілки / Є. Ковальчук // Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 170-річчю від дня народження Олени Пчілки та 70-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-меморіал. музею Лесі Українки, м. Луцьк – с. Колодяжне, 25–26 черв. : наук. зб. – Луцьк, 2019. – С. 28–31.

Котис О. Волинський краєзнавчий музей / О. Котис // Котис О. На Сході Європи: міжвоєнний розквіт Волині / О. Котис. – Луцьк, 2020. – С. 17–22.

Лис Я. Документи українсько-польсько-радянської війни 1920 року у фондах Волинського краєзнавчого музею / Я. Лис // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2020. – Вип. 10. – С. 110–115.

Лис Я. Примірники проєктів конституцій України різних років ХХ ст. із фондів Волинського краєзнавчого музею / Я. Лис // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2021. – Вип. 11. – С. 75–79.

Мірошниченко-Гусак Л. Етнографічна колекція пам'яток Волинського краєзнавчого музею: основні типологічні групи / Л. Мірошниченко-Гусак // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2019. – № 7 : Історичні науки. – С. 166–172.

Машлай В. «Музейний двір» – перший вдалий досвід грантової діяльності Волинського краєзнавчого музею, втілений у рамках програми «Культура в часи кризи: інституційна підтримка» Українського культурного фонду / В. Машлай // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2021. – Вип. 11. – С. 12–15.

Моренчук О. Ткані вироби Любешівщини у фондах Волинського краєзнавчого музею / О. Моренчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Розвиток краєзнавства і краєзнавчої освіти : матеріали 66–67 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 30-річчю від часу створення Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, 6–7 груд. : наук. зб. – Луцьк, 2019. – Вип. 66–67. – С. 189–192.

Пахолок З. О. Наталія Юхимівна Пушкар (Дмитрук). Портрет жінки на фоні сови / З. О. Пахолок // Пахолок З. О. Луцька homo візія : іст.-краєзн. нариси / З. О. Пахолок. – Луцьк, 2019. – С. 216–233.

Чибирак С. Інформаційна культура відвідувача Волинського краєзнавчого музею / С. Чибирак // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2020. – Вип. 10. – С. 129–132.

Юхимчук М. Впровадження інноваційних технологій у діяльність Волинського краєзнавчого музею під час карантину / М. Юхимчук // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. Є. Ковальчук. – Луцьк, 2020. – Вип. 10. – С. 132–133.

Наурук С. Головного хранителя Волинського музею розстріляло НКВС : у Луцьку презентували фотодокументальну виставку, присвячену відомому вченому-краєзнавцю Яну Фітцке / С. Наурук // Волинь. – 2019. – 23 квіт. – С. 7.

Оліх А. Книга про скульптора / А. Оліх // Волинський монітор. – 2023. – 9 лют. – С. 8.

Оліх А. Юзеф Крашевський стає ближчим до волинян / А. Оліх // Волинський монітор. – 2022. – 24 листоп. – С. 9.

Оскар Сосновський. Скульптор. Запрошення на презентацію в Луцьку // Волинський монітор. – 2023. – 26 січ. – С. 16.

Якименко М. Нерозгадані таємниці душі Лесі Українки / М. Якименко // Голос України. – 2021. – 21 верес. – С. 12.

Якименко М. Тому росія і б'є по музеях / М. Якименко // Голос України. – 2022. – 20 трав. – С. 4.

Якименко М. Усе здавалося безтурботним і добрим / М. Якименко // Голос України. – 2021. – 12 лют. – С. 11.

* * *

Завада Л. 1 серпня 80 років від дня народження Н. Ю. Пушкар (1942–2020) – волинської краєзнавиці, лесезнавиці / Л. Завада // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2022 рік / Упр. культури, з питань релігій та національностей Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ імені Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2021. – С. 157–166.

Силук А. 16 червня 90 років від дня відкриття в місті Луцьку Волинського краєзнавчого музею (1929) / А. Силук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2019 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Київ, 2018. – С. 108–114.

19 ЧЕРВНЯ

75 років від дня народження П. І. Хлебніка (1949) – заслуженого працівника культури України

Петро Іванович Хлебнік відома постать у музичному світі Волині. Петро Хлебнік народився 19 червня 1949 р. в місті Луцьку. З дитинства цікавився музикою. Навчався у Луцькій музичній школі у викладача Романа Скіри – основоположника волинської школи цимбалістів, що стало вирішальним у подальшій долі юного музиканта. П. І. Хлебнік закінчив Луцьке державне музичне училище, а згодом Львівську державну консерваторію імені Миколи Лисенка (кафедри – народних та ударних інструментів, викладачі з фаху Георгій Козаков і Олександра Борзенкова).

Після закінчення у 1979 р. консерваторії Петро Хлебнік повертається до рідного Луцька, де на запрошення директора Луцького музичного училища Михайла Пахолка починає працювати викладачем паралельно зі своїм першим учителем музики Романом Скірою.

Працюючи на посаді викладача Луцького державного музичного училища, Петро Іванович підготував понад 60 учнів, які згодом здобули вищу музичну освіту. Серед його учнів – Віктор Мацко (заслужений артист України), Роман Ватаманюк – викладач Львівської музичної академії, Віктор Щерблюк – соліст Тернопільської філармонії та багато інших. Після реорганізації музичного училища багато років працював на посаді викладача-методиста Волинського державного училища культури і мистецтв імені І. Ф. Стравінського.

З ініціативи Петра Хлебніка у 2010 року започатковано конкурс цимбалістів і сопілкарів імені Романа Скіри. Регулярно проводяться обласні конкурси виконавців на цимбалах. Раз у два роки на Волині проходить Всеукраїнський конкурс «Волинська гуковиця» виконавців гри на цимбалах та сопілці.

Паралельно з викладацькою роботою музикант займався концертно-виконавською діяльністю – був керівником ансамблю «Криниченька»; артистом-солістом львівського ансамблю «Галичина», артистом симфонічного оркестру народної музики «Волинянка». Багато років неповторний звук цимбал П. І. Хлебніка прикрашав кожен виступ капели бандуристів Волинського державного училища культури і мистецтв (керівник Тетяна Ткач).

Пов'язавши своє життя з музикою, Петро Іванович започаткував цілу музичну династію. Разом із сином Андрієм, якому передав володіння інструментом, був учасником багатьох фестивалів фольклорного мистецтва. Його донька Оксана також музикант, викладач музики.

У 1992 році Петро Іванович Хлебнік став заслуженим працівником культури України. Люди такого високого злету дарують свою творчість і передають її наступним поколінням.

Олена Дубень

Література:

Хлебнік Петро Іванович : заслужений працівник культури України // Слава і гордість культури України. Випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 рр. / автор. проекту, збирач матеріалів А. П. Антонюк. – Луцьк, 2017. – С. 225–227.

* * *

Дубень О. 19 червня 60 років від дня народження П. І. Хлебніка (1949) зсłużеного працівника культури України / О. Дубень // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / Управління культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волинська ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2008. – С. 62–63.

29 ЧЕРВНЯ

**175 років від дня народження Олени Пчілки (1849–1930) –
української письменниці, етнографа, фольклориста,
громадської діячки, матері Лесі України**

29 червня 2024 року виповнюється 175 років від дня народження Олени Пчілки. Тривалий час про Ольгу Петрівну Косач якщо говорили чи писали, то здебільшого, як про матір Лесі Українки. а між тим, це постать – феноменальна серед жіноцтва в царині української літератури та культури. Вона була першою жінкою журналісткою, видавцем, редактором, публіцистом, письменницею, поетесою, драматургом, мемуаристом, перекладачем, етнографом, фольклористом, вченим-педагогом, громадською діячкою, членом-кореспондентом АН України. Про неї український поет доби «розстріляного відродження» Микола Зеров писав: «Мати Лесі Українки – Ольга Петрівна, ширше znana під псевдонімом Олена Пчілка, одна з найхарактерніших фігур українського життя, громадського й літературного. З неослабленою енергією, з 70-х років почавши і до сумної пам'яті 1914 р., служила вона українському письменству: перекладала повісті Гоголя, видала двотижневик «Рідний край» і при цьому журнал для

дітей «Молода Україна», піднімала бої за чистоту української мови, відкривала й підтримувала «молоді таланти» – досить сказати, що дехто з пізніших пан туристів дебютував на світський – затишних сторінках «Рідного краю». У власній сім'ї виховання дітей Ольга Петрівна взяла до своїх рук і, всупереч звичаям великої більшості тогочасних «українофільських» родин, повела його цілком по-українськи».

Олена Пчілка видала перший в Україні «Збірник українських народних узорів» (зразків вишивання, мережаних тканин, писанок) у 30-ти великих таблицях з передмовою пояснення наукової вартості своєї праці. Пізніше видала другу збілочку «Українські колядки». Чисто лексичний матеріал, зібраний на Волині, Олена Пчілка віддавала до словників, що складалися в різні часи в Україні. А інші словесно-етнографічні знахідки на Волині (пісні з мелодіями, народні перекази та інші матеріали) друкували у збірниках М. Лисенка, В. Антоновича, М. Драгоманова, М. Костомарова та в журналі «Киевская Старина».

Разом з Михайлом Старицьким Олена Пчілка розробила принципи збагачення української літературної мови. Їй належить авторство таких звичних для нас слів як «мистецтво», «переможець», «променистий», «пакий».

Великий діапазон перекладацької діяльності Олени Пчілки із західно-європейських мов перекладала твори Гюго, Андерсена, Мопасана, Шіллера та ін., з польської – Словацького, Ожежко, Міцкевича, з російської – Лермонтова, Тургенева, Короленка, Єсеніна, Фета, Тютчева.

Значне місце у творчості письменниці займають прозові твори. У них відбитий бентежний дух ідейних шукань, показано пробудження національної свідомості української інтелігенції. Авторка мала феміністичні погляди, це відображено в оповіданні «Товаришки», була знавцем психології жіночої душі, це, зокрема, прекрасно змальовано в оповіданнях «Маскарад», «Біла кицька». Олена Пчілка першою почала працювати в царині дитячої драматургії. Вона писала; «Останнім часом уважаючи на велике убожество нашої української літератури для дітей, написала 12 п'єс для українського дитячого театру». Вона вважала життя і творчість Т. Шевченка одним з найвпливовіших національних джерел у вихованні свідомих українців, а тому в дитячій драматургії лейтмотивна тема Кобзаря.

Педагогічні заслуги Ольги Петрівни не можна обмежити лише практикою родинного виховання. Вона все життя боролася за розвиток і розквіт української культури, науки, освіти, вбачаючи у руси-

фікації найбільше зло. Вона вважала, що Україна мусить піднятися до рівня розвинених держав світу, а в досягненні цього відводилась вирішальна роль освіти. Дбаючи про духовний світ українців, письменниця намагалася прилучити їх до здобутків світової культури, пробудити в них національну свідомість. Вона зробила великий вклад в історію української дитячої літератури. Свою письменницьку діяльність Олена Пчілка розпочала на 18-му році свого життя, перекладаючи казки Андерсена. Із того часу і до глибокої старості приділяла дитячій літературі особливу увагу. У 1917 році запропонувала створити при товаристві «Просвіта» комісію, яка б дбала про дітей, бо «чи дитина виросте приятелем, чи ворогом України, се багато залежить од виховання».

Олена Пчілка кохалась в українському фольклорі, після себе залишила діткам величезний арсенал народного здобутку: чистомовки, спотиканки, прибадашки, приповістки, сміховинки, загадки, прислів'я, шаради, народні перекази, казки та інше, бо як писала малечі: «любіть своє рідне, зливайтесь з своїм рідним».

Олена Пчілка сприяла активізації видавничого руху. Разом з Наталією Кобринською у 1887 році видають жіночий альманах «Перший вінок». Своім коштом Олена Пчілка видає «співомовки» С. Руданського. Пише мемуари про М. Лисенка, М. Драгоманова, М. Старицького та ін. Найтяжчі випробування випали на долю Олени Пчілки в роки її редагування часопису «Рідний край». Це був період найбільшої самореалізації багатогранного таланту – редакторського та публіцистичного, це був її зоряний час. Публіцистика Олени Пчілки позачасова, сучасна і злободенна, в якій письменниця зробила вірний розклад українсько-російським відносинам, українсько-польським відносинам. Саме за ці твори їй нависли ярлики ярої буржуазної націоналістки, шовіністки на цілих 40 років заборонили публікувати її літературну спадщину (1932–1971 рр.).».

Олесь Гончар 29 грудня 1992 року у щоденнику писав: «Україна у великім боргу перед Оленою Пчілкою. Майже нічого не зроблено для увічнення її пам'яті. Чи є в Києві хоч вулиця її імені? А мав би стояти пам'ятник їй, як образіві Української Жінки».

У новому мікрорайоні Києві є вже вулиця названа іменем Олени Пчілки. А в 2011 році в місті Луцьку на території Волинської обласної наукової бібліотеки, яка носить ім'я Олени Пчілки, вперше в Україні поставлений їй бронзовий погрудний пам'ятник.

Волинь, яку любила письменниця першою почала піднімати її ім'я із пласту забуття. 29–30 червня 1999 р. до 150-річчя від дня народження Олени Пчілки та 50-річчя Колодяжненського літературно-меморі-

ального музею Лесі Українки проведено першу науково-практичну конференцію та видано науковий збірник «Олена Пчілка та Волинь». У 2009 р. в Колодяжному відбулася друга конференція приурочена до 160-річчя від дня народження Олени Пчілки та 60-річчю з часу створення Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки. Був виданий науковий збірник «Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олена Пчілка і родина Косачів в історії інтелектуальної еліти України та Волині». У 2014 та 2019 роках відбулися наукові конференції присвячені 165-річчю та 170-річчю від дня народження Олени Пчілки та 65-річчю та 70-річчю з часу створення Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки. Були видані наукові збірники. У 2014 році було перевидано поему Олени Пчілки «Козачка Олена»: Посвята М. В. Лисенкові (Передмова, підготовка до друку та упорядкування В. Комзюк, Л. Мержвинська, Н. Пушкар).

У Колодязненському літературно-меморіальному музеї постійно проводяться масові заходи, які популяризують життя та творчість Олени Пчілки та родини Косачів.

Марія Чашук

Література:

Пчілка Олена. Викинуті українці / Олена Пчілка ; ред., упоряд., передм., прим. В. Архипова. – Київ : МАУП, 2006. – 352 с. : іл. – (Б-ка українознавства ; вип. 5).

Пчілка Олена. Годі, діточки, вам спать! : вірші, оповідання, фольклористичні записи / Олена Пчілка. – Київ : Веселка, 1991. – 333 с.

Пчілка Олена. Годі, діточки, вам спать : вірші, оповідання, казки, фольклористичні записи / Олена Пчілка ; худож. Є. Рудюк. – Тернопіль : Навч. кн. Богдан, 2017. – 271 с. – (Бібліотека світової літератури для дітей у 100 томах «Світовид» ; Серія 3 : Література XX століття).

Пчілка Олена. Дивна хатка : вірші / Олена Пчілка. – Київ : Веселка, 1988. – 32 с.

Пчілка Олена. Збентежена вечеря : різдвяна пригода / Олена Пчілка. – Київ : Веселка, 1970. – 28 с.

Пчілка Олена. «Золоті дні золотого дитячого віку ...» : автобіографічний нарис / Олена Пчілка. – Київ : Веселка, 2011. – 79 с. : іл.

Пчілка Олена. Книжка-різдвянка для дітей : оповідання й вірші / Олена Пчілка. – Факс. вид. 1919 року. – Київ : Веселка, 2019. – 32 с.

Пчілка Олена. Козачка Олена: посвята М. В. Лисенкові : поема / Олена Пчілка. – Луцьк : Надстир'я, 2014. – 58 с.

Пчілка Олена. На спогад Шубертової серенади / Олена Пчілка ;

авт. тексту І. Шукіна ; упоряд. А. Силук ; муз. Ф. Шуберта. – Луцьк : [б. в.], 2015. – 16 с.

Пчілка Олена. Сосонка : для мол. та серед. шк. віку / Олена Пчілка; упоряд. та передм. О. М. Шевченко. – Київ : Школа, 2007. – 176 с.

Пчілка Олена. Твори / Олена Пчілка ; упоряд., підгот. текстів та приміт. А. Ф. Чернишова ; вступ. стаття чл.-кор. АН УРСР Є. С. Шаблійовського та канд. філол. наук. / О. Ф. Ставицького. – Київ : Дніпро, 1971. – 463 с.

Пчілка Олена. Твори / Олена Пчілка ; упоряд., авт. вступ, ст. і прим. Н. О. Вишневська. – Київ : Дніпро, 1988. – 582 с.

Пчілка Олена. Український дитячий театр / Олена Пчілка ; упоряд., авт. передм., комент. Л. Мірошніченко ; худож. І. К. Заруба. – Київ : Веселка, 2015. – 439 с.

Український народний орнамент : вишивки, тканини, писанки : [комплект іл.] / збрала і систематизувала Ольга Петрівна Косач-Драгоманова (Олена Пчілка). – Репринт. відтворення 1-го вид. 1876 р. : вип. VIII / вступ. ст. Н. Сташенко, упоряд.: В. Комзюк, Н. Пушкар. – Ковель : Ковел. міськ. друк., 2010. – 36 с. + 33 іл.

Українські узори : збрала Олена Пчілка (О. Косач) / передм. К. Дацького. – 6-е вид. – Новий Ульм : УВ, 1947. – 10 с.

Хазяйство : укр. нар. пісня в записі Олени Пчілки : для дошк. віку / ред. О. С. Яремійчук ; худож. О. К. Кохан. – Київ : Веселка, 1998. – 16 с.

Олена Пчілка – дітям : для молод. та серед. шк. віку / упоряд.: В. М. Комзюк, Н. Пушкар. – Львів : Апріорі, 2015. – 78 с. – (Апріорі дітям).

Олена Пчілка дітям. – Київ : Центр учбової літератури, 2017. – 80 с.

Пчілка Олена. Артишоки : оповідання / Олена Пчілка // Нова Рада : укр. літ. альм. – Київ, 1908. – С. 325–350.

Пчілка Олена. Без тебе, Олесю : укр. нар. романс записаний від Олени Пчілки Миколою Лисенком / Олена Пчілка // Ціхоцька Т. На крилах пісень : пісенна збірка на вірші Лесі Українки / Т. Ціхоцька. – Луцьк, 2021. – С. 36–39

Пчілка Олена. Весняні квіти ; Сніговий дід ; Маленька українка ; Зимовий вечір ; До діточок ; Зайчатко й хлоп'ятко ; Як швидко літо проминуло! ; Котова наука ; Дрібненькі грушки ; Миша-городянка і миша-хуторянка ; Маленький вітрячок ; Найкращі діти ; Куликове болото ; Хлопчик та ведмідь ; Сосонка ; Малий музика Моцарт ; Премудра приповідь ; Морквяний вояк ; Безконечна пісенька ; Дивна хатка ; Дитяча пісенька ; Цікава казочка ; Журавель та чапля ; У пригоді ; Спотиканки ; Полтавські швидкомовки / Олена Пчілка //

Рідне слово : укр. дит. л-ра : хрестоматія : у 2 кн. – Київ, 1999. – Кн. 1. – С. 329–345.

Пчілка Олена. Волинський пам'ятник / Олена Пчілка // Волинські дзвони : краєзн. альманах. – Рівне, 1995. – Вил. 1. – С. 41–42.

Пчілка Олена. Волинські спогади / Олена Пчілка // Луцький замок у мистецькому просторі України. Тематична антологія віршів ХІХ–ХХІ ст. / упоряд.: М. М. Хмелюк, В. М. Кумановська. – Луцьк, 2012. – С. 15–16.

Пчілка Олена. Волинські спогади ; «Перед блакитним морем в світлі яснім...» ; «Минула молодість...» ; Пісні минулого ; Хустина ; Прощання ; Ніяково ; Пророк ; До Кобзаря ; Рідне слово / Олена Пчілка // Українська Муза : поет. антол. од початку до наших днів / під ред. О. Коваленко. – (Факсим. відтворення вид. 1908 року). – Київ, 1993. – Вип. 5. – С. 451-459.

Пчілка Олена. Волинські спогади ; Перший вінок ; Посмертна шана ; Пророк ; Пісні минулого ; Прощання ; На Шевченковій могилі ; Метаморфоза ; «Минула молодість!...» ; Дивна хатка / Олена Пчілка // Тридцять українських поетес : антологія. – Київ, 1968. – С. 68–81.

Пчілка Олена. Волинські спогади ; Хустина : (уривок із поеми «Козачка Олена») ; Пісні минулого ; «Минула молодість...» ; Прощання ; Перед блакитним морем ; Посмертна шана ; Люлі, люлі... ; Надіє, вернись! ; На спогад Шубертової серенади ; Чад / Олена Пчілка // Українська література ХІХ ст. : хрестоматія : навч. посіб. для студентів філол. спец. вищ. навч. закл. – Київ, 2006. – С. 1142–1162.

Пчілка Олена. Волинські спогади ; Червоні коргви / Олена Пчілка // Олена Пчілка і Волинь : матеріали наук.-практ. конф. – Луцьк, 1999. – С. 4, 48.

Пчілка Олена. Волинь незабутня, країно славутня! / Олена Пчілка // Стежина : волин. читанка. – Луцьк, 1997. – С. 6.

Пчілка Олена. Гульча : поема / Олена Пчілка // Федевич І. Гільчанські джерела: кришталеві джерела духовності / І. Федевич. – Рівне, 2003. – С. 11–15.

Пчілка Олена. До Зеленого Гаю ; Червоні корогви / Олена Пчілка
// Дрофань Л. Березина / Л. Дрофань. – Київ, 2004. – С. 62–63, 110.

Пчілка Олена. До Зеленого Гаю / Олена Пчілка // Лариса Петрівна Косач-Квітка (Леся Українка) : біогр. матеріали, спогади, іконографія. – Нью-Йорк ; Київ, 2004. – С. 184–185.

Пчілка Олена. Дрібненькі грушки ; Миша-городянка і миша-хуторянка / Олена Пчілка // Мовчун А. Мовні скарби : вивч.

прислів'їв та приказок у шк. / А. Мовчун. – Київ, 2000. – С. 22–23, 75–77.

Пчілка Олена. З «Автобіографії» ; Уривок з автобіографії ; Ольга Деконор (Лисенко) – учителька Лесі по музиці ; Пчілка, Олена. Лист до Оксани Шимановської ; Пчілка, Олена. Останній творчий задум ; Лист до Ольги Кобилянської / Олена Пчілка // Спогади про Лесю Українку / авт. проекту, ред. Т. Скрипка. – Київ ; Нью-Йорк, 2016. – Т. 1. – С. 25–55, 56–59, 60–61, 62–66, 67–68, 69–71.

Пчілка Олена. З гринджолками ; Безконечна пісня ; Журавель та чапля ; Збентежена вечеря / Олена Пчілка // Українська дитяча література : хрестоматія : у 2 ч. – Київ, 1992. – Ч. 1. – С. 278–285.

Пчілка Олена. Збентежена вечеря : різдвяна пригода / Олена Пчілка // Українська новелістика кінця ХІХ – початку ХХ ст. – Київ, 1989. – С. 66–79.

Пчілка Олена. Казки, що їх переказала бабуса / Олена Пчілка // З живого джерела : укр. нар. казки в записах, переказах та публ. укр. письменників. – Київ, 1990. – С. 210–215.

Пчілка Олена. Люлі, люлі... ; Волинські спогади ; До Кобзаря ; Ча́д : уривок з оповідання / Олена Пчілка // Література рідного краю : 5–6 кл. : Волинь. – Луцьк, 1999. – С. 52–55.

Пчілка Олена. Маленька українка / Олена Пчілка // Україно, мене моя : сповідь : поезії, писанки... – Київ, 1993. – С. 207.

Пчілка Олена. Маленька українка ; Весняні квіти ; До діточок ; Змислений котик ; Пісні минулого ; З гринджолатами ; Журавель та чапля ; Сосонка / Олена Пчілка // Дивосвіт «Веселки» : антол. л-ри для дітей та юнацтва : в 3 т. – Київ, 2004. – Т. І. – С. 298–305.

Пчілка Олена. Микола Лисенко : спогади і думки ; Микола Лисенко : життя і праця (спогади і думки) ; З «автобіографії» / Олена Пчілка // Микола Лисенко у спогадах сучасників. – Київ, 2003. – Т. 1. – С. 40–63, 64–141, 141–146.

Пчілка Олена. На лаві підсудних : (уривок із ст.) / Олена Пчілка // «Роде наш красний...» : Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 2003. – Т. ІІІ. – С. 56.

Пчілка Олена. Невідомі листи Олени Пчілки / Олена Пчілка // Українське літературознавство. – Львів, 1990. – Вип. 55. – С. 114–119.

Пчілка Олена. Новий рік : вірш / Олена Пчілка // Український декламатор : зб. віршів для укр. молоді / упоряд. Н. і О. Зінкевичі. – Київ, 2006. – С. 93–94.

Пчілка Олена. Ой, вечір, вечір / вірші О. Пчілки ; муз. О. О. Стад-

ника // Співає Волинський народний хор: пісенні скарби краю / упоряд. О. І. Стадник. – Луцьк, 2008. – С. 179–180

Пчілка Олена. Передмова / Олена Пчілка // Книга пісень Генріха Гейне ; переклад Леся Українка, М. Славинський. – Репринт. Відтворення вид. 1892 р. – Луцьк, 2011. – [С. V-VII].

Пчілка Олена. Переможець ; Перед блакитним морем ; Прощання ; Пісні минулого / Олена Пчілка // Акорди : антол. укр. лірики від смерті Шевченка / упоряд. І. Франко. – Репринт. вид. з дод. – Київ, 2005. – С. 133–135.

Пчілка Олена. Перший вінок ; Дебора (біблійний образ) ; Товаришки ; К. І. Карасинська-Троїцька : некролог / Олена Пчілка // Перший вінок : жіноч. альм. – 2-е вид., доповн. – Нью-Йорк, 1984. – С. 4, 103–106, 231–357, 358–359, 463–464.

Пчілка Олена. Про дідову дочку та бабину дочку / Олена Пчілка // Лелія : казки та оповідання для дітей укр. письменників-класиків. – Харків, 2005. – С. 180–184.

Пчілка Олена. Про Купер'яна : цехова пісня з часів Магдебурзького права у запису Олени Пчілки від лірників на Волині ; «Минула молодість!...» / Олена Пчілка // Небо України : поет. антол. – Київ, 2001. – С. 266–267, 397.

Пчілка Олена. Прощання ; Волинські спогади ; «Минула молодість!...» ; Хустина (уривок з поеми «Козачка Олена») / Олена Пчілка // Антологія української поезії : в 4 т. – Київ, 1958. – Т. 2. – С. 49–54.

Пчілка Олена. Рідне слово : вірш / Олена Пчілка // Рідна мова, ти ніжний цвіт... : антол. поет. творів про укр. мову. – Київ, 2077. – С. 377.

Пчілка Олена. Снігова баба ; Весняні квіти ; Метелик ; До діточок ; Як швидко літо проминуло ; Вишеньки-сережки ; Котик-Мурчик ; Зайчатко й хлоп'ятко ; Дрібненькі грушки ; Миша-городянка і миша-хуторянка ; Сімейка ; Хазяйство ; Лелека ; Дивна хатка ; Фольклорні записи ; Журавель та чапля // Українська дитяча література : хрестоматія / Олена Пчілка ; вступ. ст. та упоряд. Л. П. Козачок. – Київ, 2002. – С. 162–173.

Пчілка Олена. Сосонка : казочка / Олена Пчілка // Срібна книга казок : укр. літ. казки : збірник. – Київ, 1992. – С. 203–207.

Пчілка Олена. Українські колядки : (текст волин.) : фрагменти публ. журн. «Киевская старина», 1903, № 1, 4–6 / Олена Пчілка // «Роде наш красний...» : Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. II. – С. 53–58.

* * *

Історія української літератури : у 12 т. / ред. В. Г. Дончик. – Київ, 2020. – Т. 7 : Література 80–90-х років XIX століття. Кн. 1. – 529 с.

Про Олену Пчілку – с. 186–192, 420–433.

Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 170-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 70-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки, м. Луцьк – с. Колодяжне, 25–26 черв. : наук. зб. / упоряд.: Є. Ковальчук, М. Мігас, Є. Євтушок, Н. Рибачук. – Луцьк, 2019. – 128 с.

Освіта та виховання в родині Косачів : матеріали V Всеукр. Косачівських педагог. читань, приуроч. до 150-річчя Андроника Лазарчука, відомого укр. худож. і педагога-організатора худож. освіти на Волині та в Україні, і 150-річчя від дня народж. Лесі Українки / упоряд.: П. С. Олешко, Н. М. Кот, А. М. Силюк. – Луцьк : [б. в.], 2020. – 144 с.

Данилюк-Терешук Т. Культурологічні рефлексії Любові Дражевської: Олена Пчілка / Т. Данилюк-Терешук // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 150-річчю від дня народж. Лесі Українки, с. Колодяжне, 25 лют. 2021 р. : наук. зб. – Луцьк, 2021. – С. 7–11.

Диба А. «Щасливий день шанування рідного поета» : учасники гуртка «Плеяда» на святі Котляревського в Полтаві 1903 року / А. Диба // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф., присвяч. 150-річчю від дня народж. Лесі Українки, с. Колодяжне, 25 лют. 2021 р. : наук. зб. – Луцьк, 2021. – С. 132–141.

Дорошенко Д. Сторінка зі спогадів / Д. Дорошенко // Спогади про Лесю Українку / авт. проекту, ред. Т. Скрипка. – Львів ; Нью-Йорк, 2021. – Т. II. – С. 213–220.

Люпа В. Полтавсько-волинські сторінки життя родини Косачів у дослідженнях полтавських волинян / В. Люпа // Морозюк Р. Країни. Волинь – Полтавщина / Р. Морозюк. – Полтава, 2023. – С. 115–118.

Панасюк, А. Олена Пчілка: громадська діячка, письменниця, етнограф / А. Панасюк // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ / відпов. за вип. П. Рудецький. – Луцьк, 2021. – Вип. XVII. – С. 389–391.

Пась Н. О. Родина Косачів і Запруддя / Н. О. Пась // Пась Н. О. Камінь-Каширське Полісся. З історії краю / Н. О. Пась. – Луцьк, 2021. – С. 63–73.

Полюхович О. Українські аристократки та аристократи: салонна романтика і культурне просвітництво у творчості Олени Пчілки / О. Полюхович // Бунтарки: нові жінки і модерна нація : есеї / ред., авт. передм., упоряд. В. Агеєва. – 2-е вид. – Київ, 2021. – С. 57–79.

Славінський М. Олена Пчілка. Її гурток та її оточення. У Ковелі. Сила її індивідуальності / М. Славінський // Спогади про Лесю Українку / авт. проекту, ред. Т. Скрипка. – Львів ; Нью-Йорк : Астролябія, 2021. – Т. II. – С. 131–143.

Стасюк Л. Лауреати літературно-мистецької премії імені Олени Пчілки – волиняни за походженням / Л. Стасюк // Освіта та виховання в родині Косачів. Педагогічне краєзнавство: стратегічні орієнтири сучасного педагогічного процесу : матеріали VII Всеукр. Косачів. пед. читань 23 черв. / упоряд.: П. С. Олешко, О. Й. Дем'янюк, А. М. Силук. – Луцьк, 2022. – С. 134–140.

Тарасенко О. Олена Пчілка: Полтавський відлік любові / О. Тарасенко // Тарасенко О. Благословенне жіноче ім'я – Україна. Жіночі портрети / О. Тарасенко. – Київ, 2021. – С. 171–178.

Шалагінова О. Сестри : маловідомі сторінки родинного літопису сестер Лесі Українки та їх матері Олени Пчілки / О. Шалагінова // Диба А. Найкраща лілея з родинного саду Косачів / А. Диба, О. Шалагінова. – Київ, 2020. – С. 18–36.

Каленюк О. Лесі Українці сподобалось би : у Луцьку видали дитячу пісенну збірку на вірші Олени Пчілки / О. Каленюк // Волинь. – 2021. – 17 черв. – С. 15.

Скрипник В. Створять сквер Лесі Українки, відновлять меморіальну дошку... / В. Скрипник // Голос України. – 2021. – 24 квіт. – С. 14.

Чечель Л. Конкурси Косачів / Л. Чечель // Україна молода. – 2021. – 10–11 серп. – С. 12.

Федченко А. Сорочка Франка з альбому Пчілки : як переселенка з Донецька відтворює одяг видатних українців / А. Федченко // Уряд. кур'єр. – 2021. – 20 трав. – С. 3.

Якименко М. Вийде зібрання творів Олени Пчілки / М. Якименко // Голос України. – 2022. – 4 лют. – С. 7.

Якименко М. У будинку Косачів знову лунали пісні / М. Якименко // Голос України. – 2021. – 2 черв. – С. 10.

* * *

Пушкар Н. 29 червня 170 років від дня народження Олени Пчілки (1849–1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки, матері Лесі Українки / Н. Пушкар // Календар

знаменних і пам'ятних дат Волині на 2019 рік / Упр. культури, з питань релігій та національностей Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Київ, 2018. – С. 117–123.

3 ЛИПНЯ

70 років від дня народження П. П. Савоша (1954) – заслуженого артиста України

Петро Павлович Савош народився 3 липня 1954 року в селі Красноволя Любомльського району (нині Ковельського району) на Волині. У місті Любомлі закінчив середню школу. Ще будучи школярем знав, що хоче бути актором, відвідував драматичний гурток, грав у шкільних виставах, виступав на концертах.

У 1971 році Петро Савош вступив до Луцького культурно-освітнього училища на режисерський відділ. Служба в армії (1972–1974 рр.) не завадила займатися художньою творчістю. Вдень юнак виконував обов'язки військовослужбовця, а ввечері брав участь в концертних програмах у Будинку офіцерів.

Після армії Петро Савош продовжив навчання в культосвітньому училищі, а в 1975 році прийшов на роботу до новоствореного Волинського академічного обласного театру ляльок. Доводилось працювати не лише над вдосконаленням своїх професійних акторських навичок, а й на будівництві, так як театр лише формувався. Завдяки старанням директора театру Данила Поштарука була вибрана правильна стратегія розвитку – акцент на національному та високий професіоналізм. У репертуарі театру чимало творів українських класиків Івана Франка, Лесі Українки, Тараса Шевченка, Олени Пчілки тощо. Підбиралися твори, які мали високий рівень та формували національну свідомість. У театрі працювали видатні режисери: Борис Азаров, Юрій Сікало, Валерій Бугайов, Андрій Семиненко тощо. Молодий актор, Петро Савош, мав змогу професійно розвиватись, працюючи з різними режисерами.

Перша постановка на сцені театру ляльок, в якій брав участь Петро Савош, – «Військова таємниця» (1976 р.). Далі були п'єси «Великий Іван», «Божественна комедія», «Камінний господар», «Лісова пісня», «Тарас», «На Івана Купала», «Український вертеп», «Мандрівний ялярка» тощо. У 1977 році Петро Савош поступив до Рівненської філії Київського державного інституту культури на режисерський факультет.

З 2001 року Петро Павлович працює завідувачем трупі Волинського обласного академічного театру ляльок.

У 2007 році Петру Савошу присвоєно звання «Заслужений артист України». За високу майстерність та професіоналізм Петро Павлович Савош отримує високі нагороди та дипломи на всеукраїнських та європейських фестивалях. Творчі досягнення майстра сцени неодноразово відзначались почесними грамотами, дипломами Міністерства культури і Спілки театральних діячів України.

Навесні 2023 року актор зіграв роль Якова у виставі «Століття Якова» за повістю Володимира Лиса на сцені Волинського обласного академічного музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка.

Через два роки виповниться 50 років з тих пір, як заслужений артист України Петро Савош на театральній сцені. За цей час було зіграно понад 70 ролей.

Оксана Гаврилюк

Література:

Савош П. П. Одного разу в Заборолі / П. П. Савош // Антонюк А. П. Життя – як пісня : визначні постаті Волині / А. П. Антонюк. – Луцьк, 2019. – С. 256–258.

* * *

Савош Петро Павлович : заслужений артист України // Слава і гордість культури України. Випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського : 1952–1997 рр. / автор проекту, збирач матеріалів А. П. Антонюк. – Луцьк, 2017. – С. 301–304.

Занюк Л. «У ролі бога я намагався грати людину, яка думає над буттям» : так відповів заслужений артист України Петро Савош коли запитали, чи легко було у виставі «Фауст» передати образ Творця / Л. Занюк // Волинь-нова. – 2017. – 12 січ. – С. 12.

Зубчук К. Родина Савошів через чверть століття / К. Зубчук // Волинь-нова. – 2011. – 5 січ. – С. 7.

Клімчук Л. Творці новорічного настрою / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2011. – 29 груд. – С. 9.

Стасюк С. Школа життя Діда Мороза Петра Савоша / С. Стасюк // Аверс-прес. – 2009. – 31 груд. – С. 1, 9.

Філатенко А. Петро Савош: «Треба ділом доводити свій патріотизм» / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2014. – 19 лип. – С. 12.

* * *

Філонюк М. 3 липня 60 років від дня народження П. П. Савоша (1954) – заслуженого артиста України / М. Філонюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014 рік / Упр. культури Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2013. – С. 96–97.

4 ЛИПНЯ

75 років від дня народження О. А. Мізюка (1949) – заслуженого працівника культури України

Олександр Андрійович Мізюк народився 4 липня 1949 р. у місті Луцьку. Навчався у Луцькій музичній школі №1 за класом баяну під керівництвом педагога В. П. Чінча. З 1964 по 1968 роки здобував освіту в Луцькому державному музичному училищі, а з 1968 по 1973 рік був студентом Київської державної консерваторії ім. П. І. Чайковського.

Свою трудову діяльність Олександр Мізюк розпочав у 1973 році на посаді викладача за фахом баяну і диригування у Луцькому державному музичному училищі.

У 1977 році, від самого заснування в обласній філармонії Волинського державного українського народного хору, Олександр Андрійович долучається до творчого процесу, а у 1978–1981 роках керує оркестровою групою колективу. Кваліфікований музикант, здібний керівник, він активно творчо співпрацює з художнім керівником хору – відомим композитором Анатолієм Пашкевичем: створює оркестрові аранжування народних пісень та оригінальних творів. За весь час існування Волинського народного хору незмінно користувались особливою популярністю концертні номери, котрі з'явилися у результаті цієї співпраці: «Ой у полі нивка», «Гопак», «Волинські притупи», «Хоровод на Івана Купала», «Білоруський танець» та багато інших.

У 1980 році О. А. Мізюк повертається до викладання в музичному училищі, одночасно виконуючи обов'язки концертмейстера чоловічого хору ветеранів війни та праці «Подвиг». Поєднавшись із цим колективом, щоб продовжити справу батька – учасника хору, Олександр Андрійович у 1991 році стає його художнім керівником. З вересня 1996 року хор очолює учениця О. А. Мізюка – О. А. Джига, а сам він продовжує виконувати концертмейстерську та аранжувальну роботу. Нині в репертуарі «Подвигу» налічується

понад 30 зразків хороших творів у обробці Олександра Мізюка, в яких враховані всі особливості вокальних даних людей старшого покоління.

У 1994 році – ще одне творче керівництво, цього разу аматорським оркестром однієї музики «Волинська» народного дому «Просвіта», до складу якого на той час входили видатні виконавці Т. М. Рівець, С. Е. Марчук, П. І. Хлебнік, Ю. Є. Фокшей, М. М. Вівчарук, Ю. В. Войнаровський. Завдяки фаховості, ініціативі, ентузіазму Олександра Андрійовича створюється нова багатогранна програма оркестру, яка репрезентується на міжнародних фестивалях фольклору у Франції, Словаччини, Польщі, Німеччині, Швеції. Відмінно володіючи мистецтвом аранжування, О. А. Мізюк створив понад 20 обробок народних мелодій – справжніх перлин репертуару колективу. Як відданий справі професіонал і керівник, він багато зробив для подальшого вдосконалення майстерності оркестру. Творчому збагаченню концертних виступів сприяла і налагоджена співпраця з народним артистом України Василем Чепелюком та заслуженою артисткою України Галиною Овсійчук.

За тривалий період праці в установах культури Олександр Андрійович неодноразово нагороджувався Подяками та Почесними Грамотами Луцької міської ради, управління культури і туризму обласної державної адміністрації. За свою плідну працю, високий професіоналізм та особистий внесок у збагачення національної мистецької спадщини у червні 1995 року Олександр Мізюк був удостоєний звання заслуженого працівника культури України.

Натепер Олександр Андрійович – керівник оркестру народних інструментів Луцької музичної школи № 3, а також концертмейстер, аранжувальник хорових та оркестрових творів чоловічого хору ветеранів війни та праці «Подвиг», який бере активну участь в культурно-масових заходах міста та області.

Людмила Завада

Література:

Завада Л. Напередодні 30-річчя народного аматорського колективу ветеранів «Подвиг» / Л. Завада // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки воєнної історії краю : матеріали XXX Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. : наук. зб. – Луцьк, 2009. – Вип. 30. – С. 374–377.

Мізіук Олександр Андрійович : заслужений працівник культури України // Слава і гордість культури України. Випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського.

го 1952–1997 рр. / автор проекту, збирач. матеріалів А. П. Антонюк. – Луцьк, 2017. – С. 201–203.

Завада Л. Не старіють душею / Л. Завада // Луцьк. замок. – 2009. – 7 трав. – С. 16.

Клімчук Л. Молоді душею ветерани хору «Подвиг» / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2010. – 6 трав. – С. 8.

Хору «Подвиг» – 35 років // Луцьк. замок. – 2015. – 7 трав. – С. 7.

* * *

Завада Л. 4 липня 60 років від дня народження О. А. Мізюка (1949) – заслуженого працівника культури України / Л. Завада // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / Управління культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волинська ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2008. – С. 69–70.

10 ЛИПНЯ

75 років від дня відкриття Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки (1949)

Колодяжненський літературно-меморіальний музей Лесі Українки є важливим об'єктом музейно-туристичної інфраструктури регіону, навчально-виховним закладом по формуванню естетичних смаків та національно-патріотичного виховання учнівської та студентської молоді, одним із провідних літературних музеїв України, візитною карткою і гордістю Волині.

Колодяжне – це те кубельце, де Леся Українка черпала насагу для своєї творчості, це місце берегинею якого колись була гостинна Олена Пчілка.

Перші дані щодо створення музею Лесі Українки в Колодяжному стосуються 1939 року, коли жіноча громадськість Львова підняла питання про викуп «Лесиноного будинку» та відкриття музею в родинному гнізді Косачів. У травні 1941 року Волинська обласна рада видала указ про організацію музею в селі. Планам перешкодила війна. І лише 10 липня 1949 року музей був відкритий.

13 липня 1949 року газета «Радянська Волинь» повідомила: «Велике радісне свято відбулося в неділю, 10 липня, в колгоспному селі Колодяжному. Навіть дощ, що протягом дня неодноразово щедро проривався з важких сірих хмар, не перешкодив торжеству з приводу відкриття пам'ятника великій українській поетесі – відбудованого

Лесиною «білого» будинку... Віднині «Лесин білий будинок» в селі Колодяжне став пам'ятником-музеєм великій українській поетесі Лесі Українці на Волині». Саме ця знамення дата стала початком історії музею Лесі Українки в Колодяжному, який пройшов довгий та складний шлях становлення.

Від початку музей Лесі Українки було відкрито на громадських засадах в одній з кімнат «Білого будинку», а в іншій – функціонувала сільська бібліотека. Експозиція була, власне, виставкою фотознімків з життя Лесі Українки, які були оформлені традиційно для того часу: в багетових рамочках, під склом.

15 червня 1955 року за наказом №48 по Ковельському районному відділу культури на місці сільської бібліотеки почала діяти районна дитяча бібліотека.

У цей час «Сірий будинок», який був проданий Миколою Косачем Архипу Федчуку (1932 р.) було розібрано, оскільки у заключенні про реставрацію «Будинку Косачів» 1954 року зроблено висновок, необхідно розібрати старий дерев'яний каркас і встановити новий зі збереженням фасадів, попереднього планування та характеру конструктивних елементів. У зв'язку з цим дещо змінивши розташування будинку та розміщення кімнат всередині будинку, збудували його копію, яка за зовнішнім виглядом відповідала б оригіналу.

1 лютого 1957 року за наказом №216 по Ковельському районному відділу культури у «Сірий будинок» с. Колодязне з міста Ковель було переведено районну бібліотеку для дорослих. З 1963-го року в будинку відкрито літературну експозицію музею, а «Білий будинок» набуває статусу меморіального.

У 1980-х роках на території садиби Косачів у новозбудованому приміщенні відкрито літературну експозицію.

У 1991 році побудовано нову літературну експозицію, над якою працювали наукові співробітники музею на чолі з завідувачкою Вірою Комзюк та львівський художник Роман Батіг. Створена літературна експозиція є діючою і на сьогоднішній день. За спогадами багаторічної завідувачки Колодажненського літературно-меморіального музею, заслуженого працівника культури України В. М. Комзюк у цей же час проводяться ремонтно-реставраційні роботи в меморіальних будинках.

Від 3 вересня 2009 року додатком до постанови Кабінету міністрів України № 928 садиба поетеси і громадської діячки Лесі Українки занесена до Держаного реєстру нерухомих пам'яток України

З часом експлуатації меморіальних будинків знову постало питання їх реставрації і у 2019 році була виготовлена документація на

«Реставраційно-ремонтні роботи пам'яток культурної спадщини «Білого та Сірого будинків Косачів» в с. Колодяжне. Проект пройшов експертизу ДП «УКРДЕРЖБУДЕКСПЕРТИЗА» та погоджений Міністерством культури України у грудні 2019 року.

В ювілейний рік 150-ти річчя від дня народження Лесі Українки було проведено реставраційно-ремонтні роботи «Білого та Сірого будинків Косачів».

Ольга Бойко, Ольга Антонюк

Література:

Комзюк В. М. Літературно-меморіальний музей Лесі Українки в селі Колодяжне : путівник / В. М. Комзюк, Н. Ю. Пушкар. – Луцьк : Надстир'я, 2020. – 24 с. : кол. іл.

Літературно-меморіальний музей-садиба Лесі Українки в Колодяжному : путівник / текст: В. Комзюк, Л. Мержвинська. – Луцьк : Ініціал, 1996. – 60 с. : кольор. іл, фото.

Літературно-меморіальний музей-садиба Лесі Українки в Колодяжному : путівник / текст: В. Комзюк. – Луцьк : Ініціал, 2000. – 5 с. : кольор. іл, фото.

Літературно-меморіальний музей-садиба Лесі Українки в Колодяжному : путівник / текст: В. Комзюк, Л. Мержвинська. – Луцьк : Ініціал, 2006. – 80 с. : кольор. іл, фото.

Літературно-меморіальний музей-садиба Лесі Українки в Колодяжному : путівник / текст.: Комзюк, Л. Мержвинська. – Луцьк : Медіа, 2008. – 12 с. : кольор. іл, фото.

Меморіальні речі Лесі Українки та родини Косачів : зі збірки Колодяженського літ-мемор. музею Лесі Українки / авт. тексту В. Комзюк. – Ковель : Ковел. міськ. друк., 2013. – 12 с. : фот. кольор.

Антонюк О. До питання відтворення меморіальності будинків та садиби Косачів / О. Антонюк, О. Бойко // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 150-річчю від дня народж. Лесі Українки, с. Колодяжне, 25 лют. 2021 р. : наук. зб. – Луцьк, 2021. – С. 91–97.

Бойко О. На пошану Березині славного роду. Олена Пчілка в науково-освітній діяльності Волинського краєзнавчого музею та Колодяженського літературно-меморіального музею Лесі Українки / О. Бойко, П. Рудень, Н. Пушкар // Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 170-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 70-річчю з часу створення Колодяжен.

літ.-мемор. музею Лесі Українки, м. Луцьк – с. Колодяжне, 25–26 черв. : наук. зб. – Луцьк, 2019. – С. 15–23.

Дмитренко А. Лесині / Косачівські місця в концепції туристичних «магнітів» Волині та системі національного виховання: Луцьк і околиці / А. Дмитренко // Освіта та виховання в родині Косачів. Педагогічне краєзнавство: стратегічні орієнтири сучасного педагогічного процесу : матеріали VII Всеукр. Косачів. пед. читань 23 черв. – Луцьк, 2022. – С. 92–100.

Трофімук-Кирилова Т. Створення та діяльність Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки у другій половині ХХ ст. : за матеріалами радянської періодики / Т. Трофімук-Кирилова // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ. – Луцьк, 2021. – Вип. XVII. – С. 358–366.

Бойко О. Людина створює культуру, а культура – людину / О. Бойко // Вісті Ковельщини. – 2020. – 14 трав. – С. 6

Голубович Г. Вишита книга в музеї / Г. Голубович // Вісті Ковельщини. – 2020. – 5 берез. – С. 2

Коваленко О. «Вибачте, тут був експонат» : чим дихає Лесин музей у війну? / О. Коваленко // Волинь. – 2022. – 21 верес. – С. 1, 9.

Коваленко О. «То ж тепер весна золота»: чи списала би все на погоду... Леся Українка? / О. Коваленко // Волинь. – 2023. – 15 берез. – С. 8.

Наумук С. Де на Волині святкуватимуть 150-й день народження Лесі Українки? : ремонт Білого та Сірого будиночків Косачів у Колодяжному під питанням / С. Наумук // Волинь. – 2020. – 16 лип. – С. 11.

Світліковська Г. «Різдво у Косачів» – у теплі й затишку / Г. Світліковська // Волинь. – 2022. – 12 січ. – С. 14.

У садибі-музеї Лесі Українки // Волинська газета + Ковельський район. – 2021. – 2 груд. – С. 4.

Якименко М. Коли закладали «білий» будиночок, грали музику з Любитова / М. Якименко // Голос України. – 2020. – 26 литоп. – С. 7.

Якименко М. Реставратори пішли, а проблеми залишилися / М. Якименко // Голос України. – 2023. – 4 берез. – С. 7.

Якименко М. Ще куштуватимемо Косачівські груші / М. Якименко // Голос України. – 2020. – 18 листоп. – С. 11.

* * *

Антонюк О. 10 липня 60 років від дня відкриття літературно-меморіального музею Лесі Українки в с. Колодяжне Ковельського райо-

ну (1949) / О. Антонюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2008. – С. 70–73.

Пушкар Н. 10 липня 70 років від дня відкриття Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки (1949) / Н. Пушкар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2019 рік / Упр. культури Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Київ, 2018. – С. 130–134.

Скрипник П. І. Лесі Українки Літературно-меморіальні музеї / П. І. Скрипник, Д. В. Грузін // Енциклопедія історії України. – Київ, 2009. – Т. 6 : Ла–Ми. – С. 128.

12 ЛИПНЯ

85 років з дня народження П. Д. Аврука (1939) – волинського краєзнавця й поета

Петро Давидович Аврук – краєзнавець, поет-патріот, нумізмат. Народився 12 липня 1939 року в с. Іванівка у сільській родині. З дитинства захоплювався історією свого краю, збирав легенди й перекази старожилів Іванівки. Коли його батько організовував вечорниці, юний Петро слухав оповіді старших жителів села про давні часи. Так із допитливого хлопчика він перетворився на дослідника-краєзнавця і сільського поета. Петро Давидович шукав історичні праці, докопувався до архівних глибин, порівнював, спостерігав, досліджував й відкривав минуле села Іванівки.

Після закінчення школи Петро Давидович пішов працювати у колгосп. Попри те, що чоловік не мав змоги отримати іншої освіти, або ж відшукати іншу роботу, йому все ж вдалося віднайти своє місце та покликання у житті. Петро Давидович займався краєзнавчою роботою. Окрім цього, його захопленням було колекціонування монет. Кожна з давніх речей нумізматики зберігалася у спеціальних альбомах у хронологічному порядку: давні турецькі, польські, нові українські монети. Найстаріший експонат серед його колекції – турецька монета, яка датується ще 5 століттям до нашої ери. Сам колекціонер не вважав себе нумізмом професіоналом, а лише – нумізмом любителем.

Ще одним захопленням й покликанням чоловіка була поезія. Петро Давидович створив понад три тисячі віршів. Серед них чимало

творів, присвячених рідній Україні. Образ Батьківщини – провідний у творчості поета: «Живи, Україно, прекрасна і сильна...», «Україно наша рідна..», «Вже одержали ми волю..». Тематикою його творів є любов до рідного краю, родина, кохання тощо. Уся творчість пройнята безмежною любов'ю до навколишнього краю, вірою в мудрість народу та життєдайну силу рідного слова. Один з його віршів, що описує красу рідного села «Село коханеє моє» самодільний композитор Анатолій Вольський поклав на ноти. Серед римованих рядків Петра Давидовича можна відшукати й прозу. У 2011 році у Луцькому видавництві «Волинські старожитності» вийшла книга П. Д. Аврука «Історія села, країни і моя».

Мирослава Бродосюк

Література:

Аврук П. Люби свій край! : поезії / П. Аврук. – Луцьк : Волин. старожитності, 2010. – 152 с.

* * *

Буць О. Золоті скарби Петра Аврука / О. Буць // Волинь. – 2003. – 9 жовт. – С. 5 ; 14 жовт. – С. 3.

Урбас К. Коли вогонь палає в серці / К. Урбас // Наш край. – 2009. – 23 лип. – С. 4.

Гарбарчук К. Щоб стріляти по дзвіниці, дозвіл брали у столиці / К. Гарбарчук // Вісник. – 2009. – 17 груд. – С. 20.

17 ЛИПНЯ

90 років від дня народження Й. Г. Струцюка (1934) – українського письменника, заслуженого діяча мистецтв України

Йосип Георгійович Струцюк народився 17 липня 1934 року в селі Стрільці на Холмщині. В 1944 році разом з батьками був депортований в с. Новослобідка Запорізької області. З 1946 року мешкав на Волині. Саме тут закінчив Глинищенську початкову, Копачівську семирічну школи. Навчався у Рожищенській середній вечірній школі робітничої молоді.

З 1953 по 1958 роки навчався в Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки. Працював вчителем у Білостоцькій середній школі, був науковим співробітником в музеї-садибі Лесі Українки в с. Колодяжному та Волинському краєзнавчому музеї. Також працював журналістом, режисером народної самодіяльної студії

та очолював обласну організацію Всеукраїнського товариства «Промисла» ім. Тараса Шевченка.

Багато талановитої молоді обрали письменницьку стежину, саме завдяки настановам та порадам Йосипа Георгійовича, який керував літературною студією «Лесин кадуб».

Йосип Струцюк є автором понад 50 поетичних, прозових та драматичних книжок, серед них – збірки «Освідчення» (1965), «Засвідчення» (1969), «Досвідчення» (1982), «Поезії» (1984), «Сторожові вежі» (1993), двотомник вибраних поезій «Фарватер» (2009) та інші. Широкого розголосу набула збірка «Потойбіч тиші», яка у 2000 році вийшла у перекладі на польську мову. Поетичні твори Йосипа Струцюка друкувалися в багатьох журналах, антологіях, навіть в читанках.

У різний час підтримували і схвально відгукувалися про поетичну творчість Йосипа Струцюка такі відомі письменники, як Микола Бажан, Михайло Стельмах, Ліна Костенко, Дмитро Павличко, Микола Вінграновський. Борис Олійник, Микола Жулинський та ін. А славетна Ліна Костенко вже при першому ознайомленні з віршами поета не забарилася відмітити: «Головне, що перед нами – справжній поет... в основі своїй він неординарний, він чесний перед собою і перед людьми, він шукає свого фарватеру на глибинах».

А після роману «Круцю, круцю, журавлі», що був виданий через десять років після свого написання (1996), один за одним виходять з друку потужні та багатопланові прозові твори такі, як дилогія «Од Гучви до Стоходу» (2007), збірки повістей та оповідань «Цвіт дикої шандри» (2008), «Помста Салмакиди», «Усе не так просто» (2010), роман «Чорний припс» (2008), збірка новел та оповідань «Сповідь із зеленим натяком» та багато інших. Недарма відомий метр української прози Роман Федорів зазначив: «Проза Йосипа Струцюка така ж цікава, як і поезія. Окрім того вона – чесна, правдива, безкомпромісна».

У своїх драматичних поемах «Смерть Хмельницького», «Свідчимо перед Богом» (про гетьмана Івана Виговського), «Анафема» (про гетьмана Івана Мазепу), п'єса «Декалог самопосягати» (про бій у Гурбинському лісі між повстанцями та енкаведистами) автор торкнувся найбільш актуальних аспектів нашої історії. А вистава «Роман-великий князь Волинський і Галицький» пройшла з успіхом на початку 1990-х років у Волинському музично-драматичному театрі ім. Т. Шевченка.

Серед виданих автором книг є чимало для дітей. На особливу увагу заслуговує поема-казка «Славен витязь Кожум'яка», що існує в

За сценарієм та режисурою Йосипа Струцюка створено біля десятка короткометражних кінострічок. Майже всі вони були відзначені на республіканських та всесоюзних конкурсах.

Фільм «В обійсті чорного самітника», де йдеться про рідкісного птаха – чорного лелеку, було удостоєно головного призу на республіканському кінофестивалі, а на всесоюзному – ще й золотої медалі (1980). Найвищі нагороди здобули також такі кінострічки, як «На відстані пострілу» (про знищеного людиною тура) і «Помилка Тарзана» (про вовків). А кінофільм про волинське диво-озеро Світязь отримав на міжнародному конкурсі «Кіномарина-77» бронзову медаль.

Йосип Струцюк організував і майже 20 років керував Луцькою молодіжною студією «Лесин кадуб». Молоді літстудійці в майбутньому ставали членами Національної спілки письменників України.

Про життєвий і творчий шлях письменника вийшов збірник матеріалів «Завжди і у всьому залишатися собою» (2010).

За свої чималі творчі здобутки Йосип Георгійович був відзначений різного роду нагородами. Він став лауреатом обласної літературно-мистецької премії ім. Агатангела Кримського за поетичні збірки «Глибока живиця» (1989), «Терпкі сторінки» (1999), п'єсу «Роман – великий князь Волинський і Галицький» та за створені національно-патріотичні пісні (1992).

Також Й. Струцюк є лауреатом 1-ї Міжнародної літературної премії ім. Богдана-Нестора Лепкого за машинописний варіант повісті «Цвіт дикої шандри» (2006) лауреатом премії Національної спілки письменників України «Благовіст» за поетичну збірку «Десятий день тижня» (2006), міжнародної літературної премії імені Григорія Сковороди «Сад божественних пісень» за поетичну збірку «Віть розчахнутої блискавки» (2008), премії імені П. Куліша (2012), премії Товариства «Холмщина» «Корона Данила» за збір і впорядкування пісень Холмщини та Підляшшя (2009), премії фонду Тараса Шевченка «У своїй хаті своя й правда, і сила, і воля» (2010) та багато інших.

Йосип Струцюк є заслуженим діячем мистецтв України, почесним громадянином міста Луцька за свою плідну працю та активну життєву позицію.

Валентина Машлай

Література:

Струцюк Й. Безконечна казочка : вірші для дошк. і мол. шк. віку / Й. Струцюк. – Львів : Каменяр, 1984. – 16 с. : іл.

Струцюк Й. Бог задумав інакше... : роман / Й. Струцюк. – Київ : Укр. пріоритет, 2018. – 430 с.

Струцюк Й. Бузьків вогонь : вірші / Й. Струцюк. – Київ : Веселка, 1969. – 28 с.

Струцюк Й. Буб : повість для дітей мол. шк. віку / Й. Струцюк ; мал. В. Протопоп. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 32 с. : іл.

Струцюк Й. Вареники : вірші / Й. Струцюк. – Київ : Веселка, 1977. – 16 с.

Струцюк Й. Віть розчакнутої блискавки : поезії / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2002. – 198 с.

Струцюк Й. Вогонь предків : лірика / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2007. – 188 с.

Струцюк Й. Волинська абетка / Й. Струцюк ; худож. Н. Булецька.
– Луцьк : Терен, 2013. – 51 с.

Струцюк Й. Волинська абетка / Й. Струцюк ; ред. О. Мельник. – Луцьк : Braille studio, 2018. – 72 с.

Струцюк Й. Воронько : повісті, оповід., новели та казки для дітей. / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 164 с. : іл.

Струцюк Й. Глибока живиця : поезії / Й. Струцюк. – Львів : Каменяр, 1989. – 120 с.

Струцюк Й. Гомін Турового урочища : повість для мол. шк. віку / Й. Струцюк. – Київ : Веселка, 1981. – 37 с.

Струцюк Й. Гостинець од зайця : вірші та казки / Й. Струцюк. – Львів : Каменяр, 1971. – 48 с.

Струцюк Й. Гучва. Повість печальних літ : роман / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2001. – 124 с.

Струцюк Й. Десятий день тижня : поезії / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2006. – 84 с.

Струцюк Й. Досвідчення : поезії / Й. Струцюк. – Київ : Рад. письменник, 1982. – 80 с.

Струцюк Й. Жайвірковий Великдень : пісні для дітей на вірші
Й. Струцюка / Й. Струцюк. – Луцьк : Терен, 1999. – 48 с.

Струцюк Й. Засвідчення : поезії / Й. Струцюк. – Київ : Молодь, 1969. – 80 с.

Струцюк Й. Зозуліні черевички : вірші для дітей / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк, 2004. – 28 с.

Струцюк Й. Іди, іди, дощику : вірші для дошкільнят і мол. шк. віку / Й. Струцюк. – Дубно : Незабудка, 1992. – 16 с.

Струцюк Й. Інфамія : роман-хроніка майже документальний і майже незакінчений / Й. Струцюк. – Луцьк : [б. в.], 2014. – 412 с.

Струцюк Й. Йде у гості Миколай : поезія для дошк. та мол. шк. віку / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2004. – 8 с.

Струцюк Й. Козаки. Кость Гордієнко. Іван Піддубний : іст. повісті / Й. Струцюк. – Київ : Український пріоритет, 2023. – 336 с.

Струцюк Й. Коливо : белетристика і публіцистика / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2014. – 444 с.

Струцюк Й. Коридор : белетристика і публіцистика / Й. Струцюк. – Київ : Укр. пріоритет, 2019. – 462 с.

Струцюк Й. Крилата квітка : казки для дітей дошк. та мол. шк. віку / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 32 с.

Струцюк Й. Круцю, круцю, журавлі... : роман / Й. Струцюк. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 257 с.

Струцюк Й. Лінія життя : повість, оповідання / Й. Струцюк. – Київ : Рад. письменник, 1985. – 208 с.

Струцюк Й. Лісовий гість : розмальовки з лічилками, загадками та відгадками: для дошкільнят та дітей мол. шк. віку / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2005. – 16 с.

Струцюк Й. Місячний зайчик : драм. поеми та вірші для дітей. Т. 1 / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 130 с. : іл.

Струцюк Й. Г. На березі крутіжу : зб. прозових творів / Й. Г. Струцюк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – 384 с.

Струцюк Й. Найкращий матері – смерть! : трагедія / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 72 с.

Струцюк Й. Од Гучви до Стоходу : диалогія : романи / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. книга, 2007. – 332 с.

Струцюк Й. Г. Операція «Burza», або Ми їх спільно винищимо : повість кровавих літ / Й. Г. Струцюк. – Київ : Укр. пріоритет, 2017. – 287 с.

Струцюк Й. Освідчення : поезії / Й. Струцюк. – Львів : Каменяр, 1965. – 27 с.

Струцюк Й. Г. Отаман Болбочан та інші : роман майже док. / Й. Г. Струцюк. – Київ : Укр. пріоритет, 2017. – 191 с.

Струцюк Й. Під арештом ночі : оповідання, новели, есеї / Й. Струцюк. – Луцьк : Вісник і К, 2004. – 132 с.

Струцюк Й. Г. По дорозі до Савур-могили : роман / Й. Г. Струцюк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 166 с.

Струцюк Й. Події – в анфас, а постаті – в профіль : есеї, ст., рец., кіносценарії, радіоп'єси / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2011. – 318 с.

Струцюк Й. Поезії / Й. Струцюк. – Київ : Дніпро, 1984. – 144 с.

Струцюк Й. Помста козацька : оповідання для мол. і серед. шк. віку / Й. Струцюк. – Луцьк : Вісник і К, 2003. – 56 с.: іл.

Струцюк Й. Помста Салмакиди : оповід., повісті / Й. Струцюк. – Луцьк : Терен, 2010. – 340 с.

Струцюк Й. Потойбіч тиші : поезії / Й. Струцюк. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 250 с.

Струцюк Й. Г. Потомок Ілька Муровця : повість / Й. Г. Струцюк. – Харків : Панов А. М., 2021. – 146 с.

Струцюк Й. Пригоди за всілякої погоди : повісті для дітей мол. і серед. шк. віку / Й. Струцюк. – Луцьк : Надстир'я, 2012. – 152 с.

Струцюк Й. Роман і Романовичі : драм. поеми / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2002. – 160 с.

Струцюк Й. Романко і Трубач : повісті для мол. шк. віку / Й. Струцюк ; мал. Г. Романова. – Київ : Веселка, 1984. – 108 с. : іл.

Струцюк Й. Свідчимо перед Богом... : драм. поеми / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 192 с.

Струцюк Й. Смерть Хмельницького : драм. поема на 1 дію / Й. Струцюк. – Луцьк : Надстир'я, 1994. – 44 с.

Струцюк Й. Сон рябої кобили (і сміх і гірх) : гумор і сатира / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2006. – 36 с.

Струцюк Й. Г. Сповідь із зеленим натяком : повісті, оповідання, новели / Й. Г. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2012. – 468 с.

Струцюк Й. Сторожові вежі : поезії 1953–1993 років / Й. Струцюк. – Луцьк : Надстир'я, 1993. – 168 с.

Струцюк Й. Стохід. Повість жорстоких літ : роман / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 180 с.

Струцюк Й. Терпкі сторінки : поезії / Й. Струцюк. – Київ : Рад. письменник, 1991. – 96 с.

Струцюк Й. Ти – моє терпке пісенне диво : пісні на вірші Й. Струцюка / Й. Струцюк. – Луцьк : Медіа, 1998. – 96 с.

Струцюк Й. Усе не так просто : повісті, оповідання, есеї / Й. Струцюк. – Луцьк : Терен, 2010. – 272 с.

Струцюк Й. Фарватер : вибр. поезії у 2 т. Т. 1 / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 556 с.

Струцюк Й. Фарватер : вибр. поезії у 2 т. Т. 2 / Й. Струцюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 508 с.

Струцюк Й. Цвіт дикої шандри : повісті, оповідання / Й. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2008. – 164 с.

Струцюк Й. Червень – місяць тиші : оповідання та етюди / Й. Струцюк. – Львів : Каменярь, 1980. – 96 с. : іл.

Струцюк Й. Чорний припс : роман, повісті / Й. Струцюк. – Луцьк : Терен, 2009. – 444 с.

Струцюк Й. Чорногузка, або ж Пригоди за всякої погоди : повість

для дітей серед. шк. віку / Й. Струцюк. – Луцьк : Терен, 2008. – 42 с.

Струцюк Й. Я не шевчик і не кравчик : вірші для дітей / Й. Струцюк. – Київ : Веселка, 1973. – 24 с.

Струцюк Й. Колодязненський літературно-меморіальний музей Лесі Українки : путівник / Й. Струцюк, І. Чернецький. – Львів : Каменяр, 1984. – 70 с. ; 1986. – 70 с.

Струцюк Й. Музей-садиба Лесі Українки в Колодязному : путівник / Й. Струцюк, І. Чернецький. – Львів : Каменяр, 1969. – 72 с. ; 1971. – 72 с. ; 1976. – 44 с. ; 1976. – 42 с.

Ти не згасла, зоре ясна : пісні Холмщини та Підляшшя / зібрані і упоряд. : пісен. тексти – Й. Струцюк, музич. – М. Стефанишин. – Луцьк : Ініціал, 2006. – 352 с.

Struciuk J. Po tamtej stronie ciszy / J. Struciuk / Przekład z języka ukraińskiego T. Karabowicza. – Białystok : Prymat, 2000. – 71 s.

* * *

Корнелюк Д. Струцюк Йосип Георгійович / Д. Корнелюк // Корнелюк Д. Вогонь дерзання : іст.-реліг. нариси / Д. Корнелюк. – Ковель, 2018. – С. 220–221.

Ольшевський І. Е. На глибинах долі / І. Е. Ольшевський // Ольшевський І. Е. Із калейдоскопа десятиліть. Рефлексії запізненого вісімдесятичника / І. Е. Ольшевський. – Луцьк, 2022. – Т. 2. – С. 15–17.

Яручик В. П. Історичні витоки прози Йосипа Струцюка / В. П. Яручик // Сучасна наука та освіта Волині : зб. матеріалів наук.-прак. конф. / упоряд., ред. Б. Є. Жуковський. – Луцьк, 2018. – С. 59–62.

Вербич В. Художня правда Йосипа Струцюка: ключ до української сутності / В. Вербич // Слово і час. – 2019. – № 7. – С. 78–86.

Жулинський М. Честь вам і хвала, дорогий майстре! : Йосипові Струцюку з нагоди його ювілею / М. Жулинський // Укр. літ. газ. – 2019. – 19 лип. – С. 6–7.

Оголошено імена лауреатів престижних недержавних відзнак 2020 року // Культура і життя. – 2020. – 14 лют. – С. 2–3.

Павлюк І. «Родоводу мого неспокій», або ж писати так як живеш, а жити – як пишеш... / І. Павлюк // Укр. літ. газ. – 2019. – 6 груд. – С. 18–19.

Президент призначив стипендії діячам культури і мистецтва // Літ. Україна. – 2018. – 13 груд. – С. 2.

Романюк Н. «...Я стріляв із скоростріла, ти набої подавала...» : пісню про Руденських повстанців співає весь світ / Н. Романюк // Вісник+К. – 2023. – 13 лип. – С. 7.

23 ЛИПНЯ

100 років від дня народження Л. Ф. Старікової (1924–2008) – зв’язкової УПА, політв’язня радянських концтаборів

Життя Любові Феодосіївни Старікової розпочалося 23 липня 1924 року в селі Пожарки колишнього Рожищенського району (нині Рожищенська тг). Дівчина росла розумною, допитливою; виховувалася в сім'ї патріотів. З дитинства вона цікавилася історією свого народу. У хаті, окрім ікон, вишивок, оберегів, були тризуб, синьо-жовтий національний прапор, портрети Шевченка, Мазепи. Батько Любові працював солтисом (за Польщі), а у 1939 році його обрали сільським головою. Ще будучи юною, Люба відчула, що таке патріотизм у радянській системі. 1940 року її батька разом з його двома братами (Антон і Захарій) заарештували за «український націоналізм» і забрали до Луцької тюрми. Більше донька не бачила свого батька. У червні 1941 року його разом з іншими в'язнями розстріляли.

У 1942 році на Волині зорганізувалася Українська повстанська армія (УПА). Любов Старікова відразу вступила до її лав. Вона чітко розуміла, що хоче продовжувати справу свого батька. При УПА велася просвітницька та професійна підготовка: жінка закінчила курси телефоністів-графістів та пройшла тримісячний вишкіл. Здобувши потрібні навички, вона часто брала участь у бойових операціях УПА.

Навесні 1944 року на Волинь знову повернулася радянська влада, а 9 жовтня 1944 року Любов Феодосіївну арештували, хтось доніс про її участь у лавах УПА. На її долю випали нелегкі випробування: тортури й муки.

7 грудня 1944 року їй було винесено вирок: найвища міра покарання – смертна кара (розстріл). «Я думала, що мене розстріляють через 24 години після оголошення вироку. «Сусідка» пояснила, після оголошення вироку чекають три місяці, і, якщо не прийде помилювання, тільки тоді вирок вступає в силу... І тоді, щоб якось відволіктися від страшних думок, зі шматка тканини зробила рушничок і стала потай його вишивати. Заарештованим не давали голок, тому доводилось вишивати риб'ячою кісткою, а нитки висмикувала зі свого одягу». Цей рушничок зараз зберігається у Рожищенському історико-краєзнавчому музеї.

Але через місяць все змінилося завдяки клопотанню її адвоката – смертну кару скасували, але покарання перетворилося на 20 років каторжних робіт у Сибірі. Новосибірськ, Іркутськ, Караганда, Джезказган (мідні рудники), Дезде, китайський кордон – «ворогів народу» довго не затримували на одних місцях праці, перевозили у

вагонах «крупний рогатий скот». Жахливі умови життя і парці на шахтах, мідних рудниках відобразилися на здоров'ї Любові Феодосіївни – важкий кашель, хворі легені, травма голови (струс мозку), моральні знущання.

У 1953 році за станом здоров'я Любова Феодосіївну перевели у Спаськ в інвалідний табір, а потім на спецпоселення до Мордовії. Там і застав її 1956 рік: пам'якшення режиму, а 22 травня – звільнення. Після повернення на батьківщину вона влаштувалася на консервний заводу м. Рожище, на якому працювала до пенсії.

У 1990-му році жінка прибула спеціально до Києва, щоб стати у «живий ланцюг»; була на Майдані Незалежності, як проголошували Акт Незалежності у місті Києві. За незалежної України Любова Феодосіївна була членкинею «Союзу українок», брала активну участь у просвітницькій діяльності, підтримувала зв'язок з громадськими організаціями демократичного спрямування.

Серце зв'язкової УПА, Любові Феодосіївни Старікової, перестало битися 4 жовтня 2008 року.

Тетяна Переходько

Література:

Вавренчук М. Старикова Люба Феодосіївна / М. Вавренчук // Вавренчук М. Вірні присяги. Учасники національно-визвольного руху Рожищенський район, Волинська область (1917–1960) / М. Вавренчук. – Луцьк, 2017. – С. 220.

Боярин Т. Життя віддала Україні / Т. Боярин // Наш край. – 2021. – 14 жовт. – С. 3.

Остапчук Н. Сторінки її життя / Н. Остапчук // Наш край. – 2002. – 22 серп. – С. 2.

27 ЛИПНЯ

100 років від дня народження Д. Д. Довбошинського (1924–2012) – українського художника

До плеяди видатних митців України другої половини ХХ століття належить Данило Данилович Довбошинський. Народився майбутній художник 27 липня 1924 року у сім'ї механіка Луцької філії фірми «Зінгер» у містечку Колки на Волині. Перші стимули до творчості отримав у місцевій школі під увагою вчителя Яна Ясека. Подарованими акварельними фарбами робив копії з репродукцій, портретні начерки, пейзажі. На мистецьке обдаровання юнака звернув увагу Клим Савур (Дмитро Клячківський) – один з очільників УПА на

Волині, коли зимового вечора 1943 року завітав до батька Данила з проханням ремонту та пошиття одягу військовим. Відтак Данило теж виконав кілька підпільних доручень з оформлення бойових відозв і плакатів. Восени 1944 року його разом з батьком мобілізували до червоної армії. Після демобілізації (1945) працював у Луцькому драматичному театрі актором і сценографом. Випускник Варшавської Академії мистецтв Юрій Миц, що тоді був головним художником театру, наполіг на подальшій освіті юнака. 1946 року Данило виїхав до Львова, де його прийняли на навчання (відразу на 4-ий курс) у художнє училище (тепер ім. І. Труша). Через кілька місяців шляхом конкурсного відбору перевели до новоствореного інституту прикладного та декоративного мистецтва. Навчання в інституті у художника яскравого і радісного таланту Романа Сельського, який багато в чому визначив своєрідність львівської живописної школи, переросло в дружбу на все життя. По закінченні навчання залишався на викладацькій роботі і впродовж 1953–1984 рр. навчав майбутніх митців живопису.

Важко переоцінити значення для Довбошинського літніх виїздів у Крим і Карпати на чолі з Романом Сельським та його дружиною Маргіт, ученицею Фернана Леже. Подружжя Сельські і художник Роман Турин на початку 1950-х років заклали колонію українських «барбізонців» у селі Дземброня біля підніжжя Чорногори. Тут збиралося інтелектуальне товариство – художники з Києва і Львова. Жанрове багатство створеного Довбошинським у Карпатах вражає: це краєвиди, портрети, побутові сценки, натюрморти. Значна частина робіт виконана у техніці монотипії, яка так йому подобалася. Художник створив і багатовимірний живописний образ Гуцульщини («Гуцульська пара», «Танець», «Пісня Чорногори», «Гуцульська легенда», «Вечір у Карпатах», «Хати під горою», «Гуцульський натюрморт», «Біля потоку», «Наречена», «Жовті квіти в Карпатах», «Село Дземброня», «Гуцулка» та інші).

Чуттєве проникнення в Карпати опосередковано відобразилося в багатьох інших творах митця – в портретах художників Г. Якутовича, Р.Турина, кінорежисера С. Параджанова, з якими особисто знався і приятелював. Зі зрілістю років частота звернень Довбошинського до портретного жанру зростала. Він немов боявся не встигнути сказати головне. Його героями стають духовно близькі йому люди. Він пише портрет свого вчителя Р. Сельського з гострим запитальним поглядом, дружельно іронічну Маргіт, портрет мистецтвознавця В. Овсійчука, композитора М. Колесси, скульптора Д. Кривавича, письменника В. Стуса, подвижника музейної справи Б. Возницького. Ін-

тимний портрет теж є складовою творчості Довбошинського («Автопортрет», «Портрет друга», «Весна Маркіяна»). Частина його портретів має документальну основу. Це, зокрема, стосується зображень діячів національно-визвольного руху періоду 1940-х – 50-х років. Ці роботи він подарував рідним Колкам, де з його ініціативи було відкрито мистецьку галерею Колківської школи-інтернату.

З неменшою серйозністю Довбошинський створює «портрет» Львова, який складається з різних образів старої і нової архітектури. У серії «Живописний Львів» художник постає мудрим і закоханим творцем: він місто бачить легендарним і неповторним («Кафедральний собор у Львові», «Миколаївська церква», «Львів. Площа Ринок» «Монастир Бенедиктинок»).

У процесі самоідентифікації для Довбошинського дуже важливою стала тема рідного Полісся. Рідна Волинь приходила до нього з образами Лесиної феєрії. У тих поліських краєвидах митець виражав себе і своє ставлення до життя. («На мотив «Лісової пісні», «Ранок. Моє Полісся»). Деколи виникало почуття вини: може, замало змалював рідні краї. «Я – поліщук, – писав Довбошинський, згадуючи чинники своєї біографії, які вплинули на формування його особистості і творчості. – Неможливо втекти від юних років, від трави, по якій бігав босими ногами. Я тим живу... Моє Полісся – це поліська Волинь, ближче до Колодязного, звідки Леся Українка». У 2004 році за любов до рідної землі, великий внесок у культурну спадщину Волинського краю романтичному співцеві української природи Д. Довбошинському присвоєно звання почесного громадянина Колок.

Фанатична відданість Довбошинського малярству дала великі результати – це незліченна кількість творів, які в більшості розбрелися по музеях, приватних збірках України, Європи, Америки. У колекції Волинського краєзнавчого музею – одне з кращих полотен художника, присвячене образу Лесі Українки. Твір вражає дивовижною красою живописної поверхні як у цілому, так і в найменших її фрагментах. Художник пише густо, з насолодою місить фарбу, ліпить рельєф. Свій живописний метод митець називав «ворожінням».

8 серпня 2012 року Данило Довбошинський відійшов у засвіти. Помер у Луцьку. Похований у рідному містечку Колки.

Тамара Левицька

Література:

Гелетій Я. Художник з Колок : до 80-річчя від дня народж. заслуж. худож. України Данила Довбошинського / Я. Гелетій. – Львів : Джерело ; Дубно : Дубен, 2004. – 42 с.

Довбошинський Данило Данилович // Художники Прикарпаття : альбом. – Київ, 1989. – С. 247.

Шикалюк К. Художники народжені на Волині та їх внесок в українське і світове мистецтво / К. Шикалюк // Молодь як стратегічний потенціал розбудови національної економіки : зб. тез, доп. XV Між-нар. студ. наук. конф. / упоряд.: О. П. Боярчук, І. В. Макарук, Р. Г. Савчук. – Луцьк, 2022. – С. 68–71.

Дубровська Р. Довбошинський Данило Данилович: «Гармонія – то моя стихія» / Р. Дубровська // Нова доба. – 2005. – 22 січ. – С. 2.

* * *

Довбошинський Данило Данилович // Митці України : енцикл. довід. – Київ, 1992. – С. 218–219.

Зінько Д. 27 липня 90 років від дня народження Данила Довбошинського (1924–2012) – українського художника / Д. Зінько // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014 рік / Упр. культури Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2013. – С. 118–119.

Стецьмашук Г. Довбошинський Данило Данилович / Г. Стецьмашук // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2008. – Т. 8 : Дл–Дя. – С. 168.

1 СЕРПНЯ

100 років від дня народження Ф. Є. Бердоуса (1924–1988) – заслуженого вчителя Української РСР

Народився Федір Євдокимович Бердоус у відомому в українській історії Трахтемирові в селянській сім'ї. Семирічну освіту отримав в рідному селі. Навчання в Переяславському педагогічному училищі, перший курс якого закінчив влітку 1941 року, перервав початок Другої світової війни. Після захоплення гітлерівцями рідного села став членом підпільної групи, а з травня 1942 року продовжив боротьбу із загарбниками в партизанському загоні, що діяв на Київщині до жовтня 1943 року. Брав участь у боях за Дніпро в районі Букринського плацдарму. Частина загону влилась до діючої армії, й молодого бійця направили на військову підготовку. Після її закінчення в званні старшого сержанта в складі 136 гвардійського стрілецького полку 42 гвардійської дивізії 40 армії Другого Українського фронту брав участь у

визволенні Київської, Вінницької областей, Румунії та Угорщини як командир кулеметного відділення. Під угорським містом Мішкольцем отримав важке поранення. Повернувся додому з госпіталю 15 квітня 1945 року як інвалід II групи з майже недіючою правою рукою та трьома осколками в тілі. І одразу ж приступив до роботи: обліковує у колгоспі, секретар сільської ради.

Але не загубив на фронтових дорогах Федір Євдокимович свою мрію – стати вчителем. З вересня 1945 до червня 1947 навчався в Переяслав-Хмельницькому педагогічному училищі, після закінчення якого вступив до Черкаського учительського інституту на заочне відділення. За направленням повернувся у рідну школу, де працював з 15 серпня 1947 року учителем, а з початком 1950–1951 навчального року – директором. Саме в рідному Трахтемирові відбулися перші кроки становлення талановитого педагога та управлінця. Звідси ж його захоплення і відданість краєзнавству, які активно виявлялись у його педагогічній діяльності в закладах освіти Волині.

Після набуття досвіду роботи й закінчення учительського інституту Міністерство освіти направляє Ф. Є. Бердоуса з 15 серпня 1952 року на посаду директора Боровенської семирічної школи Камінь-Каширського району. З серпня 1954 року він вже очолює Нуйнівську середню школу цього ж району. Жага до знань – одна із визначальних рис характеру директора. В цей період життя він знову вчиться. Закінчує географічний факультет Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка (заочне відділення).

Досвід роботи, постійне професійне, фахове зростання забезпечили підґрунтя до призначення з 15 серпня 1963 року на посаду завідувача Локачинського районного відділу народної освіти. В Локачах пропрацював кілька місяців. Як згадує А. Савченко, інспектор шкіл райвно у той час, стиль роботи завідувача «відзначався конкретністю і діловитістю, пошуком нового у методичній роботі. Від інспекторів він вимагав бувати у школах, надавати практичну допомогу колективам, об'єктивно оцінювати роботу дирекції, вчителів», а також він був «принциповим і вимогливим, але ця вимогливість поєднувалась з повагою до підлеглих, що дуже важливо у керівництві педагогічними колективами».

У зв'язку з адміністративною реформою і ліквідацією Локачинського району з 14 січня 1964 року Федір Євдокимович обіймає посаду директора Холопичівської восьмирічної школи, яку очолював 22 роки (до виходу на заслужений відпочинок). За цей час в Холопичах було збудовано два нових навчальних приміщення місцевої школи, що дозволило їй стати десятирічною. Школа однією з перших в ра-

йоні перейшла на кабінетну систему навчання. У 1970–1980-х роках минулого століття у ній працювало чотири групи продовженого дня, пришкільний інтернат на 50 учнівських місць, їдальня з добре налагодженим гарячим харчуванням дітей. Як керівник школи Федір Євдокимович дбав, щоб у центрі духовного і професійного життя колективу знаходилась дитина: чи то першокласник, з його несміливістю й пошуком прихистку у першої вчительки, чи то випускник з його устремліннями в майбутнє і прагненням самостійності. І маленькі, і дорослі вже школярі бачили у своєму директорові «чуйного наставника, старшого товариша, який щиро поділяє хвилювання дитинства і юності», як розповідалося випускниками про Федора Євдокимовича на шпальтах районної газети (1983. 26 березня. С. 3).

Федір Євдокимович був і незабутнім вчителем географії для багатьох своїх учнів, які пішли по життю учительською стежкою, обравши фах улюбленого вчителя. Проблемний виклад матеріалу, програмоване навчання, активізація пізнавальної діяльності та багато інших методичних прийомів, які використовував педагог, сприяли досягненню високого рівня знань і практичних умінь школярів.

Керівництво школою Федір Євдокимович завжди поєднував з багатогранною громадською роботою. Обирався депутатом сільських рад сіл, в яких працював. Багато років організовував діяльність районного методичного об'єднання вчителів географії, був членом ради по народній освіті районного відділу народної освіти, очолював первинну організацію товариства «Знання» в Холопичах. Він був відомим в області лектором-міжнародником, на лекціях якого завжди були зацікавлені слухачі. А ще – любив співати, брав активну участь в художній самодіяльності як хорист і драмгуртківець.

Ратний і трудовий подвиг Ф. Є. Бердоуса гідно пошанований. До бойових нагород ордена Вітчизняної війни II ступеня і 8 медалей, додалися в мирний час орден Трудового Червоного Прапора (1966 р.), медаль «За трудову доблесть» (1971 р.), почесне звання «Заслужений вчитель Української РСР» (1977 р.), значок «Відмінник народної освіти» (1956 р.), чисельні грамоти Камінь-Каширського та Локачинського районних і Волинського обласного відділів народної освіти, Міністерства освіти УРСР та Волинського облвиконкому.

Колектив Холопичівської школи, колишні учні і колеги Федора Євдокимович бережуть пам'ять про педагога й згадують його добрим словом, розповідаючи про його життєвий і професійний шлях на сторінках районної газети. А нові покоління школярів звертаються до долі визначних людей волинського краю, визначаючи своє майбутнє.

Галина Романчук

Література:

Маленьке містечко у великій історії України : краєзн. нарис. – Луцьк : Терен, 2006. – 48 с.

Про Ф. Є. Бердоуса – с. 38.

Верес В. Дні турбот і радощів / В. Верес // Рад. Волинь. – 1966. – 8 січ. – С. 3.

Верес В. Щедрість серця / В. Верес // Рад. Волинь. – 1966. – 6 січ. – С. 2.

Карбовська М. Чолом тобі, наставнику! / М. Карбовська // Колгосп. правда. – 1966. – 1 жовт. – С. 3.

Квіти дружби // Колгосп. правда. – 1968. – 1 трав. – С. 4.

Киричук М. Дружба кордонів не знає / М. Киричук // Колгосп. правда. – 1969. – 2 груд. – С. 4.

Матяшук Л. Вчительські династії / Л. Матяшук // Колгосп. правда. – 1983. – 26 берез. – С. 3.

Мозолевський В. Педагоги накреслюють заходи / В. Мозолевський // Рад. Волинь. – 1967. – 30 серп. – С. 3.

На Дошку пошани // Колгосп. правда. – 1965. – 4 трав. – С. 2.

На порозі – новий навчальний // Колгосп. правда. – 1969. – 28 серп. – С. 1.

Нагороди вручено // Рад. Волинь. – 1966. – 2 листоп. – С. 1.

Онуфрійчук М. А. Шляхи до людських сердець / М. А. Онуфрійчук // Рад. школа. – 1976. – № 10. – С. 12–14.

Покликання лектора // Колгосп. правда. – 1966. – 8 січ. – С. 1.

Прийшов вересень як свято і справ у вчителя багато // Колгосп. правда. – 1968. – 3 верес. – С. 2.

Решотка С. Дві творчих години / С. Решотка // Колгосп. правда. – 1968. – 16 берез. – С. 2.

Савченко А. Згадаймо добрим словом / А. Савченко // Селян. життя. – 2001. – 6 жовт. – С. 1.

Слободенюк О. Краєзнавство – це захоплююче / О. Слободенюк // Колгосп. правда. – 1965. – 25 груд. – С. 3.

Філатенко А. Збережена мрія / А. Філатенко // Рад. Волинь. – 1975. – 7 трав. – С. 2.

Чайковський В. Нові вимоги життя / В. Чайковський // Колгосп. правда. – 1969. – 11 січ. – С. 3.

Шайнюк Т. Не повторити помилок / Т. Шайнюк // Колгосп. правда. – 1969. – 26 квіт.

1 СЕРПНЯ

**75 років від дня народження Н. В. Федченко (1949) –
заслуженої артистки України**

Після закінчення Київського державного інституту театрального мистецтва імені І. Карпенка-Карого, Надія Василівна Федченко розпочала свою трудову діяльність. У 1972 році працювала артисткою в Чернівецькому обласному музично-драматичному театрі імені Т. Г. Шевченка, а з 1974 у Волинському обласному українсько музично-драматичному театру імені Т. Г. Шевченка.

Надія Василівна зарекомендувала себе як здібна та талановита актриса. Вона розкрила свій творчий неповторний характер акторського мистецтва, зігравши цілу галерею неповторних образів, серед них: Проня – «За двома зайцями» М. Старицького, Настя Стрільчиха – «Ніч на Івана Купала» М. Старицького, Ганна Андріївна – «Ревізор» М. Гоголя, Кайдашиха – «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького, Ганна – «Безталанна» І. Карпенка-Карого, Варка – «Чмир або чумазий» М. Кропивницького, сеньйора Лючія – «Неаполь – місто попелюшок» Н. Ковалик, Терпелиха – «На-талка Полтавка» І. Котляревського, Габі – «Вісім люблячих жінок» Р. Тома, Палажка – «Мартин Боруля» І. Карпенка-Карого, Пазина – «Северин Наливайко» С. Черкасенка, Місіс Пірс – «Моя чарівна леді» Б. Шоу, Тетяна – «Суєта» І. Карпенка-Карого, Мати Лукаша – «Лісова пісня» Лесі Українки, Ануш – «Ханума» А. Цагарелі, муз. Г. Канчелі, Гафіца – «Каса маре» І. Друце, Провидиця – «Дитина в дарунок» М. Лисака, Господиня – «Дуже проста історія» М. Ладо, Шпортуних – «Різдвяна ніч» М. Ілляшенка за М. Гоголем та М. Старицьким, Гарбузиха – «Циганка Аза» М. Старицького та інші.

Надія Федченко втілила чарівність акторської особистості, заповнила свої ролі чудовим індивідуалізмом, створила блискучу галерею різноманітних образів, ставши, без сумніву, творчим лідером трупи. Великою творчою перемогою актриси стала роль Кайдашихи у виставі «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького. В цій ролі талановитою Надією Васиівною було продемонстровано майстерність гри найвищого рівня, вміння працювати з граничною самовідданістю та душевне проникнення в глибину образу.

Порівнюючи героїнь вистави «За двома зайцями» М. Старицького у Київському молодіжному і Волинському обласному музично-драматичному театрах кандидат мистецтвознавства, професор Валентина Заболотна пише: «Київська Проня Тамара Яценко здобула звання

народної артистки України, хоч Проня Надії Федченко була, на мій погляд, тонкіша, глибша і трагічніша».

Надію Василівну неодноразово нагороджували подяками та почесними грамотами від Волинської обласної державної адміністрації, Волинської обласної ради та Управління культури.

На фестивалі «Прем'єри сезону 2004» виставу театру І.Котляревського «Наталка Полтавка» аналізує кандидат мистецтвознавства Ганна Липківська та пише про особливу привабливість, яскравість, якими Надія Василівна наділяє свою героїню Терпелиху, малюючи її соковитими, в міру гротесковими, достовірними фарбами. Талановиту актрису на фестивалі «Прем'єри сезону 2005» було нагороджено дипломом за перемогу у номінації «Краща жіноча роль другого плану» – за роль Палажки у виставі «Мартин Боруля» І. Карпенка-Карого.

Надія Василівна внесла вагомий внесок у розвиток культури та мистецтва, відзначилася нестандартним підходом, постійним пошуком над образом, великою відданістю театральному мистецтву, природнім гумором, постійною потребою у вдосконаленні образу. В акторській грі вона розкрила безмежність душ своїх героїв, справивши незабутнє враження та захопивши глядачів своїми цікавими образами. У 2003 році Надії Федченко Указом Президента України присвоєно звання «Заслужена артистка України».

Ірина Самоліч

Література:

Ластівка П. Історичні віхи, театральний здвиг, погляд у майбутнє Волинського академічного обласного музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка / П. Ластівка // Театр. бесіда. – 2014. – № 1 (33). – С. 35–49.

Шепель Н. Боруля Мартин – таки землі своєї син / Н. Шепель // Сім'я і дім. – 2004. – 16 груд. – С. 3.

Ярмусь О. «Мартин Боруля» на волинській сцені / О. Ярмусь // Аверс-прес. – 2004. – 16 груд.

* * *

Філонюк М. 1 серпня 70 років від дня народження Н. В. Федченко (1949) – заслуженої артистки України / М. Філонюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2019 рік / Упр. культури, з питань релігій та національностей Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Київ, 2018. – С. 142–144.

9 СЕРПНЯ

**100 років від дня народження З. Д. Данилевич (1924–2005) –
заслуженого вчителя школи Української РСР**

Зоя Дем'янівна Данилевич народилась 9 серпня 1924 року в с. Жолоби Томашівського району Вінницької області в сім'ї селян-хліборобів.

У 1941 році закінчила Жолоб'янську середню школу. Шлях до педагогічної освіти, про яку мріяла зі школи, проліг через важкі воєнні роки. По закінченню Тульчинського педагогічного училища отримала направлення на посаду вчительки початкових класів у Дернівську неповну середню школу Олицького (нині Луцького) району Волинської області. Із серпня 1945 року життя Зофії Дем'янівни пов'язане з Волинню.

Кілька місяців попрацювала у початкових класах Дернівської неповної середньої школи, які знаходилися за 3 км від центральної садиби школи. З 10 жовтня 1945 року була призначена завідувачкою Дернівської початкової школи, яку очолювала до її закриття в серпні 1952 року. 27 років (1952–1979) – вчителька початкових класів Дернівської середньої школи.

Природа щедро обдарувала її глибоким розумом, талантом, відповідальністю. Кажуть, що досвід приходить з роками. Але ті, хто не помилився у виборі професії, часто перекреслюють це твердження. Зофія Дем'янівна не помилилась. Вона безмежно любила свою роботу і все виходило добре з першого уроку, виховного заходу, тематичного ранку чи екскурсії в природу.

Зі сторінок місцевої преси постає образ вчительки невичерпної енергії, дивовижного tactu, доброї і мудрої, котра повною мірою володіє педагогічною майстерністю, вміє згуртувати учнівський колектив, запалити дитячі серця любов'ю до всього прекрасного, до своєї малої батьківщини та людей, які творять щоденне життя малюків.

У 1974 році, коли школа почала переходити на кабінетну систему навчання, Зофія Дем'янівна однією з перших оформила кабінет молодших класів, наповнивши його зробленими своїми руками схемами, картками до всіх уроків 1–3 класів, величезною кількістю епіфіlmів, альбомів тощо. Вчителька постійно працювала з дітьми і після уроків індивідуально, часто відвідувала їх у сім'ях. Успішно співпрацювала з батьками дітей.

Щедро ділилася своїм досвідом з колегами. Її методичні розробки «Підготовка вчителя до уроків позакласного читання», «Роль читання у процесі виховання», «Використання унаочнення в період

навчання грамоти», відкриті заняття з позакласного читання, позаурочні виховні заходи збагачували не тільки вчителів початкового навчання, а й словесників, які з вдячністю вивчали її досвід, використовували його родзинки у своїй діяльності.

Неодноразово виступала на обласних науково-практичних конференціях, семінарах вчителів початкових класів, на заняттях слухачів курсів підвищення кваліфікації у Волинському інституті удосконалення вчителів.

Зофія Дем'янівна була гордістю педагогічного загалу Волині й гідно представляла нашу область на освітніх заходах в Україні. Вона обиралась делегатом Всесоюзного з'їзду вчителів (1968 р.). Педагогічне кредо вчительки знайшло яскраве вираження у її зверненні до молодих педагогів напередодні 1969–1970 навчального року: «Пам'ятайте, що ця дорога не завжди гладенька, що немало є на ній крутизни, яка вимагає великих зусиль, великої праці і терпіння. Ніколи не слід забувати, що перед вами маленький громадянин з повним набором усіх почуттів, з яким завжди треба рахуватись. Головне – треба любити свою професію і в першу чергу любити дітей.

[...]. Яка б не була освіта і вік педагога, він мусить систематично вчитись, підвищувати свій рівень знань для того, щоб у ньому «не вмер учитель». (Лен. шляхом. 1969. 6 вересня. С. 3).

Обдарований майстер педагогічної справи була зразком невтомності і працелюбності для колег. Вона була у постійному пошуку нових, ефективних форм проведення уроків та виховних заходів. Її досвід використання рухливого плакату, про який розповіла у збірнику «На допомогу вчителів I–IV класів (з досвіду роботи)», виданому Волинським інститутом удосконалення вчителів в 1965 р., був цікавим і корисним для вчителів початкової школи області.

Зофія Дем'янівна брала активну участь у громадському житті села. Упродовж чотирьох скликань як депутат Держнівської сільської ради багато працювала із сільською молоддю. Виступала з лекціями з виховної тематики перед батьками учнів за місцем їх роботи.

За заслуги в розвитку народної освіти, високу педагогічну майстерність, активну громадську роботу Зофія Дем'янівна нагороджувалась державними та відомчими нагородами: почесним званням «Заслужений вчитель школи Української РСР», значком «Відмінник народної освіти», медаллю А. С. Макаренка, Почесною грамотою Міністерства освіти Української РСР, ювілейною медаллю «За доблесну працю» та медаллю «Ветеран праці», грамотами Волинського обласного та Ківерцівського районного відділів народної освіти. Її ім'я неодноразово заносилось на районну та обласну Дошки Пошани.

Учні, які були найкращими і найдорожчими людьми в житті своєї першої вчительки, зберігають пам'ять про Зофію Дем'янівну і свою вдячність їй за щасливі шкільні роки.

Галина Романчук

Література:

Про присвоєння почесного звання заслуженого вчителя школи Української РСР Данилевич Софії Дем'янівні : Указ Президії Верховної Ради УРСР // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1966. – № 10. – С. 41.

* * *

Данилевич З. Д. З досвіду використання рухливого плакату в I–IV класах / З. Д. Данилевич. – Луцьк, 1965. – С. 31–41.

Данилевич З. Д. Важливі вимоги / З. Д. Данилевич // Лен. шляхом. – 1969. – 6 верес. – С. 3.

Данилевич З. Д. Ваш пам'ятний день / З. Д. Данилевич // Лен. шляхом. 1968. – 1 серп. – С. 4.

* * *

Артисюк Г. К. Нариси історії освіти Ківерцівського району / Г. К. Артисюк, О. Й. Дем'янюк. – Луцьк : Твердиня, 2011. – 172 с.

Про З. Д. Данилевич – с. 130–131.

Богущ М. І. Ківерцівщина: крізь віки і долі : іст.-краєзн. нариси / М. І. Богущ, Г. І. Павленко. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – 520 с.

Про З. Д. Данилевич – с. 368–369.

Богущ М. Щоденний труд педагога / М. Богущ // Рад. Волинь. – 1964. – 28 серп. – С. 3.

Ваш пам'ятний день // Лен. шляхом. – 1968. – 1 серп. – С. 4.

Дошка пошани // Рад. Волинь. – 1966. – 29 квіт. – С. 3.

Дошка пошани // Лен. шляхом. – 1969. – 4 листоп. – С. 1.

Зінчук М. Софія Дем'янівна Данилевич зі своїми вихованцями / М. Зінчук // Рад. Волинь. – 1974. – 30 серп. – С. 1.

Мах П. Сліди в житті / П. Мах // Рад. Волинь. – 1963. – 1 верес. – С. 3.

На вершині майстерності: Данилевич Зофія Дем'янівна // Освіт. діалог. – 2011. – січ. – С. 6.

Цибань Г. Вчителько моя... / Г. Цибань // Лен. шляхом. – 1966. – 1 трав. – С. 3.

15 СЕРПНЯ

60 років від дня народження В. М. Михальської (1964) – української художниці й педагога

Валентина Михайлівна Михальська народилася 15 серпня 1964 року у селянській родині села Хворостів Любомльського району Волинської області. У 1971 році вступила до місцевої середньої школи. Через проблеми зі здоров'ям продовжила навчання в Костопільській школі-інтернаті на Рівненщині. З 1976 року через важку недугу Валентина перестала ходити і повернулася в рідне село. Прагнення навчатися, не відставати від однолітків спонукало до самоосвіти. У вільний час захоплювалась малюванням. За спогадами Валі Михальської першим зародки мистецького таланту у неї помітив рівненський самодіяльний художник Михайло Найдьонов, порекомендував більше малювати з натури. Дитяче захоплення стало невід'ємною складовою життя в обмеженому просторі, сприяло розвитку творчої фантазії, художньо-естетичного сприйняття оточуючого світу, наповнення його світовою та українською літературною та образотворчою спадщиною. Професійно ж почала малювати з 1985 року. Значний вплив на формування світосприйняття мисткині мали батьки. У творчості, як і у житті, сповідує ідеї гуманізму, світла та добра, християнської етики та життєрадісного оптимізму.

Валентина Михальська прожила багате і активне творче життя, кохаючись у малюванні та поетичному слові. У творчому доробку художниці понад 1500 робіт різних жанрів, серед яких: пейзажі, натюрморти, портрети, іконопис, картини релігійного змісту, виконані олією, аквареллю, пастеллю, кольоровими олівцями, тушшю, в техніці монотипії. Найбільше працює акварельними фарбами. «Мистецтво, а саме живопис, стало супутником мого життя, – говорить мисткиня. – Я стала художницею, хоча довго не могла сама собі це ствердно сказати. Бо вважаю, що художник – це дуже високе звання: це людина із загостреними почуттями, яка не несе в собі лукавства, відверта перед собою, Богом і людьми, яка говорить фарбами і здатна змусити інших почути її. Здатність почути своє серце і чути інших – то вже мистецтво». Мистецтво Валентини Михальської переконує в тому, що вона знає, заради чого варто жити, перемагати недугу і працювати.

Перша персональна виставка Валентини Михальської відбулася в Луцьку у 1991 році. Всього художниця мала понад 50 персональних виставок в Україні та за кордоном, зокрема, в Італії та Польщі. Художниця брала участь у III Міжнародній виставці інвалідів, що проходила в місті Люблін Республіки Польща, а також у XXVI та XXVII

міжнародних конкурсах «Премія Миру», що відбувались в Італії, у міжнародних конкурсах екслібрису, присвячених Леонардо да Вінчі і Данте Аліґ'єрі в Італії та ін., де отримала схвальні відгуки та престижні відзнаки, здобула заслужену славу.

Валентина Михайлівна – перший лауреат обласної мистецької премії імені Йова Кондзелевича (1994), присудженої їй за створення серії волинських пейзажів і натюрмортів у 1992–1993 рр. Протягом 12 років (з 1995 р.) працювала вчителем образотворчого мистецтва в Хворостівській загальноосвітній школі I–III ступенів. Навчання здійснювала дома за авторською методикою.

У творчому доробку Валентини Михальської книжкові ілюстрації та дитячі розмальовки «Малювала киця хату», «Колобок», «На подвір'ї у бабусі». Зокрема, у 1998 році була видана збірка поезій Анатолія Махонюка «Дошу мелодія блакитна» з графічними ілюстраціями В. Михальської, а в 1999 р. – збірка поезій львівської поетеси, уродженки Волині Євгенії Лешук «Вершина», частково проілюстрована художницею, 2000 р. – «Загадайлівка» луцького письменника Миколи Онуфрійчука, 2002 р. – «Лілея» Лесі Українки, 2005 р. – «Рукавичка» Юрія Герасимчука, 2006 р. – «Про мишку і Мурку» Галини Ушакової та «У гromі неба» Наталії Сосенко (Рівне), 2008 р. – «Дорога до обр'ю» Ніни Шаварської (Київ), 2009 р. – «Давай дружити» та в 2012 р. – «Мартиніві щедрування» волинської поетеси Валентини Штинько, 2013 р. – «Казки діда Власа» Анатолія Щура (Рівне) та ін. У 2003 році Валентина Михальська репрезентувала свою творчість в унікальному альбомі графіки «Червоне і чорне». У книзі, що вийшла у світ у луцькому видавництві «Християнське життя», мисткиня сповна виявила свій талант у цілій серії графічних робіт. У цьому ж році управління у справах сім'ї та молоді Волинської облдержадміністрації засновано обласну мистецьку премію для молодих талановитих художників імені Валентини Михальської.

Важливим творчим здобутком художниці став великий мистецький виставковий проєкт у Великому залі Спілки художників України. В цьому ж році Валентина Михальська нагороджена Орденом княгині Ольги III ступеня, а в 2018 р. – Орденом княгині Ольги II ступеня за активне творче життя, значний внесок в естетичне вихання молоді. Особистий внесок у розвиток української культури було відзначено й багатьма місцевими дипломами та грамотами. Сьогодні її твори зберігаються у приватних та музейних колекціях України, найбільші – у Волинському і Любомльському краєзнавчих, Колодязненському літературно-меморіальному музеї Лесі Українки, Рівненському, Костопільському та Сарненському краєзнавчих музеях.

У 2019 році мисткиня перемогла в акції в числі десяти «Самородків із народу», організованої редакцією газети «Волинь-нова» та отримала журналістську премію «За служіння суспільству» імені Степана Сачука. А ще редакція ініціювала випуск поштової марки із творами художниці.

У 2022 році до дня народження Лесі Українки в Музеї історії освіти Волині Волинським інститутом післядипломної педагогічної освіти за участі Волинського і Любомльського краєзнавчих, Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки та приватного зібрання художниці підготовлено мистецький виставковий проект «Дитячий світ волинської художниці Валентини Михальської», повноцінно зреалізувати який перешкодила повномасштабна російська агресія проти України, що розпочалась вранці 24 лютого.

З раннього дитинства Валя Михальська захоплювалась Лесею Українкою, в думках порівнювала свою складну життєву ситуацію із Лесиною, в її творчості та долі шукала життєвих орієнтирів та формування світоглядних пріоритетів. Вперше своє захоплення й інтерпретацію творчості Лесі Українки Валентина Михальська представила для широкого загалу у 1996 році, в рік 125-літнього ювілею поетеси. Творчі рецепції стосувалися знаменитої драми-феєрії «Лісова пісня», створеної за мотивами волинської міфології. Серія складалася з 7 картин, виконаних аквареллю та кольоровими олівцями. В 1999 році Валентина повернулася до цієї теми, створивши велику, як для неї, за форматом акварельну роботу «Лісова пісня».

Новим етапом професійного зростання і творчим досягненням Валентини Михайлівни стала серія графічних робіт під символічною назвою «Косачівни», виконані на замовлення Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки з нагоди 130-річчя від дня народження Лесі Українки. Взявши за основу техніку «перо, туш, крапка», художниця протягом 1999–2000 років створила оригінальні графічні портрети: Олена Пчілка (1999, 2000), Драгоманова Єлизавета Іванівна, Леся Українка, Ізидора Косач, Оксана Косач, Кривинюк Ольга, які у 2001 ювілейному році Лесі Українки експонувалися на великій мистецькій виставці в Колодяжному та Луцьку і стали окрасою наукового збірника матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури».

Дефіцит дешевої ілюстрованої дитячої книжки, спілкування і викладацька робота зі школярами місцевої школи спонукали Валентину Михальську до інтенсивної праці в цій галузі. Мисткиня активно спілкується із поетами та письменниками, журналістами, видавцями,

шукає спонсорів для фінансування проєктів. З понад 20-ти створених Валентиною ілюстрованих дитячих видань 2 – за творами Лесі Українки, 1 – Олени Пчілки. У 2002 році мисткиня виконує 9 ілюстрацій до Українчиної казки для дітей «Лелія», яка вийшла друком в цьому ж році у Луцьку на кошти, зібрані В. Михальською, і викликала позитивні оцінки освітян та бібліотекарів, а особливе зацікавлення – у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Отриманий схвальний результат окрилив художницю і вже через рік, у 2003, вона видає збірку дитячих віршів Лесі Українки «Вишеньки-черешеньки», для якої створила 5 акварельних ілюстрацій. Книжечка традиційно була подарована бібліотекам, школам, дитячим садочкам і будинкам та інтернатам.

У цьому ж році Валентина Михальська взяла участь у Міжнародному конкурсі книжкових знаків, приуроченому 90-річчю пам'яті Лесі Українки та 55-річчю Колодязненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, організованого Українським екслібрис-клубом та Волинським краєзнавчим музеєм. На суд журі було подано три оригінальні тематичні роботи, виконані уже випробуваною технікою «туш, перо»: «Леся Українка. Лісова пісня», «Леся Українка. Волинь», «Леся Українка. 90 літ пам'яті. 2003». Екслібриси були високо оцінені, отримали заохочувальну премію та опубліковані у Каталозі виставки «Леся Українка та родина Косачів в екслібрисі».

У 2014 році упорядники видання поеми Олени Пчілки «Козачка Олена», яка не перевидавалась більше 100 років, Віра Комзюк, завідувач Колодязненського літературно-меморіального музею Лесі Українки та Наталія Пушкар, головний хранитель Волинського краєзнавчого музею запропонували Валентині Михальській проілюструвати її. В результаті тривалої роботи над текстом, переосмислення викладеної в творі трагічної сторінки національної історії боротьби українців за незалежність, було створено 9 акварельних ілюстрацій, серед яких одиночний і груповий портрети, сюжетні картини та пейзажі. В. Михальська вміло відібрала головні сюжетні події та майстерно виконала ілюстрації, підкріпивши їх цитатами із поеми Олени Пчілки. Книжка побачила світ у луцькому видавництві «Надстир'я», віддрукована Ковельською міською друкарнею.

Мисткиня живе в с. Хворостів тепер Ковельського району на Волині. Через загострення хвороби не має змоги малювати.

Творча спадщина волинської художниці Валентини Михальської багатогранна і має величезний пізнавальний, освітній та виховний потенціал, стала надбанням культури та мистецтва волинського краю.

Анатолій Силук

Література:

Валентина Михальська : живопис. Графіка. – Володимир-Волинський : [б. в], 1998. – 11 с.

Валентина Михальська: з криниці чистої любові : каталог виставки живопису, графіки та монотипів різних років. – Луцьк, [б. в], 2005. – 6 с.

Михальська Валентина Михайлівна // А я їду крізь біль до світла : кат. вист. – Луцьк, 2002. – С. 4–5.

Михальська В. Казка оживає знов : поезія для дітей / В. Михальська. – Луцьк : Християн. життя, 2006. – 12 с.

Михальська В. Червоне і чорне : графіка / В. Михальська. – Луцьк : Християн. життя, 2003. – 48 с.

* * *

Штинько В. Давай дружити! / В. Штинько, худож. В. Михальська. – Луцьк : Християн. життя, 2009. – 16 с.

* * *

Михальська В. Анатолія Силюка шанують музейники всієї країни / В. Михальська // Волинь-нова. – 2018. – 27 лют. – С. 7.

Михальська В. «Ви чули мене, маленьку людину» / В. Михальська // Волинь-нова. – 2016. – 8 листоп. – С. 8.

Михальська В. Не байдужа мені Ваша байдужість, українці / В. Михальська // Волинь. – 2022. – 16 січ. – С. 5.

Михальська В. «Не бійтеся заступитися за інших, бо завтра захист потрібен буде вам» / В. Михальська // Волинь-нова. – 2017. – 10 серп. – С. 9.

Михальська В. «Не у всіх сорокаліття, але у кожного є сороковий день» / В. Михальська // Волинь-нова. – 2016. – 14 черв. – С. 8.

* * *

Онуфрійчук М. А. Дивосвіт Валі Михальської : перший лауреат премії імені Кондзелевича / М. А. Онуфрійчук // Онуфрійчук М. А. З минулих літ : статті, есеї, інтерв'ю / М. А. Онуфрійчук. – Луцьк, 2018. – С. 243, 244–245.

Силюк А. Творчий світ волинської художниці Валентини Михальської / А. Силюк // Володимир-Волинський педагогічний коледж ім. А. Ю. Римського: минувшина, сучасність, майбуття : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, присвяч. 80-річчю освіт. закладу. – Луцьк, 2019. – С. 449–451.

Бубнюк А. Валентина Михальська: любов у фарби перелита / А. Бубнюк // Нова доба. – 2014. – 8 листоп. – С. 5.

Вернісаж! Мистецьке турне волинянки продовжилося на Львівщині // Волинь-нова. – 2018. – 30 січ. – С. 2.

Виставки : мистецький подарунок до Дня Святого Миколая від Валі Михальської // Волинь-нова. – 2017. – 16 груд. – С. 2.

Волинську художницю Валентину Михальську нагороджено
Орденом княгині Ольги II ступеня // Волинські новини. – 2018. –
2 серп. – С. 2.

Журналістські будні і прощання зі сподіванням на зустріч : відкриття виставки Валі Михальської у Костополі // Волинь-нова. – 2015. – 14 трав. – С. 2.

«3 любов'ю до життя» // Новий погляд. – 2016. – 19 трав. – С. 4.

Занюк Л. Зал слухав Валентину Михальську стоячи, коли їй вручали премію імені Степана Сачука / Л. Занюк // Волинь-нова. – 2016. – 4 черв. – С. 1.

Занюк Л. «Хай на мою виставку прийдуть ті, хто має смуток. І їм стане краще» / Л. Занюк // Волинь-нова. – 2016. – 11 черв. – С. 10.

Занюк Л. Чому я читаю 80-річну «Газету Волинь» і раджу Вам? / Л. Занюк // Волинь. – 2019. – 26 верес. – С. 2.

Згоранець О. Художниці, яка бачить крізь стіни Сонце – 55! / О.Згоранець // Волинь. – 2019. – 20 серп. – С. 3.

Зустрічі : завдяки Валі Михальській нас накрила «хуртовина хризантем» // Волинь-нова. – 2017. – 14 листоп. – С. 2.

¹ Лугова М. Так тримати, народна художнице Волині / М. Лугова // Волинь-нова. – 2018. – 5 лип. – С. 7.

Лугова М. «Цю високу відзнаку я присвячую своїм батькам» : Валентину Михальську нагороджено орденом Княгині Ольги II ступеня / М. Лугова // Волинь-нова. – 2018. – 26 лип. – С. 18.

Меліхова І. Її твори світлі, натхненні, справжні. Як і вона сама / І. Меліхова // Віче. – 2014. – 21–27 серп. – С. 16.

Мельник В. Сливи досягають у полудень : у Луцьку відкрилася ювілейна виставка Валентини Михальської / В. Мельник // Уряд. кур'єр. – 2014. – 6 верес. – С. 24.

Неспокійні серця : творити – значить повноцінно жити // Во-
линь-нова. – 2014. – 6 груд. – С. 2.

Особистості : дружить художниця зі школярами // Волинь-нова.
– 2016. – 29 листоп. – С. 2.

Особистості : на виставку – із поліцейським ескортом // Волинь-нова. – 2016. – 9 лип. – С. 2.

Пилипенко В. Світ, наповнений любов'ю / В. Пилипенко // Наше життя. – 2014. – 21 серп. – С. 2.

Рутковська В. Волинський куточок у центрі столиці / В. Рутковська // *Культура і життя*. – 2018. – 27 лип. – С. 4–5.

Тимошук Я. Навіть у 50 Валентина – дівчинка з крилами / Я. Тимошук // *Волинь-нова*. – 2014. – 16 серп. – С. 1, 12.

Тимошук Я. «Пройдіться по сонячному промінню, щоб при цьому не обпектися!» / Я. Тимошук // *Волинь-нова*. – 2014. – 28 серп. – С. 12.

Тріумф Михальської, Протопоп і сестер Махонюк // *Волин. газета*. – 2018. – 21 черв. – С. 12.

Трофимчук Т. Художниця Валентина Михальська, газета «Волинь-нова» і Укрпошта заробили 5000 гривень на храм для Волновахи / Т. Трофимчук // *Волинь-нова*. – 2017. – 8 лип. – С. 1, 3.

Ушакова Г. Та, що прокладає світло / Г. Ушакова // *Селян. життя*. – 2014. – 22 трав. – С. 3.

Хвас В. Валентина Михальська проілюструвала поему Олени Пчілки «Козачка Олена» / В. Хвас // *Наше життя*. – 2014. – 8 листоп.

Хвас В. Валя Михальська: «Для мене віра – це стержень, який тримає на цій землі...» / В. Хвас // *Наше життя*. – 2020. – 14 серп. – С. 1.

Хвас В. «Життя дуже красиве...» ...і марнувати його людина не має права / В. Хвас // *Наше життя*. – 2014. – 14 серп. – С. 3.

Хвас В. Її картини променяться енергією Божої любові / В. Хвас // *Наше життя*. – 2018. – 29 берез. – С. 1.

Хвас В. У художника і слово кольорове... / В. Хвас // *Наше життя*. – 2017. – 7 жовт. – С. 2.

Хвас В. Художниця Валя Михальська під час вручення їй ордена / В. Хвас // *Наше життя*. – 2018. – 28 лип. – С. 1.

Хвас В. «Я – щаслива. І це відчуваю кожної миті» / В. Хвас // *Наше життя*. – 2019. – 16 серп. – С. 1.

Хмельовська В. Древній Корець привітав волинську художницю / В. Хмельовська // *Волинь-нова*. – 2016. – 19 квіт. – С. 7.

Хвас Ю. Благодійна марка Валентини Михальської займе почесне місце у Любомльському краєзнавчому музеї / Ю. Хвас // *Волинь-нова*. – 2018. – 22 лют. – С. 15.

Художниця відзначила ювілей // *Діалог*. – 2014. – 21 серп. – С. 11.

Чайка Р. «З того, що Ви пишете видно Ваші душі» : Валентина Михальська удостоєна премії імені Степана Сачука / Р. Чайка // *Волинь-нова*. – 2016. – 7 черв. – С. 6.

Шепеля В. Життя та творчість пронизані любов'ю / В. Шепеля // *Новий погляд*. – 2021. – 29 січ. – С. 1.

Штинько В. Валя Михальська: «Говорити із Президентом уже не хочу...» / В. Штинько // *Волинь-нова*. – 2016. – 29 груд. – С. 4.

Штинько В. Життя неймовірно красиве! / В. Штинько // Волинь-нова. – 2014. – 13 груд. – С. 12.

Штинько В. «Та, що прикликає світло» / В Штинько // Волинь-
нова. – 2014. – 15 трав. – С. 10.

Штинько В. Художниця Валя Михальська вміє дивувати і дивуватися / В. Штинько // Волинь-нова. – 2017. – 23 груд. – С. 1.

Штинько В. Ця невгамовна Валя Михальська / В. Штинько // Волинь-нова. – 2015. – 5 листоп. – С. 20.

Штинько В. Як повернути крила тим, у кого доля їх обрізала / В. Штинько // Волинь-нова. – 2014. – 28 жовт. – С. 12.

Юр'єва Я. «Цей орден заслужили мої мама і тато» / Я. Юр'єва // Новий погляд. – 2018. – 20 лип. – С. 4.

* * *

Левицька Т. 15 серпня 40 років від дня народження В. М. Михальської (1964) – самодіяльної художниці / Т. Левицька // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 / упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук ; відп. за вип.: А. М. Силюк, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2003. – С. 78–79.

Навроцька З. М. Михальська Валентина Михайлівна / З. М. Навроцька // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2018. – Т. 20 : Медична-Мікоян. – С. 601–602.

Силюк А. 15 серпня 50 років від дня народження В. М. Михальської (1964) – української художниці / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014 рік / Упр. культури Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2013. – С. 125–129.

23 СЕРПНЯ

60 років від дня народження О. С. Ядчук-Мачинської (1964) – української художниці

Оксана Ядчук-Мачинська – знана лущка мисткиня, член Спілки художників України. За роки плідної праці вона створила достоту об’ємний творчий доробок різножанрових творів олійного малярства. Учасник республіканських, обласних, міських та міжнародних художніх виставок. Її твори зберігаються у приватних колекціях в Україні та за кордоном (Фінляндії, Німеччини, Канади, США, Литви), у збірці Волинського краєзнавчого музею.

Народилася Оксана Степанівна Ядчук-Мачинська 23 серпня 1964 року у м. Володимирі-Волинському (тепер Володимир). У 1973-му сім'я переїхала до Луцька. Початкову художню освіту вона отримала у Луцькій дитячій художній школі (клас Віри Черній). У 1980-му році вступила до Київського художньо-промислового технікуму на відділ художнього оформлення (з 1999 року – Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука). Викладачі з фаху: В. А. Воробйов, В. Т. Маслов, П. В. Дудчак. Повернувшись опісля навчання до Луцька, влаштовується на роботу у Волинський оформлювальний комбінат на посаду художника-дизайнера. В цей час вона багато і плідно працює в царині станкового малярства. Своєрідним підсумком і винагородою стала її участь у Республіканській виставці у Києві у 1989-му, згодом – у 1991-му році. Загалом 1990-ті роки були початком впевненого творчого поступу Оксани Ядчук-Мачинської, вони означені особливими здобутками з орієнтиром на мистецтво модернізму. Вона багато експериментує, працюючи у різних видах і техніках образотворчого мистецтва: малярство, графіка, батик, тощо. У 1992 році Оксану Ядчук-Мачинську було прийнято до Спілки художників України. В цей час вона подорожує, ні на мить не полишаючи творчої праці. Свої враження від мандрів мисткиня відображає на полотнах (серії «Життя дерев», «Люди і птахи», ін.).

На початку 2000-х років Оксана Ядчук-Мачинська повертається до Луцька. Це новий етап в її творчій біографії – час активних пошуків у царині виражальної мови малярства, становлення художника із достоту об'ємним мистецьким доробком станкового малярства. На хвилі особливого піднесення і натхнення у неї один за одним з'являються все нові і нові твори: серія «Сім місяців в раю» (шість полотен-спогадів про поїздки у Фінляндію), «Еліксир молодості», «Гімалайські грушки», «Мойра», «Осінній рай», триптих «Така зима», диптих «Любов – неначе спалах розуміння». Полотна захоплюють глядача стилістичною довершеністю, образним мисленням, цікавими композиційними та колористичними вирішеннями. З-поміж них вирізняються полотна із зображенням жінки. У них – образ матері, образ коханої, алегоричний образ юної дівчини. Ці речі створені в особливому ліричному ключі із притаманною художниці виконавчою шляхетністю («Біла голубка», Мрії про майбутнє», ін.).

Нині Оксана Ядчук-Мачинська мешкає у Луцьку. Її модель мистецтва ґрунтується на місії особливого подвижництва, пієтету до Його величності Мистецтва, на засадах краси, гармонії світобудови, любові і доброти. За плечима у неї – достоту великий перелік вистав-

кової діяльності у Луцьку, Києві, Львові, тощо, низка персональних виставок (1998 (Фінляндія), 1999 (галерея «Крайня хата» (Луцьк), 2001 (Ковель), 2012 (Київ), 2013 (Луцьк), 2015 (Словаччина), 2016 (Луцьк). Вона – постійний учасник художніх проєктів Волинського відділення НСХУ в Галереї мистецтв. У Художньому музеї, відділі ВКМ, її твори були презентовані на виставках «Не хлібом єдиним» (2002), «Послання брату» (2012). Нещодавно – в експозиції творів луцьких художників «Камертони зими» у 2021 році. На ній Оксана Ядчук-Мачинська представила триптих «Зимова композиція», подивувавши глядача своїми експериментами в царині безпредметного мистецтва, використовуючи в своєму арсеналі такі виражальні засоби як левкас, білила, віск, олійні фарби. У фондових запасниках ВКМ зберігається полотно «Марія» (1993) Оксани Ядчук-Мачинської. Воно є якісним мистецьким доповненням збірки творів волинських художників та його окрасою.

Олена Старикова

Література:

Ядчук-Мачинська О. С. Painting : живопис : буклет / О. С. Ядчук-Мачинська. – Луцьк : Ініціал, 2021. – 4 с.

Луцьк 1429. Остання столиця : альбом-каталог / Мистецьке об'єднання «Куля». – Луцьк : Ініціал, 2019. – 214 с.

Возняк К. С. Творчість українських художників у дзеркалі сучасності / К. С. Возняк // Яровиця : наук.-метод. та культ.-просвіт. часоп. – 2015. – № 3/4. – С. 106–108.

Кудрявцева В. Білий вітер із фантазійних світів Оксани Ядчук-Мачинської / В. Кудрявцева // Артанія. – 2013. – № 1/2. – С. 131–135.

Мисковець Т. Народжена для творчості / Т. Мисковець // Волинська. – 2009. – 12 трав. – С. 7.

Мислива-Бунько І. Життєтвердне мистецтво від Оксани Ядчук-Мачинської / І. Мислива-Бунько // Наш університет. – 2013. – 20 лют. – С. 12.

* * *

Завада Л. 23 серпня 50 років від дня народження О. Ядчук-Мачинської (1964) – української художниці / Л. Завада // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзнав. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2013. – С. 129–132.

24 СЕРПНЯ

**50 років від дня народження С. С. Білоуса (1974–2014) –
Героя України**

З відкритих джерел відомо, що захисник України Білоус Сергій Степанович народився 24 серпня 1974 р. в с. Микове Ківерцівського району Волинської області. Проходив службу у 80-му окремому аеромобільному полку у м. Хирів Львівської області. Після розформування військової частини у 2003 р. працював у Локомотивному депо-1 Львівської залізниці на посаді помічника машиніста тепловоза, проживав у с. Скелівка Старосамбірського району.

Із початком російсько-української війни у 2014 р. мобілізувався до складу 3-го механізованого батальйону 24-ї окремої механізованої бригади. 20 серпня 2014 р. солдат Білоус брав участь у бою за блокпости «Гагарін» та «Поступ» поблизу селища Георгіївка Луганської області, вів вогонь по противнику із зенітної установки ЗУ-23-2, яка була встановлена на багатоцільовому легкому броньованому тягачі МТ-ЛБ. Після того, як українська бойова машина була підбита, озброївшись реактивною протитанковою гранатою РПГ-18 «Муха» він вийшов з окопу для відбиття атаки ворожої бронетехніки, чим дав приклад іншим побратимам. На жаль у цьому бою солдат Білоус загинув у результаті ураження вогнем з кулемета БМД-2. Був похований у с. Скелівка Старосамбірського району.

Указом Президента України № 144/2015 від 14 березня 2015 р. за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, солдат С. Білоус був посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня. 19 серпня 2015 р. у пункті обороту локомотивного депо Львів – Захід по станції Самбір, де працював полеглий герой, йому було відкрито меморіальну дошку.

З огляду на подвиг солдата, Указом Президента України № 381/2021 від 22 серпня 2021 р. за особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі, волинянину посмертно присвоєно звання «Герой України» з удостоєнням ордена «Золота Зірка».

Богдан Зек

Література:

Дем'янюк О. Волинський пантеон: Схід – 2014–2017 / О. Дем'янюк, Г. Гулько. – Луцьк : Вежа-Друк, 2018. – 50 с.

Про С. С. Білоуса – с. 15.

Гарбарчук К. Державні відзнаки – волинянам / К. Гарбарчук // Вісник+К. – 2021. – 2 верес. – С. 3.

Кома С. Герой України. Посмертно... / С. Кома // Волин. газета. – 2021. – 2 верес. – С. 3.

27 СЕРПНЯ

90 років від дня народження В. І. Лучука (1934-1992) – українського письменника і журналіста

Народився Володимир Іванович Лучук 27 серпня 1934 року у селі Матче на Холмщині в селянській родині. Батьки поета мали досить багату бібліотеку. Ще в дитинстві виявилось зацікавлення Володимира Лучука літературною творчістю, адже першого вірша він написав у сім років.

У 1945 році родина була переселена в село Доросині Волинської області і зазнала всіх бід від розриву з прадавніми коренями. Зростав хлопчик серед працюючого люду і сам був роботящим. Радів, коли його хвалили за щось добре зроблене чи вивчене, а то й за вигадане. На поетичну стежку Володимир Лучук вийшов ще навчаючись у Рожищенській середній школі. В рукописних журналах, які таємно випускали молоді ентузіасти, юний автор старанно ховав своє прізвище під псевдонімом Терпило-Гнівний.

Після закінчення середньої школи здібний юнак, закоханий в українську поезію, подався здобувати вищу освіту до Львівського державного університету імені І. Франка на слов'янський відділ філологічного факультету, там же закінчив й аспірантуру (1958). Вірші почав друкувати ще студентом. Був одержимий поезією, а всі інші побутові справи для нього не існували.

Ті, хто знав Володимира Івановича, називають такі головні риси його характеру, як доброта, довіра до людей, невтомність у праці та сміливість у пошуку вагомого, як добірне зерно, слова. Мабуть, не випадково свою першу збірку поезій він назвав так промовисто – «Довір»^я», яка вийшла друком у 1959 році. Вона була яскравим провісником шістдесятництва.

У 1969–1975 роках Володимир Лучук завідував відділом рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. Володимир Іванович зібрав чи не найбільшу і найповнішу бібліотеку поетичних збірок, виданих в Україні. Тісна творча дружба єднала його з літераторами Білорусії, Польщі, Чехії, Словаччини, Німеччини.

Володимир Лучук відомий також як перекладач і дитячий поет.

Дітей він дуже любив. Навіть під час творчих поїздок у Прагу на вулицях міста він мав про що поговорити з дітьми. І хоч розмови були короткі, зате контакт налагоджувався доволі швидко. Надійною підтримкою та помічницею у царині дитячої літератури була для Володимира його дружина Оксана Сенатович. Їхнім подружнім гаслом стали такі слова: «Якщо ти поет – напиши для дітей!». А написав В. Лучук чимало: «Сіла хмара на коня», «Хитрий лис малює ліс», «Чарівний глобус», «Уставати рано треба», «Я малюю голуба», «Жива вода», «Дарунки для мами» тощо.

Одним із джерел творчого натхнення Володимира Івановича була українська народна пісня. У поета багато творів на теми світової культури та історії. Він звертався і неодноразово до образів античної міфології, писав про героїв В. Шекспіра, присвячував вірші відомим світовим класикам.

Зі спогадів поетеси Євгенії Назарук про Володимира Лучука: «Ті, кому пощастило знати поета, вважали його неординарною особистістю. Ним керувала одержимість – у доброму розумінні цього слова. До пана Володимира тяглися люди, його любили друзі й остерегалися недруги, митець не терпів бездарності, дошкуляв графоманам і підтримував молодих талановитих авторів».

Батьки поета згадували, що ще в дитинстві циганка наворожила йому смерть у дорозі. Повний творчих задумів, Володимир Лучук раптово помер у поїзді, коли їхав зі Львова до Києва 24 вересня 1992 року. Похований він у Львові на Личаківському цвинтарі.

Марія Філонюк

Література:

Лучук В. І. Братні луни : переклади / В. І. Лучук. – Львів : Каменяр, 1974. – 136 с.

Лучук В. І. Вагомість : поезії / В. І. Лучук. – Львів : Каменяр, 1967. – 103 с.

Лучук В. І. Дивовид : поезії / В. І. Лучук. – Київ : Рад. письменник, 1979. – 87 с.

Лучук В. І. Довір'я : поезії / В. І. Лучук. – Львів : Кн.-журн. вид-во, 1959. – 64 с.

Лучук В. І. Довір'я : вибране / В. І. Лучук. – Київ : Дніпро, 1979. – 222 с.

Лучук В. І. Друзі : переклади / В. І. Лучук. – Львів : Каменяр, 1987. – 198 с.

Лучук В. І. Зелене око : вірші / В. І. Лучук. – Київ : Веселка, 1974. – 24 с.

- Лучук В. І. Казкова орбіта / В. І. Лучук. – Львів : Каменяр, 1981. – 95 с.
Лучук В. І. Маєво / В. І. Лучук. – Львів : Каменяр, 1964. – 28 с.
Лучук В. І. Навстріч : поезії, нотатки про Лужицю / В. І. Лучук. – Львів : Каменяр, 1984. – 142 с.
Лучук В. І. Обрій на крилах : поезії / В. І. Лучук. – Київ : Молодь, 1965. – 72 с.
Лучук В. І. Осоння : вірші / В. І. Лучук. – Київ : Молодь, 1965. – 111 с.
Лучук В. І. Поезії / В. І. Лучук. – Київ : Молодь, 1968. – 200 с.
Лучук В. І. Подум'я мене овіює : поезії / В. І. Лучук. – Київ : Держлітвидав України, 1963. – 71 с.
Лучук В. І. Сіла хмара на коня : вірші / В. І. Лучук. – Київ : Веселка, 1968. – 30 с.
Лучук В. І. Триєдине поезієзнавство / В. І. Лучук. – Львів : Астрон, 1998. – 106 с.
Лучук В. І. Улісся : роман / В. І. Лучук. – Львів : Класика, 2000. – 154 с.
Лучук В. І. Уставати рано треба : вірші для дітей / В. І. Лучук. – Львів : Кн.-журн. вид-во, 1962. – 40 с.
Лучук В. І. Уставати рано треба : вірші для дітей / В. І. Лучук. – Львів : Каменяр, 1971. – 71 с.
Лучук В. І. Хитрий лис фарбує ліс : вірші / В. І. Лучук. – Київ : Веселка, 1971. – 22 с.
Лучук В. І. Цебер амброзії : письменницька критика / В. І. Лучук. – Луцьк : Твердиня, 2013. – 270 с.
Лучук В. І. Чарівний глобус : вірші для дітей / В. І. Лучук. – Львів : Каменяр, 1977. – 79 с.
Лучук В. Вірші ; Скоромовки ; Разок лічилок / В. Лучук // Рідне слово : укр. дит. л-ра: хрестоматія. – Київ, 1999. – Кн. 2. – С. 436–441.
Лучук В. Ніжність ; «На вітрі клен горить...» ; Птахи ; Просто вірш про соняшник / В. Лучук // Сто років юності : антол. укр. поезії ХХ ст. в англ. мов. пер. – Львів, 2000. – С. 380–385.
Лучук В. Клятва ; Тільки мама ; Цуценя з назвиськом Не [та ін.] / В. Лучук // Уроки рідного слова : письменники Волині – дітям. – Луцьк, 2003. – С. 100–110.
Лучук В. Вірші, скоромовки, загадки / В. Лучук // Дивосвіт «Веселки» : антол. л-ри для дітей та юнацтва : в 3 т. – Київ, 2005. – Т. 3. – С. 133–136.
Лучук В. Із записників, вибрані фрагменти / В. Лучук // Дзвін. – 2014. – № 8. – С. 139–148.

Лучук В. Лужицькі візії / В. Лучук // Київ. – 1995. – № 6. – С. 20–24.

Лучук В. Пастелі: переклади з польських поетів / В. Лучук // Дзвін. – 2004. – № 8. – С. 17–22.

* * *

Павлюк І. Не розминулись у часопросторі : віща пісня про Володимира Лучука / І. Павлюк // Павлюк І. Інтимне дихання епохи: статті, рецензії, інтерв'ю (1994–2010) / І. Павлюк. – Тернопіль, 2016. – Т. 1. – С. 157–161.

Боднар І. Крізь віконечко спогаду / І. Боднар // Дзвін. – 2014. – № 8. – С. 137–138.

Денисюк І. Зелено вино поетичної особистості / І. Денисюк // Дзвін. – 2014. – № 8. – С. 133–135.

Лубківський Р. Спогади про Володимира Лучука / Р. Лубківський // Дзвін. – 2014. – № 8. – С. 120–132.

Лупій О. Глибокосердечність / О. Лупій // Дзвін. – 2014. – № 8. – С. 132–133.

Рябий В. Як вічність і величність / В. Рябий // Дзвін. – 2014. – № 8. – С. 136–137.

Сеник Л. Предтеча шістдесятників і сам шістдесятник / Л. Сеник // Дзвін. – 2014. – № 8. – С. 117–119.

Струцюк Й. Він будив весну / Й. Струцюк // Наш край. – 2018. – 5 лип. – С. 5.

Чернецький І. Славетне тріо / І. Чернецький // Дзвін. – 2014. – № 8. – С. 135–136.

Чілачава Р. Світлиця світлих сновидінь : укр. поезії / Р. Чілачава // Дзвін. – 2015. – № 8. – С. 2–11.

* * *

Струцюк Й. 27 серпня 75 років від дня народження В. І. Лучука (1934–1992) – українського поета / Й. Струцюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук ; відп. за вип. А. М. Силук, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2008. – С. 88–91.

Карабін Н. 27 серпня 80 років від дня народження В. І. Лучука (1934–1992) – українського поета і перекладача / Н. Карабін // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2013. – С. 133–136.

28 СЕРПНЯ

**125 років від дня народження С. Мацка (1899–1967) –
польського вченого-ботаніка, музейника,
дослідника природи Волині**

Стефан Мацко народився 28 серпня 1899 року в селі Жабне Тарновського повіту Краківського воєводства у сім'ї службовця. Батько – Станіслав Мацко, мати – Вікторія Старк. З раннього дитинства захопаний у рідну природу і прагнув її досліджувати. Навчався у середній школі м. Тарнова, у 1911–1916 рр. – у Тарновській вищій реальній школі. У віці 17 років юнак записується добровольцем у Польські легіони, що входили до армії Австро-Угорщини. Брав участь у битвах Першої світової війни зі своїм підрозділом, зокрема, в Італії, де був поранений, потрапив у полон. За мужність С. Мацко був відзначений військовою нагородою – Залізним Хрестом I Бригади Польських легіонів.

По закінченні війни в 1919 році у Львові Мацко склав екзамени на атестат зрілості і отримав право на викладацьку діяльність. У 1921–1924 рр. він вчителює у школі с. Крезали Меховського повіту. Викладає дітям свій улюблений предмет – природу.

У 1924 році вступає на математично-природничий факультет Ягелонського університету у місті Краків. У цей період молодий вчений активно подорожує країною, вивчає рослинний світ, збирає гербарій. Відвідуючи найцікавіші куточки Волинського воєводства (сучасна територія Волинської та Рівненської областей), Стефан Мацко звернув увагу на одну із найкрасивіших рослин нашої флори – азалію понтійську, яка також носить назву рододендрон жовтий. Батьківщиною її є дікі гори Кавказу та Малої Азії.

У своїй праці «У справі охорони азалії понтійської на Волині» (1928) Стефан Мацко дав географічний та біотопний аналіз цієї рослини, детально описав її морфологію та фізіологію. Він вважав, що ця рослина є неогеновим реліктом, і постійно піклувався про її охорону.

З ініціативи С. Мацько були створені перші на Поліссі резервати для охорони рододендрона жовтого поблизу сіл Карпилівки та Сновидович на Рівненщині.

У 1930 році молодий вчений з успіхом захищає дисертацію «Вивчення географічного поширення та біології азалії понтіїської в Польщі» й отримує науковий ступінь доктора філософії з природничих наук.

Життєвий шлях та творча діяльність польського ботаніка, палі-
нолога, еколога, біогеографа Стефана Мацко були тісно пов'язані з

Україною, зокрема, з її чарівними куточками – Волинською височиною та Поліссям.

З 1932 по 1939 роки він жив у Луцьку, працював викладачем природничих дисциплін у державному ліцеї та гімназії імені Тадеуша Костюшка. Викладацьку роботу Стефан поєднував із науково-дослідною та громадською. Він був одним з організаторів Волинського наукового товариства, керівником його наукової ради. Як делегат Державної ради охорони природи Польщі від Волині Мацко постійно проводив природоохоронну роботу в краї.

Велику роль у житті науковця відіграла музейна справа. Він очолював природничий відділ Луцького музею. Використовуючи фінансову підтримку Волинського наукового товариства, він зібрав велику кількість цінних музейних матеріалів, що представляли природу Волині. Відділ природи мав багатий гербарій, який комплектувався С. Мацко та його учнями й колегами. Активно докладався до його поповнення рівненський ботанік Йозеф Панек. Гербарна колекція пережила воєнне лихоліття і донині зберігається у фондах Волинського краєзнавчого музею. Гербарій складається із 3385 гербарних зразків, з яких 3075 аркушів судинних рослин, 70 мохів та 240 лишайників. До складу колекції входять 60 видів рідкісних рослин, з них 33 види занесені до нового видання Червоної книги України (2009).

Стефан Мацко турбувався поповненням музею геологічними та палеонтологічними зразками, а також збором ентомологічної колекції. У місті Луцьку була створена природнича лабораторія, а в селі Сокиричі – ентомологічна станція.

Головною науковою працею природодослідника у волинський період його наукової діяльності є монографія «Рослинність проектованих резерватів на Волині», що була видана у 1938 році у Луцьку.

У ній Стефан Мацко обґрунтував мережу природно-заповідних об'єктів Волині, включаючи територію сучасних Волинської та Рівненської областей та Кременецького району Тернопільської області. Автор подає детальну геоботанічну характеристику запропонованих об'єктів, доповнюючи її геологічними або археологічними відомостями. Більшість територій для охорони, запропонованих С. Мацко, увійшли до сучасної природно-заповідної мережі України. Так, заказником загальнодержавного значення є «Вишнева гора» біля м. Рівне; гори Страхова, Божа та Дівочі скелі разом з іншими горами в околицях м. Кременця охороняються як філіал заповідника «Медобори»; пам'яткою природи місцевого значення є Соколіні гори на березі річки Случі в Рівненській області. На жаль, до нашого часу не зберігся унікальний липовий ліс, що займав площу понад 2300 га на лівому

березі річки Стиру між селами Боремець та Ярославичі в Рівненській області, де С. Мацко пропонував створити лісовий резерват. Залишений вченим детальний фітоценотичний опис цього унікального лісового масиву є важливим джерелом цінних наукових відомостей про ліси Волинського лісостепу в недалекому минулому.

У 1937 році Стефан Мацко одружився на Ядвізі Венгоржевській. У них народилось четверо дітей: Анджей, Єва, Северин і Гражина. Северин Мацко у 1990-х роках передав комплекс матеріалів про наукову і природоохоронну діяльність свого батька, що зберігались у сім'ї, у фонди Волинського краєзнавчого музею через наукового співробітника В. Ю. Дмитрука.

У 1939 році вчений переїхав до Львова, де працював з 1940 по 1941 рр. науковим співробітником Львівського відділення Академії наук України. Він очолював групу флористів, порушував питання про необхідність створення гербарію рослин Західної України. Втілення планів науковця перервала війна.

Під час Другої світової війни Стефан Мацко повертається до Польщі. З 1945 року по 1947 науковець працює у Вроцлавському університеті ад'юнктом ботанічного саду, займається його післявоєнним відновленням. У 1947 по 1965 рік як досвідчений флорист стає директором ботсаду. (В останні два роки життя залишається на посаді куратора).

Стефан Мацко з 1947 по 1954 рік завідував кафедрою географії та екології рослин, у 1954–1956 роках – декан факультету природничих дисциплін. У 1951 році вчений отримав звання професора Вроцлавського університету.

Узагальнюючи результати своїх багаторічних досліджень рослинного покриву Волині, С. Мацко написав монографію «Рослинність межиріччя Стиру, Горині і Случі» (1948–1952 рр.). У цій праці він вперше застосував екологічні методи до фітоценології рослин і проаналізував залежність рослинних угруповань від ґрунтів та мікроклімату. За даними палінологічного аналізу вчений відтворює післяльодовикову історію розвитку рослинності цього регіону. Значний науковий інтерес становлять наведені автором для кожного угруповання флористичні списки та картосхеми поширення рідкісних видів рослин нашого краю. За вагомий внесок у палінологію в 1963 році Стефан Мацко був обраний членом організаційного комітету Міжнародного палінологічного товариства.

Багато уваги вчений приділяв впродовж усього життя популяризації наукових знань: виступав із лекціями, публікувався у журналах і газетах, приймав участь у телевізійних та радіопередачах.

У 1961 році Стефан Мацко дізнався, що унікальний гербарій, який він зібрав і залишив у передвоєнні роки в місті Луцьку, зберігся і знаходиться у фондах Волинського краєзнавчого музею. У одному із листів на Волинь із словами вдячності за приємне повідомлення вчений писав: «Всі мої наукові ботанічні матеріали, які знаходяться у Луцькому музеї, хай там і лишаються. Думаю, що так буде найкраще: з них при можливості скористаються волинські ботаніки».

Помер Стафан Мацко 17 квітня 1967 року. Похований у місті Броцлаві.

У 2005 році вийшов з друку Каталог гербарію Стефана Мацка та Йозефа Панека. Авторський колектив видання – Владислав Олешко, Людмила Савчук, Тетяна Андреева.

Тетяна Тищенко

Література:

Олешко В. В. Каталог гербарію Стефана Мацка та Йозефа Панека : із фондів Волинського краєзнавчого музею / В. В. Олешко, Л. А. Савчук, Т. П. Андреева. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2005. – 582 с.

Ланшина Л. Каталог документальних матеріалів Стефана Мацко у фондах Волинського краєзнавчого музею / Л. Ланшина // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2016. – Вип. 8. – С. 36–41.

Пушкар Н. П'ять етапів музейної історії: колекції, хранителі, будинки / Н. Пушкар, І. Несторук // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали V Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 23-й річниці Незалежності України та 85-й річниці створення Волин. краєзн. музею, м. Луцьк, 16 трав. : наук. зб. – Луцьк, 2014. – Вип. 5. – С. 168–185.

У Волинському краєзнавчому музеї пройшов практикум // Волинь-нова. – 2019. – 13 черв.

У музеї пройшла ботанічна година для студентів Луцького педколеджу // Волинь-нова. – 2019. – 2 жовт.

* * *

Тищенко Т. 28 серпня 110 років від дня народження С. Мацка (1899–1967) – польського вченого-ботаніка, музейника, дослідника природи Волині / Т. Тищенко // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2008. – С. 91–93.

10 ВЕРЕСНЯ

**100 років від дня народження М. М. Клименко
(1924 – 2000) – народної артистки України**

Марія Миколаївна Клименко народилася 10 вересня 1924 року в Києві. У 1940 році з родиною переїхала на Волинь, куди батька відправили на підпільну роботу. Її юність проходила в Луцьку в страшні роки окупації. Батька невдовзі заарештували і закатували фашисти, а Марії довелося тікати з міста.

Ще навчаючись у школі вона хотіла стати вчителькою. Доля дала їй ненадовго таку можливість. У роки війни рік і два місяці працювала у школі в селі Воротнів, куди втекла з окупованого Луцька. На жаль, після повернення у місто під час чергової облави Марію схопили і разом з іншими невільниками повезли до Німеччини. А далі – концтабір у Лодзі, концтабір у Познані, невільницький ринок у Люкау, де Марію продали власнику ферми за 87 марок... Але згодом ще мала можливість помститися за свої страждання. Стала бійцем 98-го дорожньо-будівельного батальйону 3-ої гвардійської армії. Брала участь у штурмі столиці Третього Рейху, звільненні Праги.

По завершенні війни Марія Клименко повертається у Луцьк. На той час їй було лише 21, а за плечима вже ціле життя, сповнене суворих випробувань, сліз і крові. У Луцьку спершу працювала на м'ясокомбінаті, бо потрібно було годувати сім'ю, а час був надзвичайно важкий. Театр прийшов у її життя несподівано. Одного недільного вечора Марія прийшла на виставу «Назар Стодоля». З того дня немов щось перевернулось у її душі. Що не робила, а думкою була в театрі. Вона хотіла бути тільки в театрі, хоча мама відмовляла її, мовляв, в родині не було артистів, та й потрібно мати якусь серйозну роботу. Та зрештою добилась свого. Театр увійшов в її життя назавжди. Не все вдавалось відразу, адже не мала потрібної освіти, але мала велике бажання, була працюютою і старанною. Спочатку граала у масових сценах, як актриса допоміжного складу, ролі без слів, потім незначні ролі. Крок за кроком зростала майстерність, ставали складнішими ролі.

Марія Клименко створила на сцені високохудожні образи героїнь майже в усіх п'єсах Михайла Старицького. А їх, як вона сама говорила, без душі грати не можна. Кожен свій образ вона проживала, глибоко відчувала і намагалась донести до глядачів свої переживання. «Всі мої ролі – немовби мої діти. Всі їх люблю. В кожній частка мого «я», моєї душі», – казала актриса.

За своє творче життя створила багато різнопланових образів – і трагічних, і як комедійна актриса. Це ще раз показує, наскільки ба-

гатогранним був її талант. Двадцять років (у 1946–1959 та 1969–1980) працювала у Волинському музично-драматичному театрі імені Т. Г. Шевченка. Саме тут зіграла свої перші ролі: Таню у драмі В. Собка «За другим фронтом», Катрю у п'єсі М. Старицького «Не судилось». Цікаві і захопливі образи створені Марією Клименко у виставах «Під золотим орлом», «Вдови», «Юстина», «Під чорною маскою», «Не називаючи прізвищ», «Баб'ячий бунт» та інші. На превеликий жаль роль Марусі Чурай у її виконанні глядачам довелося побачити лише кілька разів, а потім п'єсу заборонили.

У 1959–1969 роках Марія Клименко – актриса Тернопільського музично-драматичного театру, куди переїхала працювати за режисером Володимиром Грипичем. У Тернополі актриса створила неповторні образи Тетяни («У неділю рано зілля копала» О. Кобилянської), Христі («Повія» П. Мирного), Євгенії Дмитрівни («Замудені джерела» М. Кропивницького), Мар'яну («Оборона Буші» М. Старицького), Азу («Циганка Аза» М. Старицького), Донну Анну («Камінний господар» Лесі Українки), Барбу («Барба» Я. Масевича) та багато інших. А через 10 років Марія Клименко знову повернулася на волинську сцену. «Де б не була, як би тепло не приймали мене глядачі, а серцем завжди рвуся на Волинь, в місто моєї юності, у Луцьк, де починався шлях у мистецтво, де пізнала щастя бути потрібною людям», – говорила М. Клименко.

Марія Клименко віддала сцені 34 роки свого життя, створивши десятки глибоких, незабутніх образів. Щоразу була різною, неповторною. Одним із найцікавіших та найколотніших була циганка Аза у її виконанні. Ця роль принесла Марії Клименко визнання і любов глядачів на багато років.

У 1979 році Указом Президії Верховної Ради Української РСР Марії Клименко присвоєно почесне звання народної артистки Української РСР. Померла актриса у 2000 році в Києві. А пам'ять про Марію Клименко назавжди залишається у серцях її шанувальників.

Лариса Пальоха

Література:

Про присвоєння почесних звань Української РСР : Указ Президії Верховної Ради Української РСР // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1980. – № 1. – С. 15.

Алексєєв В. Вона любила тільки театр / В. Алексєєв // Досвіт. зоря. – 2004. – 18 верес.

Гуменюк Н. Любов ділити не могла – усю театру віддала / Н. Гуменюк // Віче. – 2004. – 23 верес. – С. 9.

Ластівка П. Історичні віхи, театральний здвиг, погляд у майбутнє Волинського академічного обласного музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка / П. Ластівка // Театральна бесіда. – 2014. – № 1 (33). – С. 35–49.

* * *

Клименко Марія Миколаївна // Жінки України : біогр. енцикл. слов. – Київ, 2001. – С. 189.

Клименко Марія Миколаївна // Митці України : енцикл. довід. – Київ, 1992. – С. 298.

Коваль О. 10 вересня 80 років від дня народження М. М. Клименко (1924) – української актриси / О. Коваль // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2004 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред. Е. С. Ксендзук ; відп. за вип.: А. М. Силюк, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2003. – С. 87–88.

Філонюк М. 10 вересня 90 років від дня народження М. М. Клименко (1924–2000) – української актриси / М. Філонюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2013. – С. 149–151.

17 ВЕРЕСНЯ

80 років від дня народження Б. В. Депо (1944–1992) – українського диригента та педагога, народного артиста України

Геніальний диригент, талановитий педагог, засновник та художній керівник камерного оркестру Рівненської обласної філармонії, народний артист України, професор Богдан Володимирович Депо народився 17 вересня 1944 року у селі Конюхи Грубешівського повіту Люблінського воєводства (нині Республіка Польща). Після закінчення Другої світової війни, у 1945 році родина Депо переїхала на Волинь та оселилася у м. Рожище. З 1951 по 1958 роки навчався у місцевій школі №1.

З раннього дитинства майбутнього музиканта оточувала музика. Матір, Лідія Георгіївна, гарно співала, старша сестра, Оксана, грала на бандурі, фортепіано, молодша, Юлія – на фортепіано, а сам Богдан – на баяні. Часто вечорами мама співала, а діти сідали за свої інструменти, і з першими акордами линули чудові звуки народних мелодій.

Батьки не перешкоджали вподобанню майбутнього диригента, тому з дев'яти років Богдан відвідував музичну школу у м. Луцьк двічі на тиждень (на той час у м. Рожище такого закладу не існувало). Це був один з перших кроків на шляху до музичної кар'єри.

Наступним кроком став вступ до Рівненського музичного училища у 1958 році. Там він вивчає теорію музики та сольфеджіо, оволодіває грою на баяні та брав активну участь у студентському оркестрі народних інструментів, яким керував заслужений діяч мистецтв України Григорій Миколайович Глотко.

На державному екзамені у Рівненському училищі, Богдан Депо єдиний отримує відмінний бал, п'ятірку, з диригування. Державна комісія рекомендує йому продовжити своє професійне музичне навчання у Львівській консерваторії імені Миколи Лисенка, куди ж у 1962 році він і вступає. У цьому ж році розпочалася його військова служба у Тбілісі в оркестрі, яка тривала три роки. У 1969 році, будучи студентом третього курсу Львівської державної консерваторії Богдан Депо паралельно навчається на диригентському факультеті у відомого музиканта, професійного диригента Миколи Колеси, який заснував свою власну школу диригентів-симфоністів й хоровиків.

У 1970 році, після закінчення навчання у Львівській консерваторії Богдан Володимирович з дипломом диригента повертається до Рівного. Директор училища Петро Михайлович Фесая влаштовує юного музиканта на посаду диригента симфонічного оркестру, педагога по класу баяна. Також музикант на погодинній основі починає викладати мистецтво диригування у Рівненському культурно-освітньому факультеті Київського державного інституту культури. У 1972 році Богдан Володимирович закінчує факультет оперно-симфонічного диригування, отримавши кваліфікацію диригента оперного та симфонічного оркестру.

У жовтні 1975 року директор Рівненської обласної філармонії запросив музиканта на роботу – організатором, головним диригентом камерного оркестру; там він працював до 1992 року. За цей час роботи колектив став лауреатом Першого республіканського конкурсу камерних музичних ансамблів, який проходив у Києві, здобув звання лауреата обласної комсомольської премії імені Миколи Масія та інші. Щорічно оркестр давав в середньому понад 130 концертів. В основі цього успіху клопітка та наполеглива робота, сотні годин репетицій, удосконалення техніки диригування та міцна колективна робота. Гра оркестру під орудою Богдана Володимировича завжди викликала бурхливі оплески та неймовірні емоції. «Наше творче кредо – відкрити людям очі на ту красу, на ту велич, на ту радість і насолоду, що

дарує нам класична музика. Хай музика Баха, Моцарта, Шостаковича й Скорика завжди звучить у вашому серці», – так часто згадував Богдан Володимирович щодо діяльності оркестру.

Завдяки своєму таланту, великій праці, диригент, митець Богдан Володимирович Депо став широко відомим не лише в Україні, але і за кордоном. За високу виконавську майстерність, велику концертну діяльність, пропаганду сучасної (на той час) та класичної музики йому у 1980 році присвоїли звання «Заслужений діяч мистецтв України», а від 1990 року він – народний артист України».

У 1992 році 23 березня перестало битися серце геніального диригента, талановитого педагога та художнього керівника. Вбликий талант, відповідальність та клопітка праця Богдана Володимировича Депо зробили його взірцем для наслідування не лише для його учнів, а й багатьох музичних митців.

Тетяна Переходько

Література:

Переходько Т. Творчий шлях народного артиста України Богдана Депо / Т. Переходько // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Місто Рожище в історії України і Волині : Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 700-річчю першої писемної згадки про місто, 8–9 груд. : наук. зб. – Луцьк ; Рожище, 2022. – Вип. 72. – С. 146–154.

Люпа В. Баян для похресника / В. Люпа // Волин. газета. – 2022. – 1 груд. – С. 13.

Остапчук Н. Життя як спалах / Н. Остапчук // Наш край. – 1997. – 14 листоп. – С. 2.

* * *

Гамкало І. Д. Депо Богдан Володимирович (17.09.1944, с. Конюхи Грубешів. повіту Люблін. воєводства, Польща – 23.03.1992, Рівне) – диригент, педагог / І. Д. Гамкало // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2007. – Т. 7 : Г–Ді. – С. 396–397.

Депо Богдан Володимирович // Мистецтво України : біогр. довід.
– Київ, 1997. – С. 200.

Депо Богдан Володимирович // Митці України : енцикл. довід. – Київ, 1992. – С. 208.

20 ВЕРЕСНЯ

70 років від дня народження Е. П. Сабової-Дишко (1954) – українській художниці

Творча діяльність Елеонори Сабової-Дишко – ще одна яскрава сторінка художнього життя Луцька. Об'ємний доробок станкового малярства і графіки мисткині – вагомий внесок до скарбниці вітчизняної культури. Яскраво-індивідуальна стилістика, несподівані технічні прийоми, колористична своєрідність – все це додає, створеному художницею, неповторних, легковпізнаваних рис.

Елеонора Павлівна Сабова-Дишко народилася 20 вересня 1954 року в місті Ужгород. У ранньому віці виявила пристрась до малювання. Навчаючись у художній студії при міському Палаці піонерів під керівництвом Золтана Баконія, прийняла однозначне рішення стати професійним художником. У 1974 році закінчила навчання на факультеті прикладного та декоративного мистецтва Ужгородського училища прикладного мистецтва ім. А. Ерделі. У 1980 році закінчила факультет художньої кераміки Львівського державного інституту декоративного та прикладного мистецтва (педагоги з фаху: М. Гладкий, І. Фран). До Луцька мисткиня приїхала із чоловіком – лучанином художником Олександром Дишком опісля роботи за цільовим направленням у м. Саранськ (Росія).

У 1986–1993 роках працювала у волинських художньо-оформлювальних майстернях, а від 1993 року – в художньо-виробничих майстернях Художнього фонду УРСР. Зі студентських років Елеонора Сабова-Дишко не припиняє творчих пошуків, провадить активну виставкову діяльність. Важливою подією в житті художниці був вступ у 1990 році до Національної спілки художників України (Волинська обласна організація).

Мистецтво Елеонори Сабової-Дишко незалежно чи це олійне малярство, великоформатні аркуші авторської графіки означене духовною спорідненістю із класикою попередніх епох. В техніці, в прийомах колористично-композиційних вирішень вона часто послуговується напівзабутим досвідом старих майстрів, вміло поєднуючи його із новітніми стандартами. Тематика творів художниці завжди таїть у собі якийсь невидимий, але достоту відчутний шлейф із відчуттям естетики минулого. Найчастіше героями її творів стають реальні постаті з історії або ж вигадані персонажі із давнини, міфологічних сюжетів та легенд. Незважаючи на конкретику сюжетної лінії зміст творів Елеонори Сабової-Дишко завжди сповнений алегоричних підтекстів, а до композиційних схем долучено цікаву

лендар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014 рік / Упр. культури Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2013. – С. 171–173.

11 ЖОВТНЯ

75 років від дня народження А. А. Вихованця (1949) – заслуженого працівника культури України

Анатолій Андрійович Вихованець народився у м. Макіївка Донецької області. З раннього дитинства життя Анатолія було тісно пов'язане з музикою. У виборі професійного шляху велику роль відіграв батько, Андрій Петрович, який був музикантом-аматором.

У 1967 році Анатолій закінчив середню та музичну школи в м. Бар Вінницької області. Навчаючись в музичній школі, став переможцем обласного музичного конкурсу виконавців на духових інструментах серед музичних шкіл області у м. Вінниця.

У 1967 році Анатолій поступив у Луцьке державне музичне училище по класу труби, в якому навчався до 1971 року. Починаючи з училища, його життя ось уже 56 років, тісно пов'язане з оркестром.

1971–1975 рр. – навчання в Рівненському інституті культури.

1975–1976 рр. – служба в армії в 8 окремо-показовому оркестрі штабу Прикарпатського військового округу.

З 1977 року Анатолій Вихованець живе та працює у м. Луцьк.

1977–1979 рр. – працює в оркестрі Волинського обласного музично-драматичного театру.

З 1979 року і дотепер – керівник духового оркестру Луцького педагогічного училища імені Ярослава Галана (тепер КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради).

У 2009 році на звітні художніх колективів Волинської області у м. Київ Анатолію Андрійовичу було присвоєно звання «Заслужений працівник культури України».

2020–2021 рр. працює на посаді доцента кафедри музично-практичної та виконавчої підготовки Волинського національного університету імені Лесі Українки.

З 2020 року і дотепер викладач циклової комісії методики музичної освіти та вокально-хорової підготовки КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Починаючи з 1989 року і дотепер Анатолій Вихованець художній керівник та диригент аматорського духового оркестру «Сурми Во-

лині» Луцького палацу культури. Оркестр неодноразово виступав за межами нашої країни (Франція, Польща тощо), був переможцем конкурсів та здобував овації глядачів. У 2016 році колектив виборов першу премію на міжнародному конкурсі духових оркестрів в м. Свіднік (Польща). У чудовому виконанні цього високопрофесійного колективу можна послухати музику українських та зарубіжних композиторів. В оркестрі працюють музиканти європейського рівня: Олег Клейзун, Михайло Вівчарук, Мирослав Гоцько, Сергій Оліферчук та інші чудові музиканти: Олександр Рудник, Анатолій Доценко, Сергій Антонюк, Анатолій Цимбалюк, Ігор Ішук. Патріархи оркестру: Сергій Філюк, Юрій та Володимир Мельник, Михайло Дзирба, Олександр Семенов. У колективі чимало молодих музикантів – Влад Козицький, Дмитро Парфемович, Андрій Єдинак. З духовим оркестром співпрацювали солісти-вокалісти: Вікторія Чайка, Андрій Зарицький, Ірина Ніколаєва; солісти-інструменталісти: Олег Клейзун (кларнет), Ольга Гришина (фортепіано), Андрій та Макар Войнаровські (фортепіано та клавішні). З оркестром співпрацюють солісти-вокалісти: Катерина Токало та Марія Науменко.

Родзинка творчості Анатолія Вихованця – аранжування. Створено кілька сотень аранжувань творів вітчизняних та зарубіжних композиторів.

«Духова музика – один із найулюбленіших видів мистецтва. Дзвінкий, багатоголосий хор інструментів викликає надзвичайний ефект... Духова музика завжди підносила людський дух, викликала почуття бадьорості та гарного настрою», – стверджує Анатолій Вихованець.

Оксана Гаврилюк

Література:

Вихованець А. Грає духовий / А. Вихованець. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2012. – 90 с.

* * *

Вихованець Анатолій Андрійович : заслужений працівник культури України // Слава і гордість культури України. Випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 рр. / автор проекту, збирач матеріалів А. П. Антонюк. – Луцьк, 2017. – С. 170–172.

Денисюк В. Народний аматорський духовий оркестр / В. Денисюк // Денисюк В. Обереги духовності : до 50-річчя Луцького міськ. Будинку культури нар. дому «Просвіта» / В. Денисюк. – Луцьк, 2007. – С. 129–139.

* * *

Дубень О. 11 жовтня 70 років від дня народження А. А. Вихованця (1949) – заслуженого працівника культури України / О. Дубень // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2019 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Київ, 2018. – С. 164–167.

27 ЖОВТНЯ

75 років від дня народження М. Г. Тиского (1949) – українського історика, педагога і громадсько-політичного діяча

Михайло Григорович Тиский народився 27 жовтня 1949 року в селі Забір'я Жовківського району на Львівщині. Тут минуло його дитинство. Спочатку навчався у своєму селі, а середню школу закінчив у 1967 році в Рава-Руській. Виховувався у патріотичній родині, більшість членів якої брали участь у боротьбі УПА за незалежність України. Дядько Михайло, на честь якого він і отримав ім'я, в студентські роки став членом ОУН, а пізніше – одним з керівників УПА в Галичині, загинув у жовтні 1944 року у бою з підрозділами радянського (російського) НКВД.

У 1967–1972 роках Михайло Тиский навчався в Львівському політехнічному інституті, де здобув фах інженера-астронома геодезиста. Дипломна робота була присвячена спостереженням – візуальним, лазерним, фотографічним – за штучними супутниками Землі. У 1972–1973 роках працював майстром на будівництві Луцького КРЗ. З того часу доля його нерозривно пов'язана з Луцьком.

У 1970-х роках також працював в головному управлінні архітектури міста, на посаді інженера різних будівельних та проектних організаціях Луцька. У 1978 році перейшов на викладацьку роботу в Луцький філіал Львівського політехнічного інституту. Готував кандидатську дисертацію, але почув від начальника горезвісного першого відділу: «З наукою в тебе нічого не вийде. Ти з сім'ї бандерівців. Тобі треба поступити в [комуністичну] партію, а в партію тебе не приймуть» (в оригіналі було російською мовою).

Попри тиск, Михайло відкинув пропозицію читати лекції на атеїстичні теми і проти націоналістів. Тому змушений був шукати роботу в Рівному, де у 1981–1987 роках працював в Українському інституті інженерів водного господарства. Все ж Луцьк його притягував і у 1988 році вдалося влаштуватися у Луцький державний педагогічний

інститут імені Лесі Українки, де працював на посаді старшого наукового співробітника науково-дослідницького сектора до 1990 року.

Під час горбачовської перебудови активно включився у громадську, націонал-демократичну діяльність. 3 травня 1989 році взяв участь в установчій конференції осередку Волинського товариства Лева. А незабаром долучився і до створення у Луцьку місцевого осередку громадсько-політичної організації Народного Руху України.

Вже 23 липня 1989 року Тиский (разом з Олександром Гудимою) організував на Замковій площі у Луцьку мітинг з приводу «увічнення пам'яті жертв репресій періоду 1930–1940-х років і початку 1950-х років». На цьому мітингу була прийнята «Резолюція мітингу-реквієму пам'яті жертв сталінізму», в якій «злочини сталінізму розцінювалися як злочини проти людства, на які не поширюється термін давності», а також ставилася «вимога викриття всіх злочинів сталінізму, здійснених на Волині в період 1930-х–1950-х років, таких як масова депортація населення, знищення в'язнів у тюрмах і на засланнях, поіменну реабілітацію невинно репресованих...». Також, порушено було питання про вшанування пам'яті розстріляних НКВДистами 1941 року в'язнів Луцької тюрми.

19 серпня пройшла установча конференція Волинської регіональної організації НРУ, а вже наступного дня – 50-ти тисячний демократичний мітинг на Замковій площі. 27 серпня в Луцьку відбулося перше вільне зібрання мешканців міста, на якому започатковано щонедільні дискусії на політичну тематику. 23 вересня 1989 року відбувся рухівський мітинг під гаслом: «Гласність, демократія, перебудова». Багатолюдні мітинги тривали й надалі та стали свідченням сили НРУ на Волині. Внесок Михайла Тиского у ці події був оцінений 4 листопада 1989 року, коли на засіданні Координаційної ради Волинська регіональна організація НРУ обрала його своїм головою. Очолював він НРУ на Волині до листопада 1990 року.

13 жовтня 1990 року в Луцьку відбулися установчі збори Волинської обласної організації Демократичної партії України. Головою ДПУ на Волині обрали Михайла Тиского, який керував нею до 1995 року. У 1990–1994 роках – також депутат Луцької міської і Волинської обласної рад, провідний спеціаліст відділу зовнішньо-економічних відносин обласної ради, потім обласної державної адміністрації. З 1998 по 2002 рік – помічник-консультант народного депутата України. Тискому було присвоєно 8-й ранг державного службовця. У 1998 році він також балотувався до Верховної Ради України від Виборчого блоку партій «Блок Демократичних партій – НЕП (народовладдя, економіка, порядок)».

Наприкінці 1990-х років Михайло Тиский повернувся до наукової роботи. З політика став політологом та істориком. Автор наукових праць: «Весна тривоги і надій» (1999 рік), «Історія виникнення Народного Руху України на Волині» (2001), «Народний рух України: становлення Волинської регіональної організації» (2009). Наукові статті за результатами досліджень були опубліковані у фахових журналах та наукових збірниках Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, Волинського національного університету ім. Лесі Українки та Ужгородського національного університету.

8 лютого 2005 року на спеціалізованій вченій раді Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України захистив дисертацію на тему: «Народний Рух України: Волинська регіональна організація на зламі 80-90-х років». Йому було присвоєно науковий ступінь кандидата історичних наук. У 2006 році прийнятий на посаду доцента кафедри політичних інститутів і процесів Волинського державного університету імені Лесі Українки. Викладав дисципліни «Геополітика», «Політична антропологія», «Політичне прогнозування», «Політологія», «Практична політологія», «Прикладна політологія», «Теорія та історія міжнародних відносин»...

Михайло Григорович Тиский залишається не лише поважним політологом та істориком сучасності, а й легендарним живим борцем за Незалежність України, тим, хто творив нашу історію.

Яна Лис

Література:

Волинь. Громадський рух: 20 років / В. І. Бортніков, М. Г. Тиский, А. М. Митко та ін. – Луцьк : Гадяк Ж. В., 2011. – 176 с.

Тиский М. Весна тривоги і надій / М. Тиский. – Луцьк : Волин. обл. друк., 1999. – 165 с.

Тиский М. Г. Геополітика. Модульний курс : навч.-метод. посіб. / М. Г. Тиский. – Луцьк : Терен, 2014. – 128 с.

Тиский М. Історія виникнення Народного Руху України на Волині / М. Г. Тиский. – Луцьк : Ініціал, 2001. – 256 с.

Тиский М. Г. Народний рух України: становлення Волинської регіональної організації : монографія / М. Г. Тиский. – Луцьк : Твердиня, 2009. – 212 с.

Тиский М. Г. Прикладна політологія. Модульний курс : навч.-метод. посіб. / М. Г. Тиский. – Луцьк : Терен, 2011. – 116 с.

Тиский М. Г. Актуальне дослідження процесів демократичних і ринкових перетворень у Волинській області (кінець ХХ – початок ХХІ століття) / М. Г. Тиский // Другі політологічні читання імені

професора Богдана Яроша : зб. наук. пр. / ред. В. І. Бортніков. – Луцьк, 2013. – С. 171–173

Тиский М. Вони були першими: Волинська регіональна організація НРУ в боротьбі за незалежність України / М. Тиский // Реабілітовані історією : у 27 т. Волинська область : наук.-док. серія кн. / керівн. М. М. Кучерепа. – Луцьк, 2017. – Кн. 3. – С. 103–109.

Тиский М. «Ми із мешканців народом стаємо» / М. Тиский // Корсак І. Оксамит недавніх літ / І. Корсак. – Луцьк, 2001. – С. 78–87.

Тиский М. Регіон в період «перебудови» / М. Тиский // Західне Полісся. Історія та культура. – Луцьк, 2012. – С. 555–579.

Тиский М. Слово, сильніше за зброю / М. Тиский // Лис С. Слово поза цензурою : самвидав як феномен культури і суспільно-політичної думки 1960 х – 1980-х (Західна Україна) : монографія / С. Лис. – Луцьк, 2008. – С. 3–4.

Тиский М. Той, що поклав свій камінь у підмурівок України / М. Тиский // Живий Іван Корсак. Спогади про письменника : зб. ст. – Київ, 2018. – С. 169–171.

Тиский М. Час тривоги і надій / М. Тиский // Голос України. – 2020. – 19 черв. – С. 7.

* * *

Волинський національний університет імені Лесі Українки : ювілейне вид. / ред.: І. Коцан, М. Жулинський, І. Юхновський, В. Андрущенко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 246 с.

Про М. Г. Тисского – с. 166.

Головій О. А. Шляхами української оксамитової революції. Волинь / О. А. Головій. – Луцьк : Твердиня, 2009. – 100 с.

Про М. Г. Тисского – с. 11–19.

Наукові школи Волинського національного університету імені
Лесі Українки / упоряд.: А. В. Цьось, М. А. Ветрова, І. В. Глова. –
Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 100 с.

Про М. Г. Тисского – с. 13.

Лис В. «Волинська революція починалась із дискусій у кав'ярні» / В. Лис // Волинь. – 2000. – 24 серп.

* * *

Лис С. 27 жовтня 60 років від дня народження М. Г. Тиского (1949) – українського історика і громадського діяча / С. Лис // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім.

Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2008. – С. 108–109.

30 ЖОВТНЯ

70 років від дня народження Р. С. Собуцького (1954–2019) – заслуженого працівника освіти України

Значний внесок у розвиток системи професійно-технічної освіти Волині приніс Ростиславу Степановичу Собуцькому визнання та повагу освітян, тисяч випускників та їх батьків. Викладач електротехніки, заступник директора з навчально-виробничої частини, директор – кроки кар'єрного зростання за понад 35 років роботи в закладі освіти, який нині носить назву державний професійно-технічний навчальний заклад «Луцьке вище професійне училище будівництва та архітектури».

Народився Ростислав Степанович Собуцький 30 жовтня 1954 року в селі Губин Горохівського району Волинської області. Освіту здобув у Сенкевичівській середній школі та Львівському політехнічному інституті (механіко-машинобудівний факультет) і гордився закладами освіти, в яких навчався. Після закінчення інституту працював у Львові. З переїздом до Луцька у 1977 році викладав у філії Львівського політехнічного інституту, а з 1985 року – у Луцькому середньому професійно-технічному училищі № 2, яке очолив у 1990 році.

Високий рівень професійної майстерності, нестандартне мислення, креативність, вміння ставити мету і досягати її послідовними, логічними діями та пошуком нових шляхів реалізації задуманого, цілеспрямована робота з формування високоосвіченого, професійного колективу забезпечили в складних 90-х не лише виживання, а й збереження керівництвом будівельного профілю закладу освіти.

Зусилля директора дозволили забезпечити потужне оновлення та модернізацію навчально-матеріальної бази. Він зумів спрямувати викладачів на наповнення професійним змістом освітнього процесу, що значно піднесло якість підготовки спеціалістів на всіх її етапах. У навчально-виховному процесі впроваджувалися сучасні прогресивні педагогічні технології, блочно-модульне навчання, тестова перевірка якості знань учнів.

Особливу увагу директор звертав на вироблення чіткої, цілеспрямованої системи методичної роботи з педагогічними й інженерно-педагогічними кадрами. Він постійно працював над собою, був у

курсів всього нового в освіті, культурі, техніці, політиці та щедро ділився своїми знаннями з педагогами. І не випадково серед призерів таких престижних обласних заходів, як «Викладач року», «Майстер року», конкурсів на кращий кабінет, майстерню, олімпіад із загально-освітніх і спеціальних предметів завжди були представники цього закладу, а ПТУ № 2 стало першим в області вищим професійно-технічним училищем й увійшло до престижних навчальних закладів не лише Волині, а й усієї країни. У 2009 році колектив на чолі з директором досяг визнання навчального закладу одним із 100 найкращих професійних закладів сучасної освіти України. Він здійснював ступеневу інтегровану підготовку кваліфікованих робітників з 20-и професій, їх перепідготовку, підвищення кваліфікації, а також підготовку молодших спеціалістів за напрямками «Будівництво», «Декоративно-прикладне мистецтво», «Обробка деревини».

Були укладені двосторонні угоди про співпрацю та продовження навчання випускників училища у ВНЗ III і IV рівнів акредитації із Луцьким національним технічним університетом, Львівською національною академією мистецтв, Національним лісотехнічним університетом України (м. Львів), Київським національним університетом культури та мистецтв. Для вивчення передових будівельних технологій налагоджено співпрацю та створено в училищі навчально-практичні центри відомих європейських компаній «Хенкель-Баутехнік (Україна)» (2006 р.), «Кнауф Маркетинг» (2010 р.). Згідно з двосторонніми угодами ці компанії забезпечували училище будівельними матеріалами, інструментом, необхідним обладнанням, навчальними підручниками та посібниками, комп'ютерами і спеціалізованим програмним забезпеченням з використання матеріалів компаній. Надійними партнерами стали для училища ВАТ «Луцьксантехмонтаж», ТзОВ СП «Шинака Україна», ТзОВ «Житлобуд-2» та більш як 30 підприємств міста та області, які постійно замовляли робітничі кадри. Випускники училища користувалися також попитом на ринках праці зарубіжних країн.

Традиції, закладені і сформовані директором, здобутки закладу освіти за період роботи Р. С. Собуцького зберігаються і розвиваються колективом училища нині. Світлий спомин про добрі справи Ростислава Степановича в збереженому позитивному іміджі училища серед громадськості, освітан регіону, його високий рейтинг серед учнів й батьківської громадськості, в успіхах і перемогах випускників.

Галина Романчук

Література:

Ростислав Соуацький: «Ніколи не був у партії, був в освіті!» // Топ-волиняни : збірка інтерв'ю із видат. волинянами / авт.-упоряд. Т. Є. Хотимчук. – Луцьк, 2012. – С. 232–233.

* * *

Луцьке вище професійне училище будівництва та архітектури. 60. – Луцьк : Луцьке ВПУ, 2011. – 6 с.

Сова Н. Д. Педагогічний портрет директора / Н. Д. Сова // Пед. пошук. – 1998. – № 4 (20). – С. 83.

Пам'ятаємо, любимо, сумуємо // Волинь. – 2019. – 29 серп. – С. 12.

13 ЛИСТОПАДА

**75 років від дня народження К. В. Борисюка (1949) –
українського художника**

Кость Борисюк – яскрава особистість художнього життя Луцька. Його об'ємний творчий доробок – це вагомий внесок до скарбниці вітчизняного мистецтва. Твори художника високо оцінюють українські та зарубіжні критики. Художник неодноразово представляв Україну власними виставковими проектами в європейських галереях (Англія, Шотландія), піднімаючи на високий щабель рівень сучасної української культури.

Борисюк Костянтин Володимирович народився 13 грудня 1949 року в селі Городище Луцького району на Волині. З раннього віку виявив хист до малювання. Під час навчання у Городищенській середній школі одночасно студіював основи образотворчого мистецтва у Луцькій дитячій художній школі (клас М. Полторака, 1962–1966 р. р.). Згадуючи ці дні, художник інколи іронізує із власної наполегливості, коли малим хлопчаком самостійно долав пішки відстань у декілька кілометрів від села для того, щоб не пропустити улюблені заняття. Вже тоді питання про вибір професії навіть не поставало – вся родина знала, що Кость стане художником.

1966–1972 роки у біографії Костя Борисюка – цікавий період навчання у Львівському училищі декоративного та прикладного мистецтва імені Івана Труша на відділенні художньої обробки металу (вчителі з фаху: П. Маркевич, Б. Ромашук). Львів, строкате студентське середовище, творча інтелігенція міста, викладачі-художники із неймовірним досвідом, який свого часу набули під час студіювання у Парижі, Мюнхені, Будапешті, а також львівські книгарні, театри,

спільні перегляди та обговорення кінофільмів – все загалом повпливало на формування особистості зовсім молодого людини, її духовне зростання, визначення творчих пріоритетів. 1972-го року, після закінчення училища, Кость Борисюк повертається на Волинь. За цільовим направленням влаштовується на роботу в художньо-виробничі майстерні Художнього фонду УРСР. З успіхом виконує офіційні замовлення, робить цікаві здобутки в царині станкового малярства, провадить активну виставкову діяльність.

Творчість Косія Борисюка охоплює достоту тривалий період від початку 1970-х років аж до сьогоднішніх днів – початку XXI століття. Розпочавши свою діяльність на мистецькій ниві, художник пройшов чимало етапів поступу й експериментування із формою, стилістикою, виражальними засобами технік та технологій. Ним створено величезний доробок, весь обсяг якого, починаючи з ранніх і аж до найновіших, сьогодні характеризує спільна риса – вміння стояти осторонь будь-якої кон'юктури – незалежно чи це соцреалістичний офіціоз, пострадянська попса, або ж спекулятивність теперішніх реалій. Пошуки раннього періоду (1970-ті) були зосереджені на проблемі переосмислення реалістичної традиції з використанням модерних засобів вираження. Головні жанри цього часу – портрет, пейзаж, алегоричні композиції («Скрипка», «Автопортрет», «Портрет художника Володимира Жежеруна», «Віктор Лазарук», ін). Із 1980-х років художник експериментує в царині безпредметного малярства. Головний виражальний засіб – колір, експресія ритмів, плям, площин («Червоне вино», «Світло, що проходить крізь мене», ін.). Наприкінці 1990-х років композиції абстрактного малярства художника починають містити ознаки фігуративності, в творах домінує ліричний лейтмотив, сповнені філософських розмірковувань образи («Король і паяц», «Прогулянка з Вангогом», «Хто з нас Паяц», «Подвійний портрет», «Рожевий дощ», «Сім днів Паяца», ін.). Із середини двохтисячних років й аж до сьогодні художник працює на об'ємних за розмірами полотнах, застосовуючи комбінаторику відкритих звучних барв, уміло поєднуючи їх із прийомами актуального мистецтва. Сюжетні лінії цього доробку пов'язані з внутрішнім світом людини, її почуттями, переживаннями та філософським осмисленням дійсності. Ці твори часто доповнюють експериментальна скульптура та інсталяції.

Віддавна Кость Борисюк активно співпрацює із Художнім музеєм. У 2002 році він взяв участь у культурно-мистецькій акції «Не хлібом єдиним», у 2003-му – у виставці «Щаблі до раю». Із 1990-х років Кость Борисюк виступає куратором власних виставкових проєктів

(«Світло, що проходить крізь мене» (1999), «Діалоги» (2008), «Heart+Mind» («Серце+розум»)) в рамках святкування Міжнародного дня музеїв (Художній музей, 2019).

Сенсаційною подією в біографії Костя Борисюка став унікальний виставковий проєкт «Ritual dancing», який відбувся 2018 року в Музеї сучасного українського мистецтва Корсаків. Простір об'ємної зали було заповнено не тільки творами малярства різних розмірів: від стандарту мініатюр до велетенських площин, зображальний ряд яких, ніби відлунням, звучав у скульптурі, композиціях інсталяцій, конструкціях об'єктів. Кожна деталь неймовірно складної архітектури проєкту, кожен образ, найменший сантиметр колористичної поверхні було осмислено, виражено, створено з максимальною майстерністю. Тема нашої драматичної сучасності, тема людини передапокаліптичного світу з його спокусами, страхами, стражданнями, надією і безнадією тут зреалізувалась на високому мистецькому рівні. Проєкт «Ritual dancing» Костя Борисюка став однією із найяскравіших сторінок українського мистецтва на початку третього тисячоліття. Сьогодні художник не призупиняє свого творчого поступу, творить нове малярство, бере участь у виставках, осмислює новий проєкт.

Зоя Навроцька

Література:

Виставки 2007 : каталог. – Луцьк : Медіа, 2008. – 21 с.

Про К. В. Борисюка – с. 2, 7, 9, 10, 16, 18, 20.

24+1. Твори українських модерністів другої половини ХХ–ХХІ століття : альбом / авт. тексту З. Навроцька ; керівн. проєкту Л. Корсак. – Дрогобич : КОЛО, 2016. – 112 с.

Про К. В. Борисюка – с. 34–37.

Музей сучасного українського мистецтва Корсаків / авт. тексту В. Корсак, Л. Корсак, З. Навроцька та ін. ; фото О. Більчук ; пер. з англ. Ю. Квятковський. – Луцьк, 2018. – 262 с.

Про К. В. Борисюка – с. 234, 50–51.

«Горизонталії» // Артанія. – 2013. – № 3–4. – С. 138–146.

Кажан Г. Ритуал танцю від Костя Борисюка / Г. Кажан // Волинь-нова. – 2014. – 29 лип. – С. 13.

* * *

Навроцька З. 13 листопада 60 років від дня народження К. В. Борисюка (1949) – українського художника / З. Навроцька // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени

14 ЛИСТОПАДА

75 років від дня народження А. С. Яворського (1949) – генерал-лейтенанта у відставці, першого командира Луцького прикордонного загону, голови Ради організації ветеранів Державної прикордонної служби України Волинської області

З відкритих джерел відомо, що Аркадій Семенович Яворський народився 14 листопада 1949 р. в с. Довжанка Красноокнянського (нині Подільський) району Одеської області. Середню освіту здобув у м. Любомль Волинської області. Певний час працював слюсарем-газозварником Любомльського райоб'єднання «Сільгосптехніка». Упродовж 1967–1971 рр. навчався у Московському вищому прикордонному командному училищі КДБ при Раді міністрів СРСР, яке закінчив з відзнакою. Розпочав службу у 1971 р. на посаді заступника начальника 8-ої прикордонної застави «Морозовичі», а з 1972 р. начальника 12-ої прикордонної застави «Угнів» Львівського прикордонного загону Західного прикордонного округу. У 1975–1978 рр. продовжував навчання в якості слухача прикордонного факультету Військової академії ім. М. В. Фрунзе. Упродовж 1978–1985 рр. проходив службу в Чукотському і Магаданському прикордонних загонах та в управлінні військ Камчатського прикордонного округу. Після служби на Сході переведений у Головне управління прикордонних військ СРСР у Москві. У 1992 р. обійняв посаду заступника начальника відділу департаменту міжнародного співробітництва Прикордонних військ Російської Федерації. Попри займану посаду, наприкінці 1992 р. повернувся в Україну, склав присягу на вірність молодій державі і долучився до створення сил оборони. Упродовж 1992–1996 рр. перебував на посаді начальника новоствореного Луцького загону прикордонного контролю. Завдяки проведеній організаційній роботі 1 січня 1993 р. загін приступив до охорони державного кордону України протяжністю 229,7 км з республікою Польщею і 662 км з республікою Білорусь у Волинській, Рівненській та Житомирській областях. Варто зазначити, що за результатами службово-бойової діяльності, стану навчально-виховного процесу Луцький загін прикордонного контролю у 1997 р. був визнаний найкращим у Прикордонних військах України, у чому була безумовна заслуга й А. Яворського, який продовжив служ-

бу на керівних посадах, брав участь у розбудові Прикордонних військ України в інших регіонах. Так, упродовж 1996–2000 рр. він обіймав посаду першого заступника командуючого – начальника штабу Південно-східного напрямку у Харкові, у 2000–2001 рр. – першого заступника командуючого – начальник штабу Західного напрямку Прикордонних військ України у Львові, а впродовж 2001–2003 рр. – командувача Південного регіонального управління Державної прикордонної служби України (ДПСУ) в Одесі. Генерал Яворський має досвід дипломатичної роботи. Упродовж 2004–2007 рр. він був першим секретарем з прикордонних питань при посольстві України в Польщі. Після звільнення в запас продовжив активно займатися громадською роботою направленою на зміцнення обороноздатності країни. У період 2008–2010 рр. обіймав посаду директора департаменту оборонної роботи Одеської міської ради, а з 2009 р. – є головою Ради організації ветеранів ДПСУ у Волинській області. Після початку російсько-української війни у 2014 р. звертався до керівництва ДПСУ із клопотанням організувати посилену охорону державного кордону України. Разом з ветеранами Луцького прикордонного загону долучився до посиленої охорони кордону з республікою Білорусь. На посаді голови ветеранської організації ініціював ряд заходів щодо відродження історії української прикордонної служби на Волині, зокрема історії 3-ої Волинської кордонної бригади періоду Української Народної Республіки.

За час служби генерал-лейтенант А. Яворський був неодноразово відзначений численними нагородами. Зокрема, орденом «Богдана Хмельницького» III ступеня, відзнакою «Почесний прикордонник України», медалями «За мужність в охороні Державного кордону України», «Ветеран прикордонних військ» та кількома десятками інших нагород.

Богдан Зек

Література:

Боярчук С. Перший на кордоні / С. Боярчук // Наше життя. – 2002. – 6 груд.

Михальчук О. Аркадій Яворський: «Мені краще дихається на Волині» / О. Михальчук // Вісник + К. – 2013. – 11 лип. – С. 9.

26 ЛИСТОПАДА

**75 років від часу створення Товариства «Волинь»
та Інституту Дослідів Волині у Вінніпезі (1949)**

Товариство «Волинь» було засноване представниками української діаспори 26 листопада 1949 року у будинку Колегії Св. Андрія у Вінніпезі (Канада), з метою наукового дослідження Волинської землі. У Вінніпезі тому, що саме тут найбільше проживало українських емігрантів, вихідців з Волині. У 1950 році були створені й перші філії Товариства у США і Канаді.

Також, ініціативна група у перші роки існування Товариства здійснювала підготовчу роботу по створенню на його базі науково-дослідної інституції, яка б стала продовжувачем традицій «Товариства дослідників Волині», що діяла на українських землях у 1900–1920 роках. Зрештою, 21 липня 1951 року у Вінніпезі на загальних зборах товариства «Волинь» було оприлюднено статут, обрано Раду та дирекцію новоствореної громадської організації волинян, під назвою «Інститут дослідів Волині». Головою був обраний доктор Ю. Мулик-Луцик, секретарем – М. Бойко, скарбником – М. Подворняк, референтом – І. Онуфрійчук. Врховуючи, що на віддалі важко досліджувати історичну Волинь, – зазначив голова, – але беручи до уваги той факт, що за кордоном перебуває велике число живих свідків з численними матеріалами, маємо надію на успіх у праці».

15 серпня 1951 року на засіданні дирекції «Інституту» було вирішено організувати науково-популярний збірник волинезнавства «Літопис Волині». Перше число «Літопису» побачило світ 1953 року в Аргентині, у друкарні видавця з Буенос-Айреса, волинянина Степана Кравця. У збірнику вийшла низка наукових розвідок, спогадів, документів. Виділялися ґрунтовністю змісту статті Анатолія Дублянського. Були розвідки як про давню історію краю (про походження назви «Волинь», легенди про заснування Луцька, замок Любарта в Луцьку), так і про недалеке трагічне минуле – розстріл в'язнів Луцької тюрми радянським (російським) НКВС у 1941 році.

З кожним наступним виданням «Літопису» ставала все різноманітнішою його тематика, до написання статей залучалися нові автори, ширше висвітлювалися події, що відбувалися в Україні. Тематика «Літопису Волині» дуже різна. На сторінках часопису висвітлювалися питання етнографії, історії, географії, природи, населення, господарства Волині, релігійне життя, культура, літературознавство, велися рубрики з філателії, нумізматики. Окремий цикл статей було

присвячено життю волинян у світі, німецькій та російській окупації Волині, друкувалися також різні документи, спогади, мемуари.

Регулярність виходу збірника залежала від збору коштів. Окремі випуски «Літопису» присвячувалися до ювілейних дат в житті України та Волині. Зокрема, до тисячоліття хрещення Русі-України, до століття першого поселення українців в Канаді, 40-річчя Товариства «Волинь» у Вінніпезі. Останнє число «Літопису Волині», що побачило світ 1992 року, присвячено річниці проголошення незалежності України. Слід зазначити, що «Інститут» свою видавничу діяльність здійснював виключно шляхом фандрайзингу українців у Канаді.

Окрім видання збірників «Літопис Волині» (всього побачило світ 20 випусків), Товариство «Волині» з самого початку своєї діяльності започаткували видання бібліотеки «Літопису Волині», яка крім праць з історії краю включала твори відомих письменників, державних діячів, що присвятили своє життя боротьбі за волю України, а також спогади і мемуари. Як зазначається у каталозі Товариства «Волинь» 1990 року, під його егідою побачило світ 65 назв різноманітної книжкової продукції.

Ще понад десяток найменувань вийшло з друку за наступне десятиріччя. Чільне місце посідають праці з історії археології та етнографії Волині. Це дослідження І. Левковича «Нарис історії Волинської землі», С. Килимника «Український рік у народних звичаях» (у 5-ти томах), О. Цинкаловського «Ріка Прип'ять і її допливи», «Стародавні пам'ятки Волині», «Стара Волинь і Волинське Полісся» (у 2-х томах), Є. Пастернака «Нарис історії Холмщини й Підляшшя», П. Шумовського «Остріг. Історична монографія», Т. Бульби-Боровця «Армія без держави», С. Ярмуса «Духовність українського народу» та «В країні моїх батьків», Ф. Онуфрійчука «За православну козацьку Україну», В. Трембіцького «Національні та державні кордони Великої Волині у 1918 році» та ін. Серед всіх наукових праць, виданих під егідою Товариства «Волинь», особливе місце посідає історико-географічний краєзнавчий словник професора Олександра Цинкаловського «Стара Волинь і Волинське Полісся».

З Товариством «Волинь» та його «Інститутом» тісно співпрацював видатний письменник волинянин Улас Самчук. Під егідою цих науково-видавничих осередків побачили світ його романи «Ост», «Втеча від себе», «Чого не гоїть вогонь», «На твердій землі», краєзнавчі нариси спогадів «На білому коні», «На коні вороному», повість про Голодомор в Україні «Марія», трилогія «Волинь» тощо. У 1980 році Уласа Самчука було висунено кандидатом на Нобелівську премію.

Значне місце у видавничій діяльності Товариства «Волинь» посідають праці видатного вченого зі світовим ім'ям, колишнього міністра освіти УНР митрополита Іларіона (в миру професор Іван Огієнко), який у 1947 році емігрував до Канади. 8 серпня 1951 на Надзвичайному Соборі у Вінніпезі він був обраний предстоятелем Української Греко-Православної Церкви у Канаді і митрополитом Вінніпегу. З 1961 року саме Іларіона було обрано почесним головою Товариства «Волинь» та «Інституту Дослідів Волині». Саме цим інституціям вчений заповів виключне право на видання і перевидання всіх своїх творів. Спадщина вченого охоплює понад дві тисячі книжок, монографій, словників, статей, історико-краєзнавчих статей тощо.

У червні 1996 року останній голова Товариства «Волинь» та «Інституту Дослідів Волині» доктор Сергій Радчук відвідав Україну. Зокрема, Волинь та Луцьк. Йому та Іллі Онуфрійчуку Вчена рада Волинського державного університету імені Лесі Українки присвоїла звання почесних професорів. Тоді ж було підписано угоду про створення на базі історичного факультету Волинського державного університету філіалу «Інституту Дослідів Волині». Нині, у фондах Державного архіву Волинської області зберігається архів Товариства «Волинь» та «Інституту Дослідів Волині», з великою масою різноманітних матеріалів.

У грудні 1999 року у Вінніпезі відбулося останнє спільне засідання Товариства «Волинь» та «Інституту дослідів Волині». Радчук, підбиваючи підсумки пройденого за півстоліття шляху, зазначив, що обидві волинезнавчі інституції успішно справилися з покладеною на них історичною місією і з почуттям виконаного обов'язку завершують свою діяльність.

Причиною ліквідації організацій став відхід за віком від діяльності Товариства «Волинь» та «Інституту Дослідів Волині» його батьків-засновників. Нове ж покоління україномовних канадців через асиміляцію мали вже інші пріоритети. «Я щасливий, що справу волинян у діаспорі, тепер гідно продовжують дослідники і краєзнавці етнічної Волині», – зазначив у прощальному виступі останній голова Товариства «Волинь» та «Інституту Дослідів Волині». Однак, не заперечно, що важливу історичну місію з незалежного, непідконтрольного радянському (російському) окупаційному режиму дослідження Волині дані організації виконали.

Яна Лис

Література:

Архів інституту дослідів Волині та товариства «Волинь» у Вінніпезі / упоряд. В. Є. Рожко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2017. – 56 с.

Інститут Дослідів Волині та Товариство «Волинь» у Вінніпезі : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди ювілею 60-річчя заснування ін-ту Дослідів Волині та Товариства «Волинь» у Вінніпезі. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2010. – 152 с.

Ярмусь С. Моє турботливе слово до тих, що люблять Україну всім серцем / С. Ярмусь. – Вінніпег ; Луцьк : [б. в.], 2011. – 16 с.

Бондаренко Г. Краєзнавчі об'єднання волинян і волинезнавство в українській діаспорі та на Волині : (від 50-х років ХХ ст.) / Г. Бондаренко // Інтелектуальна еліта Волині. – Луцьк, 2012. – С. 242–252.

Видання ІДВ і Т-ва «Волинь» у Вінніпезі // Літопис Волині : наук. попул. зб. волинезнавства. – Вінніпег, 1977–1978. – Ч. 12. – С. 222–223.

Ворон В. Духовна спадщина «нової хвилі» / В. Ворон // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. – Луцьк, 2001. – Ч. 1. – С. 4–12.

Горохович А. Чому ми об'єднуємось як волиняни? / А. Горохович // Літопис Волині : наук. попул. зб. волинезнавства. – Вінніпег, 1982. – Ч. 13–14. – С. 153–161.

Дем'янчук-Шалапай Т. Звіт референтури краєзнавчої секції / Т. Дем'янчук-Шалапай // Старожитна Волинь : краєзн.-інформ. вісн. / упоряд. Г. С. Марчук. – Луцьк, 2016. – С. 73–74.

Дубилко І. Сорок років корисної діяльності / І. Дубилко // Літопис Волині : наук. попул. зб. волинезнавства. – Вінніпег, 1990. – Ч. 16. – С. 3–6.

Каліщук О. Про внесок Інституту дослідів Волині в розвиток регіональних досліджень / О. Каліщук // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. – Луцьк, 2010. – Ч. 8. – С. 106–111.

Клатт М. Новий проект історичного товариства «Волинь» : аналіз анкети з генеалогічної реєстрації «російськонімецькості» російських німців / М. Клатт // Німці в історії Волині : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Луцьк, 1–2 жовт. 2015 р. / ред. М. П. Костюк. – Луцьк, 2016. – С. 366–369.

Корчевич М. Вшанування членів Інституту дослідів Волині й Товариства «Волинь» / М. Корчевич // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. – Луцьк, 2008. – Ч. 4. – С. 201.

Курдидук А. Нова марка волинян / А. Курдидук // Літопис Волині : наук. попул. зб. волинезнавства. – Вінніпег, 1990. – Ч. 16. – С. 125–126.

Прокопчук В. М. А. Боровський – голова управи Інституту дослідів Волині у Вінніпезі (1956–1968 рр.) / В. Прокопчук // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. – Луцьк, 2011. – Ч. 9. – С. 95–99.

Радчук С. Повідомлення Інституту Дослідів Волині ; Коротка

історія Волинських громад у Вінніпезі / С. Радчук // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. – Вінніпег, 1999. – Ч. 19–20. – С. 9–13

Рожко В. З якого ми роду і кореня / В. Рожко // Літопис Волині : наук. попул. зб. волинезнавства. – Вінніпег, 1992. – Ч. 17–18. – С. 41–44.

Самчук У. Волинь незабутня : слово до ювілею 25-річчя Інституту Дослідів Волині у Вінніпезі (25. 5. 1977) / У. Самчук // Літопис Волині : наук. попул. зб. волинезнавства. – Вінніпег, 1977–1978. – Ч. 12. – С. 15–25.

Сергійчук В. Інститут дослідів Волині у Вінніпезі : до 70-річчя заснування і початку діяльності / В. Сергійчук // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство». – Кам'янець-Подільський, 2019. – Вип. 10. – С. 159–165.

Силук А. Товариство волинян «Волинь» в Німеччині: становлення, діяльність, спадщина : за матеріалами Волинського краєзнавчого музею / А. Силук // Духовна та культурна спадщина української діаспори в освітньому процесі сучасної школи : матеріали Всеукр. круглого столу / упоряд.: О. Й. Дем'янюк, А. М. Силук. – Луцьк, 2022. – С. 153–169.

Чуб Д. Вийшов останній том Етимологічно-семантичного словника / Д. Чуб // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. – Вінніпег, 1999. – Ч. 19–20. – С. 264–266.

Тимошик М. Товариство «Волинь» у канадському Вінніпезі / М. Тимошик // Волин. газета. – 2023. – 28 черв. – С. 6.

* * *

Силук О. 22 лютого 105 років від дня народження М. С. Бойка (1912–1998) – українського бібліографа, журналіста, громадського і культурного діяча в діаспорі / О. Силук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2017 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2016. – С. 62–65.

12 ГРУДНЯ

100 років від дня народження І. О. Денисюка (1924–2009) – українського літературознавця, фольклориста, педагога

Іван Овксентійович Денисюк народився 12 грудня 1924 у селі Заліси Волинського воєводства (нині – Волинська область). Навчався у польській семирічній школі. Відзначав, що на формування його

національної свідомості в юні роки справив враження приїзд до села (на запрошення священика Данила Штуля, брата Голови Проводу ОУН(м) на еміграції Олега Штуля) у 1938 року видатної української поетеси, публіцистки та діячки ОУН Олени Теліги, яка гостювала у Залісах ціле літо.

У роки Другої світової війни був мобілізований до радянської армії, воював на Сandomирському плацдармі, де був тяжко поранений. У січні 1945 року його привезли до Львова і прямо на вокзалі кинули на бетонну підлогу, вважаючи, що він вже не живе. Та Іван вижив: йому судилося попереду славетна доля.

По завершенню війни Денисюк навчався у Володимир-Волинському педагогічному училищі, яке закінчив у 1947 році. У 1948 році поступив до Львівського державного університету імені Івана Франка. Був чи не єдиним у групі, хто проголосував проти виключення з університету свого однокурсника Романа Іваничука, якому інкримінували антирадянську діяльність. Характерно, що Іван Денисюк ніколи не вступав до КПРС, через що його п'ятнадцять років не допускали до захисту докторської дисертації.

Студентом приїздив до Колодяжного, коли хата Лесі Українки ще була вкрита солом'яною стріхою. Зустрічався із Варварою Дмитрук, яка пам'ятала Лесю. А коло озера Нечимного зі студентами ставив у природних декораціях «Лісову пісню». Дипломна робота Денисюка була присвячена творчості саме Лесі Українки. І пізніше він, практично все життя, займався вивченням біографії письменниці та всієї родини Косачів.

Філологічний факультет Львівського університету завершив у 1953 році. Потому, поступив до його аспірантури, яку без захисту (з вище зазначених причин) закінчив у 1956 році. У 1956–1988 роках доцент, а у 1988–2009 роках професор кафедри української літератури ім. М. Возняка та кафедри української фольклористики ім. Ф. Колесси. Доктор філологічних наук (1986).

У 1988–1996 також директор Інституту франкознавства Львівського університету. Власне, за чверть віку в Україні саме ним було сформовано «китицю різнобарвних індивідуальностей» учених-франкознавців, які фактично реалізували накреслений план наукового пізнання справжнього Франка майже у всіх царинах його монументальної спадщини. «... Найстабільнішим жанром франкознавчої праці має стати проблемно-синтетична монографія про окремі роди, жанри і види художньої творчості письменника та про певні сфери, в яких себе проявив цей видатний суспільний діяч і мислитель. Сьогодні по-особливому зацікавлюють нас мовознавчі концепції Франка, і вони вже вивчаються

на деяких кафедрах Львівського університету. З інтересом зустрів би читач монографію про Франка-історика, фольклориста, етнографа, економіста, написану в перебудовному ключі. А проблема «Франко і шкільництво» виходить на найактуальніші ділянки нашої освітньої ниви», – зазначав у своїй праці «Перебудова і франкознавство» Іван Денисюк оптимальну, на його думку, форму і методологію нового прочитання чи перепрочитання Франкового доробку.

Денисюк був поліглотом: крім рідної української володів польською, німецькою, російською, англійською, трішки французькою, італійською, латинню, чеською та болгарською. Тому при написанні докторської дисертації намагався цитувати праці зарубіжних дослідників у власному перекладі. Також, викладав українську мову та літературу у Великотирнівському і Щецінському університетах Польщі.

У дисидентські 1960-і–1970-і роки Іван Денисюк зазнав переслідування під час так званих «брежньовських заморозків». Його самого все таки не посміли звільнити з роботи чи арештувати, бо він був ветераном Другої світової війни з інвалідністю. Але його дружину, кандидатку філологічних наук, доцентку кафедри слов'янської філології Ганну Казимирівну Ластовецьку в числі інших «неблагонадійних» викладачів Львівського університету без будь-якої причини в 1973 році звільнили з роботи під час чергової «чистки кадрів». У подружжя є двоє синів – старший Андрій, лікар-психіатр за фахом та молодший Юрій, який закінчив англійську філологію в тому ж таки Львівському університеті.

Іван Денисюк дуже любив Волинь та Ратнівщину, яким присвятив низку своїх праць. Щороку влітку їздив до рідного села Заліси, відвідував село Тур, де народилася його мати, і обов'язково декілька днів проводив з на Святому озері, що знаходиться в лісі на околиці Тура.

Сферою наукових інтересів Денисюка були генологія, історія української літератури, українська фольклористика, теорія літератури, методика викладання літератури у вищій школі, краєзнавство. Автор близько трьох сотень праць, зокрема, «Михайло Павлик» (Київ, 1960); «Розвиток української малої прози XIX – поч. XX ст.» (1981); «Амазонки на Поліссі» (Луцьк, 1993), «Невичерпність атома» (Львів, 2001); «Ратнівщина, Дворянське гніздо Косачів» (Львів, 1999; у співавторстві з Тамарою Скрипкою); «Ратнівська земля: історико-краєзнавчий нарис» (Луцьк, 2003); «Літературознавчі та фольклористичні праці: у 3 томах, 4-х книгах» (Львів, 2005).

Заслужений професор Львівського університету імені Івана Франка (2001). Дійсний член Наукового Товариства імені Т. Г. Шевченка, Заслужений діяч науки і техніки (2006), член спеціалізованої ради

Львівського університету, редакційних колегій видань «Міфологія і фольклор», «Наукові записки Музею Івана Франка у Львові», відповідальний редактор збірників «Українське літературознавство: Іван Франко. Статті і матеріали», «Вісник Львівського університету. Серія філологічна».

Денисюка також згадують, як блискучого педагога. Лектора, який ніколи не переказував матеріалу з підручників історії літератури, оминав банальну інформацію. Особливо оригінальним, авторським дидактичним прийомом професора було ілюстрування навчальної теми історією з життя: власного, знайомих, українських письменників. Цих «історій» (тепер із життя самого Денисюка), що стали справжніми легендами, у Львівському університеті знають і переказують сотні. Та все ж таки основою його викладів було феноменальне знання і скрупульозний аналіз текстів, які він, до речі, завжди перечитував перед лекціями. Денисюка відзначали, як викладача-художника, який звертався до студентської аудиторії із самотутнім продуктом. Він ніколи не був лише «акустичним знаряддям», що усно передає те, що запозичив із книжок.

Помер Іван Денисюк у Львові 10 жовтня 2009 року. На похороні з прощальним словом, в пам'ять видатного українця-волинця виступили Ярослав Герасим, Любомир Сенік, Лукаш Скупейко, Євген Баран... Його визнали одним з останніх своєрідних професорів-характерників Львівського університету, поряд з Михайлом Возняком і Михайлом Рудницьким. Похований Іван Денисюк у родинному склепі на львівському Голосківському цвинтарі.

Яна Лис

Література:

Денисюк І. Дворянське гніздо Косачів / І. Денисюк, Т. Скрипка. – Львів : Акад. експрес, 1999. – 268 с.

Денисюк І. Волинський бард : лісовик, водяник і той, що греблі рве / І. Денисюк // Волинь літературна: наші сучасники : зб. матеріалів про письменників Волині, членів Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – С. 150–164.

Денисюк І. Джерела «Лісової пісні» / І. Денисюк, Л. Міщенко // Пісню народною натхненні : творча співпраця Лесі Українки та Климента Квітки : матеріали. Статті. Дослідження / упоряд. Н. Сташенко. – Луцьк, 2006. – С. 99–102.

Денисюк І. Листи Михайла Павлика до родини Драгоманових / І. Денисюк // Записки наукового товариства імені Шевченка : праці філолог. секції. – Львів, 1997. – Т. ССXXXIV. – С. 452–542.

Денисюк І. Релікти лицарсько-дружинної та билинної поезії у польському фольклорі / І. Денисюк // Українська філологія: школи, постаті проблеми : зб. наук. пр. – Львів, 1999. – Ч. 2. – С. 505–512.

Денисюк І. Відкритий лист Дмитра Павличка до Тараса Салиги / І. Денисюк // Літ. Україна. – 2020. – 13 черв. – С. 5 ; 11 лип. – С. 5.

Денисюк І. Запорожець за океаном, або Валерій Скрипка завойовує Америку / І. Денисюк // Дзвін. – 2005. – № 9. – С. 153–156.

Денисюк І. Зелено вино поетичної особистості / І. Денисюк // Дзвін. – 2014. – № 8. – С. 133–135.

Денисюк І. Мої поліські, мої зелені роки / І. Денисюк // Дзвін. – 2004. – № 11/12. – С. 137–146.

Денисюк І. Підручник чи політична бомба / І. Денисюк // Дзвін. – 2008. – № 4. – С. 141.

Денисюк І. Поліські амазонки / І. Денисюк // Берегиня. – 1996. – № 1/2. – С. 67–81.

Денисюк І. Полювання за амазонками / І. Денисюк // Літопис червоної калини. – 1993. – № 1/2. – С. 30–32, 42–44, 55.

Денисюк І. Релікти лицарсько-дружинної та билинної поезії : знахідки у фольклорі волинсько-поліського ареалу / І. Денисюк // Слово і час. – 2003. – № 1. – С. 22–28.

* * *

Коцюбинська М. Х. Листи і люди : роздуми про епістолярну творчість / М. Х. Коцюбинська. – Київ : Дух і літера, 2009. – 582 с.

Про І. О. Денисюка – див. Іменний покажчик.

Іван Овксентійович Денисюк // Леся Українка: доля, культура, епоха : зб. ст. і матеріалів. – Луцьк, 2010. – Вип. 1. – С. 190.

Павлюк І. Мій Іван Овксентійович Денисюк / І. Павлюк // Павлюк І. Інтимне дихання епохи: статті, рецензії, інтерв'ю (1994–2010) / І. Павлюк. – Тернопіль, 2016. – Т. 1. – С. 131–139.

Пастух Н. Унікальний запис поліського весілля / Н. Пастух, О. Кузьменко // Народознавчі зошити. – 2005. – № 1/2. – С. 217–220.

Іван Денисюк // Літ. Україна. – 2009. – 15 жовт. – С. 2.

Кіраль С. Життя сильніше втрат : за рядками листів Івана Чендея до Івана Денисюка / С. Кіраль // Літ. Україна. – 2012. – 18 жовт. – С. 10.

Мельничук В. Син Поліського краю : штрихи до портрета професора Івана Денисюка / В. Мельничук // Наш університет. – 2013. – 20 лют. – С. 10 11.

Павличко Д. Іван Денисюк : відкритий лист Дмитра Павличка до Тараса Салиги / Д. Павличко // Літ. Україна. – 2020. – 13 черв. – С. 3.

Салига Т. Професор Іван Денисюк і шістдесятники / Т. Салига // Укр. літ. газета. – 2015. – 31 лип. – С. 18–19.

Салига Т. Українська літературна наука в рецепції представників Львівської філологічної школи / Т. Салига // Дзвін. – 2009. – № 2. – С. 137–147.

* * *

Денисюк Іван Овксентійович // Українська літературна енциклопедія. – Київ, 1990. – Т. 2. – С. 33.

Купчинський О. А. Денисюк Іван Овксентійович / О. А. Купчинський // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2007. – Т. 7 : Ї–Ді. – С. 391.

18 ГРУДНЯ

70 років від дня народження М. З. Рубана (1954) – українського художника

Микола Захарович Рубан народився 18 грудня 1954 року в селі Гнідинці Варвинського району Чернігівської області. Навчався в Миргородському керамічному технікумі імені М. Гоголя на відділенні художньої кераміки (1971–1975). По його закінченні (дипломна робота – серія порцелянових декоративних тарелей на тему «Сказання про Ігорів похід 1185 року») працював на Коростенському фарфоровому заводі живописцем. У 1976–1982 роках продовжив професійне навчання у Львівському державному інституті прикладного та декоративного мистецтва на відділі художньої кераміки, дипломна робота – порцелянова декоративна композиція «Київська Русь». Його педагогами були: М. Гладкий, І. Франк, В. Манастирський, Д. Кривач, Е. Мисько. З 1982 року Рубан живе в Луцьку. У 1982–1999 рр. працює у Волинських художньо-виробничих майстернях, виконує творчі замовлення; член Національної спілки художників (1988); член Національної асоціації митців України (1994). Працює в галузі художньої кераміки: декоративні об'ємно-просторові композиції, скульптура малих форм, настінні панно, тарелі. Його творчі здобутки пов'язані і з монументально-декоративним мистецтвом у жанрі вітражу, мозаїки, рельєфу. Займається живописом.

Виконуючи замовлення монументального характеру, Микола Рубан у співавторстві з дружиною, художницею Зенею Рубан (Мартинів), у 1984–1985 роках створив 6 класичних вітражів на історичну тему для Волинського краєзнавчого музею, два з яких у 1993–1994

роках були замінені на інші. Вітражам характерна центричність композиції, чіткий рисунок, застосування ліній, що кругляться і поєднуються з вертикалями і горизонталями. Головний твір – вітраж «Волинь». Тут в оточенні узагальнених обрисів волинської землі представлено величний образ молодої жінки з піднятими в руках віночками – як символами миру й краси.

Багато декоративних робіт сюжетного й орнаментального характеру виконано для інших споруд Луцька й Волині: вітражі для готелів «Лучеськ» і «Світязь» (на сьогодні знищений); романтично піднесений вітраж «Мерехтіння зірок» в Упродор-10; абстрактно-кубістичний вітраж у будинку Управління внутрішніх справ Волинської області; вітраж для басейну з образом моря й медузами в одному з дитячих садків міста, а також вітражі, мозаїки, рельєфи для Палацу урочистих подій у Горохові. У 2012 році Рубан у подарунок одному з храмів Єрусалима створив дві мозаїчні ікони, зразком для яких слугували образи Волинської та Озерянської Богородиць, і через паломників з Волині передав їх на Святу землю.

Як майстер мистецтва кераміки Рубан віртуозно володіє формою. Він створив низку композицій, які є скульптурою малих форм: «Баба Яга», «Дует», «Студент», «Діалог», «Музикант», «Музою окрилений», «Аптекарь», «Коваль», «Благословення Душі», «Тяжка ноша», «Лісовик», «Весна», «Літописець», «Молитва», «Троє» та інші. Більшість з них виконані в народному дусі – великоголові, з неправильними пропорціями людські постаті. Змістова навантаженість їх дуже різноманітна. Гротескове перебільшення в образі Баби Яги відповідає фольклорному уявленню про це «лякало». В «Аптекарі», «Дуеті», «Музою окриленому», «Ковалі» з гумором підмічено професійні і людські особливості. У символічній «Тяжкій ноші», яку можна було б назвати «Все своє на собі», – уособлення долі творця-кераміста, що несе на собі амфору більшу, ніж він сам. Велика філософська ідея закладена у творі «Благословення душі». Митець зображає чоловіка, який стоїть на колінах, а з притиснутої до грудей його долоні злітає голуб. Це прощання з життям, смирення перед невідворотним. Схильність автора до філософічних роздумів передана і в мініатюрі «Молитва».

Шукаючи нових можливостей для втілення у мистецтві своїх роздумів, Микола Рубан переосмислює класичні композиції. Так, зроблена на тему Чорнобиля «Важка вода» нібито повторює схему із трьох атлантів, що на своїх плечах тримають земну кулю. У виконанні митця троє велетів перетворюються на звичайних нещасних людей,

які з величезними зусиллями підтримують пошматовану роздерту пашу реактора. Катастрофа Чорнобиля – це катастрофа Землі, катастрофа людей.

Не припиняючи творити в мистецтві кераміки, Рубан багато уваги приділяє малярству. Ним написано кілька сотень картин У живописному полотні «Крізь віки» (із серії «Світ амфори») митець символічно зобразив стародавню керамічну посудину, досконалі форми якої прийшли до нас із сивої давнини. Амфора як класичний образ творчості митця-кераміста для Рубана є ознакою його фаху. Серед символіко-алегоричних творів: «Вічність», «Траєкторія часу», «Перетин умовної вертикалі», «Відгомін віків», «Творіння». У картині «Волинський хрест» митець вписує у води світового океану прадавній солярний символ – хрест. Це не абстрактний знак, а реально існуючий козацький надмогильний хрест під Берестечком.

Працює Рубан і в жанрі реалістичного портрета: «Дід Йосип», «Юліана», «Олесь». Є в нього класичні краєвиди моря («Буря», «Море», «Лиман»), архітектурні пейзажі («Старе місто», «Луцький замок»), краєвиди Карпат, пейзажі Волині.

Маючи індивідуальне художнє обличчя, чітку творчу концепцію, Рубан виставляє свої твори на групових і персональних виставках в Україні та за кордоном. Він – учасник унікального арт-проекту: виставки та альбому-каталогу «Декоративне мистецтво України кінця ХХ століття. 200 імен» (Київ, 2002), метою якого було привернення уваги глядача до феноменального явища, яким є українське професійне декоративне мистецтво на зламі століть. Твори художника колекціонують і продають з аукціонів. Вони зберігаються в музейних збірках України та приватних колекціях Європи і Америки.

Тамара Левицька

Література:

Пахолок З. О. Родина Рубанів. Зіновія Зіновіївна та Микола Захарович Рубани. Зоряна Миколаївна Рубан-Головчук. Олесь Миколайович Рубан / З. О. Пахолок // Пахолок З. О. Луцька homo візія : іст.-краєзн. нариси / З. О. Пахолок. – Луцьк, 2019. – С. 324–325.

Рубан З. «Ми різні квіти одного мистецького букета!» / З. Рубан // Топ-волиняни : зб. інтерв'ю із видат. волинянами / авт.-упоряд. Т. Хотимчук. – Луцьк, 2012. – С. 216–217.

Коширець С. Володимирські уроки Миколи Рубана / С. Коширець // Луцьк. замок. – 2008. – 29 трав. – С. 16.

Стасюк С. Мистецтво з рук у руки / С. Стасюк // Аверс прес. – 2008. – 28 серп. – С. 8.

У міській раді відкрилася виставка Миколи Рубана // Луцьк. замок. – 2012. – 25 жовт. – С. 8.

Філатенко А. Сім'я, де всі художники / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2010. – 23 січ. – С. 9.

* * *

Левицька Т. 18 грудня 60 років від дня народження М. З. Рубана (1954) – українського художника / Т. Левицька // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2013. – С. 193–196.

26 ГРУДНЯ

**100 років від дня народження Г. О. Гуртового (1924-2012) –
краєзнавця, засновника Торчинського народного історичного
музею, заслуженого працівника культури України**

Гуртовий Григорій Олександрович народився 26 грудня 1924 року в селі Корніївка Веселівського району Запорізької області. Восени 1932 року пішов у перший клас, який не судилось закінчити. Замість шкільного життя пережив страшний голодний 1933-й рік. Під час Другої світової війни 17-річним юнаком був вивезений до Німеччини, де перебував у концтаборі «Флосенбург» біля міста Різа. Після трьох років важкого табірної режиму повернувся додому. В післявоєнний голодомор 1946–1947 років у пошуках порятунку Григорій Гуртовий приїздить на Волинь у містечко Торчин. Тут він обзавівся сім'єю, однодумцями, друзями.

Життя Григорія Олександровича поєднало в собі три великі пристрасті – історію, педагогіку і журналістику. Працював у редакції газети «Вільна Україна» (згодом «Колгоспна правда»). Збираючи інформацію, здійснив сотні походів довколишніми селами. Зустрічі з людьми й отримані від них історичні пам'ятки зародили цікавість до минулого Волині. Праця в архівах і бібліотеках поглибила переконання про багату історію краю. Частими були знахідки експонатів давнього і близького часу. Це стало поштовхом для створення музею. Офіційне відкриття його відбулося у 1960 році. Речі старовини мало чого варті самі по собі. Історичними реліквіями вони стають тоді, коли їх споглядають, коли вони вчать і виховують. Саме тому Григорій Гуртовий поєднав музейну роботу з педагогікою. На експонатах

свого музею він сформував цілу плеяду самовідданих волинських істориків-краєзнавців.

Григорій Гуртовий був членом Національної спілки краєзнавців України, активним учасником багатьох краєзнавчих конференцій, де висвітлював цікаві й невідомі сторінки історії Волині, Луцького району. Написав кілька сотень науково-публіцистичних краєзнавчих статей. За життя видав десять книг, серед яких фундаментальні праці «Волинь – край козацький», «Торчин – передзвін віків», «Волинський Ружин і гетьмани Ружинські», «Білосток. Історику-краєзнавчі нариси» та інші.

Григорія Олександрович відійшов у Вічність 1 вересня 2012 році. Похований в містечку Торчин. З 11 липня 2013 р. Торчинський музей носить ім'я Григорія Олександровича Гуртового.

За багаторічну працю на ниві музейництва і краєзнавства Григорій Гуртовий удостоєний багатьох нагород: зокрема, звання «Заслужений працівник культури України», ордена «Знак пошани», «За заслуги» III ступеня, «За мужність», лауреат премії ім. Дмитра Яворницького, обласних премій ім. Миколи Куделі та «Одержимість», почесний громадянин Волині і Луцького району, почесний професор ВНУ ім. Лесі Українки та Університету розвитку людини «Україна», «Людина року 2009» на Волині.

Пам'ять про Григорія Олександровича живе у серцях краян. Так, на базі місцевого навчального закладу на його вшанування 31 березня 2014 року проходила учнівська науково-практична конференція «Вивчай, досліджуй, історію рідного краю». 26 грудня 2014 року відбулися Перші Волинські обласні краєзнавчі читання, присвячені пам'яті Григорія Гуртового. Також під час цього заходу було відкрито експозиційну частину, де висвітлюється життєвий і творчий шлях краєзнавця та освячено меморіальну пам'ятну дошку, яку встановлено на приміщенні музею. Через два роки 29 вересня в містечку Торчин для участі в Других Всеукраїнських краєзнавчих читаннях, присвячених пам'яті Григорія Гуртового завітали працівники музеїв, науковці, гості з різних областей України та усі, хто мав за честь особисто бути знайомим з цією особистістю. 20 лютого 2020 року відбувся круглий стіл «Григорій Гуртовий – відомий волинський педагог, музейник, краєзнавець», організований Волинським інститутом післядипломної педагогічної освіти на базі Волинської обласної бібліотеки для юнацтва за участі Торчинського народного історичного музею імені Григорія Олександровича Гуртового та Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України.

Алла Сахнюк

Література:

Про відзначення державними нагородами України : Указ Президента України від 20 листоп. 2007 р. № 1123 // Уряд. кур'єр. – 2007. – 5 груд. – С. 1–2.

Гуртовий Г. Вибрані краєзнавчі статті та бібліографія / Г. Гуртовий. – Луцьк, 1994. – 155 с.

Гуртовий Г. Волинський Ружин і гетьмани Ружинські / Г. Гуртовий. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 58 с.

Гуртовий Г. Волинь – край козацький / Г. Гуртовий. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – 352 с.

Гуртовий Г. Волинь – край козацький : іст.-краєзн. нариси / Г. Гуртовий. – 2-е вид., допов., уточ. – Луцьк : Надстир'я, 2009. – 386 с.

Гуртовий Г. Голгофа Голоду: спогади про пережите : до 75-ї річниці Голодомору в Україні / Г. Гуртовий. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 144 с.

Гуртовий Г. Євреї містечка Торчин / Г. Гуртовий. – Київ : РИФ, 2003. – 108 с.

Гуртовий Г. Городок. Історична доля села Городок Луцького району / Г. Гуртовий. – Луцьк : Надстир'я, 2011. – 156 с.

Гуртовий Г. Торчин – передзвін віків : іст.-краєзн. нариси / Г. Гуртовий. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 364 с.

Гуртовий Г. Торчин у цифрах і фактах / Г. Гуртовий. – 2-е вид., допов. та змін. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2011. – 32 с. : іл.

Гуртовий Г. Городок. Історична доля села Городок Луцького району / Г. Гуртовий. – Луцьк : Надстир'я, 2011. – 156 с.

Луцький район: минуле і сучасність : іст.-інформ. вид. / ред. кол. : А. О. Горбатюк, М. С. Лапків, М. Ф. Левонюк, Г. О. Гуртовий та ін. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2001. – 186 с. : іл.

Гуртовий Г. Голгофа мого народу ; Така гірка правда ; Страшний 1947-й / Г. Гуртовий // Україна. Голодомор 1946–1947 років: непокараний злочин, забуте добро / авт.-упоряд. А. Бондарчук. – Київ, 2017. – С. 272–273, 273–280, 280–284.

Гуртовий Г. Йов Кондзелевич у контексті духовного, громадського і політичного життя Волині рубежу XVII–XVIII ст. / Г. Гуртовий // Яровиця : наук.-метод. та культ.-просвіт. часоп. – 2017. – № 1/2. – С. 74–76.

* * *

Григорій Гуртовий : біобібліогр. покажч. / упоряд. Л. І. Коць. – Луцьк : [б. в.], 2014. – 57 с.

Другі Всеукраїнські краєзнавчі читання, присвячені пам'яті Григо-

рія Гуртового : наук. зб. / упоряд.: А. Силюк, О. Мельник. – Луцьк : [б. в.], 2016. – 165 с. : іл.

І Волинські обласні краєзнавчі читання, присвячені пам'яті Григорія Гуртового : матеріали І Волин. обл. краєзн. читань, присвяч. 90-річчю від дня народж. Григорія Гуртового, смт. Торчин, 26 груд. : наук. зб. – Луцьк, 2014. – С. 64–129.

Бондаренко Г. Погляди Г. О. Гуртового на козацьку історію Волині / Г. Бондаренко // Волинь – край козацький : матеріали наук.-практ. конф. з пед. краєзн. : наук. зб. – Луцьк, 2018. – С. 103–104.

Бондаренко Г. Під зорею Кобзарєвого слова / Г. Бондаренко, М. Філонюк // Україна Тараса Шевченка / упоряд.: Р. Маньковська, В. Мельниченко ; авт. передм.: О. Реєнт, Л. Новохатько. – Харків, 2015. – С. 119–131.

Бондарчук А. Чи ввійде в історію моральний подвиг західняків? / А. Бондарчук // Волинський музейний вісник : наук. зб. – Луцьк, 2016. – Вип. 8. – С. 111–115.

Бундак О. Козацька тематика у доробках Григорія Гуртового / О. Бундак // Українське державотворення: проблеми і сучасність : зб. наук. пр., присвяч. цивілізаційним аспектам козацької доби / ред.: Г. В. Бондаренко, О. Й. Дем'янюк. – Луцьк, 2022. – Вип. XVIII. – С. 5–12.

Дмитренко А. Луцьк і Леся Українка та родина Косачів у дослідженнях волинських музейників / А. Дмитренко // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. ЛДІКЗ / відпов. за вип. П. Рудецький. – Луцьк, 2021. – Вип. XVII. – С. 279–290.

Дука Д. Краєзнавча діяльність Григорія Гуртового (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) / Д. Дука // Волинь і волиняни в історії та культурі України : зб. тез наук. дослідж. слухачів наук. тов. Волин. обл. МАН. – Луцьк, 2018. – С. 53–55.

Мельник О. Ентузіаст музейного краєзнавства Волині : до 90-річчя від дня народження Г. О. Гуртового / О. Мельник // Минуле і сучасне Волині та Полісся: з історії національних меншин на Волині : матеріали Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. «Минуле і сучасне єврейської громади на Волині», 20–21 серп., смт. Маневичі та Міжнар. наук. конф. «Польська культура в контексті волинського тексту», 3–4 квіт. : наук. зб. – Луцьк, 2014. – С. 283–288.

Морозюк Р. Волинський рід Черняків і полтавський козацький полк / Р. Морозюк // Морозюк Р. Країни. Волинь – Полтавщина / Р. Морозюк. – Полтава, 2023. – С. 128–131.

Олешко П. Г. О. Гуртовий – зачинатель педагогічного краєзнавства та музейної педагогіки на Волині / П. Олешко // Волинь – край

козацький. Педагогічне краєзнавство: стратегічні орієнтири сучасного освітнього процесу : зб. матеріалів V Всеукр. наук.-практ. конф., 12 жовт. : наук. зб. – Луцьк, 2021. – С. 82–90.

Олешко П. Григорій Гуртовий – історик волинського козацтва / П. Олешко // Волинь – край козацький : матеріали наук.-практ. конф. з пед. краєзн. : наук. зб. – Луцьк, 2018. – С. 104–112.

Потурай О. Гукає до нас історія: «Прокиньтесь!» / О. Потурай // Апостол правди і науки. Волинські письменники – 200-літньому ювілею Тараса Шевченка / ред.-упоряд. О. Г. Потурай. – Луцьк, 2014. – С. 113–124.

Малімон Н. Чи матиме Торчин вулицю полковника УНР?: якщо у містечку навіть нема вулиці Григорія Гуртового, засновника історичного музею, відомого не лише на Волині... / Н. Малімон // День. – 2021. – 9–10 квіт. – С. 7.

Олешко П. Збереження та розвиток козацьких традицій Волинського краю у доробку Григорія Гуртового / П. Олешко // Краєзнавство. – 2019. – № 4. – С. 84–94.

* * *

Бондаренко Г. Гуртовий Григорій Олександрович / Г. Бондаренко, О. Вернидубов, А. Силук // Краєзнавці України: сучасні дослідники рідного краю : довідник. – Київ ; Кам'янець-Подільський, 2003. – Т. 1. – С. 55.

Криштап'юк Л. 26 грудня 85 років від дня народження Г. О. Гуртового (1924) – історика, краєзнавця, заслуженого працівника культури України / Л. Криштап'юк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2009 рік. – Луцьк, 2008 / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук ; відп. за вип.: А. М. Силук, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2008. – С. 130–135.

Мельник О. 26 грудня 90 років від дня народження Г. О. Гуртового (1924–2012) – історика, краєзнавця, заслуженого працівника культури України / О. Мельник // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2013. – С. 196–203.

875 РОКІВ

від часу першої писемної згадки про містечко Олика, тепер селище Луцького району (1149)

Олика – селище Луцького району Волинської області, в минулому – місто за Магдебурзьким правом (1564).

Вперше топонім Олика згадується в Іпатіївському літописі у 1149 р., під час опису подій, які торкались боротьби князів з династії Мономаховичів за київський престіл.

Втративши Київ у 1149 р. князь Ізяслав Мстиславович повернувся на Волинь. Перебував у Володимирі, вів перемовини з князями-союзниками про допомогу у боротьбі з суперником – ростовсько-суздальським князем Юрієм Довгорукиим. Не гаяв часу також Довгорукий, планував із Києва наступати проти Ізяслава, і для цього «половців диких привів був на поміч собі, і вони також пішли з ним».

Під кінець 1149 р. Ізяслав отримав очікувану військову підмогу від «угрів і ляхів», і перевів зведені військові загони в Луцьк. Тут князь дізнався, що війська Довгорукого вже перебувають в Пересопниці. Союзники волинського князя висловили стурбованість, відтак Ізяслав повів на зустріч супернику свої полки, і «сташа оу Черемина на Ёльчѣ». З контекстної розповіді літопису дізнаємось, що князь Ізяслав розраховував на перемовини.

В рукописі Іпатіївського літопису помилкова назва «Черемин» зазнала виправлення писарем на «Чемерин». Чемерин – це сучасне село поблизу селища Олика, для якого нотатка в літописі є першою писемною згадкою. Стосовно словесної конструкції «на Ёльчѣ» дослідники відзначали, що в інших списках літопису вона передавалась як «на Ёльчѣ».

Якщо перша згадка Чемерина не викликає дискусій, то в ситуації з Оликою думки дослідників розділились: одні вважають, що в літописі йшлося про село Олика, інші, що про одноіменну річку. Остання теза викликана вживанням біля назви прислівника «на». Зокрема таку інтерпретацію відстоював видавець Руського літопису за Іпатіївським списком Леонід Махновець, який фрагмент тексту передав так: «пішовши, стали коло [города] Чемерина на [ріці] Оличі». Під претекстом, що якби згадана в літописі Олика була населеним пунктом, то літописець стосовно неї ужив би прислівник «в».

Розглянемо позицію авторів, котрі переконані, що в літописі йдеться про гідронім під назвою Олика. В наш час річка з такою назвою відсутня в гідронімічних каталогах. Селище Олика лежить в долині між двома річками, на правому березі р. Осинище і обабіч р.

Путилівка, в місці впадіння першої в другу. Нижче по течії, ближче до місця впадіння Путилівки в Горинь, розташоване ще одне історичне містечко – Цумань.

Назва «Путилівка» відома щойно з XVIII ст. В давні часи гідронім мав назву – «Олика». Перша рання документальна фіксація назви цієї річки міститься в наданні князя Свидригайла повітнику Леньку Зарубичу в 1433 р. сіл в Луцькій землі – «Олику на ріці Олиці, а Мительно, а Долгошиї, а Велбичі». Зауважимо, що всі названі в документі села лежать тепер на берегах р. Путилівки, тобто – «на ріці Олиці». У наданні це підкреслюється в спосіб перерахування з допомогою давнього сполучника «а», який означає «а також».

Друга рання фіксація назви гідроніма є у розмежувальному акті земельних угідь між князем Миколаєм Радивилом і князем Іваном Чорторийським від 18 квітня 1561 р. Зокрема, в ньому повідомляється, що у 1560 р. межові комісари виїхали для узгодження маєткових кордонів, і поблизу Цуманя «закопали перший копець над рікою Оликою».

Отже, з давніх документів дізнаємось, що сучасна Путилівка в давні часи мала назву Олика. То чи вона згадується у 1149 р.? Є необхідність зрозуміти логіку літописця, який в перших словах повідомив, що військо зупинилось «у Чемерина», а потім уточнив, – «на Олиці». Треба відзначити, що літописець, або його інформатор, були добре поінформовані про місцеві реалії.

Слід звернути увагу, що на сторінках літопису спостерігаються приклади, коли літописець уживає прислівник «на» в стосунку до населеного пункту. Наприклад, «став на Житані», коли йдеться про нічліг монгольського полководця Бурундая у 1261 р. в селі Житані під Володимиром, або «на Видобич у монастир», коли мова йде про двір в околицях Києва. В такий самий спосіб в старих джерелах і до нашого часу означають колишні передміські села княжого Лучеська – на Красному, на Вишкові і т.д.

В роботі Святослава Терського «Олика: Історичний нарис» (Львів, 2001) автор на основі археологічних досліджень обстоює думку про те, що згадана у 1149 р. Олика була передмістям Чемерина, княжого граду, який лежав на кордоні Волині і Погорини. Історична область Погорина в той час перебувала в залежності від київських князів; одним з її центрів була Пересопниця. Отже, князь Ізяслав зупинив свої війська на околиці підконтрольної йому землі, й одночасно на близькій відстані до розташування суперника.

Якщо погодитись із тим, що згадана в літописі Олика була передмістям Чемерина, варто з'ясувати, в чому була її привабливість для

військового таборування. Можна гадати, що місце для розташування війська «на Оличі» обиралось з метою оперативного відступу на свою територію, а швидкість пересування війська мали забезпечували добре второвані дороги і надійні переправи через річки.

За джерелами XV-XVII ст. «Олицька дорога» від Луцька до Олики (в напрямку Києва) лежала через села Романів, Хорлупи і Покащів, потім вигиналась на північний схід на с.Дідичі, звідти на південь спускалась до Олики. На в'їзді в тодішню Олику знаходилась переправа на правий берег р. Путилівки/Олики, на одне з олицьких передмість – Залісоче. В Залісочому ця частина шляху носила назву «Луцька дорога»; тут стоїть збережена пам'ятка «Луцька брама» – одна з відомих ранньомодерних олицьких брам. Є ймовірність того, що князь Ізяслав у 1149 р. рухався описаним маршрутом, і зупинився біля переправи через річку. Чемерин знаходився неподалік, лежав в 2,5–3 км на південний захід.

Дослідники сходяться у висновку, що стратегічні переправи через ріки були постійною турботою князя, сюзерена землі. Підтримка належного фізичного стану цих важливих дорожніх комунікацій була запорукою оперативності князівської верхівки в контролі за своєю територією. На кордоні князівств центри міських чи сільських округ, та переправи біля них, відігравали ще й роль сторожових застав. Відтак природньо припустити, що в місці переправи через р. Олику у 1149 р. вже існувала невелика осада під одноіменною назвою – Олика, для якої центром був град Чемерин. У майбутньому, завдяки більш вигідному розташуванню, Олика перебрала на себе роль місцевого центру.

Олена Бірюліна

Література:

Гаврилюк С. Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок XX ст.) : монографія / С. Гаврилюк. – 2-е вид., допов. – Луцьк : Вежа, 2008. – 536 с.

Про Олику – див. Географічний покажчик.

Гошко Т. Нариси з історії Магдебурзького права в Україні XIV – поч. XVII ст. / Т. Гошко. – Львів : Афіша, 2002. – 253 с.

Про Олику – див. Географічний покажчик.

Гупало С. Олика і Радзивілли : нариси / С. Гупало. – Київ : Укр. пріоритет, 2020. – 168 с.

Боярчук П. О. Радзивілли і стара Олика / П. О. Боярчук. – Луцьк : Надстир'я, 2013. – 503 с.

Боярчук П. О. Про що мовчить стара Олика : повість-хроніка / П. О. Боярчук. – Луцьк : Надстир'я, 2009. – 192 с.

Князі Радзивіли / упоряд. В. Александрович ; пер. на укр.: В. Журба, Н. Потапенкова. – Київ : Балтія Друк, 2012. – 272 с.

Літопис руський / пер. з давньорус. Л. Є. Махновця ; відп. ред. О. В. Мишанич. – Київ : Дніпро, 1989. – 591 с.

Олика в європейській історії: відтворення історико-архітектурної спадщини : матеріали Міжнар. наук. конф., м. Луцьк – смт. Олика, 29–30 жовт. 2021 р. : наук. зб. – Луцьк : Волин. друк., 2022. – 270 с.

Терський С. Олика : іст. нарис / С. Терський. – Львів : Новий час, 2001. – 52 с. : іл. – (Серія «Літописні міста Волині»; вип. 1)

Гура А. Сторінки історії Олики / А. Гура // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олика і Радзивілли в історії Волині та України : матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. 25 квіт., м. Луцьк – смт. Олика : наук. зб. – Луцьк, 2006. – С. 139–143.

Жовтянський В. Деякі сторінки з історії Олики та Волині / В. Жовтянський // Олика й Радзивілли в історії України, Польщі й Білорусі : зб. наук. пр. / уклад. Л. А. Понедельнік. – Луцьк, 2018. – С. 6–32.

Климчук А. Матеріали про Олику в архівах Польщі / А. Климчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ківерцівщина та Олика в історії України та Волині : матеріали краєзн. чит., 22 верес., м. Ківерці – смт. Олика : наук. зб. – Луцьк, 2017. – Вип. 62. – С. 377–380.

Остап'юк О. Про надання Магдебурзького права місту Олика / О. Остап'юк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовижівщина з глибини століть : матеріали XXVIII Волин. обл. іст.-краєзн. конф., присвяч. 17 річниці Незалежності України та 500-річчю першої писем. згадки про Стару Виживку та Нову Вижву : наук. зб. – Луцьк, 2008. – Вип. 28. – С. 327–330.

* * *

Жовтянський В. А. Олика / В. А. Жовтянський // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2022. – Т. 24 : О. – С. 368–369.

Піддубці – Ромашківка – Олика – Клевань – Пересопниця // Прогулянка Волиню та Луцьком : путівник / авт. тексту: П. Троневич, О. М. Карліна. – Київ, 2015. – С. 108–119.

Цинкаловський О. Олика / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р. / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 175–178.

575 РОКІВ

від часу першої писемної згадки про село Бобичі, тепер Володимирського району (1449)

Перша писемна згадка про село Бобичі знаходиться в 3-ій книзі записів Литовської Метрики. В ній вміщені короткі записи та розгорнуті акти про земельні надання великих князів литовських, більшою мірою великого князя литовського і короля польського Казимира Ягеллончика (1440–1492). Автентичні записи данин не збереглися, книга найдавніших надань була укладена в кінці XVI ст.

Проблема точного датування значної частини великокнязівських і королівських надань на Волині із книги записів №3 ЛМ пов'язана з їхньою лаконічністю, відсутністю не тільки дати, але часто й місця надання, імен писарів чи свідків та обставин трансакцій. Тобто позбавлена атрибутів, які впевнено дозволяють назвати дату першої згадки про село. Трапляються перекинуті назви сіл, що можна пов'язувати з помилками копіїстів як у XVI ст., так і в ході підготовки книги до друку в наш час.

Зокрема, про Бобичі в книзі записів №3 ЛМ є такий короткий текст: «А Злотошеві Федькові Ордутичі [Оздютичі?], Суньчича [Куньчича?] став, а Бобичі, а Киселин, а сельцо [Сільце?] під Турійськом. Підтвердження. Пан Петраш. Логвин». Як вказано, це надання є підтвердженням на володіння маєтками, але коли Ф. Злотошев вступив у цю власність невідомо, як і невідомо ким був цей отримувач данини.

Є можливість звузити дату першої згадки про Бобичі через роки чинності князівських писарів: пан Петраш (Монтигердович) був писарем в 1440–1455 рр., пан Логвин між 1440 і 1450 рр. Відомо також, що у 1452 р. деякі зі згаданих вище сіл отримав інший власник, відомий за іншими актами близький соратник Свидригайла Федько Ярій: «А Ярому також [король Казимир] записав, на ім'я: Створче [Скірче?], а Здютичи, а Куньчича [з] ставом. Тоді ж, при всіх панах. Якуб». «Тоді ж, при всіх панах» – це у січні, або в березні 1452 р., перед смертю великого князя Свидригайла, або після його кончини 10 лютого цього року. В той час волинська еліта з тілом свого князя відправилась у Вільнюс вирішувати долю Волинського князівства: лишиться воно в складі Великого князівства Литовського, чи перейде до Корони Польської. З вищенаведеного випливає, що підтвердження Ф. Злотошеві на володіння селом Бобичі відбувалось раніше ніж у 1452 р.

Недатоване підтвердження на Бобичі розміщене серед групи волинських надань, які по черзі вписані після кількох датованих, зокре-

ма двох данин Немирі Резановичу від 2 листопада 1449 р. «у Вільні на сойме, при князях і панах» та від 9 листопада 1449 р. у Городні. Важливою є примітка в книзі про те, що Немира після сейму у Вільнюсі «прислав слугу з листами за королем до Городні»; серед тих листів були надання іншим волинським землевласникам, які потребували затвердження короля Казимира. Слід звернути увагу, надалі документи видані з Городна не мали приміткою писаря – «при князях і панах», тому що в Городенському замку сейм не проводився. Власне немає такої примітки і у випадку з підтвердженням на Бобичі.

Отже, перша писемна згадка про село Бобичі походить з документу від 9 листопада 1449 р., виданого в Городно.

Олена Бірюліна

Література:

Борисюк С. Волинське прибужжя : крізь серце й заметіль століть : іст.-краєзн., фольк.-етногр. та автобіогр. есе / С. Борисюк. – Нововолинськ : Мінотавр, 2007. – 584 с.

Про село Бобичі, тепер Володимирського району – с.145, 148.

Киба Я. Березовичівська сільрада / Я. Киба // Киба Я. Володимирщина: минувшина і сучасність : іст.-економ. і краєзн. вид. / Я. Киба. – Луцьк, 2017. – С. 265–277.

* * *

Цинкаловський О. Бобичі / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 113.

Шульгач В. П. Бобичі / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – Київ, 2001. – С. 14.

575 РОКІВ

від часу першої писемної згадки про село Верхнів, тепер Володимирського району (1449)

Перша згадка про село походить з архівної спадщини Великого князівства Литовського (ВКЛ), з так званої «Книги данин Казимира», яка є складовою 3-ї книги записів Литовської Метрики (ЛМ). У книзі №3 вміщені акти XV ст. – данини та короткі записи про надання маєтків та угідь великими князями. Тільки частина з записів має дати.

Перша писемна нотація про село Верхнів належить до не датованих записів: «Конатовичом потверженъ на Верховно, а в Бортново две дворищи, а придали Перевалы, што Дестевич держал». Науковцям не відомі згадані в записі діячі, їх імена не фігурують в інших документах періоду входження Волині до ВКЛ. Відсутні також місце видання данини та її свідки. Єдина певна інформація – данина вийшла з канцелярії Казимира IV Ягеллончика, великого князя литовського (1440 – 1492) і короля польського (1447–1492).

Відомо, що згадані в данині волинські села Верхнів і сусідній йому Бортнів, а також дещо віддалені Перевали лежали при самому кордоні Володимирського повіту з Польським королівством. Така ситуація склалась ще за життя волинського удільного князя Любарта Гедиміновича, який втратив смугу західної Волині в протистоянні з польським королем Казимиром III. Після смерті Любарта Волинська земля увійшла до ВКЛ, а її нестійкий західний кордон з Польщею уточнювався межовими комісіями ще два століття поспіль, до середини XVI ст.

Як впливає із наведеного запису, Казимир IV Ягеллончик підтвердив Конатовичам власність на межуючі з Польщею волинські села Верхнів та Бортнів, і додав ще село Перевали. Таке рішення могло з'явитись в певних політичних обставинах, тоді, коли Казимиру була потрібна своя партія підтримки на Волині. Особливо в останні роки удільного волинського князя Свидригайла, через хворобу якого доля Волинського князівства ставала все більш непевною. В цих обставинах волинські можновладці й собі шукали способу висловити прихильність можливому новому сюзерену Волині – великому князю литовському Казимиру Ягеллончику.

Зафіксовано, що 2 листопада 1449 р. на сеймі у Вільно Казимир Ягеллончик підтвердив маєтності найвпливовішому з волинських урядників – Немирі Резановичу. Більше того, Немира посилав свого слугу до короля з проханням про підтвердження данин іншим волинянам. З 9 листопада 1449 р., після переїзду великого князя до замку в Городні, його канцелярія продовжувала видавати данини волинському панству. Серед них було підтвердження Конатовичам на село Верхнів. Якщо в майбутньому вдасться знайти додаткові джерела з історії цього села (як і двох інших), перша писемна згадка про нього може бути удавлена.

Олена Бірюліна

Література:

Бондаренко Г. В. Історична топоніміка Волинської області : назви населених пунктів / Г. В. Бондаренко, В. В. Кихтюк. – Луцьк : Надстир'я, 2016. – 368 с.

Про село Верхнів, тепер Володимирського району – с. 127.

Карпюк Л. Образ святого Георгія Переможця у волинському іконописі XVII–XVIII століть / Л. Карпюк // Історія та сучасність Православ'я на Волині : матеріали VII наук.-практ. конф., 8 листоп. – Луцьк, 2016. – С. 170–175.

* * *

Цинкаловський О. Верхнів / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : краєзн. слов. – від найдавніших часів до 1914 р. / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. 1. – С. 171.

575 POKIB

**від часу першої писемної згадки про село Заболотці,
тепер Володимирського району (1449)**

Перша писемна згадка про село Заболотці походить з найдавнішої збереженої книги періоду Великого князівства Литовського, в якій обліковували земельні надання, – у так званій книзі записів №3 Литовської Метрики (ЛМ). Не всі записи цієї книги ЛМ супроводжувались датою надання, вкрай скупі відомості містили тільки ім'я отримувача і перелік маєтків. Слід зауважити, що деякі імена і назви сіл у книзі передані не точно.

Заболотці згадані у запису про підтвердження володіння рядом сіл для якого Зазубня, виданому з канцелярії великого князя литовського і короля польського Казимира III Ягеллона: «Зазубню потверженье: церков у Володимери Светих Апостол двунадесят, а село Менчичи, а ещо Гнотин [?], а Заболотци, а Ракулинское дворище». Сам запис не датований, відсутні також імені писарів і свідків трансакції. Ім'я «Зазубнь/чи Зазубень» не фігурує в інших джерелах; можливо воно належить до невірно відчитаних.

Не викликає сумнівів достовірність існуючих досі сіл Заболотці та сусідні Менчиці. Деяку ясність про згадане в записі Ракулинське дворище вносить наступний за хронологією документ, а саме заповіт Якова Войни Немирича, сина луцького старости Немири Резановича, який датують у межах 1455–1465 рр. В ньому заповідальник відписує найближчим родичам свої маєтності, й, зокрема, – Ракулин та Заболотці. З цього акту стає зрозуміло, що Ракулинське дворище швидко переросло в село Ракулин; у наш час воно увійшло до складу с. Заболотці.

Проблему дати першої згадки про Заболотці вирішуємо в такий самий спосіб, як й про інші записані поряд недатовані дарування великого князя литовського Казимира.

Хвиля підтверджень маєтків волинським землевласникам співпала з новими політичними реаліями – примиренням Казимира Ягеллончика з удільним волинським князем Свидригайлом, чоловіком в літах, який уже був вражений хворобою. В таких обставинах волинські можновладці звертали погляди на можливого нового сюзерена Волині – великого князя литовського Казимира Ягеллончика. Зокрема, волинські вельможі були присутні на Віленському сеймі 2 листопада 1449 р., під час якого вирішувалась майбутня доля Волині. Тоді ж, найвищі посадовці, як от луцький староста Немира Резанович, отримали свої підтвердження на власність; свідками підтверджень стали «всі пани і князі», тобто учасники сейму.

У книзі записів №3 ЛМ є цінне повідомлення, що під час Віленського сейму пан Немира просив короля Казимира про інші підтвердження. Дійсно, наступні земельні дарування починають надходити після переїзду короля з Вільнюса у Городно, 9 листопада 1449 р. й пізніше. Характерною ознакою більшості з тогочасних надань є відсутність дати та інформації про писарів та свідків – «всіх панів і князів». Тоді й з'явилося підтвердження на село Заболотці, в якому виявлена його перша писемна згадка у 1449 р.

Олена Бірюліна

Література:

Борисюк С. Волинське Прибужжя: крізь серце й заметіль століть: іст.-краєзн., фольк.-етногр. та автобіогр. есе / С. Борисюк. – Нововолинськ : Мінотавр, 2007. – 584 с.

Про село Заболотці, тепер Володимирського району – с. 190, 233, 317. 527.

Бонюк К. Село моє в пахучім цвіті, мій рідний край, моя земля / К. Бонюк // Колос. – 2018. – 28 серп. – С. 2.

Кондратюк Л. Історія села Заболотці / Л. Кондратюк // Колос. – 2020. – 24 верес. – С. 5.

Кохан С. Не міліють душі нащадків / С. Кохан // Колос. – 2011. – 13 верес.

Малімон Н. Від Могильовки – до Гумільова / Н. Малімон // Віче. – 2008. – 21–27 лют. – С. 8.

Презентація : історія села для нащадків // Волинь-нова. – 2012. – 9 лют. – С. 2.

* * *

Цинкаловський О. Заболотці / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 408.

Шульгач В. П. Заболотці / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – Київ, 2001. – С. 50.

350 РОКІВ

від часу спорудження Дмитрівської церкви з дзвіницею в с. Згорани, тепер Ковельського району (1674)

Село Згорани знаходиться в північно-західній частині Волинської області, на березі мальовничого Великого Згоранського озера. Село Згорани з'явилося, ймовірно, в середині XVII ст. Село вперше згадується під 1674 р., коли була побудована Свято-Дмитрівська церква, яка сьогодні є однією з найдавніших дерев'яних церков Волині, що збереглися у первозданному вигляді без перебудов. Повідомлення про побудовану церкву є у привілеї польського польного гетьмана, любомльського старости Дмитра Юрія Корибута Вишневецького про службу священика на парафії. За іншими даними перша згадка про село належить до 1764 р. З давніх часів село було відоме лляними ткацькими виробами, щорічно там відбувалися дві ярмарки. У XIX ст. село було центром Згоранської волості, до якої належало 11 сіл, 1216 селянських домів і 800 жителів.

Вже у списку уніатських парафій Холмської єпархії 1696 р. згадується церква у селі Згорани, яка була побудована раніше, про що свідчать записи в богослужбових книгах і клірових відомостях. Відомий історик О. Цинкаловський писав, що церква побудована у XVI–XVII ст., зважаючи на архітектурний стиль, який був характерним для другої половини XVII ст., а не на архівні документи. Архітектурною принадою храму є виділений центральний зруб (нава) значних розмірів, а нартекс (вхідне приміщення храму, яке знаходиться під хорами) з центральним зрубом поєднує напівкругла арка. Матеріал будови – дерев'яні бруси не різані, а тесані, що є особливістю такої споруди.

На Волині існували давні традиції будівництва дерев'яних церков. Вони зводилися переважно у сільській місцевості і на їх будівництві працювали народні майстри, досвід яких передавався з покоління в покоління. При будівництві церкви використовували лише власну

місцеву сировину на відміну від мурованих храмів, матеріали для спорудження яких завозили з-за кордону. При будівництві враховували кліматичні умови місцевості, зокрема, підвищену вологість. Стіни, перекриття, бані, двері, фундаменти, вікна мають певні особливості спорудження (міцний фундамент, виділений об'єм центральної нави, високі вікна). Ці вимоги були враховані при побудові Дмитрівської церкви у Згоранах.

Після третього поділу Польщі в 1795 р. по указу імператриці Катерини II в Холмській єпархії розпочалося навернення з унії до православ'я. За відомостями про церкву за грудень 1796 р. парафія вже була введена у православ'я. Дерев'яна церква записана як стара і до священнослужіння здатна. До церкви тоді були приписані 5 сіл. Парафія налічувала 125 дворів, 425 чоловіків і 440 жінок. Церква мала орної землі в три зміни на 40 днів, сінокосу на 50 косарів. На той час церква старих дарчих документів не мала. При церкві зберігалися метричні книги з 1783 р., історичний опис за 1806 р. і опис церковного майна за 1806 р. На початку XIX ст. при церкві були дяк і паламар, які отримували жалування у карбованцях сріблом. Парафія, яка раніше входила до володінь графа Ф. К. Браницького, належала графині Браницькій. У клірових відомостях про церкву за 1844 р. вказано, що церква побудована у 1674 р. за кошти прихожан. Парафія постійно розширювалася, приєднувалися нові села, збільшувалася кількість прихожан, зростали доходи від землі і церковні збори. У 1854р. за кошти парафіян був побудований будинок для священника з 5 кімнат. Будинок був розібраний вже у 1990 р. У Згоранах діяла церковно-парафіяльна школа, де закономірним був місцевий священник Порфирій Річинський, який за успіхи по впорядкуванню школи рішенням Святійшого Синоду був нагороджений Біблією. Російська імперія у другій половині XIX ст. почала масово насаджувати будівництво церков у російському стилі. Стару церкву у Згоранах мали спалити і збудувати нову, більшу, щоб нічого не нагадувало про унію. У 1900 р. вже був виготовлений новий проект будівництва, але завдяки старанням тогочасного настоятеля П. Річинського початок робіт відтягувався і з часом цей процес був призабутий і не втілений. Під час відновлювальних робіт у XIX ст. шатрове перекриття в інтер'єрі зашили дошками, ззовні закрили двосхилим високим дахом, стіни вертикально також обшили дошками, а у центральній частині розширили вікна. На початку XX ст. при церкві діяла церковнопарафіяльна школа, в якій у 1911 р. навчалися 40 хлопчиків і 10 дівчат. З приходом польської влади у селі відбулися певні зміни: церковні землі піддавалися конфіскації на користь

держави, частина прибутку забиралася, зменшувалася кількість приписних сіл. Почала працювати польська однокласна початкова школа для хлопчиків і дівчаток, яка знаходилася у церковному домі. У штаті церкви були священик, псаломщик і просфорня. У 1929 р. був проведений ремонт церкви. У 1930 р. церковна бібліотека нараховувала 90 томів.

В описі храму за 1937 р. зазначено, що церква дерев'яна, з грубих балів. Стіни всередині помальовані фарбою. Ззовні обшальована дошками і помальована. Довжина церкви – 14 метрів, ширина – 7 метрів. Покрита бляхою. Дерев'яна дзвіниця також покрита бляхою, ззовні обшальована дошками і пофарбована. Розмір дзвіниці 4,05 x 4 метри. Дзвін бронзовий вагою 157 кілограмів.

Церква витримала лихоліття першої і другої світових воєн і сьогодні є найстарішим дерев'яним храмом у Любомльському районі. Це тризрубна безкупольна споруда з невеликою декоративною главою з шатровим куполом над двосхилим дахом центрального зрубу. Кожен із трьох зрубів, центральний, західний і східний, мають окремий двосхилий дах, покритий металом. Центральний зруб трішки вищий за бічні. Стіни обшиті вертикальними дошками і скріплені бантинами (поперечна горизонтальна балка для скріплення), пофарбовані у синій колір. На північному заході від церкви стоїть дерев'яна дзвіниця, яка була побудована одночасно з церквою, і є квадратною у плані двоярусною спорудою, яка перекрита шатром, пофарбована у синій колір.

Церква належить до тих давніх волинських храмів у яких відзначається домінування центрального об'єму у загальній композиції споруди. Вирізняють споруду храму гармонійні форми разом із новітніми прибудовами: до вівтаря з півдня – ризниця, а до бабинця з заходу – невеликий присінок, на причілку якого є зображення святого Дмитрія Солунського. Потрійне єдине вікно в південній стіні наві, надає споруді ззовні оригінальності, а у внутрішньому середовищі – додаткового світла. Вікно домінує у порівнянні з малими вікнами на бічних зрубах. Частково збережений стародавній іконостас. Святиня була постійно діючою. Церква завжди відзначала престольне свято 26 жовтня (за старим стилем). До Любомльського краєнавчого музею з церкви були передані стародруки, ікона «Святий Георгій» XVII ст., фрагменти різьби і клірові відомості різних років.

Дмитрівська церква в с. Згорани – пам'ятка архітектури національного значення.

Світлана Василевська

Література:

Державний реєстр національного культурного надбання : (пам'ятки містобудування і архітектури України) : Волинська область // Пам'ятки України. – 1999. – № 2/3. – С. 46–56.

Про Дмитріївську церкву з дзвіницею в селі Згорани, тепер Ковельського району – с. 55.

* * *

Гика В. Церковні храми та релігійні общини Любомльщини в документах ДАВО / В. Гика // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль в історії України та Волині : матеріали XXV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 720-й річниці першої писем. згадки міста Любомля і 800-й річниці першої писем. згадки Угровська, м. Любомль, 25 жовт. : наук. зб. – Луцьк, 2007. – Вип. 25. – С. 316–318.

Головачук Р. Дмитріївська церква в селі Згорани / Р. Головачук // Наше життя. – 2000. – 17 серп.

Ковальчук Є. Перше дослідження рухомих пам'яток у церквах Любомльського району (80-і роки XX століття) / Є. Ковальчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль в історії України та Волині : матеріали XXV Волин. обл. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 16-й річниці Незалежності України, 720-й річниці першої писем. згадки міста Любомля і 800-й річниці першої писем. згадки Угровська, м. Любомль, 25 жовт. : наук. зб. – Луцьк, 2007. – Вип. 25. – С. 319–320.

Остапюк О. Дерев'яні храми Любомльщини / О. Остапюк, С. Лончук // Наше життя. – 2022. – 17 берез. – С. 5.

Сергієнко М. Як охороняємо, так і маємо / М. Сергієнко // Наше життя. – 2012. – 4 серп. – С. 1.

345 років від часу побудови Свято-Дмитріївської церкви в с. Згорани (1674) // Наше життя. – 2019. – 13 берез. – С. 3.

* * *

Волинь туристична : путівник. – Київ : Світ Успіху, 2008. – 362 с.

Про Дмитріївську церкву в селі Згорани, тепер Ковельського району – с. 208.

Івченко А. С. Україна. Захід : путівник / А. С. Івченко. – Київ : Картографія, 2009. – 226 с.

Про Дмитріївську церкву в селі Згорани, тепер Ковельського району – с. 15.

250 РОКІВ**від часу спорудження церкви Святої Параскеви
у с. Осівці Камінь-Каширського району (1774)**

Село Осівці розташоване у Камінь-Каширському районі Волинської області, за 4 км на північ від районного центру. Перша писемна згадка датується 1523 р. і називає село – Ільбле, згодом назва трансформувалася в Ольбле та Ольбле Лядське, бо належало село князю Григорію Коширському, князю Андрію Сангушку, пізніше, з XVIII ст. – польським поміщикам. У 1946 р. село перейменували в Осівці, ймовірно, за назвою найближчого урочища. Осівці розташовані на березі мальовничого озера Лука. За давньою легендою «посеред озера стояла стара-стара церква, і скільки їй років, ким побудована – ніхто не пам'ятає. Коли води в озері побільшало, церква залишилась на його дні. Кажуть, що на поверхню води, спливали лише царські врата, цілі і неушкоджені». Насправді ж, невелику церкву звели своїм коштом місцеві прихожани у 1774 році, вибравши для цього рівний і пологий західний берег озера. У 1777 році храм освятили в ім'я святої Великомучениці Параскеви.

Церква дерев'яна, на кам'яному фундаменті, тризрубна, обшальована горизонтально. Прямокутні в плані зруби – рівновисокі, перекриті загальним високим двосхилим дахом, увінчаним у центрі по гребеню маківкою. Центральний об'єм злегка виділений у плані, перекритий стелею, підшитою замість первісного шатрового перекриття. Приміщення з'єднані в інтер'єрі прямокутними отворами. Характерний для волинського народного зодчества вигляд пам'ятника був змінений прибудовою до західного фасаду триярусної шатрової дзвіниці у 1833 р.і. У 1875 р. гонтове покриття даху замінили бляшаним. У 1894 р. до церкви справили новий триярусний іконостас, а у 1896 р. зовнішні стіни церкви пофарбували у сіро-голубий колір. Через сто років, 1980-х рр., під час ремонту збільшили висоту шпилю дзвіниці, до бабинця прибудували ганок, на гребені даху нави влаштували великий ліхтар з маківкою, зміцнили фундамент і цоколь, піднявши церкву на 70 см, змонтували систему опалення церкви і підсобних приміщень, перебудували хори, встановили металеву огорожу з кованими воротами у мурованій арці. Вже у XXI ст., до 240-річчя освячення храму, його ще раз відремонтували, повністю змінивши внутрішній і зовнішній вигляд церкви: фасад обшили блок-хаусом, дах покрили профнастилом синього кольору, бані – нержавіючою сталлю «у шашечку» з напиленням нітриду титану «під золото», встановили сучасну металеву гвинтову драбину на дзвіницю, вікна та двері помі-

няли на пластикові, підлогу встелили візерунчастою кахляною плиткою, стіни та стелю церкви оздобили новим орнаментом, підключили акустичну систему та впорядкували церковне подвір'я доріжками з бруківки і хвойними насадженнями. У 2017р. був освячений і новий храмовий іконостас.

Храм пережив лихоліття війни та атеїстичні часи. Церква була постійно діючою. У дорадянський період Свято-Параскевська церква була приписана до парафії села Грудки, що в той час мала назву Ольбле-Рускоє. Зараз це самостійний прихід УПЦ. При храмі діє недільна школа, організована у 1990-х рр. з ініціативи священника Петра Черевка.

Згідно з постановою Ради Міністрів УРСР від 6 вересня 1979 року церква віднесена до пам'яток архітектури, що перебувають під охороною держави, вона є пам'яткою архітектури національного значення.

Ангеліна Вигодник

Література:

Державний реєстр національного культурного надбання (пам'ятки містобудування і архітектури України) : Волинська область // Пам'ятки України. – 1999. – № 2–3. – С. 46–56.

Про церкву Святої Параскеви – с. 50.

Антонюк Я. М. Трагедія руйнації храмів. Волинська область ХХ століття : іст.-краєзн. довід. / Я. М. Антонюк. – Луцьк : Надстир'я, 2014. – 280 с.

Про церкву Святої Параскеви – с. 103.

Рожко В. Є. Втрачені православні святині західної історичної Волині 1944–1988 рр. / В. Є. Рожко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2019. – 349 с.

Про церкву Святої Параскеви – с. 62.

Денисюк В. Осівці / В. Денисюк // Денисюк В. Літопис Камінь-Каширщини / В. Денисюк. – Луцьк, 2001. – С. 441–444.

Дем'яник Л. Осівцівська церква / Л. Дем'яник // Полісся. – 1999. – 27 листоп. – С. 2 ; 30 листоп. – С. 3 ; 4 груд. – 2 ; 7 груд. – С. 3 ; 11 груд. – С. 2.

Приймак О. Осівчани відзначили храмовий празник / О. Приймак // Полісся. – 2018. – 15 листоп. – С. 9.

* * *

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник, 2002. – 154 с.

Про церкву Святої Параскеви – с. 49.

125 POKIB

від часу спорудження Борисоглібської церкви
в с. Нехвороща, тепер Володимирського району (1899)

Село Нехвороща розташоване за 22 км від міста Володимира, над річкою Лугою. Перша згадка про село датується 1545 роком. Однак свою сучасну назву село отримало лише в 1939 році, а до того часу було відоме як Бискупичі. Це було досить велике село, яке до початку ХХ століття належало князям Чацьким. У 1914 році в Бискупичах нарахувалось 95 будинків та 1661 житель.

Упродовж 1895–1899 років у селі була змурована Борисоглібська церква. Цегляний храм з унікальними розписами, за свідченнями сучасників, був небаченої краси. Церква стала справжньою гордістю жителів села та району. На 1914 рік при церкві були будинки священника та дяка, храму належало 58 га землі та численні запливи. За часів радянської влади церква була закрита, стояла запущена, значна частина культових речей була втрачена. На початку 1989 року, громада Нехворощі, на чолі із місцевим мешканцем Михайлом Тарасюком, колишнім в'язнем сталінських таборів, енергійно взялася за відбудову церкви. У Нехворощі не було жодної людини, яка б не брала участі у відновленні святині. Селяни здавали гроші, купували ікони, будівельні матеріали. Так, місцева жителька Марфа Тарасюк подарувала 200 листів оцинкованої бляхи та ікону Божої Матері; Антон та Зінаїда Герась – ікону Бориса і Гліба. Місцевий колгосп закупив 4 дзвони. 15 вересня 1991 року храм Святих Бориса і Гліба був освячений заново.

Ірина Москалюк

Література:

Антонюк Я. М. Трагедія руйнації храмів. Волинська область ХХ століття : іст.-краєзн. довід. / Я. М. Антонюк. – Луцьк : Надстир'я, 2014. – 280 с.

Про Борисоглібську церкву – с. 32.

Рожко В. Є. Втрачені православні святині західної історичної Волині 1944–1988 рр. / В. Є. Рожко. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2019. – 349 с.

Про Борисоглібську церкву – с. 240.

* * *

Ляхов Ю. 115 років від часу спорудження Борисоглібської церкви
у с. Нехвороща, тепер Володимир-Волинського району (1899) /
Ю. Ляхов // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014

рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2013. – С. 227–228.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. : Л. Бабич, В. Свистун. – Луцьк : Вісник, 2004. – 130 с.

Фото Борисоглібської церкви – с. 23.

100 РОКІВ

від часу спорудження Дмитрівської церкви в с. Липа, тепер Луцького району (1924)

Мальовниче волинське село розташоване на місці впадіння річки Липи у річку Стир. Перші свідчення про його існування з'являються у XVII столітті. У вересні 1621 року після спустошливого нападу кримських татар на Волинь, у неволю погнали близько 30 жителів села.

Церква Св. Дмитрія знаходиться на підвищенні при головній дорозі у північно-східній частині села. Побудована у XVIII столітті будівля не збереглася. Перебудована у першій половині XX століття, ймовірно, освячена у 1924 р. Громада церкви дуже невеличка, ніхто з її членів не свідчить, що церква діяла у радянський період, документи про це також не знайдені.

План будівлі передає форму хреста, центр якого увінчаний куполом. Має прибудовану з заходу до бабинця муровану (?) дзвіницю. Ймовірно, з обох боків до вівтаря прилягають ризниці. Майже всі зовнішні стіни храму, за винятком восьмерика середохрестя нави, потиньковані цементно-піщаним розчином. Частина дерев'яних вікон замінена пластиковими, ліхтарі з маківками на дзвіниці і дах нави перекриті блискучою бляхою. Церква належить до пам'яток архітектури місцевого значення.

Людмила Карпюк

ПОКАЖЧИК ІМЕН

- Аврук П. Д. 116–117
Бердоус Ф. Є. 129–132
Білоус С. С. 148–149
Борисюк К. В. 172–175
Брюховецька Л. І. 26–32
Валента О. Р. 45–49
Вихованець А. А. 164–166
Гуртовий Г. О. 187–192
Денисюк І. О. 181–186
Давидюк Г. Є. 23–26
Данилевич З. Д. 135–137
Депо Б. В. 159–161
Довбошинський З. Д. 126–129
Жовтянський В. А. 49–53
Клименко М. М. 157–159
Ковальчук А. Т. 73–76
Кореневський А. А. 81–85
Королькова Г. М. 67–71
Кравчук М. В. 32–35
Лавренюк Є. А. 44–45
Лішук В. Я. 59–61
Лучук В. І. 149–152
Малиновський В. Я. 11–23
Маренич А. О. 55–59
Мах П. П. 76–81
Мацко С. 153–156
Михальська В. М. 138–145
Мізіук О. А. 110–112
Пушкар Н. С. 36–44
Пчілка Олена 98–108
Ревуха В. С. 85–88
Рубан М. З. 186–189
Сабова-Дишко Е. П. 162–164
Савош П. П. 108–110
Савчук М. О. 71–73
Собуцький Р. С. 170–172
Сорока Ю. М. 61–64
Старікова Л. Ф. 125–126
Струцюк Й. Г. 117–124
Тиравська Н. С. 53–55
Тиский М. Г. 166–170
Федченко Н. В. 133–134
Хлебніков П. І. 97–98
Чепелюк В. А. 64–67
Яворський А. С. 175–176
Ядчук-Мачинська О. С. 145–147

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

Бобичі, село тепер Володимирського району 198–199
Верхнів, село тепер Володимирського району 199–201
Заболотці, село тепер Володимирського району 201–203
Згорани, село тепер Ковельського району 203–206
Нехвороща, село тепер Володимирського району 209–210
Липа, село тепер Луцького району 210
Олика, містечко тепер селище Луцького району 194–197
Осівці, село тепер Камінь-Каширського району 207–208

СПИСОК АВТОРІВ
ІСТОРИЧНИХ ТА БІОГРАФІЧНИХ ДОВІДОК

Антонюк О. П., старша наукова співробітниця Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею

Бірюліна О. А., завідувачка Музею історії Луцького братства, відділу Волинського краєзнавчого музею

Бойко О. П., завідувачка Колодязненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею

Бродосюк М. О., директорка Рожищенського історико-краєзнавчого музею

Василевська С. І, старша наукова співробітниця Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею

Вигодник А. П., старша наукова співробітниця Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею

Гаврилюк О. І., старша наукова співробітниця науково-експозиційного відділу природи Волині Волинського краєзнавчого музею

Гаврилук С. В., доктор історичних наук, професор, завідувачка кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Волинського національного університету імені Лесі Українки

Дубень О. М., наукова співробітниця науково-експозиційного відділу новітньої історії Волині Волинського краєзнавчого музею

Жук О. М., кандидат історичних наук, доцент, завідувачка кафедри соціогуманітарних технологій Луцького національного технічного університету

Завада Л. М., наукова співробітниця відділу музейного розвитку та екскурсійного забезпечення Волинського краєзнавчого музею

Зек Б. М., кандидат історичних наук, завідувач науково-експозиційного відділу новітньої історії Волині Волинського краєзнавчого музею

Карпук С. С., молодша наукова співробітниця науково-експозиційного відділу давньої, середньовічної та нової історії Волині Волинського краєзнавчого музею

Карпюк Л. А., старша наукова співробітниця Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею

Кревська Л. І., старша наукова співробітниця відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Ланшина А. В., старша наукова співробітниця науково-експозиційного відділу природи Волині Волинського краєзнавчого музею

Лис Я. В., старша наукова співробітниця науково-експозиційного відділу новітньої історії Волині

Левицька Т. А., старша наукова співробітниця Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Машлай В. В., завідувачка відділу музейного розвитку та екскурсійного забезпечення Волинського краєзнавчого музею

Моренчук О. М., завідувачка науково-експозиційного відділу етнографії та народних промыслів Волині Волинського краєзнавчого музею

Москалюк І. П., старша наукова співробітниця Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею

Навроцька З. М., завідувачка Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею, заслужена працівниця культури України

Несторук І. М., старша наукова співробітниця відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Пальоха А. А., наукова співробітниця відділу музейного розвитку та екскурсійного забезпечення Волинського краєзнавчого музею

Переходько Т. В., головний зберігач фондів Рожищенського історико-краєзнавчого музею

Романчук Г. Д., заслужений краєзнавець України

Самоліч І. Р., молодша наукова співробітниця відділу музейного розвитку та екскурсійного забезпечення Волинського краєзнавчого музею

Сахнюк А. В., в.о. директора Торчинського історичного музею імені Г. О. Гуртового

Сілюк А. М., заслужений працівник культури України, методист Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти, член Національної спілки краєзнавців України

Старикова О. А., старша наукова співробітниця Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Тищенко Т. М., завідувачка науково-експозиційного відділу природи Волині Волинського краєзнавчого музею

Філонюк М. М., старша наукова співробітниця відділу музейного розвитку та екскурсійного забезпечення Волинського краєзнавчого музею

Фініковський Ю. М., голова Рівненської територіальної громади

Чашук М. В., наукова співробітниця Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею.

УКЛАДАЧІ БІБЛІОГРАФІЧНИХ СПИСКІВ

Воробей Н. М., провідна бібліотекарка відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки.

Гапонюк О. В., головна бібліотекарка відділу краєзнавчої роботи
Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки.

Хомяк Н. Д., завідувачка відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки.

Ціхоцька Ю. В., провідна бібліотекарка відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки.

Науково-популярне видання

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2024 рік

Редактори-упорядники:

Є. І. Ковальчук, канд. іст. наук
Н. Д. Хомяк

Відповідальні за випуск:

О. Г. Важатко
Н. В. Граніч

Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Гарнітура Minion Pro.
Об'єм – 12,55 ум. друк. арк.
Наклад 200 пр.

Видавництво

«Волинська мистецька агенція “Терен”»

43025, м. Луцьк, вул. Ковельська, 22

Тел. 050-6743321

Ел. пошта: teren.lutsk@gmail.com

Свідоцтво Державного комітету
телебачення і радіомовлення України
ДК № 1508 від 26.09.2003 р.

Виготовлено у друкарні ВМА “Терен”